

הישיבה המאתיים-ישראלים-ישראלים של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"ב בתמוז התשמ"ו (29 ביולי 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

- היו"ר א' נתמייאס: הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ). שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה. חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.
- תחילה — הודעת סגנית מזכיר הכנסת. בכקשה, גברתי.
- סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
- לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם חבר הכנסת —
- היו"ר א' נתמייאס: הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ). שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה. לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק שכר מינימום.
- לקריאה ראשונה — הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15). מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט.
- היו"ר א' נתמייאס: תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

ב. הצעת סיעת כך להביע אי-אמון לממשלה בשל סירובה של הממשלה לדון בהתפוררות האידאולוגיה הציונית, המסכנת את קיומה של המדינה היהודית

אבל, הדמוקרטיה המערבית גורסת אחרת. הדמוקרטיה המערבית הליברלית פוסלת כל קביעה פוליטית המבוססת על דת מסוימת, על לאום מסוים, על מוצא או על גזע. הדמוקרטיה המנהיגים חצויי הנפש היהודית הדמוקרטית. בכלכל מוח ישראל הדמוקרטית ייקוב הדין את ההון, ואם הערכים יהיו כאן רוב, אזי זו זכותם היסודית.

סחירה ברורה, ניגוד מוחלט. טרור וחרדה איננה לכל הסכיופונים היהודים, החל מאבות הציונות שהחליטו בכסות השעטנו המטורפת, כלאי הבגד של ציונות ודמוקרטיה, וניסו לימות את העם ואת עצמם שאין פה סחירה, והגדילו לעשות המנהיגים חצויי הנפש היהודית הדמוקרטית. בכלכל מוח ובמיונות לב הכניסו לתוך מגילת העצמאות עצמה את הסחירה מיניה וביה. את הסכיופונים המתייוונת שלהם הנציחו לעדי עד. מצד אחד שרר שבת לדמוקרטיה, כקובעם שמדינת ישראל, ואני מצטט את המגילה, "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין". אשרי הערבי המאמין, אשרי המאמין לפסקה הנמצאת בתוך דוקומנט מטושטש, כי הרי לצד אותה פסקה דמוקרטית, המבטיחה שוויון זכויות מדיני גמור, נמצאים עוד כמה סעיפים קצת שונים, קצת סותרים, קצת מנוגדים, ואני מצטט: "ב-29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל — — — הכרה זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה. וזוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם, עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית. לפיכך — — — אנו חברי מועצת העם — — — מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל". וכתוצאה מכך, ואני מצטט את המגילה הדמוקרטית: "מדינת ישראל תהא פתוחה לעלייה יהודית — — — יהודית, יהודית.

מאתחילת דרכה של הציונות הפוליטית התעלמו והתחמקו הוגי התנועה מהאמת האיומה והמחרירה של הסחירה היסודית שבין הציונות לבין הדמוקרטיה המערבית הנאורה, שכל המנהיגים הציונים היו לעבדים נרצעים לה. הרצל, גורדאו, סוקולוב, ויצמן, בן-גוריון — כולם, ימין ושמאל, רק ראש בחול, בתייענה אחת גדולה. איש מהמתקדמים, הליברלים, הנאורים לא הרים על נס, לא תקע בשופר גדול לאות אזהרה. להתורות מפני הסכנה האיומה של הניגוד שבין המושג הציוני של מדינה יהודית לבין הבסיס הדמוקרטי של שלטון הרוב.

מדינה יהודית, שהיא היעד, השאיפה, לב לבה של התנועה הציונית, פירושה מדינה עם רוב של יהודים. רק רוב יהודי יכול להבטיח את ריבונותה ועצמאותה של מדינת היהודים, ורק היא — המדינה היהודית — תבטיח לנו את קיומנו הפיסי והרוחני. מדינה יהודית שוללת את האפשרות שלא-יהודים יהיו כאן רוב, ובכך שוללת מהם את הזכות הזאת.

אין סיבה להתבייש בכך, אין צורך להתגונן ואין מקום להתנצלות. הארץ הזאת היא שלנו והמדינה שלנו גם כן. הבה נשמה, נעלה ובעיקר נהיה משוכנעים: ארץ-ישראל היא הארץ היחידה של העם היהודי, ולעם היהודי הזכות והחובה לדרוש אותה לעצמו. זוהי הציונות, זוהי היהדות וזוהי הנורמה.

שר התקשורת המלומד הוציא החודש בול חדש נגד הגזענות, ובו הוא מצטט, כמובן, את הפסקה הדמוקרטית. ברור שהפרופסור המלומד התעלם מכל שאר הסעיפים הציוניים, אכן, בול מכלכל כמו השר.

חוכרת ל"ח, ישיבה רל"ב

— הצעת סיעת כך להביע אי־אמון לממשלה: הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים —

אידיאולוגי ואווילי. פיטמו את הנער היהודי כ"דמוקרטיה". חינוכו אותו לכרע כרך, להשתחווה לה, ועכשיו, אחרי שלמד כי כהנא הוא גזעני ופאשיסט משום שהוא אינו רוצה לתת לערבים שוויון זכויות — הוא שומע כי במדינת הציונות, בישראל הציונית של בן־גוריון, מ"פ" ור"צ, רק יהודים יכולים להיות רוב ולשלוט בה.

חברי הכנסת, אתם והממשלה כורים את קברם של ילדינו ושל מדינתנו בסירובכם לשים קץ לסכיופריה האידיאולוגית. עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים? אם ציונות ומדינה יהודית — תגידו ותשימו קץ לטייוף של דמוקרטיה פוליטית לערבים שתוביל אותנו למלחמת עמים ולהתאבדות: ואם הדמוקרטיה היא האלוהים — לכו אחריה, אבל תפסיקו לפטפט על ציונות ומדינה יהודית.

ילדי ישראל המבולבלים והמתבוללים מחכים לחשובה ברורה וחד־משמעית. אם לא יקבלו אותה — הם יאבדו את ביטחונם בצדקת רכנו, יתקוממו נגד המדינה הגזענית. כי אם כהנא הוא גזעני, בסופו של דבר, גם הציונות היא גזענית. גם מדינת הציונות היא גזענית.

לי אין כעיה, אני יהודי וציוני שיעשה, בעזרת השם, את הכול להבטיח שהמדינה הזאת תהיה מדינה יהודית וציונית ולא דמוקרטיה לפי הכללים של המערב, כללים שיובילו אותנו להתאבדות. אני אסביר לנוער שכך היא דרכה של היהדות, הציונות והקיום היהודי.

אני והערבים מבינים זה את זה, אני והערבים, אנחנו מבינים בדיוק זה את זה, ושנינו מתקשים להבין את הממשלה — יהודי־ההתייוונות, הטשטוש, הסתירה, הסכיופריה של ממשלת ישראל.

בגלל הרס הנוער והרס האידיאולוגיה היהודית הציונית במדינה, אני מציע אי־אמון לממשלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא.

שבח וייס (המערך):

אנחנו מציעים להסיר את הצעת האי־אמון מסדר־היום.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי להצעת סיעת כך להביע אי־אמון לממשלה? מי נגד?

אברהם ורדיגר (מורשה־פא"י):

מי נמנע?

היו"ר א' נחמיאס:

מי נמנע?

ה צ ב ע

הצעת סיעת כך להביע אי־אמון לממשלה לא נתקבלה.

ג. הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים

אנחנו ניגשים לדיון. לכל סיעה יש אפשרות ששליחה ינאם חמש דקות — כך קבעה ועדת הכנסת. ראשון הנואמים, חבר הכנסת אהוד אולמרט — אינו נוכח, רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

אכן, חוטאים ופושעים מנהיגי ישראל, מרמים את העם ומשלים את עצמם. רק אחד לא נהפס ברשת הרמייה, רק אחד הוא פיקח מספיק כדי להבין את השקר ואת הנוכלות, רק אחד — הערבי. מעולם לא איבד הערבי את שכלו הישר, את ההיגיון הבריא, את הידיעה כי אי־אפשר לעשות ממך מתוק ומשחור לבן, מציונות דמוקרטית וממדינה יהודית מדינה של שוויון זכויות לכולם.

הערבי שומע את המנהיגים היהודים המגוחכים המצהירים הצהרות מגוחכות כגון: מדינת ישראל תבטיח שוויון זכויות למיעוט הערבי; ומיד שואל הערבי, אסיר התורה: מה אם ארצה להיות לא מיעוט ערבי כי אם רוב ערבי, כדי שאוכל גם אני להעניק לכם — המיעוט היהודי — שוויון זכויות? המותר לי, התיתנו לי, ציונים דמוקרטים?

צריך מידה עצומה של טיפשות כדי להאמין שהערבי בישראל רואה במדינה היהודית דמוקרטיה שבה שוויון זכויות, כאשר חוק השבות שלה חל רק על יהודים, כאשר תקנון הקרן־הקיימת לישראל אוסר החכרת אדמות הלאום לערבים. אדם צריך לבלוע תשעה קבין של טמטום ולהאמין שהערבי בישראל שש לתגוג את יום העצמאות של מדינתו המנציח את תבוסתו; או לשר את ההמנון שלו, "התקווה", עם המלים המדברות אל לבו: "נפש יהודי הומייה". ורק עם נבל ולא חכם — בלשון המעטה — יחשוב שניתן "לקנות" את הערבי בהעלאת רמת החיים שלו: חשמל, אסלה, טלוויזיה.

חברי הכנסת, לא על הלחם לבדו יחיה הערבי. רק השמאלנים והמתקדמים ואנשי הליכוד ביום כל כך לערבי עד שהם משוכנעים בכך שהוא יהיה מוכן למכור את גאווה והלאומית תמורת נזיר ערשם של התקדמות כלכלית וחברתית.

מה פלא, אם כן, כאשר בתוך זמן קצר מבשרים לנו — העיתונות, הטלוויזיה והרדיו — על חשיפת תולדות ערבים שרצחו חיילים יהודים ובקרב מתחבלים ערבים מכפר־קסם ומבקה־אל־ערביה, ערבים משלנו, ישראלים, אזרחים? מהי התמיהה כאשר כפרים ערביים בגליל ובמשולש עורכים פסטיבלים ושמחות גדושות שנאה למדינת ישראל?

הערבי הצעיר אינו כסיל, אינו פתן, שלא כמו המנהיגים היהודים הפוחדים, שאינם מוכנים להודות בסתירה הבולטת שבין הציונות לבין הדמוקרטיה. הערבי מבין שאכן יש סתירה, הוא מבין, הוא שונא, הוא מגיב ועוד ידו נטויה.

אך הקורבן העיקרי של הטשטוש והבלבול הישראלי הוא הצבר, היהודי הצעיר, החילוני במדינה, שקיבל טיפת מוח במשך שנה תמימה, טיפת מוח נגד כהנא ובעד ה"דמוקרטיה". ואז, כאשר הוא כבר שוכנע בצדקת דרכה של הדמוקרטיה, הוא שואל את המחנך: אם כן, המותר לערבים בישראל להיות רוב במדינה? והוא נחקל פתאום בחומה רועמת של שתיקה מבולבלת.

ילד יהודי מסכן, בן להורים יהודים מסכנים, מבולבל בין מבולבלים, ניסו להביש גם את הילד הזה בבגד השעטנו של ציונות ודמוקרטיה גם יחד, אך הצבר מסרב ללבוש כלאיים

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף הבא: הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים.

שבח וייס (המערך):

חברי היושב ראש, חברי הכנסת, הדיון בחילופי גברי במשרד המשפטים התאחר במידה מסוימת, משום שהחליה המרכזית בדיון הזה היתה קשורה להתפטרותו של השר מודעי מתפקידו. דיון כזה, כמובן, מוטב היה לו אפשר היה לערוך אותו סמוך מאוד למעשה ההתפטרות. אלא שסדר החיים הפוליטי וסדר החיים הפרלמנטרי לא תמיד פועלים באותו קצב. על כן, מבחינת דעת הקהל, מבחינה ציבורית ומבחינה פוליטית — הנושא בעצם נדון כולו.

אני מבקש לומר בשם סיעתי, שאין אצלנו אנשים השמחים לאי בשל ההתפטרות הזאת. אנחנו היינו מעדיפים, כמובן, לו היתה ממשלת האחדות הלאומית, כמו כל ממשלה, פועלת בצורה סבירה. איננו סבורים שהממשלה היא המוקד המרכזי של מנזר השתקנים. איננו סבורים שבממשלה קואליציונית לא צריך להתקיים ויכוח, לעתים ויכוח נוקב, לעתים גם ויכוח גלוי בין שרים. עם זאת, יש מסגרת מינימום כלשהי לקיום כללי משחק סביר, גם במשרד קואליציוני, לא כל שכן במשרד קואליציוני המושתת על ממשלת הסכמה ועל ממשלת אחדות, שבנסיבות שבהן היא קמה ובנסיבות שבהן היא פועלת היא מסובכת, היא מורכבת, היא בעייתית, היא לעתים מעין שדה מוקשים פוליטי.

לדאבון לב, השר מודעי, לפחות בשני מקרים, לדעתנו, עבר בצורה קשה גם על אותו מינון ליברלי, יחסית, ואולי ליברלי מאוד, של צורת ההתבטאות וההתנהגות של שרים. על כן התייצבנו מאחורי תביעתו הנחרצת של ראש הממשלה להשתמש בסמכות הקנייה לו על-פי חוק-יסוד: הכנסת לפטר שרים. אני רוצה לציין, שראש הממשלה לא נהג כך במקרה הראשון, ולא בשני ולא בשלישי. הוא גילה מידה רבה מאוד של ריסון עצמי, הוא גילה מידה רבה מאוד של התאפקות. על ההתאפקות שלו, על הסובלנות ועל הריסון העצמי ביקורו רבים. רבים ביקשו לתאר אותו כמי שאיננו קפדן, כמי שאיננו מקפיד על כללי משחק אלה. אנחנו ראינו בזה מיצוי מלא של הסובלנות המתקבלת על הדעת במסגרת כללי המשחק הנוהגים אצלנו. על כן, סיעתי התייצבה מאחורי ראש הממשלה כאשר הגיעה למסקנה שכן אי-אפשר להמשיך.

היה ויכוח, האם חוקפו של הסכם קואליציוני עולה על הסמכויות והאפשרויות הגנוזות בחוקים. זהו ויכוח לא פשוט. אינני סבור שאפשר שלא לקיים הסכמים קואליציוניים. הסכם קואליציוני יש לו חוק מוסרי ופוליטי, אבל בהתנגשות הזאת שבין ההוראה וחוק-היסוד לבין ההסכם קואליציוני, נדמה לי שלא היה אפשר להתעלם מן הצורך הקואליציוני לשמור על כללי המשחק של הממשלה, וזאת אחרי אזהרות התארוזות. כך שאינני מקבל את הנוסחה של סתירה במקרה זה בין חוק-יסוד להסכם קואליציוני. כך הופר ההסכם הקואליציוני על-ידי עצם ההתנהגות. השימוש בחוק-יסוד: הכנסת בא במסגרת הצורך לקיים הסכם קואליציוני, וזהו הפרשות שלנו.

ברשותך, הערה אחרונה — למשרד המשפטים נכנס שר חדש, השר אברהם שריר. אנחנו, כמובן, מאחלים לו הצלחה. אנחנו מעוניינים מאוד, שכל משרד ממשלתי ינוהל באופן תקין. משרד המשפטים סבל לאחרינו סבל קשה בסדר עבודתו. חילופי שרים חדישים, החלפת שר שהיה מנוסה מאוד בתחום העבודה המשפטית, בעל רקע משפטי עשיר, בשר טמפרמנטלי מאוד, מוכשר מאוד אבל בעל ניסיון צנוע מאוד בתחום המשפטים, והחלפה נוספת — חילופי יועצים משפטיים מבניסוח לא-נעימות, בניסוח שהצטייר, בצדק,

בעיני חלק גדול מהציבור לא כהתפטרות אלא כהתפטרות, אם להשתמש בדקדוק של יצחק שדה המנוח.

היינו רוצים שהכניסה של השר שריר לתפקיד תהיה מהירה ואפקטיבית. היינו מבקשים שתקיים את מה שהבטחת ותנהל את המשרד הזה במלוא המרץ, במלוא התנופה, בלא פניות. משרד זה נמנה עם המשרדים הממשלתיים הדורשים מן השר העומד בראשם להתגבר על המתח הטבעי והאנושי שבין השליחות הפוליטית לשליחות המקצועית, כאשר לשליחות המקצועית יש עדיפות עליונה במסגרת כללי המשחק. אנחנו מצפים שלא יהיו עוד חילופי גברי במשרד הזה עד תום הקדנציה של הממשלה הזאת.

על כן, מפלגתי, סיעתי, איננה מקבלת לא את הרמזים ולא את ההודעות, המנסים לומר, שזהו סידור לחודשיים. זהו סידור קבוע מבחינתנו עד סוף ימיה של ממשלת האחדות הלאומית.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס.

חברי הכנסת, אני מבקש להודיע: סדר-היום שלנו היום עמוס מאוד. אני מבקש מחילה מראש אם אצטרך להקפיד הקפדה יתירה על לוח הזמנים. אני גם אודיע, שחבר כנסת אשר רשום לרשות דיבור ולא יהיה באולם, לצערי, לא יוכל לקבל את רשות הדיבור.

רשות הדיבור לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב, ואחריו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אני מבין שחמש הדקות של סיעת הליכוד יתחלקו בין יתר הסיעות.

היו"ר א' נחמיאס:

לא, אדוני. שום דבר איננו מתחלק.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער מאוד על שבניגוד למקובל אינני יכול להשמיע היום דברי ברכה עם כניסתו של שר חדש לתפקיד חדש. נהפוך הוא. אני אלך מן הקל אל הכבד, ואביע קודם כול צער על כך שהממשלה נתנה שוב דוגמה של זלזול בכנסת. אומנם אני יע שכאשר מתמנה שר חדש לתפקיד, הממשלה איננה חייבת לבקש את אישור הכנסת לכך. היא מוסרת לכנסת הודעה. משמעותו של הצעד הזה הוא, שכל עוד לא נמסרה ההודעה ולא ניתנה לכנסת האפשרות להתייחס להודעה הזאת של הממשלה, אין עדיין שר משפטים. שר המשפטים שנתמנה לתפקיד עדיין איננו שר משפטים, אני מצטער לומר, שקראתי בעיתונים ששר המשפטים כבר נכנס לתפקידו, שהוא כבר נפגש עם היעץ המשפטי לממשלה בתור שר משפטים, שהוא כבר קיים ביקור במשרד שלו ופגש עם הפקידות הבכירה, נמסרה בכנסת הודעה על מינויו בטרם התקיים בכנסת הדיון על הודעת הממשלה.

אני רואה בזה כישלון לא מקרי, מדובר בזלזול בכנסת. הממשלה הזאת, חברי הכנסת, נקראת משום-מה ממשלת אחדות, אך אינני מכיר הרבה מקרים שבהם לקחו מלה יפה ו"ייכשו" אותה לגמרי, ורקנו אותה מכל תוכן. כמו המקרה הזה. רק ציניקים יכולים היום לומר שמדובר בממשלת אחדות לאומית, בשעה ששר ממשלה אשר מבחינת יחסי האנוש שבה ומבחינת צורת תפקודה היא ממשלה מפלצתית.

אני חושב שבחודשים האחרונים נתנה הממשלה מכה

ממשלה זו סיימה את תפקידה ולכן היא אינה מתפקדת. גם המצב הכלכלי, על אף האינפלציה הכבושה, לא משתפר מיסודו. היצוא שלנו, עמוד התווך של תקוותנו הכלכלית, דורך כמקום. היבוא גדל, רמת החיים עולה וגוואה מעבר ליכולתנו, ובתקציבי הממשלה אין קיצוצים. אלמלא החלת הדלק, ירידת שער הדולר וגידול ההכנסות ממסים, אשר בא כתוצאה מפעילות יתר בצריכה וביבוא, היה גירעון עצום. איוון התקציב לא בא אפוא כתוצאה מקיצוצים אלא בגלל הגורמים שהזכרתי. המצב הכלכלי הזה יילך ויידרדר, ואני מזהיר כיום מפני מפולת נוספת.

יש כיום עגל חדש — רוטציה. כולם מרקדים סביבו, גם המערך וגם הליכוד, כאילו רוטציה זו היתה עשירה זהב. כל המתפללים לעגל הרוטציה יקבלו את עונשם כמו אלה שהתפללו לעגל הזהב.

ומה על היחסים האישיים שבין חברי הממשלה? מתי נשמעו ביטויים מעליבים כמו אלה של שרי הממשלה כיום? ממשלה זו צריכה להיות דוגמה לציבור, לנוער, לתלמידים, בושע וחרפה.

ממשלה זו צריכה ללכת. יש לפזר את הכנסת ולקדוא לבחירות.

מהלכים עלינו אימים מפני התמוטטות כלכלית, וזה לא נכון. וכי כיום אין מרפדים, מכל הצדדים, את השותפים הפוטנציאליים לעתיד? וכי כיום לא קיימת אווירה של בחירות קרובות?

נהיה אמיצים וכנים. נגדיל את אחוזי החסימה, נקצר את תקופת הבחירות ככל האפשר ונלך לעם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת גרשון שפט. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת. בחברה כה מפורצלת שלנו, כה פלורליסטית שלנו, בחברה שיש בה קצוות שונים הן בהשקפות והן באורחות חיים, שיש בה מאויים ממאויים שונים מבחינת לאומים, דתות והשקפות פוליטיות, אם יש משהו שיכול לאחד אותנו, לקיים אותנו יחד בלא שנפגע זה בזה, שנוכל להמשיך לקיים דיאלוג ולחיות בהתאם לנומרות מסוימות, הדבר האחד הזה הוא שלטון החוק — מערכת חוקים תקינה, ידועה ומפורסמת, קיום החוק ואכיפתו, לא עקיפתו אלא אכיפתו לפי נורמות ידועות ומקובלות.

כדי שנוכל להמשיך ולהתקיים כאותם מאבקים ובאותו פלורליזם, חשוב שיהא לנו משרד משפטים מחוקק, ללא פניות, יציב, מפני שעמוד השרדה, הלוח היחיד היום במדינת ישראל, המחזיק את החברה המגוונת והמפוצלת הזאת יחד, הוא משרד המשפטים הממונה על מערכת החוק, על שלטון החוק ועל אכיפת החוק.

לכן, היה זה משנה חמור מצד ראש הממשלה והממשלה כולה להפוך את משרד המשפטים לארץ גלות או לארץ עונשין לשר שסרה בעיני מי שסרה. היה זה משנה לזעזוע מערכת זו, האחראית ליציבות כאן, כדי לשלוח לשם שר שחרג מהחוק ושללא מצא חן בעיני ראש הממשלה כשר האוצר, תוך זלזול במערכת המשפטית.

משמעותית מאוד למשרד המשפטים. אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפנות את תשומת-לבך לעובדה, שמאז נוסדה מדינת ישראל מכל משרדי הממשלה, משרד המשפטים שמר על יוקרתו, על מקצועיותו, על עצמדותו האיתנה על משמר שלטון החוק במדינת ישראל ועל שוויון כל האזרחים בפני החוק. בראש המשרד הזה עמדו לא רק עורכי-דין אלא משפטינים מעולים, שרים שידעו את תפקידם ויחד אותם משהו מיתר השרים. הממשלה "המאוחדת" הזאת גרמה לזעזוע, פגיעה ביוקרתו של המשרד וביכולת תפקודו. נוצר קרע בין השר היוצא לבין כל המערכת המשפטית. קראתי בעיתונים, שבמשרד המשפטים הרימו כוסית לכבוד השר היוצא. אינני זוכר הרבה מקרים שהרמת הכוסית הזאת לוותה בתפילה שהשר ההולך לא יחזור עוד למשרד המשפטים.

הנה מכה נוספת — הממשלה, אדוני היושב-ראש, מציעה לנו, לחברי הכנסת, שבראש משרד המשפטים, בראש משרד מיוחד זה — בתקופה קשה של כרסום בשלטון החוק, בתקופה של חילופין של היועץ המשפטי לממשלה — יעמוד שר זמני, שמראש מודיעים לנו שיכהן שלושה חודשים בלבד. הוא שר "שומר החוקים" של משרד המשפטים.

השר שריר אומר שהוא יעסוק גם בענייני תיירות, והוא אוהב זאת — הייתי אומר שבתקופת משבר בתיירות הבין-לאומית יש לו הישגים — ובין היתר הוא יעסוק גם במשרד המשפטים, כשר זמני. זה יכה פעם נוספת את משרד המשפטים.

אדוני היושב-ראש, צר לי שיש לי רק חמש דקות, ואני כבר מסיים. הייתי יכול לדבר קצת יותר על המצב שנוצר במשרד המשפטים ומה שנדרש משר כדי שהמשרד יתפקד כראוי ולא תיפגע יוקרתו, אבל אין לי ברירה אלא לסיים.

אני מציע שהכנסת תדחה את הודעת הממשלה לממשלה ותתבע מהממשלה שתמנה שר משפטים קבוע למשרד זה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחרי — לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פיטוריו של השר מודעי והפקדת שר אחד על שני חקים חשובים, תיירות ומשפטים, הם הוכחה נוספת לתפקודה הקלוי של ממשלה "גדולה-קטנה" זו, גדולה שהיא קטנה.

שר התיירות מר שריר עושה מאמצים רבים כדי להגדיל את תנועת התיירות לארץ, ולולא פעולות הטרור שהקטינו את היקף התיירות בכל האזור, אפשר היה לומר שהוא עושה זאת בהצלחה רבה. אינני שותף לביקורת על נסיעותיו הרבות, וזו תיירים יש להביא מחוץ-לארץ ולהשפיע על הגורמים המשווקים, בדיוק כמו תעשיין המיצא ומחפש שווקים בחוץ-לארץ.

ספק רב אם אפשר לעשות את העבודה בשלמותה בשני המשרדים. אני אישית מאחל לשר שריר הצלחה. אבל איך תוכל ממשלה זו להצדיק את עצמה בפני הציבור כאשר שר אחד כורע תחת העומס של שני משרדים ושרים אחרים מסתובבים בלי עבודה, ואולי מעסיקים מזכירה ונהג, ושר נוסף מחוסר עבודה מעסיק אותנו הרכה.

דוגמה נוספת לכך היא חוק שכר מינימום בצורה שבה הוא מובא לכנסת, כאשר השר הממונה ושרים נוספים מתנגדים לו. אילו פנים יש לממשלה זו?

הימנעות ראש הממשלה בנושאים שהיו צריכים להיות מובנים מאליהם. כעת מפילה הממשלה הזאת עוד מכה אחת על המבנה הרעוע הזה של שלטון החוק: ממנים אדם שיהיה חיר במשרד המשפטים. זה מה שהוא יהיה. ואם לא יהיה חיר במשרד המשפטים, הוא ודאי לא יעסוק בחירות. אי אפשר להיות משרתם של שני אדונים מסוג זה.

הפגיעה במערכת בתי המשפט. במערכת הפעלת שלטון החוק במדינת ישראל, בעבודה השוטפת של החקיקה ובעצם מסירת המסר של שלטון החוק על-ידי משרד מאורגן כהלכה, כפי שהיה משרד המשפטים עד לאותו יום ואמלל שהשר מודעי נכנס אליו — הדבר הזה עכשיו לא יתקן. השר מודעי גרם להרס במשרד בתוך זמן קצר מאוד, וגם הממשלה לא הוכיחה בשנתיים האחרונות דבקות גדולה בשלטון החוק.

השר מודעי עשה דבר נוסף — הוא הבית יועץ משפטי שקשה להתייחס ברצינות לפועלו ולעבודתו. אינני מדבר על דעותיו, אבל התנהגותו ומעשיו הם מזוהים, וכשהוא נדרש להסביר אותם, ההסברים שלו הם מזוהים עוד יותר. אתמול שמעתי שלפחות תיפתח חקירה ותיעשה בדיקה, אבל מתברר עכשיו, שמשרד המשפטים איננו בודק את העניינים שהתפרסמו לגבי היועץ המשפטי.

כך אנחנו מוצאים מערכת של משרד שנפגעה מיחס צונן מאוד של הממשלה אל הנושא שהיא מופקדת עליו ומכך שהכניסה שר שגם לה הרס. ועכשיו, פוגעת בממשלה פגיעה נוספת על-ידי מסירת התיק הזה לידי של אדם — שמעתי את דבריו ואת התבטאויותיו עוד לפני שדיברו אתו חברי ברצינות על כך שצריך להציל את הפוזיציה הזאת מטעמים מפלגתיים, והוא אמר שזה לא כשכילו, ואני הכנתי אותו בהחלט. ועכשיו ממנים אותו לשר המשפטים.

אינני יכולים להאשים את השר שריר בעניין הזה, אנחנו יכולים להאשים רק את הממשלה כולה. בשר כזה קשה לתת אמון. לא מפני שהוא לא ראוי לאמון, אלא מפני שמעשיה של הממשלה אינם ראויים לאמון. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת וירשובסקי, רשות הדיבור לחבר הכנסת אהוד אולמרט, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון אז לחבר הכנסת מתתיהו פלד. מאחר שהדין הוא סיעתי, אפשר גם לחבר הכנסת צירלי ביטון להשתתף, אבל אם לא הוא יהיה גם הפעם הזאת. יהיה קשה לאפשר לו זאת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אינני פטור מלומר מלה על נסיבות פרישתו של השר מודעי מהממשלה. אין זה סוד שפרישה זו לא היתה פרישה מרצון ובהתנדבות, כך לפתע פתאום, כי אם תוצאה של דרישה, איום או אולטימטום שהשמיע ראש הממשלה שמעון פרס. הוא הודיע, כי אם עד כניוס ישיבת הממשלה השר מודעי לא יתפטר — הוא יפטר.

במסגרת הזמן הקצר מאוד שלרשותי אני רוצה לומר, שהדרישה של ראש הממשלה, לפי דעתי, היתה בלתי צודקת ובלתי הוגנת. אינני בא, חס וחלילה, להגן על התבטאות כזאת או אחרת או על פגיעה בכבוד ראש הממשלה. אבל, במסגרת המערכת הממשלתית והפרלמנטרית הזאת, לקחת את המקרה הזה ולייחד אותו מגורמה כללית שראש הממשלה השלים אתה במשך תקופה ארוכה, תוך התעלמות שיטתית וברורה מסדרה ארוכה של התבטאויות פוגעות, מעליבות ומכפישות של אישים פוליטיים מרכזיים בממשלה מהצד השני של המתחם —

רבותי חברי הכנסת, חשוב לזכור שאת חוקי תקציב אנחנו חורים ומאשרים מדי שנה בשנה, והם נמצאים בבקורת שוטפת. החוקים שאתם עלינו להיות יחד, להתמודד ולהתגורר בלי לפגוע זה בזה, אלו חוקים שנועדו לעמוד והם קובעים את אורחות חיינו מביצי כינים ועד קרני ראמים, בכל שטח של החיים. הפקרת משרד המשפטים והפיקתו לארץ גזירה ולמתנה עונשין הן מעשה שבחברה כשלנו הוא חמור ביותר, הוא ערעור המערכת. לאחר שעברנו ועזעזע אחד ואחריו ועזעזע שני, עם פיטורי היועץ המשפטי לממשלה והחלפתו בדרך ובאופן שבהם הדברים נעשו. ולאחר שעברנו ועזעזע של ניסיונות ברורים מאוד ומסוכנים מאוד של עקיפת החוק ועקיפת המערכת המשפטית והחוקית, הנה אנחנו עומדים בפני ועזעזע נוסף.

כלי להתייחס למעלותיו, לסגולותיו או לחסרונותיו של השר שריר, שמודיע לנו, ובצדק, לאחר עבודה רבה, על אהבתו ומסירותו למשרד החירות, ולאחר שמודיעים לנו שזהו פיקרון לחקפה קצובה, אני חושבת שהממשלה נוהגת יד להרס של שלטון החוק בישראל. הדיסת שלטון החוק ויציבות המערכת המשפטית והפיקוח עליה, הערעור הנעשה במשרד המשפטים, הם הדבר המסוכן ביותר שיכול לקרות למדינת ישראל כמדינה דמוקרטית בימים אלה של קיצוניות, התגודדות, התנגשויות וחילוקי דעות — זה על דרך ההמעטה — שעוברים על החברה שלנו.

אי לזאת, עם כל הרצון לברך אותך, אדוני השר שריר, על כניסתך לתפקיד חשוב ונכבד, לא טוב המעשה שעושה הממשלה הזאת היום, ולא טוב המעשה שאתה לוקח תפקיד כזה לתקופה כה קצרה וכתקופת ביניים, כפיקרון. שעה שאתה יודע כשם שיועד כל אדם הגיוני, שיש מבנים גדולים וכבירים שדרושות שנים רבות מאוד לבנות אותם, ודי כפצצה אחת כדי להרוס אותם. אני חושבת שהממשלה הזאת מפילה על משרד המשפטים הפעם פצצה שנייה, לא מפני שאתה נכנס למשרד אלא בגלל הדרך, פרק הזמן ומשך הזמן שאתה עומד להשקיע בתפקיד.

אי לזאת, אנחנו נצביע נגד החלטת הממשלה כנדרן. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת אהוד אולמרט.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, דברי אינם מכוונים אל השר המיועד, אברהם שריר. ייתכן שבנסיבות אחרות הייתי מאחל לו הצלחה. היום אני יכול רק להגיד לו, ששעתו היפה ביותר אולי היתה אילו אמר: לא אקבל עלי את התפקיד הזה. משום שלמלא את התפקיד הזה ולמלא את התפקיד החשוב המוטל עליו היום כשר החירות בממשלת ישראל דרושים שני בני אדם, ועם כל מעלותיו של השר שריר — הוא איננו שני בני אדם.

אדוני היושב ראש, ריכזו חברי כנסת לפני — אני חושב שהשאלה המרכזית אינה איש זה או איש אחר, הממשלה כחודשים האחרונים לא הוכיחה דבקות מיוחדת בשלטון החוק. בקושי רב קיבלה החלטות שהיתה צריכה לקבל אותן, החלטות אחרות בתחום של שלטון החוק היא לא העבירה כהלכה. דאינו חריקות קשות מאוד גם במעשים שהממשלה נאלצה לבסוף לעשות אותם. ראינו הימנעות שרים וגם

הדרג הזה, איני נמלט מהתחושה שהסיבה לכך אינה כאמת התחושה שזהו הפרימט העליון שעל-פיו צריך לבדוק את משרד המשפטים. אלא משום שהדרג הזה היה נתון לאחרונה בעימות עם המערכת הפוליטית. באופן שחלק מסוים — גם מן הכנסת וגם מן הציבור — הודתו עם שיקול דעתו ולא עם שיקול הדעת של המערכת הפוליטית. כך יש מעין ניסיון להגשים במשקלו ובחשיבותו. את משרד המשפטים, כמו את כל משרד אחר, ניהלו, מנהלים וינהלו הדרגים הפוליטיים.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, עם סיום דברי אני רוצה לומר: השר שריר לא יזנק לתפקיד הזה, ואולי גם מעולם לא התיימר לטעון שתכלית הקריירה הציבורית שלו היא דווקא לשרת במשרד המשפטים. אבל, אני סמוך ובטוח שהוא מביא למשרד הזה — לכל תקופה שהוא יצטרך לשרת בו, אם זו תהיה תקופה של חודשיים או של שלושה חודשים, אינני יודע מה תהיה חלוקת התפקידים לאחר הרוטציה — את שיקול דעתו, את חוש האחריות שלו, את המאזן המצוין שהוא נושא עמו כשר בממשלה במשך תקופה של שנים רבות, ואין שום סיבה למישהו כאן, באולם הזה, או מחוצה לו, להניח שמעמדה ואילך לא ינוהל משרד המשפטים על-פי מיטב הסטנדרטים והקריטריונים שבהם הוא צריך להיות מנוהל, כפי שהוא נוהל בעבר.

אני מאחל לשר הצלחה. אני מקווה שבעתיד, כאשר הוא ייטול לעצמו תפקידים מרכזיים בממשלה, זה יהיה בנסיבות אחרות שכולנו נהיה מאושרים יותר מהן.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אהוד אולמרט. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשורין):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום אנחנו כבר אחרי עידן מודעי במשרד המשפטים, ולמשרה חשובה זאת עומד להתמנות אברהם שריר. אפילו סקירה מהירה ושטחית של אופן תפקודו של השר שריר במשרד התיירות יכולה להראות לנו מיד, כי האיש הוא אחד הכישלונות הגדולים ביותר בתולדות המדינה. הוא הביא את התיירות לשפל חסר תקדים והדרס ממש את הענף החשוב הזה בכלכלת המדינה. האיש ידוע ומוכר כשר המעופף, המגיע לביקורי מולדת קצרים, חסר יוזמה, נעדר כשרון וכוחר ביצוע כלשהו. פשוט — כישלון מוחלט. ספק אם ייצא אדם הקשר לענף התיירות שיסכים להגיד עליו מלה אחת טובה. נדמה שהנתון היחידי שהביא אותו לתפקיד הוא היותו שר במפלגה הליברלית. אני חסר אונים כשאני צריך להחליט מה הייתי מעדיף — אדם אינטליגנטי ומוכשר, אך חסר מעצורים, עוזן וקפריזי כמו מודעי במשרד המשפטים, או אדם אפור ונטול יכולת לחלוטין, אבל אולי לא מסוכן כל כך.

היום אני מבקש להתרכז בנושא שכמעט אין מדברים עליו כלל, אך הכול מרגישים אותו וגם מלחשים עליו. מדובר, רבותי, חברי הכנסת, בנושא שהוא כנראה הפרה הקדושה האחרונה שעדיין לא נשחטה במדינה הזאת.

חברי הכנסת, השיפוט בישראל, השופטים ומערכת השפיטה עברו בשנים האחרונות מהפכה שקטה אבל דרסטית, הם ממשיכים אותה מגמה שהיא שלילית ביותר ומסכנת בטווח הרחוק את כל ההישגים של שלטון החוק. את האמון במערכת המשפטית, וכסופו של דבר — את אופיו של המשרד הדמוקרטי במדינה. הרקע לשינויים האלה נעוץ בחלקו בגורמים שונים שהביאו להתגברות הפשיעה בישראל. אולם,

לפי דעתי, בעשותו כן נהג ראש הממשלה גם כחוסר תבונה וגם כחוסר הגיונות. לא זו בלבד שהוא לא יצר רושם שיש כאן מאבק עקרוני, אלא הוא חיזק את הרושם הקיים בציבור, והיה קיים גם בפרשות קודמות, שיש כאן יחס של איפה ואיפה, רגישות סלקטיבית, ניסיון לתפוס הזדמנויות כדי לגמור חשבונות אישיים או פוליטיים ולא כדי לנהל מאבק עקרוני על תרבות הדיון הפוליטי.

אהרן הראל (המערך):

האם זה נכון שכליכוד היתה שמחה גדולה לשמע הידיעה

— — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

לא. לא זו בלבד שלא היתה שמחה גדולה — — — מיד אשיב לך.

חיים רמון (המערך):

היתה שמחה עצורה — — —

אהוד אולמרט (הליכוד):

רבותי, חפסיקו. אני לא עוסק אתכם בחשבונאות הקטנה הזאת. לא אומר מי יותר, מכול פגע כמעמד ראש הממשלה בחודשים האחרונים, במיוחד כמה מחבריו לממשלה מן המערך. חפסיקו לעשות תמיד את החשבונאות הקטנה שלכם. אתם לא מסוגלים למשהו אחר.

אדוני היושב-ראש, השר יצחק מודעי, גם כשאנינו יושב בממשלה כחבר, הוא אחת הדמויות המרכזיות והבולטות בחיים הציבוריים במדינת ישראל, ושום אולטימטום של שמעון פרס ושום תרגילי מנהיגות לא יקבעו את עתידו הפוליטי ולא יזונו אותו ממרכז החיים הפוליטיים.

נכון, היתה סיטואציה מסוימת. אני מברך את השר מודעי, שבבירה הכלת-ניעמה הזאת באותו רגע קריטי לפני שבוע הוא ידע בכל זאת לעשות צעד שהיה עמו הרבה חן והרכה כבוד. הוא התפטר מרצונו, כדי שלא לגרור את המערכת הפוליטית כולה למשבר שלא היה בו צורך, שלא היתה לו הצדקה ולא היה בו שום עניין למערכת הפוליטית כולה.

יצחק מודעי יחזור למרכז החיים הפוליטיים ולממשלה בקרוב, אולי מהר יותר מכפי שחושבים ורוצים כמה מיריבי הליכוד ומיריבי שלו.

אהרן הראל (המערך):

אשליה גדולה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני רוצה לומר עוד הערה בשולי הדיון כאן — אין זה הזמן לערוך את הדיון הגדול על תפקידי ושליחותו של משרד המשפטים. בכל זאת, אני חייב לומר מלה אחת. בשולי הדיון יש נימה כלשהי, שיש בה, לפי דעתי, הפרזה קיצונית במשקל המבריע שיש לדרג המקצועי ולאופי המקצועי של משרד המשפטים. במשרד המשפטים, כמו בכל משרד ממשלתי, יש דרג מקצועי האמון על שיקול מקצועי ועל פעילות על-פי קריטריונים. על-פי קניימיה מקצועיים. באופן מהותי, הוא איננו שונה מבחינה זו ממשרדים אחרים. האם הכלכלנים של משרד האוצר אינם צריכים לפעול על-פי שיקולים מקצועיים? ואגב, נתברכנו בצוות מקצועי מצוין במשרד המשפטים, ועם כל חילוקי הדעות שיש לי מדי פעם עם שיקול הדעת שהצוות מפעיל, בסך הכול, זהו צוות מעולה שהוכיח את עצמו. אני מאמין באינטגרטי של, גם כאשר אני מרשה לעצמי לחלוק על שיקול דעתו. אבל כאשר אני שומע את הנימה של האלחתי

התגברות העבריינות והאלימות של אנשי חוק בהפעלת החוק. במגמה המבורכת הזאת נעשתה תפנית אחורנית, לצערי, וממשיכים להכשיר ראיות שהושגו בעבירה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מרשה לעצמי להזכיר, חברי הכנסת, כי כ"ב ביולי התקיים כאן דיון על פעולות משרד המשפטים. הדיון הזה טרם הסתיים, כי עוד לא שמענו את תשובת שר המשפטים. אני מניח שהדיון הזה כבר לא יסתיים, כי אינני מניח ששר המשפטים החדש יוכל לקבל על עצמו לסכם את אותו דיון.

מכל מקום, אף ששר המשפטים הקודם טרם הוציא את מאת ימי החסד שנהוג להעניק למי שנחמנה לתפקיד ממלכתי בכיר בטרם משלמים בו את חצי הביקורת, הרשיתי לעצמי לאחל לשר המשפטים, לממשלה ולמדינה כולה, שתבוא רוח כלשהי ותגרום להעברתו של שר המשפטים ממשרדו החדש למשרד אחר בטרם יסתיימו אותם מאת ימי החסד, בטרם יגרום להתמוטטותה של מערכת שלטונית חשובה ויעילה, שנבנתה לתפארת במשך שנות קיומה של המדינה. אני מצוין בסיפור, שאותה משאלה נזכר ממלאה בדרך מופלאה, ושר המשפטים הקודם, מר מודעי, עזב את משרד המשפטים, אומנם לא לפני שהוא עשה בו נזק רב, אבל לפני שהספיק להרבות ולהגדיל את הנזק.

אני מקווה שהשר החדש, השר שריר, יאפשר למשרד המשפטים להתאושש לאחר התקלות שהתרחשו בו מאז קיבל לידיו השר מודעי את המשרד, ואני גם מרשה לעצמי להביע אמונה בכך שהשר שריר יוכל לעשות זאת. שמעתי דברים שהוא אמר בפומבי על האופן שבו הוא מתכוון לנהל את משרד המשפטים. על העקרונות המנחים אותו בעבודתו, ואני סבור שאומנם בדרך זו אפשר לאושש מחדש את המשרד. שסכל כל כך הרבה בזמן האחרון. אבל גם אז יהא המינוי בבחינת הרע במיעוטו, משום שלא כך צריך היה לפתור את בעיית האיוש של משרד שר המשפטים.

לפנינו כאן עדות נוספת לאוזלת ידה של הממשלה, בייחוד של ראש הממשלה, שלא עלה בידם למנות שר משפטים כמינוי מלא ויחיד, כפי שמחייב התפקיד החשוב והרגיש הזה. וכבוד גם שהמינוי הזה לא נועד להאריך ימים, ואינני רוצה להכניס ראשי לזיכוכת שבין שני הגושים העיקריים המרכיבים את הממשלה — האם המינוי הזה יארוך יותר או פחות. מכל מקום, זה מינוי שאינו מבשר ואינו מבטיח תקופה של עבודה שקטה ורגועה במשרד המשפטים. משרד שאינו יכול לתפקד אלא בעבודה שקטה ורגועה.

אני חושש מאוד, שבעקבות המינוי הזה עוד נכוננו ועוזעים נוספים למשרד המשפטים, ולכן לא אוכל לחמוך בהודעת הממשלה, ואין בכך כדי להביע אי-אמון ביכולתו של השר שריר, אלא אי-אמון בשטה שהביאה למינוי בתנאים שתארת. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלב כבד אני נוטל את

ייתכן שאחד הגורמים לשינויים האלה, ומידי אצביע עליהם ואפרט אותם, הוא פשוט מינויים גרועים במערכת השיפוט בישראל.

חברי הכנסת, ההערכות של היועץ המשפטי כשופט, לאחר פרישתו משיפוט, מצביעות בפנינו על האמת בדבר כושרם, כישוריהם ואופן תפקודם של שופטים רבים המכהנים בכל רובדי המערכת בישראל.

חברי הכנסת, אינני מתכוון להטיל דופי בעבודתם של שופטי ישראל. אך אני בהחלט טוען שחלק מהם, ולאחרונה חלק משמעותי מהשופטים בישראל — בכל הערכאות, בכללן בית-המשפט העליון — הם, כמלה אחת: גרועים. אינני מתכוון משקל אפסי לזכויות האזרח, לחירויות האדם ולזכויות הנאשם. הן במישור המהותי והן במישור הדיוני. כוונתי היא גם להחלטות שיפוטיות רעות בכל המובנים — מבחינת איכות משפטית, מבחינת התייחסות לטיעונים שלעתיים אינה אלא התעלמות, מבחינת איכות הומניטאית ומבחינת ניצול לרעה של שיקול הדעת והסמכות לקידום דעה ונטייה אישית. ראינו זאת, חברי הכנסת, בפסקי-הדין במשפטי המחלת היהודית.

לאחרונה אף נגנז, בהוראת נשיא בית-המשפט העליון, מחקר שהצביע על אפליה ברורה בפסקי-דין וגזרי-דין על רקע לאומי ועדתי. אומנם נמנעה מאתנו האפשרות לבחון יריעה מקיפה שפרטו עושי המחקר הזה, אך אין צורך ביותר ממעקב שטחי אחר דיווחים יומיומיים בעיתונים כדי להבחין בנטייה של שופטים מסוימים להחמיר עם עבריינים מלאים ומעדה מסוימים לעומת אחרים. ואם אין בטענה זו ממש, מדוע לא נתמרד עם המחקר הזה, עם הטענה הזאת, בדיון פתוח וחופשי, ומי שיכול להפריך את הטענה הזאת, יקום? אין לעשות זאת בשיטות של גזיות העובדות.

חברי הכנסת, אני מבקש לטעון בשמם של רבים מעורכי-הדין העמלים בחריצות ובנאמנות רבה ונתקלים לעתים קרובות מדי באטימות, בעוינות, כמשוא פנים ולעתים אפילו בבורות ובשרירות לב — מצד שופטים בכל הערכאות. הם חשים חסכול וחוסר אונים כאשר כל מאמציהם יורדים לטמיון, לא בגלל בחינה אמיתית ועניינית של טיעוניהם ודחייתם, אלא בגלל חוסר התייחסות, שרירות לב, תרגילים והתחמקות שנועדו, לפעמים, לצייר את העיגול סביב המטרה שאליה השופט חותר.

חברי הכנסת, אני מודע לסכנה שבערעור מעמד השיפוט בישראל. אני מודע לצורך החיוני בהענקת חסינות לשופט מפני פיטוריו, או מפני הפעלת לחץ כלשהו מצד השלטון והפוליטיקאים על שיקול דעתו, וכי הוא חייב להיות תחת מרות החוק בלבד, אבל חברי הכנסת, לא ייתכן, בשום פנים ואופן, לתת חסינות מוחלטת, לשום רשות, במשטר דמוקרטי.

אם יעשו סטטיסטיקה של כל הערעורים הפליליים שהוגשו לבית-המשפט העליון על-ידי הנאשמים שהורשעו, אני משוכנע שיתברר עד כמה אפסיים סיכויי של מערער שיקבל את ערעורו. שמעתי אנשי מקצוע המציעים במרירות לבטל את מוסד הערעור.

יש תופעה מדהימה של החמרה קיצונית בהלכות בנוגע לזכויות עצירים, חשודים ונאשמים; נוסף על ההחמרה בחקיקה, במיוחד בנוגע של ראיות וסדרי דין. למשל, המגמה שהתפתחה בעבר בכיוון פסילה ראיות המושגות על-ידי המשטרה באמצעים פסולים, שהיתה יכולה לכלום את

כשר החירות, אף שמשדר המשפטים, כאחד המשרדים החשובים ואולי המיוחדים, זקוק ללא ספק לשר במשרה מלאה, בכל זאת, כמצב הדברים של היום, לפי דעתי, יש לתמוך בבקשת הממשלה, ולו רק כדי לסלול לשר המשרד צחק מודעי את הדרך לשוכ למשרדו בבוא הזמן, ולך, אדוני השר, אני מאחל הצלחה בתפקיד הומני הזה, כדי שתוכל למסור אותו לקודמך.

חברי הכנסת, לא אכנס לסוגיית התפטרותו של השר מודעי מהממשלה, האם זו הייתה הדרך היחידה שהייתה אפשרית והאם הייתה זו התגובה הנכונה על התבטאויותיו של השר כלפי ראש הממשלה. אבל ראוי, בכל זאת, לציין ולהדגיש את תרומתו של חבר הכנסת יצחק מודעי כשר האוצר לביסוס כלכלתנו ולהכראתה, כשותף בכיר ביותר בתוכנית להבראת המשק.

אני אישית רוצה גם לכרך אותו על גישתו לכמה בעיות בהיותו שר המשפטים במשך תקופה קצרה, ובמיוחד על התייחסותו להצעת חוק הגזענות, חוק אשר התנגדתי לו בצורתו הנוכחית מראשיתו, והנני עומד על כך גם היום. אני עומד על כך שהמלה גזענות לא חיצונית בגוף החוק הזה, ולא דווקא, אדוני שר המשפטים, מסיבות דתיות, וגם בנושא זה יש לי דעה והסתייגויות, אלא בעיקר אני מתנגד בצורה עקרונית לשרב את הביטוי גזענות בחוק ישראלי-יהודי.

במנשר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל יש הצהרה מפורשת כי המדינה תשקוד על פיתוח הארץ לטובת תושביה, תהיה מושחתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל, חקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין, תבטיח חופש דת, מצפון ולשון, חינוך, תרבות וכו'. האם הצהרה זו אינה די ברורה כדי להוכיח שמדינת ישראל איננה יכולה להיות מדינה גזענית? לשם מה אנו נדרשים להוסיף חוק חדש על החוקים הקיימים, כאשר מורשת ישראל, תורתנו וכל חוקי המדינה שוללים במפורש כל גילוי גזענות? ואם קיימים גילויים גזעניים ספציפיים אשר אנו מבקשים לעוקר מן השורש, די לנו בחוקים הקיימים.

לפי דעתי, עצם הבאת חוק תחת הכותרת גזענות ניתן לפרשה כאילו מדינת ישראל היא גזענית, או מטפחת איבה גזענית, והלוא ההיפך הוא הנכון. דווקא המדינות הערניות לנו, אשר אינן רוצות בשלום עמנו, והגזענות והאנטישמיות טבועות בדמן, הן הן הנושאות את דגל הגזענות, מה שאין כן עם ישראל, אשר סבל במשך דורות השפלה, דיכוי, איבה ורדיפות, ובשיא — שואת יהדות אירופה.

פנייתי, על כן, לשר המשפטים הומני לתת תשומת לב מרבית שהחוק המוצע, אם גורלו הוא שיחקבל, יוצא ממנו המונח גזענות.

חברי הכנסת, כמה מלים על השערויות של העמדת רב עיר למשפט על מאבקיו למען קדושת השבת, אין הדעת סובלת שרב עיר, אשר מתפקידו לשמור על אופיה היהודי של עירו ולמנוע חילול שבת בפרהסיא, בהתאם לחוק העזר העירוני, נדרש, מושפל ונשפט בעת מילוי תפקידו הנעלה. הפוגרום שערכו שוטרים כליל שבת האחרון נגד ציבור דתי, רבנים, ראשי קהל, וכראשם הרב סלומון, המחזה המחרד של הרמח יד ואלות נגד רב בישראל בעירו, אינם יכולים לעבור ללא תגובה. הציבור הדתי כולו, בכל הארץ, עומד כחומה בצורה מאחורי רבה של פתח-תקוה.

רשות הדיבור בנושא הכאוב הזה של התפטרות שר המשפטים, מר מודעי, ומינויו של השר שריר לשר המשפטים. תמיד אנחנו נוהגים לכרך את השר המתמנה לתפקיד, ברור שאני מבין אותך, מר שריר, בכל טוב ובהצלחה בכל תפקיד שיוטל עליך, ואני בטוח שאתה תדע למלא כל תפקיד שיטילו עליך. אבל אין לי גם כל ספק שגם אתה לגמרי לא מאושר מהמינוי הזה, ושאתה רואה את גמינו כשמירה על המשדר, ולא יותר מזה.

אולם, אם לעת כזאת הגעת, השר שריר, אל התפקיד הזה, אני רוצה לפנות אליך בשני נושאים מעשיים ביותר הנתונים בידך. ידוע לך, ואם לא ידוע לך אז אני מודיע לך, שבציבור החרידי סוערות הרוחות סביב מה שקורה בפתח-תקוה, כאשר ראש העיר עובר על חוק העזר ומפעיל את קולנוע "היכל" כשבת, ובר שלא היה במשך 38 שנות קיום המדינה, ולא היה גם במשך 38 שנות המנדט. הוא עובר על החוק, ויהודים שהדבר הזה כואב להם מוחים על כך. הרכ הראשי, הממונה על תפקיד שמירת קדושת השבת, מוחה על כך. ומה יוצא מזה? את הרב הראשי עוצרים ומובילים למשפט. אני מבקש ממך, שכשם שלחבר הכנסת יש חסינות — ואני לא תמיד נלהב מהחסינות הזאת, אבל עובדה היא שיש יחס מיוחד כלפי חבר הכנסת במילוי תפקידו — כך אני רוצה שתתייחס לנושא שבידך, לפני שהדבר מתלטה, ואני אומר לך שזה באמת מסעיר את הרוחות בלא שיעור. תבחן ותבדוק איך אפשר לחסל את הפרשה הזאת.

עניין שני הוא נושא המיסיון, עניין המורמונים שמקיים כן מרכז — כולנו, ולא רק הדתיים, אלא גם הלאומיים, יודעים ומכירים את משמעות סכנת המורמונים. אני אנצל כל הזדמנות שתופל לידי כדי לדבר על המרכז המורמוני.

ומה מתפרסם עכשיו? מתפרסם שהם עומדים לרכוש כהר-הצופים עוד 26 דונם. וכת מיסיונרית עומדת לרכוש בית-קולנוע בחצור וטבטריה — אותו דבר. אנו שומעים על רכישת אדמות ועל רכישת מבנים. אני פונה אליך, השר שריר, ומבקש ממך לתת את מלוא תשומת-לבך לנושא זה של התפשטות הכחות המיסיונריות האלה, ובאופן מיוחד לשים את הדגש בכת המורמונית. אני שידע את אשר הם עושים בארצות-הברית, ובאילו דרכים הם עושים זאת, יבין שעלינו להיות ערים מאוד לנושא הזה.

ומשפט נוסף על התפטרותו של השר מודעי כואב לכולנו. בהכיר את אופיו של מר מודעי, וגם את ראש הממשלה, אני בטוח ששניהם אינם מאושרים מזה. ואם שניהם אינם מאושרים מזה, אני חייב להגיד שאני לא מאושר מהממשלה הזאת, מהשותפות הזאת בקואליציה. אני לא מאושר מזה, כיוון שהממשלה, בהיקפה הגדול והרחב, מתעלמת מהתחייבות מינימליות, ואינה יכולה לשמש דוגמה לאחרים אשר חותמים על הסכם וקובעים סיכומים ולא מקיימים אותם.

אינני מאושר מהממשלה הזאת. וברור שלו היתה הצבעת צריכה להכריע הכרעה משמעותית, כי אז הייתי חושב הרבה מאוד אם אני יכול להביע אמון בממשלה.

היזיר א' נתמאס:

תודה לחבר הכנסת מנחם פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר. בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פ"א):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת נתבקשה על-ידי ראש הממשלה ועל-ידי הממשלה לאשר את מינויו של שר החירות. השר אברהם שריר, לשר המשפטים, נוסף על תפקידו

— הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים; הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 3) —

הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים אושרה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים אושרה.

אני רוצה לאחל לאדוני שר התיירות ושר המשפטים הצלחה במילוי תפקידו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הודעת הממשלה על התפטרות שר המשפטים וקביעת שר התיירות גם כשר המשפטים.

ה צ ב ע

כעד אישור הודעת הממשלה — רוב

נגד — מיעוט

ד. הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכלכלה.

אליהו שפייר (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המובא בפניכם, על דף התיקונים המתלווה לו, הוא חוק אשר דובר בו כ-15 השנים האחרונות. הוא החל בימיו של שמעון פרס, כאשר הוא היה שר התקשורת, חלף על פני כל שרי התקשורת מאז ועד היום ולא קדם עור וגידים. הוא נשאר "תקוע" בצנרת החקיקתית של הממשלה ולא מצא פתרון בגלל חילוקי דעות פוליטיים עד לרגע זה.

החוק הזה בא לענות על צרכים של לפני 20 שנה, והוא מתקבל בישראל בפיגור עצום, כאשר, הלכה למעשה, הארץ מתכסה באנטנות ובטלוויזיות בכבלים פרטיות, שרובן מונחות ומתופעלות על-ידי חלקים של העולם החתחתן ועל-ידי ציבורים מפוקפקים, חלקם בכפייה, חלקם מתוך רצון.

התופעה הזאת לבשה ממדים חסרי תקדים כאשר מאות אלפי משפחות בארץ נהנות משידוריהן של כ-250 תחנות בצפון, 150 תחנות באזור המרכז ו-150 תחנות באזור הדרום.

כאשר התחלנו לדרון לפני שנה וחצי בתופעת הטלוויזיות הפירטיות, היו בישראל בין 150 ל-200 תחנות פירטיות בלבד, ורובן התרכזו בצפון הארץ. כבר אז שירת חלקן ראשי ערים, אנשי משטרה, נבחרים שונים אשר בבתיהם הייתה הטלוויזיה מחוברת לתחנות, וכן הלאה וכן הלאה. היום מדובר בכ-700 תחנות הפרטיות על פני כל הארץ. כמעט אין עיר בישראל שאין בה רשת טלוויזיה, אם ככולה אם כחלקה, וטיב השירותים, איכות האנשים, איכות השירותים, מעוררים צמרמורת, הן מבחינה לאומית, הן מבחינה התועבה המשודרת בהן. הן מבחינת ההשפעה על ילדים, נשים וטף, והן בצורת הניהול ובאיכות הטכנולוגית.

אבל כל זה היה ללא הועיל. החקיקה הממשלתית לא החישה את פעמיה ולו בשנייה אחת. הדיונים מי-יהיה אחראי, מי יקבע, מי ישלח את נציגיו, מי יכתוב, נמשכו ביתר שאת. כאותן ישיבות מעטות שבהן הוקדשו מחשבה וחקיקה בנושא זה.

למזלנו, בשלב מסוים, העלה חבר הכנסת שטרית הצעה להחלת טלוויזיה בכבלים באזורי הפיתוח, כאשר הוא מנה

כ-20 ערי פיתוח אשר בהן הציע להתיר זאת לאלתר בעזרת תקנות הטלוויזיה הלימודית. מכאן ואילך, בעזרת ועדת הכלכלה, ניתנה דחיפה אדירה לנושא, וכמשך כמה חודשים, בעזרת התומך שעוכד בוועדת השרים לענייני כלכלה ולא הגיע לכלל יישום, ובעזרת דוח בר-סלע ודוחות של מומחים אחרים, אשר הקדישו שנים לעבודה, הוכן חוק אשר מכסה את הנושא מאל"ף עד תי"ו.

הבנו שאי-אפשר להתקין טלוויזיה רק באזור זה או באזור אחר, בעיר זו או בעיר אחרת, הדבר לא ניתן. מי שמתקין תקנות ומי שמתקין תקנים ומי שקובע איכות ומי שקובע מה מותר ומה אסור חייב בחוק כללי שיחול על המדינה כולה, גם בלי להתחשב בתופעת ההתפשטות הממארת אשר תיארת קודם, לא ניתן להעביר חוקים, כבלים, באיכות מסוימת למקום אחד, ובמקום אחר להסתפק כמה שקיים: לא ניתן, מבחינה טכנולוגית, לקבוע לעיר אחת מה שלא ייקבע לעיר אחרת. לכן הלכנו בדרך של חוק כללי, אשר מתקין את הנושא כולו מאל"ף עד תי"ו — מבחינת הרכוש הפרטי ועד לאיכות הסרטים, מבחינת האחריות הציבורית ועד לשאלת התשלומים, גובהם ואופי השירות. לא היה מנוס מלהיכנס לכל פרט, כמעט לכל פרט.

כמובן, גם כך מדובר בחוק מסגרת, אשר חלקים ממנו, שהחוק מאשר אותם, יותקנו בתקנות על-ידי השר באישור ועדת הכלכלה והמועצה המלווה. יהיה פיקוח ציבורי מרבי לכל אורך הקו בהפעלת החוק.

מהו החוק? מהם עיקריו? בקיצור נמרץ: החוק נותן אפשרות להקמת טלוויזיה בכבלים בארץ כולה. הוא מתקין אפשרות של שימוש בלוויינים, קליטה ושידור, על-מנת לאפשר טלוויזיה בכבלים, במרכזות, למנויים במקומות שבהם כבלים לא יגיעו אליהם. הואיל ואנחנו מפגרים קמעה מבחינה טכנולוגית, ואנחנו יודעים כבר היום, שהכבל אינו הכרחי לקיומה של טלוויזיה במנויים, חייבים היינו לעשות קפיצת דרך קלה ולהכין גם פרק מיוחד בנושא זה. היינו צריכים לקבוע תקנים לעצם הפעילות: מה מותר, מה אסור, אילו כמיות יוקצו לצורכי ציבור, לטלוויזיה הלימודית, לטלוויזיה הכללית ולצרכים קהילתיים אחרים. היה צורך לקבוע דברים ולא להתיר דברי תועבה, פורנוגרפיה — כפי שמותרים היום בטלוויזיה הפרטית, במרכזות — תעמולה פוליטית, אשר גרסנו שאין להחזיר לחלוטין, גזענות ותחומים אחרים הגוררים על-פי החוק ענישה הולמת.

השונים שבארץ, דבר שישראל החמיצה אותו ואיחרה בו. עם בניית התשתית הזאת אולי תפתח ישראל את עידן התקשורת הבין-לאומית והבין-קהילתית בה.

היו"ר א' נחמיאס:
אדוני יושב-ראש ועדת הכלכלה, יש הסתייגויות לחוק?

אליהו שפייר (יו"ר ועדת הכלכלה):
כן, יש הסתייגויות מספר לחוק, ולאחר שמיעתן אניב עליהן.

היו"ר א' נחמיאס:
חודה רבה. אדוני היושב-ראש, יש גם גיליון תיקונים.

אליהו שפייר (יו"ר ועדת הכלכלה):
כן, הודעתי עליו מראש.

היו"ר א' נחמיאס:
חודה ליושב-ראש ועדת הכלכלה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להסתייגויות. חבר הכנסת דן תיכון, יש לך הסתייגות. אתה רוצה לנמק אותה?

דן תיכון (הליכוד):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו חוק חשוב ביותר, אך הוא בא באיחור, ובינתיים אפשרו לכל מיני גורמים שוליים לחדרו לענף, ונדמה לי שקשה היה לבצע את החוק משום העובדות שנוצרו בשטח. אני רוצה להודות לחבר הכנסת מאיר שטרית על התושייה והיוזמה שגילה, אבל בכמה מלים אני רוצה לעמוד על מה שחסר לי בחוק, ואני מקווה שבאחר התיקונים הקרובים אכן תהיה התייחסות לנושאים שעליהם אנצמד מיד.

לדעתי, חייבים לכלול בחוק סעיף שיקבע שיש לייעד כ-20% מתקציב ההכנסות להפקות מקומיות. אסור לנו להסתפק בתוכניות זרות. הרמה צריכה להיות קרובה יותר ל"עמוד האש" מאשר ל"דינסטי".

הערה נוספת: הטלוויזיה בכבלים, אדוני יושב-ראש ועדת הכלכלה, עוברת מן העולם וכמקומה עולה במהירות טלוויזיה חדשה באמצעות לוויינים, מה שאנו מכנים כארץ "צלחות". לפי דעתי, בדומה לחוק הזה דרוש בחיפוף חוק שיסדיר את עניין הקליטה באמצעות לוויינים והשימוש בצלחות. ואם לא נעשה זאת במהירות, הרי בעתיד הקרוב ביותר נראה מעל כל גג ומעל כל בית צלחת גדולה. במקום אנטנות יהיו צלחות. אני רוצה למועז את התופעה הזאת וכמו כן לפתוח את השמים בפני קליטה גם ממרחקים גדולים יחסית.

מעל המזרח התיכון מעופפים לוויינים רבים, יש להניח שבעתיד הקרוב נוכל לקלוט יותר מאשר המשרדים מלוסאסבורג, מרוסיה או תוכניות המופקות בארצות-הברית. כאמור, הטלוויזיה בכבלים עוברת מן העולם על חשבון טלוויזיה אחרת, באמצעות לוויינים.

אני מציע, לפני שניגשים לרשת את כל הארץ בכבלים לצורכי הטלוויזיה בכבלים, סב את תשומת לבנו לחידוש נוסף, שבו מוותרים על כבלים ומשתמשים כמערכולים. הור אומר, אין צורך להיכנס לתוך הרשתות הקיימות היום, אלא יש לרכוש את הציוד החדש והמתקדם ביותר באותו תחום.

היה עלינו להתמודד עם נושא מיוחד, הפרסומות. הוועדה כולה, פה אחד, הסכימה שפרסומות לא תהא מותרת בחמש השנים הראשונות להפעלת הטלוויזיה בכבלים, גם אם מדובר בבעלי זכויות, ומיד אסביר זאת. מכמה וכמה טעמים סברנו, שבתחילת הדרך אין להתיר פרסומות, והדבר התקבל פה אחד.

הסיבות היו שתיים-שלוש: ראשית, סברנו, כולנו, שבמצב הנוכחי, העיתונות זכאית להגנה, שאם לא כן היא עלולה להתמוטט במצב שבו חותר פרסומות בטלוויזיה בכבלים, לא כלנו מאושרים מהעיתונות כפי שהיא, אולי גם מעיתונים כאלה ואחרים, אבל בנושא זה היתה אחדות דעים, שבמצב הכלכלי של היום, עם החלת פרסומות גם בטלוויזיה בכבלים, עיתונים לא מעטים עלולים למצוא את עצמם או בפשיטת רגל או בהודקקות לתמיכה כלכלית מצד גורמים כלכליים או פוליטיים, דבר שאין הרצת טובלתו.

סברנו גם, שהואיל והנושא מצריך פיקוח כשלעצמו — וראינו למה גורמות פרסומות יותר קלילות, לאיזו התערורות יצרים ולאיוז ביקורת — מוטב בנושא הרגיש הזה להתחיל בלי פרסומות בטלוויזיה, לראות כיצד היא מתפקדת ולא להכניס נושא נוסף, שכמעט איננו בר-פיקוח, לפלוגתא לאומית ומעשית חדשה, בכל התחומים.

חשבנו גם, שאולי מוטב שניקח דוגמה מאותן ארצות שבהן עדיין, עד היום, אין פרסומות בטלוויזיה בכבלים, משום ששם סבורים שזו פרסומות כפייתית, פרסומות שאין זכות להכניס אותה לביתו של אדם שבסך-הכול רוצה מנוי לטלוויזיה ברמה מסוימת, בעלת איכות מסוימת, ורוצה להימלט מהפרסומות הכפייתית. בעיתונים אתה מדלג על דף הפרסומות, אבל בשכתך מול הטלוויזיה בכבלים עם כל הילדים ובני המשפחה ספק אם אתה קם ובורח כל אימת שיש מעט פרסומות.

מהטעמים האלה חשבנו שבחמש השנים האחרונות לא תהיה פרסומות, ואכן הדבר התקבל פה אחד.

התפיסה כולה היא תפיסה של זכויות לאזרחים שונים של הארץ. גדול האזרחים ומספרם ייקבע על-ידי המועצה הציבורית. מספרם לא יהיה רב ביותר. ההיגיון האומר שמספר המנויים צריך לנוע בין 40,000 ל-100,000 לאזור הוא ההיגיון כלכלי. הוא ההיגיון תפעולי, אבל המספר הסופי והחלוקה ייקבעו על-ידי הוועדה. הזכויות יינתנו במכרז. יהיה מכרז תחום, כאשר גורמים אשר הקריטריונים לקבלתם נקבעו בחוק ייקבעו במפורש בתקנות — גורמים רציניים, אמנים — ויכלו להתמודד במכרז פומבי לפני המועצה הציבורית. בראש המועצה הציבורית יעמוד יושב-ראש, שימונה על-ידי הממשלה, לפי צורת המלצות שנקבעה בחוק עצמו. המועצה הזאת תקבע מי יזכה במכרז, ובעלי המכרז יפעילו את הטלוויזיה בכבלים.

נקבעה הוראת שעה קלה לגבי תפעול בערי פיתוח שבהן יש תשתית לטלוויזיה בכבלים, אשר תקל על התפעול שלה עד אשר יוחלו התקנות ועד שתופעל הטלוויזיה לפי מתכונת החוק כולה. אלה יהיו מקרים יוצאים מהכלל, לדעתי.

הנה כי כן, אנו עומדים לפני הצעת חוק שלמה, שמסדירה את הנושא, שעשויה לגאול את המדינה מן האנרכיה שבה נתון הענף הזה כיום, שעשויה להביא איכות חדשה לחזרים בטלוויזיה בכבלים ולשפוטם לה היום ובעתיד. הצעת חוק זו היא, לדעתי, צעד אחד קדימה גם מבחינה טכנולוגית וגם מבחינת התקשורת הבין-קהילתית והבין-אישית בתוך האזורים

דבר שני: הטלוויזיה מאפשרת קשר דו-כיווני. אפשר ליצור קשר בין האורז לבין מוקד, אפשר להפעיל מערכות של אבטחה, של לחצני מצוקה לקשישים, של פיקוח על מקומות ציבוריים, של הפעלת תוכניות קהילתיות, של הבאה לידי ביטוי בקהילה את המתרחש באותה קהילה. כמצב היום, עד שמגיעה קהילה קטנה לירי ביטוי בטלוויזיה הכללית יכולות לחלוף שנים, וזה באמת לא מעניין את הציבור כולו. כאשר הטלוויזיה היא קהילתית, אפשר להביא לידי ביטוי מוחשי יותר ורציני יותר את המתרחש באותה קהילה.

הדבר האחרון: זה נותן אפשרות להפעיל מערכות נוספות דרך הטלוויזיה בכבלים. למשל, קשר לחשבונות הבנק, קשר למרכזי אינפורמציה בין-לאומיים, פרט לזה, גם אפשרות לקלוט מלוויינים את השידורים השונים מכל העולם דרך הטלוויזיה בכבלים.

עד היום הייתה מדינת ישראל חסומה בפני כל האפשרויות האלה. היא פתוחה: לדבר אחד: לטלוויזיה פירטית המשרתת ככל העולה על רוחה, סרטי אלימות ומין ותעמולה פוליטית חופשית. כל איש, הישר בעיניו יעשה, אני מקווה שתוק זה ייתן את הדחיפה האחרונה למערכת המשפטית והמשטרתית לחסל את הנגע הזה של הטלוויזיה הפירטית בכבלים המשרתת לקטנים ולגדולים ככל העולה על רוחה, בלי שום בקרה. אנשים השולטים ברשתות האלה מגלגלים מתוזרים של סכומי עתק, בלי תשלום מסים כלשהם, לא מס הכנסה, לא מס ערך מוסף, לא כלום. איש הישר בעיניו יעשה.

החוק החדש מאפשר הענשה כבדה, ואני מקווה שהוא ייתן למערכת המשפטית דחיפה רצינית אומנם לנקוט דרך זו.

אומנם, אני הייתי היוזם של החוק הזה, אבל אני רוצה להודות לאלה שלמעשה הובילו את החוק עד לרגע זה: א. אני מודה על הצורה המסיבית והטיפול הנמרץ של יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת אליהו שפיצר ושל חברי הוועדה; ב. אני מודה לשר התקשורת אמנון רובינשטיין שהוא ועובדיו משרדו עמלו במשך זמן רב והקדישו שעות רבות לניסוח החקיקה ולטיפול בפרטים, תוך עבודה משותפת עם הוועדה. לכולם נתונה תודתי על כך שאנו מגיעים היום למצב שבו אפשר להעביר את החוק הזה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית, רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאנוק את הסתייגויותי, גם אני רוצה להצטרף לכל המבקרים על החקיקה הזאת. לפי דעתי, זו דוגמה יוצאת מן הכלל לעבודה נכונה של הכנסת: כאשר הממשלה אינה מצליחה להעביר יוזמת חקיקה שהמדינה בה זקוקה לה, וכשיש צורך אמיתי בהסדרת תחום כלשהו, נכנסת אחת מוועדות הכנסת לעבודה ויוצרת חקיקה, שלפי דעתי היא כמעט חקיקה שלמה באותו מובן, שכן היינו מקבלים אותה גם לו הייתה זו הצעת חוק של הממשלה וגם לו הכינו אותה בדרך החקיקה הרגילה. מובן שכל זה התאפשר בזכות הצורה היוצאת מן הכלל שקיבלנו מהמשפטים, גם ממשרד התקשורת וגם ממשרד המשפטים.

אשר להסתייגויות שלי — קודם כול אתייחס לנושא הפרסום. הסעיף הנוגע לפרסום — כבוד היושב-ראש, אבקש להצביע עליו מפורשות לאחר מכן — כפי שהוא מנוסח כאן בהצעה, משמעותו היא, שלעולם לא יהיה פרסום בטלוויזיה

אלו הערותי. וכאמור, תודה רבה לוועדת הכלכלה ולחבר הכנסת מאיר שטרית על היוזמה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת מיכה רייסר, האם אתה רוצה לנמק? בבקשה.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אף אני מברך על היוזמה ועל הצעת החוק. אני מקווה שתוק הטלוויזיה בכבלים יוביל אותנו בהקדם לחוק טלוויזיה עררן ב' ואז נהיה ככל המדינות המתוקנות והדמוקרטיות בעולם המערבי.

היה לי הכבוד להיות חבר בוועדת-משנה של הכנסת אשר דנה בעררן ב'. בוועדה היו חברים, לצד נציגי הקואליציה, הסיעות הגדולות המערך והליכוד, גם חברי האופוזיציה — יוסי שריר מהשמאל וגרשון שפט מהתחיה. כאשר התלבטנו בסוגיה הקריטית של הרכב המועצה הציבורית, הגענו פה אחד לכלל דעה, והיא: משום שלצערנו הרב, במציאות ובהוריה הפוליטית בישראל הדיום אין לדבר על כלי שידור ממלכתיים ואחרים הנקים משיקולים פוליטיים, עדיף לדבר על כך שהייצוג של כל גוני הקשת הפוליטית במועצות הציבוריות יהיה הולם. אמרנו: ייצוג הולם, כפי שהוא משחק ב'כנסת הנוכחית, במקום להסתייג בצורה זו או זו שיקולים פוליטיים, כפי שאני רואה את פני הדברים בהצעה הזאת, לצערי הרב, אתנו אמרנו בצורה הברורה ביותר: המועצה תורכב על בסיס פוליטי, על בסיס של ייצוג אמיתי.

ההסתייגות שלי היא למעשה אימוץ של אותו עיקרון. לכן אני מציע, במקום הסעיף המדבר על מינוי למועצה המאפשר לשך זה או זה — ובמקרה אחרים שרים שייכים לגוש מסוים בבית הזה, ואני אומר שזה רק במקרה — להכתוב למעשה את ההרכב הפוליטי של המועצה, אני מציע שאנחנו נלך על-פי אותו תיקון שעליו דיברתי קודם לכן ולפיו תמליץ הממשלה כולה, על בסיס ייצוג הכוחות בכנסת הזאת, באמצעות ראש הממשלה וממלא מקומו, על הרכב המועצה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכה רייסר, רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האמת היא, שאני שמח עד מאוד שהחוק מגיע היום לדיון ולהצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני שמח גם על כך שעם אישור חוק זה מדינת ישראל מצטרפת, סוף סוף, לקהילייה הבין-לאומית המודרנית שבה פועלת טלוויזיה בכבלים כבר הרבה מאוד שנים ומספקת לתושבי אותן מדינות את השירותים האפשריים בטלוויזיה זו.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת: דבר ראשון, מרחב האפשרויות הקיימות בשידורי הטלוויזיה בכבלים הוא עצום. המגוון הוא עצום, כל הרעיון הוא שיהיה לאדם בתוך ביתו מכשיר שהוא יוכל לכוונו לתוכנית הנראית לו, לפי טעמו — מי למוסיקה, מי לספורט, מי לחינוך, מי לבידור, מי לתרבות, מי לדת ולכל נושא אחר. אפשר, למעשה, לראות כל תוכנית שרוצים בה בכל ערצך, אדם יכול לכוון את המכשיר לערוץ שהוא מעוניין בו. שעות הפנאי יכולות להיות מנוצלות על-ידי אנשים בצורה הנראית להם ולא לפי הכתבה כפי שהיא קיימת היום כשיש ערוץ אחד בטלוויזיה הכללית הישראלית, או אפילו שני ערוצים, לפי הכתבה של מערכת שמחליטה, אלא האדם יוכל לבחור בתוכנית לפי רצונו הוא.

אנחנו יודעים, ממחקרים שהונחו על שולחנו, שגם בארצות שבהן כבר אין כבלים או אין צורך בכבלים והשימוש בטכנולוגיות החדשות. אפשרי, הטלוויזיה בכבלים ממשיכה להתקיים בפני עצמה. יש לעניין זה סיבות משלו. כאמור, הבאנו בחשבון את הנושא והכנסנו את הפרק המדבר על הלוויינים. והוא פרק די מקיף, העונה על הצרכים כפי שהם נראים כיום. אם הוא יצריך הרחבה, יוכאו הצעות תיקון בתחום הזה.

דן תיכון (הליכוד):
מה לגבי הפקת מקומיות?

אליהו שפייר (י"ר ועדת הכלכלה):

לגבי הפקת מקומיות, הותרנו את העניין בידי המועצה, כאשר התקנו תקנות כספיות המאפשרות למועצה לשמור על כל ההכנסות, ואין העברה לאוצר אלא יש רק הפקדה, כלומר, הנושא נשאר בסמכות המועצה, והמועצה הציבורית תצטרך להחליט על האתחול שהיא מפרישה. נזהרנו מלקבוע מלכתחילה סכום, כי איננו יודעים את הכדאיות ואת האפשרות העסקית בנושא. אנתנו רוצים שהמועצה תוכל לקבוע את הסכומים לאחר שתראה את הכדאיות העסקית, את כמות המכרזים והזיקיונות שיוגשו. כל הנושא הוא נייסיוני ויש בו חומר לא מועט למחשבה. מכל מקום, הדבר נתון לסמכות המועצה.

לחבר הכנסת רייסר — צר לי מאוד, מדובר בהוראת שעה שהיא הוראה חורגת, ולדעתי, היא בלתי־מתקבלת על הדעת. חבר הכנסת רייסר מציע, שרק הממשלה הזאת תקבע, ורק בפעם הזאת, נוהל מיוחד. אנחנו מדברים על מועצה שצריכה להתקיים לדורידורות, על מבנה שיש בו קבוצות שונות ואנשים שונים. מדובר במכרזים, מדובר בגישה עסקית, מדובר באיכות וכדומה. מה פתאום גישה פוליטית? חזקה על הממשלה, שצריכה לאשר את כל המיני כולו, שתראה את התמונה כולה ותאזן גם את הצרכים האלה. הרי הותרנו די משחק גם לצרכים האלה.

גדעון גדות (הליכוד):

אליהו שפייר (י"ר ועדת הכלכלה):

אני מוכרח לומר, שאני גם מופתע. איני נגד פוליטיקה בכל תחום, אבל אני מופתע. ישבנו ששה חודשים תמימים, דנו בעניין. בדיון השתתפו חברי הליכוד מכל הזרמים ומכל הגזעים. עכשיו, לאחר שהחוק הוגש, בדקה המאה־ואחת? דנו, חשבונו, אמרנו, חבריכם ישבו, הגענו להחלטה פה אחד — אופוזיציה, פוזיציה, כל הגוונים. ברגע זה, האמינו לי שהדבר חורג ולא רצוי.

אשר להצעתו של חבר הכנסת אוריאל לין — חשבנו שהחשדה היא דבר מוגזם. הרי אפשר להחשיד כל אדם. התווכחנו עם היועצים המשפטיים, הגבלנו מספיק הגבלות וחשבנו — גם לגבי חברי הכנסת בוועדותיהם — שהחשדה מהווה גם היא גורם שאפשר להגיש לפיו תביעה פלילית, והחידוש הזה, שאולי הוא טוב לשורה שלמה של חוגים, עדיף שידחה לזמן אחר ולנושא אחר.

לכן, לצערי, עלי לדחות את ההסתייגויות כפי שהן מוגשות ולכשך מן החברים לקבל את החוק הזה עכשיו ובמהירות. רבותי, הציבור רצה טלוויזיה בכבלים. ההיגיון והטכנולוגיה חייבו זאת. הממשלה לא רצתה או לא השכילה עד לרגע זה להביא את החוק, והוא חוקק בצורה אחרת. אני חושב שהיום ועכשיו צריך לקבל את החוק.

ככבלים. זו המשמעות האמיתית. מה שהסעיף אומר הוא, שבמשך חמש שנים לא יכול להיות פרסום, ולאחר חמש שנים יכול להיות פרסום רק בהחלטת השר ובאישור הממשלה. ואנחנו יודעים היטב, ששר לא יעמוד, וגם הממשלה לא תעמוד כלחצים של אמצעי התקשורת, ושלא יקבלו החלטה פוזיטיבית להנהיג פרסום בטלוויזיה, בכבלים. משום כך ההסתייגות העיקרית שלי אומרת דבר פשוט ביותר: שאיסור הפרסום בטלוויזיה בכבלים יהיה לתקופה של חמש שנים בלבד. בתום חמש השנים מותר יהיה לפרסם, כמובן, בכללים שייקבעו, אבל לא יהיה צורך בהחלטת שר ובהחלטת ממשלה, כי הרי אלה לא תבואנה. אפשר יהיה לפרסם לאחר חמש שנים, ואני חושב שתקופה זו, תקופת ההתארגנות הנחוצה של אמצעי התקשורת למצב החדש של טלוויזיה בכבלים, תהיה תקופה מספקת.

ההסתייגות השנייה שלי נוגעת לשאלה של טוהר המידות של חברי המועצה. חזק מזה שאיננו רוצים שהם יצביעו כאשר יש להם נגיעה לנושא העומד להצבעה או אינטרס בו, גם יהיה אסור להם לשדל חברים אחרים במועצה או להשפיע עליהם להצביע בכיוון האינטרס שלהם, של אותם חברי מועצה. יכול חבר מועצה שלא להיות נוכח בהצבעה, אך להפעיל השפעה רבה מאוד על חבריו בעניין אופן ההצבעה. משום כך אני מציע, שנקבל גם את החלק הזה של ההסתייגות, שיהיה כרוך שהחלטות המועצה בנושא כה רגיש ייעשו בצורה אובייקטיבית לחלוטין. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אוריאל לין. אדוני יושב־ראש ועדת הכלכלה, אתה רוצה לשאת דברים? בבקשה.

אליהו שפייר (י"ר ועדת הכלכלה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת — — —

גדעון גדות (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

הי"ר א' נחמיאס:

בבקשה, אדוני.

גדעון גדות (הליכוד):

כשמדובר על שישה נציגי ציבור, ובהם שניים שהמליץ עליהם מרכז השלטון המקומי, יודעים מי האבא; כשמדובר על שניים שהם גופים בתחום החינוך והתרבות שהמליץ עליהם שר החינוך והתרבות, יודעים מי האבא; אבל כשמדובר על שניים המייצגים, לדעת השר, את הצרכנים, לא יודעים מי האבא. איך זה קורה?

אליהו שפייר (י"ר ועדת הכלכלה):

משום שעשויות או עלולות להיות מועצות צרכנים שונות. הכוונה היא שיהיו נציגים או אנשים מתוך רשימות. חזקה על השר — — —

גדעון גדות (הליכוד):

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת גדות, שאלתך היתה לפנים משורת הדין, כי יושב־ראש ועדת הכלכלה משיב עכשיו על הסתייגויות.

אליהו שפייר (י"ר ועדת הכלכלה):

יש לפנינו כמה הסתייגויות, ואני אענה עליהן אחת אחת ובקיצור.

ראשית, תודה לחבר הכנסת דן תיכון על הערותיו. נכון שמבחינה טכנולוגית אנחנו רוצים אחרי העגלה ולא לפני, אבל

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' שיטריה לסעיף 1
(בסעיף 36) לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת או' לין לסעיף 1
(בסעיף 36) לא נתקבל.

ההצעה של חבר הכנסת מ' רייסר לסעיף 1
(בסעיף 36) לא נתקבלה.

התיקון של חבר הכנסת או' לין לסעיף 1
(בסעיף 36) לא נתקבל.

התיקון של שר האוצר לסעיף 1 (בסעיף 36)
לא נתקבל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

סעיפים 2 עד 4 נתקבלו.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, עתה ניגש להצבעה בקריאה שנייה גם על
לוח תיקוני טעויות, בחוק הבזק (תיקון מס' 3),
התשמ"ו — 1986.

ה צ ב ע ה

לוח תיקוני טעויות בחוק הבזק (תיקון מס' 3),
התשמ"ו — 1986, נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

עתה ניגש להצבעה בקריאה שלישית על חוק הבזק (תיקון
מס' 3), התשמ"ו — 1986, וככלל זה לוח תיקוני טעויות, מי
בעד? מי נגד?

גדעון גדות (הליכוד):
מי נמנע?

היו"ר א' נחמיאס:
מי נמנע?

ה צ ב ע ה

חוק הבזק (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986,
לרבות לוח תיקוני טעויות, נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שחוק הבזק (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986,
נתקבל.

אני רוצה לכרך את יום החוק, חבר הכנסת שטריה, וודאי
את ועדת הכלכלה ואת היושב-ראש שלה, אשר עשו עבודה
רבה כדי להכין את הצעת החוק עד עתה.

ה. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 * (הצעתם של חברי הכנסת מסיעת חד"ש)

מינימום רע"ז, התשמ"ו — 1986, של חברי הכנסת, אני מבין
שמדובר בלוח ההצעות. את הצעת חוק שכר מינימום הראשונה

הערה אחרונה לאחד החברים — כבר עכשיו צפוי עימות
עם הטלוויזיות הפראיות. כבר עכשיו הן רצות כמטורפות
בשביל לקנות זכויות.

אני מבקש מהכנסת לאשר עכשיו והיום את החוק כפי
שהוא התקבל פה אחד בוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה ליושב-ראש ועדת הכלכלה, אדוני שר התקשורת,
רצית להתייחס לנושא?

שר התקשורת א' רובינשטיין:
אני מוותר.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, אולי תתייחס?

היו"ר א' נחמיאס:

אתה מוותר — תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים
להצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות.

שר התקשורת א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש סליחה, האם אפשר לחזור
כי מהויתור? יש בקשה — —

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, אני קראתי לך, אם אתה חוזר כך — בבקשה.

שר התקשורת א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, רק הודעה קצרה.
משרד התקשורת ואני אישית היינו מעורבים בניסוח החוק הזה.
לגבי הרכב המועצה — זו לא היתה הצעתנו אלא הצעה של
חברי ועדת הכלכלה, הם הגיעו למסקנה זאת.

אני מצהיר כאן, כפי שגם הודעתי לנציגי הליכוד, שאין
כאן כל כוונה ליצור פוליטיזציה של המועצה הזאת אשר
צריכה להיות מועצה טכנולוגית. אני מתעתד להגיש לממשלה
הצעה שלפיה יהיה בקרב נציגי הממשלה נציג האוצר, נציג שר
המשפטים ונציג אחד שהוא עובד מדינה ותיק. אין כאן שום
כוונה ליצור מיוזיציה או לנצל את העובדה הזאת כדי ליצור
רוח פוליטי או מפלגתי במועצה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר התקשורת, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים
להצבעה. נאמר לי שחבר הכנסת דן תיכון ויתר על ההסתייגות
שלו. תודה.

אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת מיכאל
רייסר לסעיף 1.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אני מוותר לאור הודעת השר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. לחבר הכנסת מאיר שטריה הסתייגות לסעיף 1.
ניגש להצבעה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף הבא: הצעת חוק שכר

יהיה זכאי לקבל שכר מינימום קבוע בחוק. כל מעביד יהיה חייב על-פי החוק לשלם לעובדיו שכר שלא יפחת משכר המינימום. בשיעור שנקבע בחוק או שייקבע בשיחוף עם ועדת העבודה והרווחה בכנסת על-פי השכר הממוצע במשק.

לגבי שכר העבודה היומי שישולם לעובדים יומיים מציעה הצעת החוק, שהשכר היומי יהיה החלק ה-25 מהשכר החודשי.

הוועדה ה-13 של ההסתדרות תבעה עוד בזמנה לחוקק חוק שכר מינימום בשיעור של 60% מהשכר הממוצע במשק. כיום, ההסתדרות תובעת חוק להבטחת שכר מינימום בשיעור של 50%, וגם זה נדחה על-ידי ממשלות הליכוד והמערך עד היום, תוך התעלמות מהמצוקה הגדולה של אותה שכבת עובדים המגיעה כיום לכ-10%—15% מהשכירים במשק. ששכרם יורד בהרבה אפילו מסכום ההכנסה המינימלית שאותה מבטיח המוסד לביטוח לאומי.

תזכיר שקיבלנו היום מההסתדרות בנושא חוק שכר מינימום חוזר ומאשר עובדות ידועות ומנקרות עיניים. שכר המינימום לפי ההסכם הקיבוצי היווה באפריל 1973 45% מהשכר הממוצע במשק. בפברואר 1977 — ירד ל-40%; בנובמבר 1978 — ירד שוב ל-35%; בפברואר 1980 — ירד לכ-30%, ובסוף תקופת ההסכם — הגיע לכ-25% מהשכר הממוצע במשק. אפילו מכך, לפי נתונים אחרים, ששכר המינימום כיום הוא 29% מהשכר הממוצע במשק, נגיע לשכר רעב, בשיעור של בין 230 ל-270 שקל לעובד, אם נביא בחשבון שהשכר הממוצע במשק הוא כיום 920 שקל חדש לחדר. זאת אומרת, סכום זה קרוב לסכום גמלת הביטוח הלאומי ליחיד. המגיעה כיום ל-241 שקל לחדר.

לכן, אין זה מקרה, שרבים מהעובדים מופנים לביטוח הלאומי לקבל הבטחת הכנסה, שמגיעה ל-405 שקלים ליחיד כיום. לכן, עם ירידת משקל הכנסת המינימום ביחס לשכר הממוצע במשק, גדל מספר העובדים הפונים להבטחת הכנסה מהביטוח הלאומי. המספר היה גדל מ-19,000 נפש ב-1985 ל-26,000 ביוני 1986 — עלייה של כ-30%. כך קורה שמספר רב יותר של עובדים משלמים את הכנסתם על חשבון המדינה, במקום לקבל שכר הוגן מהמעסיק. תמונת זיכרון ועבודתם המכובדת. במקרה זה נוצר מצב שטוב יותר לא לעבוד מאשר לעבוד בשכר מינימום.

אין להשלים עוד עם מצב מביש זה, שבו קרוב ל-15% מהשכירים מקבלים שכר רעב שאינו מגיע ליותר מ-350 שקל לחדר — כ-35% מהשכר הממוצע במשק — וזאת כאשר סל הצריכה למשפחה ממוצעת בת ארבע נפשות, לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הגיע בינואר בשנה זו ל-1,114 שקל לחדר.

בהעדר חוק שכר מינימום נשחק יורד משקל הכנסת המינימום. הנקבעת לפי הסכם קיבוצי מדי שנה בשנה. היו תקופות שהכנסת המינימום נעה בין 45% ל-50% מהשכר הממוצע במשק. כיום היא נעה בין 25% ל-29%. ברור שהעדר חוק שיבטיח שכר מינימום בשיעור קבוע מצומד לשכר הממוצע כמשק משאיר את בעלי ההכנסות הנמוכות, בעיקר הנשים עובדות הטקסטיל והתעשייה, עובדי מפעלי המזון והעובדים הבלתי-מאורגנים למיניהם, ובעיקר העובדים הערבים, טרף למעבידים נצלנים, כאשר רבים מעובדים אלה אפילו אינם יודעים לפנות, או בחלקם גם מתביישים לפנות לביטוח הלאומי, להשלמת הכנסתם.

לפי נתוני ההסתדרות, כ-10% מכלל אוכלוסיית השכירים עובדים ברמת שכר השווה להכנסת המינימום הזעומה, כאשר

נימק חבר הכנסת תופיק טובי, והיא גם בשמם של חברי הכנסת צירלי כיתון, מאיר וילנר ותופיק זיאו. דשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, מי ישיב בשם הממשלה?

היו"ר א' נחמיאס:

אין חובה לתת תשובה, אדוני.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, האם הממשלה אינה מתעניינת כלל בהצעות האלה?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי, תואיל ברוב טובך להתחיל את נאומך. אינני רשאי להשיב בשם הממשלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, עם זאת, אני מבקש להודיע לשר האחראי לנושא הזה שיהיה נוכח באולם.

אורה נמיר (המערך):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי, תואיל ברוב טובך לנאום את נאומך, אלא אם כן אתה רוצה לוותר על זכותך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, במשך שנים רבות, במהלך כמה כנסות קודמות, הציעה סיעתנו לחוקק חוק שכר מינימום, והממשלות למיניהן דחו אותו תמיד. כאשר היה המערך בשלטון, הציעה גם סיעת הליכוד הצעת חוק שכר מינימום — זה היה אף במצע הבחירות שלה — אך ממשלות המערך דחו הצעה זאת. כאשר הליכוד היה בשלטון, הציעה גם סיעת המערך הצעת חוק שכר מינימום, והצעה זו הועלתה על-ידי סיעת המערך בכנסת העשירית — אם אינני טועה על-ידי חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוחלינו — אך קואליצית ממשלת הליכוד דחתה אותה. התביעה לחוקק חוק שכר מינימום נכללה במצע סיעת המערך לכנסת האחת-עשרה. עם התביעה ששכר המינימום יהיה 50% מהשכר הממוצע במשק, אך עד עתה נדחו גם בכנסת האחת-עשרה, כממשלת הקואליציה מערך-ליכוד, הצעות חוק שכר מינימום שהוגשו.

זכור שכ-3 במרס שנה זו הועלתה הצעת חוק שכר מינימום כמליאת הכנסת בשמם של 62 חברי כנסת מהקואליציה המערכת-הליכודית ומהאופוזיציה, אך שוב ציתו חלק מהחוקמים לתביעת הממשלה והצביעו נגד הצעת חוק שעליה חתמו.

שר העבודה מר קצב התחייב אז, שבתוך ארבעה-חמישה שבועות תביא הממשלה הצעת חוק בנושא זה. והנה עברו חמישה חודשים, והממשלה מתחבלת היום שוב, על-ידי כינוסה של ועדת הכנסת, להביא הצעת חוק שאין לה, למעשה, כל שייכות לחוק שכר מינימום. וכל תכליתה היא לרוקן מתוכן את הצעות החוק המובאות כיום על-ידי כמה חברי כנסת. אני מקווה שהכנסת תדחה את היוזמה הזאת של הממשלה, שהיא לאמתית של דבר, יומה נגד חקיקת חוק שכר מינימום.

חברי הכנסת, הגנו חוזרים ומציעים לכנסת הצעת חוק שתקבע בחקיקה, ששכר מינימום יהיה בשיעור של 60% מהשכר הממוצע במשק, כמשמעותו בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי. כל עובד שימלא לו 18 שנה, בלא הבדל מין ולאום,

והמעסיקים, התנגדות זו, אם תימשך, היא חלק מהמדיניות האנטי-סוציאלית והאנטי-פעולית, המאפיינת את מדיניותה של ממשלה זו.

בסיום, אנו קוראים כיום לחברי הכנסת מסיעת המערך לעמוד במבחן הנאמנות למצעים של סיעתם, לעמוד בנאמנות בהחלטות ועידת ההסתדרות, אנו קוראים לקואליציית 62 חברי הכנסת, שהגישה את הצעת החוק ב-3 במרס שנה זו, לעמוד מאחורי חתימתם ולהצביע בעד הצעות חוק שכר מינימום המוגשות כיום לכנסת. אנו, מצדנו, נצביע בעד כל ההצעות לחוק שכר מינימום שמוגשות עלי ידי חברי הכנסת כדי להעביר אותן לקריאה טרומית ולהביא אותן בהקדם לחקיקה סופית בכנסת.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

ו. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 * (הצעתה של חברת הכנסת א' נמיר)

אורה נמיר (המערך):

כן, חברדוק זאת אצל מזכירתך, מנהלת לשכתך. גם הסכרתי לה על מה אני רוצה לדבר — להסביר לך, אדוני שר האוצר, באיזו דרך מתכוונת אני, כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, לנווט את דיוני הוועדה בנושא חוק שכר מינימום, זה טעון בדיקה במשרדך, אבל לא כדאי לעסוק בכך עכשיו, כי זמני מוגבל.

יושב כאן ידידי, חבר הכנסת שוסטק — היום, כמעט כלולו, משפחת ועדת העבודה והרווחה המורחבת. אנחנו, בוועדת העבודה והרווחה, איננו רוצים שייסגר ולו מפעל אחד במדינת ישראל, כי אנחנו יודעים שעם כל סגירה של מפעל יהיו עוד מובטלים. איננו רוצים שבצוקות קבלת חוק שכר מינימום יעלה השכר לכל המשק, כי אז לא השגנו בכך דבר וחצי דבר למען אותם שכירים שמקבלים שכר כוש, שכר רעב. כל זה לא ניתן לנו.

לאחר שאנחנו, כחברי הקואליציה, נענינו לבקשה, אמרה הממשלה שהיא לא תעביר את חוק שכר מינימום לפני ארכעה חודשים, אבל היא לקחה על עצמה להגיש הצעת חוק לכנסת בתוך שישה שבועות ואמרה לנו: אם הממשלה לא תגיש הצעת חוק, אתם, חברי הקואליציה, תופשיים להניח את הצעות החוק שלכם. אני, כחברת הקואליציה, שאסרתם עלי להגיש את הצעת החוק, נתתי את הנוסח שלי לחבר הכנסת רן כהן, כי הוא מהאופוזיציה, ועליה הוחתמו 61 חברי כנסת.

לא הגשתי הצעת חוק, הגעתי לכנסת כיום הראשון שלאחר הפגרה והנחתי את הצעת החוק, במקום לדבר אתנו, במקום לדבר אלינו, במקום לשוחח אתנו, במקום לשחק אותנו בחרדות שלכם, שהן גם החרדות שלנו, לא עשיתם זאת ובחרתם בדרך המבישה לכופף יריים? כחברת הקואליציה אני בוש ונכלמת.

מה שקרה היום לא הוסיף כבוד לממשלה. לא אנחנו גרמנו זאת. כל נגיע לכך וכל נהפוך זאת לנורמה מקובלת כמערכת היחסים בין הכנסת לבין הממשלה.

אדוני היושב-ראש, כרשותך אעבור לנושא.

היו"ר א' שוסטק:
זו היתה הקדמה, אני מבין.

חלקם של העובדים הערבים ביניהם עולה על חלקם של העובדים היהודים, ומספר הנשים גבוה ממספר הגברים, ומספרם גבוה יותר בגופי התעשייה מבענפים אחרים.

המעסיקים והממשלה, המתנגדים לקביעת שכר מינימום בחוק, יוצרים דחליל. אומרים שיבואו וזעזעו במשק, כביכול, אם יתקבל חוק שכר מינימום, זוהי הנמקה פסולה ומטעה. סטטיסטיקה בדוקה, גם של ההסתדרות, קובעת, שאם ייקבע שכר מינימום עד ל-60% מהשכר הממוצע במשק, כל הגידול בגופי השכר המשולם במשק לא יעלה על 1.5%, והתוספת לשכר הממוצע במשק לא תגיע אפילו ל-3% אלא תהיה 2.8%.

התנגדות ממשלת המערך-הליכוד לחקיקת חוק שכר מינימום, שיבטיח שכר מינימלי הוגן, שיהיה קשור עם נתון קבוע והוא השכר במשק ולא יהיה תלוי בחסדי הממשלה

היו"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים להצעת חוק שט"ז: הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986, מאת חברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני שמחה שהגעת, אדוני שר האוצר, כי אני רוצה לומר כמה דברים די קשים, נדמה לי, באוזניך, לא הייתי רוצה לומר אותם שלא באוזניך.

אדוני היושב-ראש, אני חושבת שהיום הוא יום גדול לכנסת, ודאי לחברי ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ולא רק להם, כהבאת חוק שלפי תפיסתנו הוא אחד החוקים החשובים ביותר לכל מי שמאמין בערכה של העבודה ובכבודו של האדם העובד.

צר לי — ואני אומרת זאת באוזניך, אדוני שר האוצר, נדמה לי שמותר לי לומר שבין שנינו היתה מערכת של יחסי ידידות, ואני מקווה שהיא תהיה גם להבא — אבל היום לא היה יומה היפה של הממשלה. צר לי, ואני כואבת זאת כחברת הקואליציה וכחברת כנסת ותיקה המשתדלת לעשות עבודתה נאמנה, המשתדלת לשמור על כבודה של הכנסת, המשתדלת לשמור על כבודה של הממשלה, המשתדלת לשמור על כבודה של הקואליציה, ואתם אינכם נותנים לי לעשות את מלאכתי זו. החל מאמש, לאחר ארוחת הערב החגיגית, כאשר נודע לי באקראי, אדוני שר האוצר, על כך שאת הצעת החוק המבישה לפי תפיסתי, שאתם התכוונתם ומתכוונים להביא היום לכנסת כאת מהצעות רבות, אתם מבקשים להעביר, בניגוד לחקנון הכנסת, לוועדת הכספים ולא לוועדת העבודה והרווחה, קם אויב חדש לממשלת ישראל ולקואליציה — ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

אם מלחמה, אדוני שר האוצר, תהיה מלחמה. אם נאבקים על כוחות — מי מכופף את מי, הממשלה את הכנסת או הכנסת את הממשלה, המשחק היום לא שחק לרעתה של הכנסת. צר לי על שהדברים הגיעו לידי כך, כי, אדוני שר האוצר, זה שבוע שאני משתדלת להגיע אליך ולדבר אתך.

שר האוצר מ' נסים:
אתי?

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, המסקנה המבקשת מהנתונים שהובאו עד כה היא, כי ההסדר הקיים לקביעת שחר מינימום איננו הולם את מצב המשק. ראשית, חסרונם של ההסדר הקיים בכך שהוא פוגע בערכים המוסריים של החברה הישראלית, הואיל וקביעת דמי הבטחת הכנסה או דמי אבטלה העולים על שחר המינימום דוחפים את הציבור, ובמיוחד את הצעירים משוחררי הצבא, להעדיף קבלת דמי אבטלה על פני עבודה.

שנית, ההסדר הקיים מותנה בקיום משא־ומתן בין המעסיקים להסתדרות, ואין כל ביטחון שמשא־ומתן זה יתקיים בצורה שאיננה מבישה. עובדה היא ששחר המינימום נשחק מ-44% ב-1972 ל-28.6% מהשכר הממוצע שהיה ב-1985.

שלישית, ההסדר הקיים מותנה בהוצאת צו הרחבה על־ידי שר העבודה. רבותי חברי הכנסת, הניסיון מלמד, שאין כל ביטחון ואין גם דרך חוקית להבטיח ששר העבודה אכן יוציא צו הרחבה לגבי ההסכם בעניין שחר מינימום, אם ההסתדרות והמעסיקים יסכמו על שחר שאינו נראה לשר האוצר, והיו דברים מעולם.

רביעית, ההסדר הקיים בעניין שחר המינימום איננו מבטיח עדכון שוטף של שחר המינימום, כדי שלא יישחק בעקבות האינפלציה.

חמישית, ההסדר הקיים איננו מבטיח את אכיפת הוראות צו הרחבה בעניין שחר המינימום. למרות קיומו של הסכם להבטחת שחר, יש עובדים המקבלים בפועל שחר נמוך מן המובטח. ממצאי בדיקה שנערכה במוסד לביטוח לאומי בעזרת נתוני מפקד האוכלוסין והדיר ב-1983 מלמדים, כי כ-11% מכלל אוכלוסיית השכירים במשק מקבלים שחר נמוך משכר המינימום. נתונים אלה מראים כי רק שליש מן הזכאים לקבל את שחר המינימום אומנם מקבלים אותו. הסיבה העיקרית לכך, ככל הנראה, היא שהסכם שחר מינימום איננו מעוגן בחוק, ועל כן אי־קיומו אינו מלווה בסנקציה כלשהי.

רבותי חברי הכנסת, הדרך היחידה להבטיח לעובדים תשלום הוגן בעד עבודתם היא באמצעות הצעת החוק המוגשת בזה, ששלושת עיקריה הם כולקמן: א. סעיף 1 להצעת החוק מבטיח ששכר המינימום לא יישחק ויישאר כרמה קבועה של 50% מהשכר הממוצע במשק. הצעת החוק מבטיחה שזה יהיה שיעור שחר המינימום, ולא יהיה צריך לנהל על כך משא־ומתן מוקדם או שתהיה תלות כלשהי בצו הרחבה שיוצא או לא יוצא על־ידי שר העבודה והרווחה; ב. סעיף 5 לחוק מבטיח את העדכון השוטף של שחר המינימום על־פי הסכמי תשלומי תוספת היקף או פיצוי בעד ההתייקרות; ג. סעיף 8 לחוק מבטיח אכיפת החוק על־ידי הטלת סנקציה פלילית על מעביד אשר משלם שחר הנופל משכר המינימום שנקבע בחוק.

אדוני היושב־ראש, השכר הממוצע במשק היום, לפי חוק הביטוח הלאומי, הוא 977 שקל, ולעניין עדכון הקצבאות — 989 שקל. שחר המינימום במשק היום הוא 334.28 שקל, שהם 34.2% מהשכר הממוצע על־פי החוק. חוק שחר מינימום שהם מציעה עכשיו לכנסת מדבר על 50% מהשכר הממוצע במשק ועל שחר התחלתי של 489 שקל לחודש.

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, אין לי ספק שוועדת העבודה והרווחה תהיה מודעת בדיוניה לקשיים הגדולים ביותר שבביצוע החוק. אנחנו נעשה הכול כדי להביא לחקיקת החוק יחד ולא נגד לשכת התיאום. אנחנו נעשה הכול כדי להביא את החוק בצורה שתבטיח שפירושו לא יהיה

אורה נמיר (המערך):

זו ההקדמה, אדוני היושב־ראש, השותף למאבק, ויושבים כאן כל השותפים. המאבק שהחל אתמול לאחר ארוחת הערב לא היה שלי, הוא היה של חברי ועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

המאבק החל קודם לכן, בצהריים.

אורה נמיר (המערך):

אני רק מספרת מתי אני נכנסתי למאבק, ובקשר לזה אני חברה בקואליציה, וזהו השוני.

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, בשנת 1972 נחתם לראשונה על־ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים וההסתדרות הסכם קיבוצי להבטחת שחר מינימום לכל עובד בישראל. הסכם זה קבע כי עובד יהיה זכאי להשלמת שכרו על־ידי המעביד אם שכרו בפועל נופל משכר המינימום. רמת שחר המינימום נקבעה אז באורח שרירותי ל-375 לירות לחודש, שהגיעה באותה עת ל-44% מן השכר הממוצע במשק.

אף כי על־פי ההסכם המחודש אחת לכמה שנים מעודכן שחר המינימום בהתאם לתוספות יוקר ולתוספות הנקבעות בהסכמי שחר, נשחקה רמתו הריאלית והיחסית של שחר המינימום.

בשנה האחרונה, רבותי חברי הכנסת, היתה השחיקה בשכר המינימום גדולה אף יותר מהשחיקה בשכר הכללי במשק. שחר המינימום כאחוז מהשכר הממוצע במשק ברוטו ירד מ-34.2% בשנת 1984 ל-30.7% בשנת 1985. באוקטובר־דצמבר 1985 הגיעה רמתו היחסית של שחר המינימום לנקודת שפל, ל-28.6% מהשכר הממוצע. בחיקון שנעשה בחודשים ינואר־מרס לא היה די כדי לשפר את רמתו.

זאת ועוד, עליית ההכנסה נטו כתוצאה מעדכון הפרמטרים של מערכת המס לא תרמה כליל לאוכלוסיית העובדים בשכר הנמוך. מאחר שהכנסתם נמצאת ממילא מתחת לסף המס, מסיבה זו, העלאת השכר דרך ההכנסה הנקיה אינה יכולה לפתור את מצוקתם של בעלי ההכנסה הנמוכה.

שחיקה ברמת שחר המינימום מחד גיסא, והשיפורים במערכת הבטחת ההכנסה של הביטוח הלאומי מאידך גיסא, הגדילו את הפער שבין רמת שחר המינימום לבין הגמלה להבטחת הכנסה. בשנת 1984/85 עמדה הגמלה להבטחת הכנסה בשיעור הרגיל לזוג עם שני ילדים על 38.4% מהשכר הממוצע במשק, לעומת שחר המינימום שעמד על 34.2%. בשנת 1985 עלתה הגמלה להבטחת הכנסה עד 48.5% מהשכר הממוצע במשק, ואילו שחר המינימום ירד ל-30.7%.

הגידול בפער הזה גרם לשתי התפתחויות: האחת — הרעה יחסית במצבה של האוכלוסייה העובדת בשכר נמוך לעומת האוכלוסייה הלא־עובדת הנתמכת על־ידי מערכת הבטחת הכנסה. השנייה — חלק גדול יותר של משפחות שמפרנסן היחיד משתכר את שחר המינימום וזכאיות להשלמת הכנסה.

יש לציין, רבותי חברי הכנסת, שדמי האבטלה, שמרכים כל כך לתקוף אותה, בממצע למובטל עומדים כיום על 40% מהשכר הממוצע במשק, כ-10% יותר משכר המינימום. הווי אומר, הם גבוהים מאוד משכר המינימום ועלולים ליצור תמריץ לחיית עבודות המוצעות בשכר המינימום הנוכחי. זוהי המציאות הכואבת הקיימת כשטח.

ובראשונה בערי הפיתוח, אבל לא רק להם, אלא לחברה כולה. זה יהיה, אדוני שר האוצר, חוק שיביא הרבה כבוד למדינת ישראל ולמשלת ישראל, תודה רבה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, איפה שר העבודה והרווחה?

יצחק פרץ (המערך):
בחופשה.

ז. הצעת חוק שטר מינימום, התשמ"ו — 1986 *

(הצעתו של חבר הכנסת ר' כהן)

אלעזר גרנות (מפ"ם):

זאת הצעת חוק של מינימום הגינות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ובשם מה מציגים את זה? את זה מציגים, אדוני היושב ראש, בשם חופש המשאומותן, שומר שמם — חופש המשאומותן. אבל, אדוני השר, אני מוכרח לומר לך: ליותר מאשר כמה קבין של רחמים וזקנים מי שהגישו את ההצעה הזאת. אויבר לך למה. פשוט נפלתם לעיתוי לא טוב. בימים אלה לא רק מנסים לחוקק בכנסת חוק שטר מינימום, אלא גם מתנהל במשאומותן על השטר עם המעבידים, ויש לי כשורה בשבילך: במשאומותן זה המעבידים אינם מעלים את השכר, ואתם באים ויוצרים את המלכוד. המעבידים אינם מעלים את השכר במשאומותן ואינם מאפשרים את העלאה לרמה אלמנטרית. ואתם באים בהצעת החוק, ואתם חכמים כלילה — ומפנים אותנו בחוק למשאומותן שהוא ממילא עקר. מה זה? זאת פיקחות. על חשבון מי הפיקחות הזאת?

אדוני השר, רציתי לומר לך שמכובד יותר להתמודד כאשר יש נימוקים. נותרתם בלי נימוקים. לכן אתם אולי נכשלים היום. פשוט לא נשאר לכם נימוק רציני אחד שאתו אפשר להתמודד. והאמן לי, בחיי, אני עובד על זה חודשים רבים. הייתי נהנה לו היה לי נימוק רציני וקשה אחד, כי אז הייתי מתגבר עליו, או מנסה להתגבר עליו. אומרים: בחקיקה טיפלנו. איזו חקיקה יש כאן ואיזו התערבות ביחסי עבודה כאשר נקבע בסיס, כאשר נקבעה רצפה? אומרים לנו: שמירת היציבות. שומר שמם — איזו שמירת יציבות? והלא במקצועות שבהם משולם שכר נמוך כחלק מעלות הייצור משלמים 16% מעלות הייצור. במקצועות שבהם משולם שכר גבוה — משלמים 25% — 26%, וזוחלים ל-30%, ואנחנו לומדים שעלייה של 5% בשכר ההתחלתי גוררת 0.4% בגלל נפח השכר. אגב, זה לא רק בישראל. זה הוכח גם במדינות אחרות. אם כן, תעלו אותו היום במכה אחת ב-17% ותעמידו אותו על 40%: או ב-23%. מה יקרה? אסון לאומי — 1.5% של כלל עליית נפח השכר.

אדוני שר האוצר, אם אתה רוצה באמת לקצץ סכום זה בתקציב, אין לך כמה לקצץ? כדי שבמדינת ישראל יהיה יותר כבוד לעובד, תהיה לו רמת חיים אלמנטרית, כדי שאדם יחזור הביתה לילדיו ולאשחרו לא עם 334 שקלים אלא עם 400 ו-450 שקלים. האם זה באמת יותר מדי, לדעתך? האם אתה חושב שאתה יכול לדאוג לך שאנשים ירצו לעבוד בלי שתיתן להם פיצוי אלמנטרי? אנחנו פוגשים היום עובדים כאלה בוועדת העבודה והרווחה. מכל הארץ.

אני רוצה שתדע, אדוני השר, שהיום אתה במלכוד. האמן לי, המלכוד הוא שלך. אתה היית צריך לבוא עם הצעת חוק

העלאה אוטומטית של השכר במשק כולו. גם אנחנו, אדוני שר האוצר, חרדים מאוד, למצבו הכלכלי הקשה של המשק.

אני רוצה לקוות, רבותי חברי הכנסת, שאחרי הלקח הקשה שנלמד היום יחד, נצביע כולנו בעד העברת כל הצעות החוק לוועדה שעל-פי תקנון הכנסת החוק הזה צריך להיות נדון בה — לוועדת העבודה והרווחה. כך נחרום את חרומתנו הצנועה לאדם העובד, לצעירים, למשוחררי הצבא, קודם כל ובראש

היו"ר א' שוסטק:

להצעת חוק שטר מינימום ש"ז, חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב ראש, אדוני שר האוצר, חברות וחברי הכנסת, אני מנסה להבין איך הגענו היום לכך, שאנו עולים בפעם הראשונה במדינת ישראל על מסלול של קבלת חוק שטר מינימום, המצריך את ישראל לחברה טובה בחבר העמים, ל-77 מדינות שכבר הצטרפו לאמנה הבין-לאומית לשכר מינימום. אני רוצה לטעון, שהייתי תומך בחוק הזה גם אילו לא הנושאים שאותם אני מתכוון להזכיר ברגע זה, כיוון שהחוק הזה נחוץ וצודק. אבל, ואיני מציין זאת לשבח, אדוני שר האוצר, החוק הזה יתקבל היום בגלל התנהגותכם, למרות התנהגותכם, משום שעשיתם בלוק מלאכותי כל כך קשה, כל כך לא צודק, בניסיון למנוע את קבלתו — היום הוא יתקבל. משום שניסיתם לנהוג בעורמה, עורמה שנחשפו מעורמיה, נראה שהיום החוק יעבור.

אדוני השר, אתה מעלה באמת על דעתך שהחוק הזה צריך היה להיות התשובה על כל החודשים והשנים שאנחנו מחכים לחוק שטר מינימום? בתרמית הזאת אתם שכנעתם לפני ארבעה חודשים וחצי חברי כנסת מכובדים להצביע נגד החוק שלהם עצמם.

מה כתוב בחוק הזה? אדוני השר, החוק הזה גרוע מהמצב הקיים. גרוע הרבה יותר מהמצב הקיים. החוק של המשלה לא רק שאינו בא להיטיב, הוא בא לקבוע, אדוני השר, בסעיף 2, שארגוני העובדים והמעבידים יקבעו בהסכם את השכר הראשון. אבל, יושבים כבר ארבעה חודשים ועדיין לא הגיעו להסכם, ויש לשער שכן גם יקרה, על-פי הצעתכם.

יחידה זאת, בסעיף 4 אתם קובעים, שאם המעבידים והעובדים אינם מגיעים להסכם ביניהם, כי אז יקבע את שיעור שכר המינימום ששת חברי הוועדה, ומי הם? שניים מן הממשלה, שני מעבידים ושניים מן ההסתדרות. במקרה הגרוע יתקבל רוב נגד העובדים. במקרה הטוב, לא תתקבל החלטה כלל. ומה יקרה אז, על-פי הצעתכם, אדוני השר? ההחלטה תעבור לידי השרים — השר האוצר ושר העבודה והרווחה. שוב, במקרה הטוב תתקבל הצעה גרועה. במקרה הגרוע — מה כתוב בהצעתכם? ההצעה עוברת למליאת הממשלה כולה. ממש חגיגה. הווי אומר, אתם שבאים לדבר נגד הפקעת המשאומותן על שכר מיד העובדים והמעבידים מלאמים למעשה את המשאומותן ונותנים לממשלה לקבוע, באופן חד-צדדי, מה יהיה השכר. האם זאת הצעת חוק שטר מינימום, או זאת הצעה שבאה להפקיע מציבור העובדים את הדבר האלמנטרי שעדיין יש לו אפשרות אולי להיאבק עליו?

כזה עדיין יש היגיון מסוים, אם כי היגיון עקום מאוד: כיוון שאצלם יש מי שמרוויח מכך הרבה, גם המעבידים לא עשו את החשבון נכון, אדוני השר, הם צריכים להבין שנוכח להיות, מעסיקים שמשלמים שכר הוגן הם נחותים לעומת מעסיקים שמשלמים שכר רעב, ובכך יש עידוד לאי-פיתוח טכנולוגי, לאי-קידום בעבודה, לאי-קיום יחסים הוגנים בין עובד ובין מעביד, ומי ששולט היום בתוך ארגוני המעבידים, כאשר הם נלחמים נגד הצעת חוק שכר מינימום, אלו המעסיקים שמעסיקים עובדים בתנאים נחותים.

אדוני השר, אני רוצה לסיים בפנייה אליך, הגיע הזמן להעלות את מדינת ישראל מן הרמה שבה אנחנו נמצאים היום לרמה של חברה מפותחת. אין זה מאבק רק על כבודו של העובד אלא על כבודה של העבודה, על העידוד לעבודה, על כבודם של מעבידים שמכבדים את עובדיהם ועל עידוד הפיתוח הטכנולוגי. על כן אנחנו קובעים ששכר מינימום מפגר, מעיד על חברה מפגרת ועל משק מפגר. שכר מינימום נאות מעיד על חברה בעלת משק מתקדם ונאור. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

ח. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 * (הצעתו של חבר הכנסת י"ז אמיר)

זכותי להעיר את הערותי על ההצעה הלא-חכמה, בלשון עדינה, שהממשלה הגישה.

היו"ר א' שוסטק:
עוד תהיה לך הזדמנות לעשות זאת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני רוצה לומר, שזו הצעה שאין בה מאומה, היא באה לפגוע בציבור העובדים בעלי השכר הנמוך, אבל ארון כזה אחר כך, בקריאה הראשונה.

היו"ר א' שוסטק:

בניוק כך, תוכל לדון בזה אחרי שהממשלה תביא את הצעת החוק.

גדעון גדות (הליכוד):

גם אם אין בה מאומה, חבר הכנסת ז'אק אמיר, לא צריך לעשות מהומה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, בכנסת השמינית, לאחר ששר האוצר דאז הסיר את ההצעה לסדר-היום בנושא שכר המינימום, הפרתי ביוזעין ובהכרה מלאה את המשמעת הסיעתית שלי והצבעתי עם הליכוד בעד הצעת חוק שכר מינימום. אני מקווה שהיום ייתנו אנשי הליכוד יד להצעה שאני עומד להגיש, אחרי שהתחשבתי בכל גורמי המשק, ואף-על-פי שהגשתי את הצעת החוק בינואר 1986, בגלל שינוי מ-55% ל-45%, חיצונית כמעט שנה שלמה.

גדעון גדות (הליכוד):

מה יעשה המערך כעניין הצעתך?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
המערך תומך.

שכר מינימום כפי שאנחנו מציעים, לא אני, לא חברי, אומר לך גם למה: כיוון שהיום, בשכר המינימום הקיים, אין רוצים לעבוד. אין רוצים לעבוד, יש גידול באבטלה, וכאשר יש גידול באבטלה, אדוני השר, יש גם לחץ לא להעלות את השכר המינימלי, והמלכוד הזה מגדיל את האבטלה ומגדיל את השכבות שמקבלות שכר מינימלי, והמעבידים יודעים לנצל זאת היטב. אתה היית צריך לכוא עם הצעה שמעלה את שכר המינימום לרמה אלמנטרית, כדי לעודד עבודה.

אינכם רוצים לעודד עבודה אלא אתם רוצים, מכספי הציבור, להביא בכוח עובד בסוף החודש ללשכה — הרי אינכם מכריחים את הלא-עובד ללכת ללשכה, כי את זה הוא עושה ממילא, יש לו חוק הבטחת הכנסה והוא חייב לעשות זאת — אבל אתם מכריחים את העובד להתבונן, ללכת ללשכה ולקבל השלמת הכנסה, זאת לאחר שסיים חודש עבודה מלא, כדי שתתקבל אצלו אותה תוצאה — 600 שקל, 700 שקל או 800 שקל, כדי שיוכל לחיות. אלא מה? רוב הכנסתו אינה מעבודה. את זה לא אנחנו יוצרים, אדוני השר, את זה אתם יוצרים.

מדוע מעבידים אינם רוצים להעלות את שכר המינימום?

היו"ר א' שוסטק:

אנחנו עוברים להצעת חוק שכר מינימום ש"ח של חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר, בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, גם בחלומי הפרוע ביותר לא יכולתי לחלום שממשלת ישראל הדיחה תגיש לכנסת ישראל נייר, חוק שכר מינימום, שאין בו מאומה.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, אנחנו דנים עכשיו על ההצעה שלך, ולא על ההצעה של הממשלה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

נרשמתי להצעת הממשלה.

היו"ר א' שוסטק:

אם כן, אני מצטער.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני יכול בהחלט להתייחס להצעת החוק של הממשלה. אינך יכול להגביל אותי, אני חופשי לדבר כרצוני במסגרת הזמן שלי.

היו"ר א' שוסטק:

החוק של הממשלה הונח רק עכשיו על שולחן הכנסת. שר האוצר יביא את הצעת החוק, ואז יוכלו חברי הכנסת להתייחס אליו. עכשיו אנו דנים בהצעות החוק הפרטיות שהגישו חברי הכנסת.

חייקה גרוסמן (מ"ם):

אדוני היושב-ראש, כל אחד ידבר על כל חוק שהוא רוצה

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מצטער מאוד על שהפסקת אותי.

להניח הצעה משלה. אך, לצערי, כל ההסכמים שהיו בין הצדדים לא עלו יפה, והיום אנחנו נאלצים, ביוזמת חברי הכנסת, להניח בקריאה טרומית הצעת חוק שכר מינימום. ההצעה שלי, לפחות, מדברת על שיעור של 45% מהשכר הממוצע במשק.

בדיון שהתקיים לפני חודשים מספר נתבקשנו להסיר הצעת חוק שכר מינימום, שעליה חתמו למעלה מ-60 חברי כנסת, ואני בתוכם. מתוך לויאליות להחלטת סיעתי הצבעתי בעד הסרת הצעת חוק זו, כדי לתת לממשלה אפשרות להביא הצעה משלה, שתוכל אולי לענות על הדרישות.

שבח וייס (המערך):

— — — היום זה הועלה על שולחן הכנסת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לא לזאת ציפיתי.

אני כוש ונכלם על ששוכנעתי או להסיר את ההצעה כדי לתת לממשלה צ'אנס. אני מצטער על כך ואני מבקש סליחה מרכבות חברי שהעירו לי על הצבעתי זו.

חייקה גרוסמן (מ"ם):

כל הכבוד.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

שיעור נמוך זה של שכר מינימום בא להקל על המעסיקים השונים להיכנס לעידן החדש של החקיקה המחייבת תשלום שכר התחלתי כפי שייקבע בחוק, ולהתאים את עצמה למציאות החדשה שנוצרה בארץ. עלינו לעודד את העובדים המובטלים לפנות למפעלים ולדרוש לעבוד בהם, ולא להסתפק בקבלת דמי אבטלה. בטוח אני, שעם כניסתו של חוק שכר מינימום לחוק, רבים מהמובטלים, גם בערי הפיתוח, ייכנסו למעגל העבודה היצרנית כענפים שאינם יוקרתיים היום — ענף הטקסטיל, החקלאות, שירותים מסוימים ועוד.

אני רוצה לומר לכם, שהיו לי שיחות עם אנשים שסיימו את שירותם בצבא וסיימו בית-ספר חינוך, והם אמרו לי, שאם יהיה שכר מינימום כשיעור המבוקש בהצעת החוק, הם ילכו לעבוד גם כמפעלים האלה, ולא יהיה צורך להכריח אותם ללכת לעבוד.

קביעת שיעור שכר התחלתי, קרי: שכר מינימום, לא תביא לזעזועים במשק, ההיפך הוא הנכון. ממדי שיעורי האבטלה יוקטנו, לא יהיה עוד צורך להזדקק לקבלת השלמת הכנסה מהמוסד לביטוח לאומי, וקופת האוצר יכולה לעשות שימוש אחר בחיסכון של כ-24 מיליון דולר. ארוני שר האוצר, אני מבקש את תשומת-לבו, אתה יכול לחסוך 24 מיליון דולר לשנה — זה הסכום שהמוסד לביטוח לאומי משלם היום לנוזקים ולזכאים מבין העובדים לקבלת השלמת הכנסה.

רכותי חברי הכנסת, היום המדינה בשלה יותר לחקיקת חוק חשוב וחיוני זה. אני בטוח ומשוכנע שגם הפערים שהתרחבו בשנים האחרונות בין שכבות שונות באוכלוסייה הישראלית יצומצמו.

אין ראיות ככתוצאה מקביעת שכר מינימום ישתנה סולם השכר במשק ויקפץ כלפי מעלה. אלו נימוקים הבאים לסכל חקיקת יסוד זו במדינת ישראל.

שר העבודה והרווחה עצמו הוא בעד החקיקה. צר לי שהוא אינו נוכח היום בדיון. נימוקיו עמו. רוב שרי הממשלה מצדדים ביוזמה זו. הוועד הפועל של ההסתדרות קיבל החלטה

אני רוצה לברך את ההסתדרות הכללית של העובדים בישראל על דבקתה בהבאתו לחקיקה של חוק שכר מינימום. החיוני כאוויר לנשימה לפועלי ישראל, לייצור ולמעסיקים למיניהם.

הצעת חוק שכר מינימום מעסיקה את הכנסת ואת הממשלה זה שנים רבות. ההתלבטויות בצורך בחקיקת חוק לקביעת שכר מינימום היו כנות. ההסתדרות הכללית, נציגתם של כ-90% מכלל המועסקים המאוורגים בישראל, תמכה במדיניות המאפשרת למעסיקים ולהסתדרות להגיע ביניהם להסכם לקביעת שכר מינימום במשא-ומתן חופשי וענייני.

על אף צו ההרחבה יש עדיין מעסיקים המתעלמים מההסכם שנחתם בין הצדדים לתשלום שכר מינימום כפי שנקבע.

מדינת ישראל הדמוקרטית אינה צריכה להשלים עם כך, שאדם העובד חודש ימים רצוף, כ-200 שעות עבודה, לא ישתכר לפחות 45% — 50% מהשכר הממוצע במשק למשרת שכיר. הצעת החוק תשלם שכר מינימום, שאותו היו המעסיקים חייבים לשלם לעובד בעד 25 ימי עבודה או 200 שעות עבודה בחודש, שכר מינימום זה אינו כולל בחיובו, ואני מרגיש זאת, את התוספות השונות המשולמות במקומות עבודה, כגון: תוספת חק, פרמיות ושעות עבודה נוספות. בהצעת הממשלה המרכיבים האלה מוכנסים לשכר המינימום, וזו היא ההגונה הגדולה.

למי שטוען כי התעשייה אינה יכולה להבטיח תשלום שכר מינימום לעובדים, אשיב מפורשות, ואינני מתבייש להגיד זאת — חבל שחברת הכנסת אורה נמיר איננה באולם — שלחעשייה שאינה מסוגלת להבטיח לעובדיה שכר כשיעור של 45% — 50% מהשכר הממוצע במשק, אין זכות קיום, ומוטב משכר עמוק כהעסקה, וגם אבטלה אם צריך, מתשלום רעב לעובדים, תשלום שאינו עונה על הדרישה המינימלית לקיום הוגן לעובד ולכני ביתו. מוטב שיתמוססו מפעלים שאינם מסוגלים להבטיח שכר מינימום לעובדיהם. אני אומר זאת בהכרה מלאה ובאחריות: מוטב כן מאשר שיהיה במדינת ישראל שכר עבדים שאין בו כדי לתת אפשרות קיום הכרחי לעוסק במלאכה.

לאזרח העובד אין בושה גדולה יותר מן ההליכה לקבלת השלמת הבטחת הכנסה מהמוסד לביטוח לאומי, מפני ששכרו נמוך מזה שבחוק הבטחת הכנסה. בשביל האיש העובד, ההכרח לעבור מחסום כושה זה ולהזדקק לתשלומי סעד מהמדינה פוגע יותר מכל בגאווה ובגאות בני ביתו הסמוכים על שולחנו.

לדעתי, אין ההסכם שהושג במשא-ומתן בין ההסתדרות ובין המעסיקים עונה על דרישות להבטחת שכר מינימום התחלתי כשיעור של 45% — 50% מהשכר הממוצע במשק.

בשנת 1972 עמד שכר המינימום, כתוצאה מהסכם חופשי בין הצדדים, על 44%. בשנת 1975 הוא ירד לשיעור של 39%. בחודש ינואר 1980 הוא ירד שוב ועמד על שיעור של 25%. היום שכר המינימום בהסכם עומד בסביבות 32% מהשכר הממוצע במשק למשרת שכיר.

שכר העבודה איננו המרכיב היחיד בחישוב מחיר התוצר. היכן מקומם של חומר הגלם, הוצאות כלליות, שיעורי הריבית, פרסום, מסים, פער החייוך ועוד?

אני יודע שרוב חברי הכית הם בעד חקיקת חוק שכר מינימום. כולנו הסכמנו לתת לממשלה זמן סביר על-מנת

חקיקה זו נחוצה למדינה להסתדרות, למעסיקים ולעובדים כאחד. נתאחד כולנו, נרומם ונכבד את העוסקים במלאכה, פועלי ישראל, וניתן להם חוק שיבטיח שכר הוגן בעד עבודתם, חוק שיש ביכולתו לספק להם את המינימום החיוני למחייתם, מה שנקרא בלועזית "מינימום ויטל", בלי להודק למסודות שישלימו את שכרם הנמוך.

אני מקווה ובטוח שחוק זה יבטיח למדינת ישראל את האפשרות לצעוד לעצמאותה הכלכלית ולחזיונה הביטחוני.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה.

ט. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 * (הצעתם של חברי הכנסת מסייעת מפ"ם)

שהם נגד משאומתן חופשי בין עובד לבין מעביד? לא. הם בעד חקיקת חוק שכר מינימום מפני שהם אינם יכולים לעמוד בפני מצב שבו אנשים עובדים חודש מלא, עבודה מלאה, ובמקרה הטוב משתכרים 334 ש"ח, במקרה הגרוע ביותר צריך להשלים להם עד אותו סכום, על-ידי הבטחת הכנסה של הביטוח הלאומי. והם רואים איך חבריהם, שצריכים להיות עובדים שכירים החיים מגיע כפיים, הופכים ממש למקרי סער.

כאשר חוקקו את החוק להבטחת או השלמת הכנסה לא התכוונו להשלים זאת לשכירים. הכוונה היתה להשלים לאלה שאינם מסוגלים להשתכר, לאלו שאינם מסוגלים לעבוד מפני שהם מוגבלים, ואנחנו הפכנו ציבור שלם של שכירים לפושטי יד. מכיוון שהם מבקשים השלמת הכנסה לא מפני שהם אינם מסוגלים לעבוד, אלא מפני שהם מקבלים שכר רעב או שכר עבדים.

ובא האיום: אם אתם תתבעו העלאת שכר, גם בשביל אלו בדרגים הנמוכים ביותר, זה ימוטט את התוכנית הכלכלית וזה יגרום לאבטלה. מה קרה לנו עם התוכנית הכלכלית, רבותי? מה שקרה לנו הוא שגם האבטלה גדלה וגם השכר נשחק. ומהלכים איתם על העובדים וסותמים להם את הפה.

והנה, אנחנו רואים שמפעלים התחילו פתאום לשגשג, כי הם לא העלו את השכר. למשל, בענף הטקסטיל, פתאום אנחנו רואים כמה מפעלי טקסטיל שהתחילו לשגשג. יפה, אין עניינו צרה בכך, אבל השכר שנשחק נשאר שחוק. אינני רוצה להביא כאן את המספרים והנתונים שבידי. ויש נתונים של הביטוח הלאומי, לצערי, אין די מספרים כמה שכירים פונים לביטוח הלאומי לבקש הבטחת הכנסה או השלמת הכנסה, וכמה אינם הולכים.

יש בידי תלושי משכורת, אדוני היושב ראש, אני לא הלכתי לחפש את התלושים האלה. תלושי המשכורת הובאו אלי ואל חברים אחרים שבששם אני מדברת, כל חברי סיעת מפ"ם בכנסת, על-ידי האנשים עצמם, מפני שהם פשוט הפסיקו לפחד. אני זוכרת, שכאשר טיפלו במספנות אמרו לנו העובדים: אבל אל תפרטו את השמות, אנחנו קצת פחדים. היום הפסיקו לפחד.

רבותי, יש פה שכר נמוך כל כך, עד שאי אפשר להאמין. ילדה בת 15 העובדת כשרטטית משתכרת 2.5 שקלים לשעה. פה יש פועלי ייצור, עובדים של ממש, שמקבלים 1.5 שקל לשעה, 1.7 שקל לשעה. אני מרגישה בכוונה את השכר לשעה,

המחיבת חקיקה זו. נימוקי המתנגדים אינם רציניים והם. כמו ידיהם, גורמים לבריחה מעבודה ואינם מעודדים חזרה אליה.

תעשייה שאינה מסוגלת להבטיח קיום הוגן וסביר לעובדים — אין לה צידוק אצלו. בכוחות משוחפים ונוכל להרים את כבוד העבודה אם נשכיל להבטיח גם שכר הוגן בצדה.

אני סמוך ובטוח כי הכנסת תקבל יוזמה זו ברוב והעביר את ההצעות לוועדת העבודה והרווחה, כראשונה של חברת הכנסת אורה נמיר, להכנתן לקריאה ראשונה בהקדם האפשרי.

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעת חוק ש"ט, הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986, מאת חברי הכנסת חייקה גרוסמן, אלעזר גרנות, מחמד ותד, אמירה סרטני וויקטור שם טוב. נתמך את ההצעה חברת הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הייתי עדה למירון של הממשלה להגיש הצעת חוק משלה. זה חורשים היא אצה רצה להגיש הצעת חוק משלה. היא כל כך רצה עד שלא הספיקה להגיש את ההצעה בעוד מועד, לפני שההצעות של חברי הכנסת הגיעו לפרקן.

ומה היא הגישה ברגע האחרון כתחליף להצעות של חברי הכנסת? אני אינני ברשה, אני יודעת שהממשלה הזאת איננה רוצה חוק שכר מינימום. היא איננה רוצה חוק שיבטיח שכר מינימלי שיהיה אחוז מסוים מהשכר הממוצע במשק, וזאת תחת אצטלה של חופש ההסכמות.

גם אני בעד חופש המשאומתן וגם אני חושבת שיחסי עבודה צריכים להיקבע במשאומתן חופשי בין עובד לבין מעביד. אשר להצעת החוק של הממשלה, אדוני השר, עדיין לא היה חוק כובל כל כך, או אפילו מחסל כל חופש של הסכמות. כמו זה שאתם הגשטם, ואתם רציתם לא להגיש אותו יחד עם הצעות החוק של חברי הכנסת: אתם רציתם להגיש את החוק במקום חברי הכנסת, ובדרך לא ישרה, בדרך של הולכת שולל, כאילו די שתהיה לחוק אותה כותרת כדי שזה יהיה אותו חוק. זהו חוק אנטי-פרלמנטרי, אנטי-חוקי. כי מה שכתוב בו הוא שבכל מקרה תהיה וכות וטו לשר האוצר. אינני רוצה לקרוא עכשיו קטעים מהחוק שהגישה הממשלה. קראתי אותו כבר אתמול בצהריים, ומייד הבנתי מה קורה, למה הממשלה רוצה לנצל סעיף כלשהו בתקנון הכנסת כדי לחסום את הדרך בפני חברי הכנסת.

אדוני היושב ראש, יש בידי 170 חתימות של ועדים התובעים חוק שכר מינימום. אלו אינם סתם ועדים, אלו ועדים של מפעלים גדולים ומפעלים קטנים: ועד עובדי "כיתן דימונה", ועד עובדי "דימונה טקסטיל", ועד עובדי "רוגוזין" אשדוד, ועד עובדי בתי-החיות באשדוד, ועד עובדי "ליידי בגיר" ועוד כאלה, בעפולה, במקומות שונים בארץ.

מדוע תובעים שירות התעסוקה ועובדי מועצות הפועלים חקיקת חוק שכר מינימום? מפני שהם נגד הסכמות? מפני

* נספחה.

שיגישו אותה, אני מבינה: אתה צריך לסגת בכבוד, אתה צריך לעשות את שלך. לפחות אני מעריכה את זה שהתייצבת פה. אני מכירה שר האוצר קודם, שהיה השולט את סגנו למבצעים לא-נעימים.

שר האוצר מ' נסים:

אני אבוא רק למבצעים לא-נעימים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

בסדר, לפחות את זה אני מעריכה, כדי להיות לגמרי בסדר אתך.

יאיר צבן (מפ"ם):

אתה מכין מדיניות כל כך לא-נעימה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

חשבתי שצריך להודיע למשטרה, ששר אחד נעלם. כששאלתי אותך, הוא אמר לי: אני לא אבוא, כי אני לא יכול להגן על החוק של הממשלה. זו גם כן דרך. זו חצי הדרך כשביל "להיות בסדר" עם המצפון, זו איננה כל הדרך. כל הדרך היא להסיק מסקנות. חבר הכנסת זיאק אמיר, גם אתה צריך להסיק קצת מסקנות ממה שקרה במחזור הקודם של הצעת החוק.

אבל, מהי הנקודה בהצעת החוק של הממשלה שהרתיחה אותי ממש? אדוני השר, איך אתם יכולים להציע שיהיו שישה — שניים, שניים, שניים, זהו ההסכם — שיוכלו לקבוע מה הוא שכר המינימום ברוב, לא פה אחד, וכלכד שנציגי הממשלה יהיו עם הרוב? אם הממשלה תישאר במיעוט, הממשלה תהיה אינו שווה ולא כלום. זאת אומרת, יש רוב ומיעוט ואפשר להחליט ברוב, אבל הממשלה צריכה חמיד להיות ברוב. איך אפשר להגיש דבר כזה? הרי כל מי שייקח את החוק ליד יחושו אחת מן השתיים: או שהממשלה לא הבינה מה שהגיש, או שהיא חושבת שחברי הכנסת לא מבינים מה הם קוראים, שהם אנאלפביתים. אני בטוחה שההסתדרות לא חסכים לעולם לחוק כזה.

אדוני היושב ראש, הנתונים הובאו עליידי קודמי, ולכולנו יש אותם מקורות. הנתונים הם על כף היד. השחיקה, האבטלה, האחוז — הכול ברור וידוע. ואינו רוצה לחזור על כך. אני הייתי מציעה לממשלה: אתם רוצים להגיש חוק אחר מזה שאנחנו הגשנו? חכו קצת, אולי תחקנו אותו קודם, אולי תשפצו אותו. הוא פשוט לא יפה. ועוד רצו להגיש לנו אותו על-ידי תרגיל מכוער של סתימת הפה לחברי הכנסת.

אדוני היושב ראש, מצדי אפשר להגיש את כל ההצעות של חברי הכנסת להצבעה אחת, כי אין הרבה הבדלים ביניהן, פרט להצעת הממשלה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה, האם שר האוצר רוצה להתייחס להצעות? בבקשה, שר האוצר.

שר האוצר מ' נסים:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אדגיש שאני מדבר בשם ממשלת ישראל כולה. הממשלה דנה בנושא, בחנה את עומק הבעיה ואת טיבה והגיעה למסקנות ברוב יוצא דופן. מרגע שנתקבלה החלטה בממשלה, הרי לפי המשטר הקונסטיטוציוני שלנו היא מחייבת את חברי הממשלה כולה. לכן רבותי, אני מדבר לפניכם בשם ממשלת ישראל כולה.

כידוע, נושא שכר המינימום איננו נושא חדש, אני חבר בכנסת לא מעט שנים, ואני זוכר הצעות מעין אלו לפחות 15 שנה, אם לא למעלה מזה.

כדי שלא יחשדו בי שאני מביאה סיכום של שכר חודשי של מישהו שעבד אולי 15 ימים.

אתם רוצים לדעת? בפעם הראשונה כשהבאתי את זה לכנסת לא רצו להאמין לי. והדבר לא רק שלא השתנה לטובה, הוא השתנה לרעה, כי השכר המינימלי נשחק. אל יאמרו לי שהמשק יתמוטט אם נעלה את השכר המינימלי. למה לא אומרים את זה ביחס לשכר הגבוה? מנהלים שיש להם אלפי שקלים בחודש אומרים לעובדים: אתם תשחקו, מכיוון שאנחנו נפטר; לא תהיה ברירה לא לפטר עובדים, ולא, המפעל יתמוטט. זה מה שהיה ב"וולקן". אבל הם לא אמרו לעצמם: אולי נקצץ בשכר שלנו. כל הטענה הזאת שהכול יתמוטט אם נעלה את השכר המינימלי היא הבל ורעות רוח. זה יכול להיות רק תמרץ לכני אדם ללכת לעבודה.

כולנו, כל חברי הכנסת מפפ"ם, התפזרנו וסיירונו בעיירות הפיתוח בנגב. מה ראינו שם? לא כאנו להסית, באנו לבדוק האומנם אנחנו צודקים כשאנחנו מקימים קול עזקה ביחס לשכר המינימום. יש מפעלים שבהם מקבלים 400 — 450 שקל. זה ממש "נץ-עדן". לכו לירותם, לכו לדימונה. במקומות אחרים יש עובדים שמקבלים 320 שקל. מזכיר ועד העובדים ב"כיתון דימונה" אומר: אם מפעל איננו יכול לשלם שכר מינימום שהוא עכשיו 334 שקל, סכום הקיים עכשיו, שייסגר, כי איננו רוצים להיות כמו הפיליפינים.

אדוני שר האוצר: אם אתה תקום פה ותאמר: אנחנו רוצים לשמור על שכר מינימום כמו באותן ארצות, אני מודיעה לך, אדוני השר: תהיה לנו בעיה של ירידה ותהיה לנו גם בעיה של סירוב לצאת לעבודה. אנחנו לא נוכל לומר דבר לאנשים שילכו לעבודה ולא יוכלו להביא פת לחם הביתה.

אומרים: אם נעלה את שכר המינימום, תהיה גירדה. אומר שני דברים: א. כל הכלכלנים יודעים, שהגירדה היא מלמעלה למטה ולא להיפך. זה מתחיל למעלה וגורר את השכר למטה, ולא השכר המינימלי למטה הוא שגורר את השכר למעלה: ב. אם נלך לפי אותו היגיון, שמה העלאת שכר המינימום תעלה את השכר הממוצע, בואו נעשה דבר יותר טוב, נוריד את שכר המינימום ל-100 דולר, ל-90 דולר לחודש ואז, הממוצע ירד. יופי, הרי יש גבול לאפשרות להעסיק בני אדם בשכר של רעב ולאיים עליהם כל הזמן באבטלה, כאילו היו צמיתים.

אני אומרת לכם, רבותי חברי הכנסת: התיק הזה של האבטלה ושל שכר המינימום כל הזמן תופח. אני הייתי מצפה, שהממשלה תאזין לקול שעולה מן המפעלים ומן השירותים, ולא תעסוק בענייני כלכלה בלי להביא בחשבון את בעיות החברה. אם תרצו ללכת להלאה בדרך של פתרון בעיות המשק על חשבון החלשים ביותר — וזה מה שאתם עושים כל הזמן — יבוא יום והמטרייה תישכר. יש גם עייפות החומר.

חשבתי ביומיים האחרונים, מרגע שנודע לי שהממשלה מגישה את הצעת החוק, ועד שנודע לי מה כתוב בהצעת החוק של הממשלה: יפה, אם הממשלה תעשה את מלאכתנו והיא תגיש הצעת חוק שמבטיחה למקבלי השכר המינימלי לפחות 50% — אתם רוצים, 45% — של השכר הממוצע, אני לוקחת את כל החוק בחזרה. וכדי לחת לממשלה נימוקים למה להעלות את שכר המינימום, אתן את כל החבילה של הלוקשים לממשלה, שתבוא ותשכנע גם את המעסיקים. אבל לא זה מה שקרה.

דבר אחד אני צריכה לומר, מכיוון שלא אדבר פעם נוספת, על הצעת החוק של הממשלה — כשאחיה עומד על כך

עיצוב המדיניות הכלכלית. המשק נמצא היום על פרשת דרכים ועתידו תלוי במידה רבה בשאלה האם היציבות היחסית שאנחנו מצויים בה תישמר אם לא. הרכה תלוי בשני יסודות, אם נאבה ואם נמאן וכל אדם לפחות בלבו ובקרבו יודה: אם נדע לשמור על מסגרת של שכר, על רמת שכר מסוימת, ואם נדע להיות מרוסנים בתקציב המדינה וברמת הפעילות של המשק. אלו היסודות שבלעדיהם, לאמור אם הם לא יתקיימו, יהיה איום רציני ביותר על עתיד היציבות במשק; איום ממשי.

כאשר אנו דנים היום בשאלה: כלום יש לחוקק חוק שכר מינימום ואיזה הוא החוק שאותו נחוקק, מן הדין שהוא ישר לטובת האדם העובד, ובמיוחד לטובת האדם המקבל שכר נמוך, שהוא זוכה רק באותו שכר מינימום דהיום, ומן הדין הוא שנתבונן על ההשלכות של הצעת חוק זו.

אנו מצויים היום בעיצומו של משא-ומתן על הסכם מסגרת בין ההסתדרות הכללית לבין ארגוני המעסיקים ובין ההסתדרות הכללית לבין הממשלה כאשר לסקטור הציבורי, אני נוטה להאמין שנושא זה של שכר מינימום יזכה לדין ראוי, ואגיד לכם למה: משום שאני אתכם, כולכם, ואני רוצה גם לציין שאני מאמין כי אין בכית הזה איש שרוצה או נכון להשלים עם שכר המינימום דהיום.

יאיר צבן (מפ"ם):
ואין זה קרה שכל כך הרכה שנים השלים הבית הזה עם מציאות מחפירה כזאת?

יעקב שמאי (הליכוד):
כבוד השר, עובדתית, אם אתה מדבר על הסכמי שכר, הרי עד היום, במשך השנים האחרונות לא השכילה ההסתדרות להגיע למצב שבו שכר המינימום לא יהיה פחות מ-50% מהשכר הממוצע במשק.

שר האוצר מ' נסים:
קודם כול, בכל הכבוד, היתה תקופה שבה שכר המינימום הגיע ל-45%.

יעקב שמאי (הליכוד):
אתה גם זוכר באיזו שנה?

שר האוצר מ' נסים:
שכר המינימום היום, שהוא בשיעור של 344 שקלים, איננו סביר, ומי שאומר: מביש — צודק, יש להעלות את שכר המינימום, אולם, רבותי, אני מבקש שלא נתחרה בינינו. אני מצהיר שנושא זה של שכר מינימום נמצא עמוק בלבי לא פחות מאשר בלבו של כל אחד מחברי הכנסת היושבים כאן היום או בלבם של אלה הנמצאים מחוץ לאולם.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם כך, למה החוק הזה אינו עובר?

שר האוצר מ' נסים:
הנושא הזה מדרוך את מנוחתו. לאמור: מה מביא שכר הכיתה כתום החדש — נושא זה מטריד אותי לא פחות משהוא מטריד כל אחד מכם. אך יש אולי הבדל אחד בינינו: אני וממשלת ישראל חייבים לראות מה הן ההשלכות של חוק כזה — —

יאיר צבן (מפ"ם):
על הרווחים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על בעלי הבית.

היו"ר א' שוסטק:
יותר מ-20 שנה.

יאיר צבן (מפ"ם):
20 שנה זה רק הליכוד.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):
הליכוד מעולם לא הגיש הצעת חוק בנושא זה.

שרה דורון (הליכוד):
שלום שושנה.

שר האוצר מ' נסים:

חבר הכנסת יאיר צבן, רבותי, אנא אפשרו לי להמשיך. אני מכיר זאת לפחות 15 שנה. יושב-ראש הישיבה חבר הכנסת אליעזר שוסטק זוכר זאת יותר מ-20 שנה.

וראו זה פלא: היתה ממשלה שהיתה בנויה בעיקרה על תנועת העבודה — היא התנגדה בתוקף לחוק מסוג זה. לאחר מכן היתה ממשלה שהיתה בנויה בעיקרה על הליכוד — גם בתקופתה הצעת חוק כזאת לא עברה. היו ימים שבהם הביעה ההסתדרות התנגדות עזה לכל רעיון של חקיקת חוק שכר מינימום; אני חוזר: התנגדות עזה. אני זוכר את הימים האלה בוועדת העבודה של הכנסת בראשותה של חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו. היה לי הכבוד להימנות עם חברי הוועדה שהיתה אז בראשותה לא מעט שנים. היו ימים שבהם מזכיר ההסתדרות דאז, חבר הכנסת ירוחם משל, הגיש הצעת חוק שכר מינימום. אינני רוצה להנחש מהי עמדתו של מזכיר ההסתדרות דהיום, הוא ודאי ידבר בנושא, אבל נדמה לי שאני יודע את השקפתו. לא אדבר בשמו.

אני רוצה לומר לכם דבר שבהשקפה, ואני סבור שהשקפה זו צריכה לחייב או להדריך את תנועת העבודה לא פחות מאשר כל גוף פוליטי אחר. כלום נושא שהוא ביחסי עבודה ובשכר עבודה צריך להיקבע על-ידי דבר חקיקה או על-ידי הסכם?

חיים רמון (המערך):
הרכה נושאים הקשורים בענייני עבודה נקבעו כ — —

שר האוצר מ' נסים:
אני מדבר על נושא השכר.

חיים רמון (המערך):
הרכה נושאים הקשורים ליחסי עבודה ולנורמות שהמדינה רוצה לקבוע — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אדוני השר, אתם הכאתם חוקי חירום — — —

שר האוצר מ' נסים:
רק רגע, הרי לא שמעתם את המשך דברי. אני אומר, ואינני מביע את דעתי האישית: נושא של שכר ראוי לו, בדרך כלל, להיקבע במשא-ומתן. אבל אינני שולל והממשלה איננה שוללת חוק שכר מינימום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל מה זה שייך ל — — —

שר האוצר מ' נסים:
רק רגע, אתה רוצה לאפשר לי לדבר? הרי עדיין אינני יורד מן הבימה. אתן תשובה.

ובכן, הממשלה איננה מתנגדת לחוק שכר מינימום. הממשלה, מטבע הדברים, מופקדת על הכוונת המשק ועל

שר האוצר מ' נסים:

אולי תיתן לי להשלים משפט אחד?

— לא על המשק כולו — גם זו חובת ממשלת ישראל, ולדעתי גם חובת הכנסת — אלא מה יהיו ההשלכות של חוק כזה על אותו שכיר המקבל את שכר המינימום. בכל ההכנעה והכבוד הראוי אני רוצה להגיד לכם, שהצעת החוק שאתם הכאתם — וכשעה זו אין זה חשוב אם מדובר על 60%, על 45% או על 50% מן השכר הממוצע במשק — אין בה כשום פנים כדי להעלות ארוכה או להביא תרופה אמיתית לשכיר בעל השכר הנמוך, אלא יש בה תרופה מדומה וחזיתית.

קריאות:

שר האוצר מ' נסים:

רק רגע, רבותי, הלא אני עוד ניצב על הבימה ולא אשאר חייב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר האוצר מ' נסים:

במצב של ההיצמדות או ההצמדות במדיניות השכר בישראל ובמצב של קיום הפרשיות, רכותי חברי הכנסת, אין שום תועלת בהעלאת שכר המינימום אם אין מעלים את שכר המינימום לבעלי השכר הנמוך באמת, אבל להם בלבד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון.

שר האוצר מ' נסים:

רק רגע. מה אתה חושב, שכאשר אתה אומר לי "נכון", אני אתעלם מההמשך? תמתין עוד כמה שניות. אם אתה אומר "נכון", אני שואל אותך. חבר הכנסת רן כהן, ואת החברים האחרים שהעלו את ההצעה: הלא הצעתכם אין בה אף לא רמו למלה "נכון" שאמרת עכשיו. יש בה כל הסכנות בשביל בעל שכר המינימום בישראל, ואנומק למה, ואני מבקש קצת הקשבה. הנושא רציני, הוא לא מוקד לחילוקי דעות בין חברי הכנסת. כואו נבחן השלכות.

ובכן, כך הוא המצב: יש הפרשיות בישראל, ולכן אוטומטית יש גרירה, ואם תהיה גרירה, באופן מיידי יעלה השכר במשק כולו, יעלו המחירים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר האוצר מ' נסים:

רק רגע, אני עוד לא השלמתי משפט, תמתין דקה. תן לי להשלים משפט ואתן לך אחר כך חמש דקות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר האוצר מ' נסים:

לא נכון. אפילו את הצעתך לא קראת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני כתבתי אותה. תקרא את דברי ההסבר.

שר האוצר מ' נסים:

אין בה שום רמז.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מוצע להקטין את ההפרשיות ולבודד זאת רק לבעלי השכר הנמוך.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר האוצר, טוענים שהשכר של השכבות הגבוהות עלה. אפילו לשיטתך אתה חקן למטה.

שר האוצר מ' נסים:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה חושב שאני לא רוצה לתקן למטה?

חיים רמון (המערך):

— — —

שר האוצר מ' נסים:

חבר הכנסת חיים רמון, אולי תקשיב. אני מבקש קצת הקשבה. תמתין.

חיים רמון (המערך):

אני מנסה, אינני מבין, אדוני השר.

שר האוצר מ' נסים:

אני בעד שינוי שכר המינימום, אבל אני בעד שכר המינימום כתנאים שלא יגררו כשום פנים את המשק לסחרור אינפלציוני.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה כתוב בהצעת הממשלה?

שר האוצר מ' נסים:

בוודאי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שום דבר לא כתוב בהצעת הממשלה.

שר האוצר מ' נסים:

אם כך, אתה לא קראת אותה, ותואיל לקרוא אותה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני אקרא לך אותה בעל-פה. אגיד לך מה כתוב — — —

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת רן כהן, תהיה לך הזדמנות לשמוע.

שר האוצר מ' נסים:

לא נכון, אתה אפילו לא קראת אותה. יש בה שני סעיפים העוסקים בסוגיה הזאת.

זה שיקול אחד, לאמור: אסור שתהיה גרירה. יושב פה מזכיר ההסתדרות, ושאלו אותו בבקשה: אם תהיה גרירה, האם יש תועלת בהעלאת שכר המינימום? איך אפשר להבטיח ששכר המינימום יעלה בלא גרירה? — בשתי דרכים: כאשר מתנהל משאומתן חופשי בין ההסתדרות לבין המעסיקים, גיעים להסכם כולל ואומרים, שהשכר במשק ישתנה לכלל המשק ב־x, ואילו לבעלי שכר נמוך ב־y. אז אין גרירה. והדרך השנייה: אם רוצים חוק ולא הסכם, צריך שיתמלאו שני תנאים. תנאי אחד: הוראל והשכר הממוצע במשק נקבע לפי רמת השכר השננות, העלאת שכר המינימום מעלה בהכרח את השכר הממוצע באותו שיעור שהוא יעלה. אתה מעלה את השכר הממוצע במשק, והכול נגזר מזה, יש מעגל סגור. לאמור: לא רק השכר המינימלי יעלה שוב — ועיני איננה צרה בכך — אלא גם תשלומי הביטוח הלאומי יעלו, וזה תקציב מדינה, ועוד הרבה דברים נגזרים מן השכר הממוצע במשק; דברים רבים. זאת אומרת, שצריך לגרום לכך, שאחרי שתהיה השפעה של עליית שכר המינימום על השכר הממוצע במשק, הדבר לא ישיפע ולא יביא לידי שינוי ולא יגרור העלאת אחרות הנובעות מהשכר הממוצע במשק, למשל העלאת שכר שרים וחברי הכנסת, למשל בתשלומי — — —

אחרי מיצוי המשא-ומתן עכשיו, ההסתדרות והמעסיקים יקבעו את שכר המינימום — אני בהחלט בעד הכללת הרצפה הזאת בחוק.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
ואם הם לא יגיעו להסכם?

שר האוצר מ' נסים:
הם יגיעו להסכם. דומה עלי שאני יודע טוב ממך אם הם מסוגלים או אינם מסוגלים להגיע להסכם. אני יודע טוב ממך, במחילה מכבודך.

יעקב שמאי (הליכוד):
ההסתדרות מדברת עם עצמה כי גם היא מעסיק...

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
— — — 100,000 שכירים אינם מקבלים אפילו את ההסכם.

שר האוצר מ' נסים:

ובכן רבותי, אין לי התנגדות, חשבתי על כך מלכתחילה והודעתי זאת גם בממשלה. הלא החוק איננו יכול להחיל ביום אחד. ממילא הוא יצריך דיון, וזה אורך זמן. אמרתי שאפשר בהחלט לכלול רצפה בחוק. צריך לקבוע מנגנון של ערכון אחת לשנה. צריך לכלול מנגנון, אבל, רבותי, לא אותו מנגנון שאתם מציעים, משום שהמנגנון הזה יגרור שוב לאותו מעגל שוטף שעליו דיברתי. ולא יועילו חכמים בחקנתם. לבכם הטוב והחם יהיה לב טוב וחס, אבל אינכם מסייעים לבעלי השכר הנמוך. שוב, זה יהיה "עושר" השמור לבעלי הרעתו.

לכן, זוהי הסיבה שבגללה לא כללנו רצפה. אני בעד הכללת רצפה עם מתן הזדמנות למשא-ומתן שצריך להסתיים בקרוב, ממש בקרוב.

עכשיו אני רוצה לומר כמה מלים לחברת הכנסת אורה נמיר. היו לך שתי טענות עיקריות. אחת — לא קיבלתי. עד הרגע הזה, ידיעה על רצונך לשובח אתי בסוגיה הזאת כדי להגיע להבנה על דרכי הדיון. אני מאמין שניסיח לעשות זאת, ואני מקבל את הדברים. אני מתנצל בשם לשכתי בלי שאבדוק האם ומדוע לא הגיע הדבר לידיעתך. אומנם לפני שבועיים נאמר לי שאת רוצה לדבר אתי ואפילו עמדנו לדבר, אלא הבינויות שהשיחה היתה אמורה להיסוב על חוק ביטוח לאומי שעמד להידון באותו יום, וישב אצלי חבר הכנסת שפירא והבינויות שהוא סיכם אתך אותו עניין. לכך מזה, לא ידעתי ולא נודע לי עד הרגע הזה על רצונך לקיים שיחה בסוגיה הזאת.

הנושא השני — בהחלט, וגם אמרנו זאת בהנהלת הקואליציה לפני חודשים מספר, הכוונה היתה, לפי החלטת הממשלה, להקים צוות שילמד את הנושא בהתחשב בצורכי המשק. הצוות הזה אמור היה לקיים שיחות, על-פי החלטת הממשלה, עם ההסתדרות ועם ארגוני המעסיקים. ואומנם, קיימנו ישיבות מספר והזמנו גם את המעסיקים וההסתדרות כדי לשמוע את דעותיהם. הישיבה האחרונה בעניין זה התקיימה ביום שלישי שעבר אחר-הצהריים. שמעתי, קיבלתי, ולו היה בידינו זמן, כוונתנו היתה, כפי שאמרנו בהנהלת הקואליציה — חברי, השר משה שחל ואני, שאנחנו נרצה להתיעץ ולקיים שיחה עם חברי הכנסת המציעים את הצעות החוק הפרטיות בסוגיה זאת כדי להגיע לדעה אחת. זאת היתה מגמתנו. אבל ידידי וחברי משה שחל, שר האנרגיה, אמר לי שהדיון על ההצעות האלה נקבע ליום שני, והיינו ליום אתמול. היינו דחוקים בזמן כי ישיבת הממשלה בנושא זה יכולה היתה להתקיים הכי מוקדם ביום ראשון.

יעקב זאק אמיר (המערך):
צריך לעקר את זה, בלי בעיות.

שר האוצר מ' נסים:
זה מה שאני מציע.

קריאות:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
'כשהעלו לנו את השכר — — —

שר האוצר מ' נסים:
למשל, בחשלומי הביטוח הלאומי למיניהם. הצמודים לשכר הממוצע במשק. ויש עוד תנאי, והדבר צריך לקבל ביטוי בחוק — שהעלאת שכר המינימום תהיה כזאת שהיא לא תגרור בשום פנים ואופן העלאות שכר נוספות. צריך להבטיח שעל אף ההסכם, המבטיח היצמדות או הפרשיות, לא יהיו תוספות שכר לסקטורים אחרים, לבעלי שכר גבוה יותר.

בהחלט שני התנאים האלה יש ערך להעלאת שכר המינימום, ורק אז זו תהיה העלאה ריאלית. אמיתית וקבועה. אם שני תנאים אלה אינם מתמלאים, שכר המינימום יגרור אינפלציה, יגרור שחיקה בשכר הכולל במשק כולו ויאיים על שער החליפין היציב והיום. אנחנו רוצים באמת לשמור על שער חליפין יציב, אבל אם השכר יעלה כפי שהוא עתיד לעלות בגרירה, ואם השכר הממוצע ישפיע על המשק כולו מחמת כל התשלומים הצמודים לשכר הממוצע, התוצאה תהיה עליות שכר גדולות שאין להן כל תכלית. התוצאה תהיה העלאות מחירים. אין מי שיוכל לספוג. העלאות מחירים הן איום על שער החליפין, אם לא למעלה מזה.

כולנו דוגלים ברעיון אחד, במגמה אחת, גם בדרך של חוק, אבל בכל הכבוד, ההצעות שאתם הבאתם אינן מבטיחות את זה כלל וכלל. לכן הן כביכול — אני אומר זאת במראות — "עושר השמור לבעליו לרעתו", לא לטובתו; במפורש לא לטובתו.

יאיר צבן (מפ"ם):

שר האוצר מ' נסים:
הואיל ואתם דיברתם על הצעת הממשלה, אומר לכם, חד וחלק, מהי מגמתה. נכון, בהצעת הממשלה לא נקבעה רצפה. תשאלוני: למה? אני חושב שתובת כולנו היא לחת הזדמנות וסיכוי למשא-ומתן המתנהל כעת על הסוגיה הזאת בין ההסתדרות לבין ארגוני המעסיקים. אני סומך על ההסתדרות שהיא תדע לעמוד — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רוני מילוא (הליכוד):
לא ניסחף לוויכוח הזה.

יעקב שמאי (הליכוד):
— — — שהשכר יעמוד על 600 שקל למשפחות כאלה.

שר האוצר מ' נסים:
אני סומך על ההסתדרות שהיא תדע לעמוד על שני דברים: א. שיוני בשכר הממוצע; ב. מניעת גרירה.

בהחלט אינני מתנגד, ואפילו חשבתי זאת מלכתחילה, לכלול רצפה של שכר מינימום בחוק. זה יכול להיכנס לחוק.

הצעת החוק, ובסיום הדיון נעביר את כל ההצעות לוועדה. זוהי הדרך הטובה לטפל בעניין.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כולנו מוותרים על רשות הדיבור ומבקשים הצבעה.

היו"ר א' שוסטק:

אדוני השר, אינני יכול לקבל את ההצעה. מפני שאני חייב קודם כול להצביע על הצעות החוק שהוגשו. אחר כך, יש עוד אנשים שגרשמו לוויכוח על הצעת החוק של הממשלה. הממשלה הניחה את הצעת החוק — — —

שר האוצר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, אני נתתי את חשובת הממשלה על ההצעות שהוגשו. אמרתי שאינני מתנגד עקרונית לחוק שכר מינימום. אמרתי שיש שאלות שצריך לבררן יחד. הואיל ותשובתי גם התייחסה בהרחבה להצעת החוק שהממשלה הניחה על שולחן הכנסת, אני מבקש שיתקיים הדיון עכשיו, כאילו הגשתי את ההצעה.

קריאות:

— — —

יאיר צבן (מפ"ם):

— — —

חיים רמון (המערך):

מה זה חשוב? יצביעו על כל ההצעות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

— — —

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת חיים רמון, אני מדבר אליך.

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אינני זקוק לשום הצעות. לפי החלטת יושב-ראש הכנסת והסגנים, ההצעות של חברי הכנסת מובאות היום להצעה ולהצבעה. אם הממשלה תגיש הצעה משלה, ההצעה הזאת תבוא לדיון, ואחר כך תהיה הצבעה גם על הצעת הממשלה. לכן אינני יכול — — —

קריאות:

— — —

שר האוצר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, אני יכול להסביר?

היו"ר א' שוסטק:

בבקשה.

שר האוצר מ' נסים:

אני מניח שיש פה אי-הבנה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' שוסטק:

אין שום אי-הבנה.

שר האוצר מ' נסים:

יכול להיות שנשיאות הכנסת קיבלה החלטה, ואני מלא כבוד להחלטת נשיאות הכנסת. לא זו הבעיה. בינתיים באתי והצעתי שנעביר את כל ההצעות יחד לוועדה, כלומר, הצעות כל חברי הכנסת שהועלו יחד עם הצעת הממשלה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

למה לא עשיתם זאת לפני תודש?

שר האוצר מ' נסים:

הואיל ומיום ראשון עד יום שני אחריו זה נדחה ליום שלישי, ואפילו הדפסה של הצעת חוק היא בלתי אפשרית בזמן כה קצר. לא עלה בידינו למלא את רצוננו לקיים שיחה עם חברי הכנסת המציעים את החוק.

לו עמד לרשותנו זמן של שבוע ימים היינו נפגשים, וייתכן שהיינו מתאחדים סביב הצעת חוק אחת. אני לא אומר זאת בוודאות. אבל כשהיעד הוא משותף, כשיש רצון להשיג מטרה, כאשר רוצים לנהוג בתבונה ובלב חם — אני מאמין שהיינו יכולים להגיע, בישיבה רגועה, לסיכום חיובי.

הואיל ואני רואה בעניין זה, חברת הכנסת אורה נמיר, בצד הבעיה החברתית הנוקבת — ואיש לא יגיד שזה אינו שיקול המדריך את מנהיגיה, ואם מישור יגיד, שיגיד, אבל זה לא יהיה תואם את המציאות ואת השקפת עולמי — גם בעיה כלכלית ממדרגה ראשונה, כי אם, חלילה, ננהג בלי תבונה, הדבר עלול לאיים על היציבות ולערער באופן ממשי את מה שהושג. אנחנו עלולים להגיע להרס היציבות אם ננהג בלא תבונה. אנו עלולים להגיע למצב של אבטלה אם נאבה ואם נמאן, מפני שזהו חוק טבע במציאות כזאת.

לכן אמרתי — ואני לוקח על עצמי את עול האחריות לדבר הזה, ויודעים חברי שהנושא הזה מחייב גם שיקולים כלכליים טהורים הקשורים לתוכנית הכלכלית — שאולי צריך להעביר זאת לוועדת הכספים, או אולי לוועדה משותפת לשתי הוועדות, כדי שלא ינמנע מלהתבונן, כפי שמקובל בכנסת, על-פי מנהגותיה, על-פי תקנותיה, על-פי תקנונה, כדי שגנהג גם לפי השיקולים הללו. זאת הסיבה שבגללה העליתי את האפשרות הזאת.

אם נוכל לנהל דיון משותף תוך התבוננות כשאלות הכלכליות שאי-אפשר להתעלם מהן, ואני מאמין שאיש מכם איננו רוצה להביא לידי קץ היציבות — אין חשיבות לשאלה איזו ועדה תדון בבעיה. אבל כאשר יש בעיה כלכלית טהורה, הקשורה בהחלט גם למדיניות הכלכלית, אי-אפשר להתעלם מקיומה של ועדת הכספים.

אורה נמיר (המערך):

הדיון לא יהיה בוועדת הכספים. חבר הכנסת דן תיכון, תעשה הצגה.

דן תיכון (הליכוד):

אתם לא סומכים על עצמכם?

שר האוצר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, הואיל ואגב תשובתי עסקתי למעשה גם בהצגת טיבה של הצעת החוק של הממשלה, אני מציע, אני בהחלט מציע, שאנחנו נקיים את הדיון על הצעת החוק של הממשלה ונעביר את כל ההצעות בלי יוצאת מן הכלל — בלי קואליציה ואופוזיציה — לוועדה.

יאיר צבן (מפ"ם):

עסקת חבילה.

שר האוצר מ' נסים:

זה לא עסקת חבילה. אני מציע שנדיה רציניים. תאמין לי, שאפילו כפור אחד אתה לא רוצה כטובת העניין יותר ממני.

לכן, עצתי היא, שנקיים עכשיו את הדיון כאילו הגשתי את

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב
— הצעת חוק שכר מינימום —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' שוסטק:
מה חידשת?

שר האוצר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, נכון שהנשיאות יכולה לקבל החלטה

כזאת — — —

היו"ר א' שוסטק:

זה כן.

שר האוצר מ' נסים:

ההכרעה היא, שיושב-ראש הישיבה, והוא יכול בהחלט לומר — הואיל ואני כתשובתי כבר הצגתי את החוק של הממשלה, בואו נקיים את הדיון, ואגב, אני מניח שהוא לא יהיה ארוך במיוחד, כי חברי הכנסת כבר התבטאו, ונצביע יחד על הכול להעביר לוועדה. זה רצון הבית, כפי שאני רואה.

היו"ר א' שוסטק:

אינני יודע אם זה רצון הבית.

שר האוצר מ' נסים:

אדוני יכול לשאול את הבית. ישאל את הבית, כי זה בוודאי אפשרי. הוא יכול לשאול את הבית אם לנהוג כך.

היו"ר א' שוסטק:

כן, אני יכול לשאול את הבית.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

זו הצעה טרומית וזו קריאה ראשונה, אי-אפשר — — —

קריאות:

— — —

היו"ר א' שוסטק:

אני לא זקוק להצעות עכשיו. השר מציע שאני אשאל את הבית אם הוא רוצה עכשיו הצבעה על הצעות החוק שהוצעו ואחר כך דיון על הצעת הממשלה, או שהוא רוצה מייד עכשיו הצבעה. אם כן, מי בעד — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

איך אפשר?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני מבקש הצעה לסדר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש הצעה לסדר.

שבח וייס (המערך):

יש לי שאלה.

היו"ר א' שוסטק:

שאלה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני ביקשתי קודם. הוא מתפרץ, אבל אני ביקשתי קודם.

היו"ר א' שוסטק:

תשאל את השאלה.

שבח וייס (המערך):

יש כאן שאלה: על-פי המלצתו ועצתו של שר האוצר, כולנו מתבקשים להעביר את כל ההצעות לוועדה. כלומר לתמוך בכולן. אבל, יש כאן כמה חברים שרוצים להצביע נגד ההצעות, או שיצביעו נגד ההצעות שלהם, לכן הם רוצים את ההפרדה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש לסדר.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, לא במקרה החליטה הנשיאות על הפרדה. בבצעה שלנו היא הצעה טרומית, הצעת הממשלה היא קריאה ראשונה. אי-אפשר לערכב בין כל הדברים האלה. אני מציע שנדון קודם כחמש ההצעות, נצביע עליהן, ואחר כך יהיה דיון על הצעת הממשלה.

היו"ר א' שוסטק:

זה מה שהצעת.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, ברשותך, נוהג מקובל הוא, שכאשר יש כמה הצעות ויש הצעת ממשלה, ויש פנייה של הממשלה שכל ההצעות יובאו יחד בהסכמה של הממשלה ויועברו לוועדה, נוהג מקובל הוא שכך ייעשה. אם יש התנגדות מצד המציעים, מן הדין שהכנסת תצביע על כך. אני מבקש מהיושב-ראש שיעמיד את זה להצבעה.

קריאות:

— — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תעמיד את ההצעות להצבעה.

היו"ר א' שוסטק:

אני מבקש מחברי הכנסת, הרי יש שתי הצעות: הצעה אחת — להצביע על ההצעות של חברי הכנסת — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש החלטה של הנשיאות והיא החוקית ולפי זה תנהג. לפי התקנון אי-אפשר לנהוג אחרת. יש להצביע על ההצעות.

קריאות:

— — —

היו"ר א' שוסטק:

יש רשות לשאול את הבית. רבותי, אני ניגש להצבעה. מי בעד ההמעה שאנחנו נצביע על ההצעות — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, מותר לי לומר משהו?

אהוד אולמרט (הליכוד):

— — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
כבעלת ההצעה מותר לי לומר משהו על צורת ההצבעה.

היו"ר א' שוסטק:
מה את רוצה להציע, חברת הכנסת גרוסמן?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כאשר יש כמה הצעות באותו נושא, כל בעלי ההצעות צריכים להסכים לכך שתהיה הצבעה משותפת. אי-אפשר, שלא על דעת המציעים, להצביע על כל ההצעות יחד.

היו"ר א' שוסטק:

מה היא ההצעה, חברת הכנסת גרוסמן, שאצביע על כל הצעה בנפרד?

חיים רמון (המערך):

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להצביע על העברה

לוועדה של הצעות החוק של

חברי הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה לקיים את הדיון

על הצעת החוק של הממשלה — רוב

ההצעה לקיים את הדיון על הצעת החוק של

הממשלה ולאחר מכן להצביע על כל הצעות

החוק בנושא נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

ההחלטה היא להמשיך כדיון על הצעת החוק של הממשלה ובתום הדיון להצביע על כל הצעות החוק יחד.

י. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 *

(קריאה ראשונה)

הי"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון על הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ישראל קיסר, בבקשה.

ישראל קיסר (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר האוצר, אני רוצה לברך את שר האוצר על הופעתו בהצגת החוק הזה. שר האוצר צודק בקביעתו שהוא מביא את הצעת החוק בשם הממשלה כולה ואין זה מעשה נסים.

חברי הכנסת, זה עשר שנים, במיוחד מאז המהפך הכלכלי, מחויבות הסיעות בפני בוחריהן ליוזם חקיקה בכנסת בעניין שכר מינימום כדי להביאו ל-50% מהשכר הממוצע במשק. והנה, לצערנו, מתכחשות הסיעות, וכראשן הממשלה, לבחוריהן, ועד היום הן לא מילאו את הבטחתן. יתר על כן, כל הממשלות לא רק שלא יזמו חקיקה בעניין שכר מינימום אלא הכשילו כל הצעה וכל יוזמה של חברי הכנסת להביא לידי חקיקה בנושא זה.

גם הממשלה הנוכחית, המורכבת משתי הסיעות הגדולות, נמנעה מליוזם חוק שכר מינימום על אף התחייבויותיה. והנה, לאחר תשע שנות לידה, ההר הוליד עכבר. הממשלה מביאה הצעת חוק — ואני מרשה לעצמי לומר — לא בתום לב אלא במטרה למנוע דיון בהצעות חוק של חברי הכנסת ולתת עדיפות לחוק של הממשלה על פני הצעות החוק הפרטיות של חברי הכנסת ולחייב את חברי הקואליציה להצביע בעד הצעת הממשלה.

עכשיו, ברשותכם, חברי הכנסת, אני רוצה לומר כמה דברים. השתמשו כל כך הרבה בהסתדרות, אוהבי ההסתדרות רבים הם, לבי מתמוגג ממש לראות כמה חסידי ההסתדרות יש בתוך הממשלה. לא ידעתי להעריך זאת. אני שואל את עצמי: מדוע אין בהצעת הממשלה שום פתרון ואין זו אלא יציאה ידי חובה?

מתי פונים לחקיקה? כשאתה מרגיש שיש לך מחשבה כלשהי ומשאומתן כשלעצמו לא נותן לך את הפתרון שאתה רוצה בו.

מה מציע לנו שר האוצר בשם הממשלה — ואני חוזר

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1794).

ואומר: בשם הממשלה? אני מתפלא, אומנם השר אמר שהתקיימו דיונים, אבל כל מה שהוא רצה להשיג בדיונים אלה הלך והתרחק מנקודת הראות שהוא דיבר בשמה. מה יש בהצעת החוק? הוא אומר: אנחנו בעד הצעת חוק. אבל מה יהיה שכר המינימום? — מה שאתם תקבלו בהסכמה זה יהיה שכר המינימום.

אדוני שר האוצר, אינני זקוק לחוק כדי שתאשר לי את מה שיש לי בהסכם. על-פי כל דין, מה שיש בהסכם בין שני צדדים, במדינה חופשית, כוחו חזק אפילו מחוק. אם כך, לשם מה אני זקוק לך? ולשם מה אני צריך בכלל את הממשלה? להיפך, מאז באתי לדבר אל פרעה, הוא הרע לעם. אמרת שאתה רוצה לעזור במשאומתן. האמן לי, קלקלת לנו במשאומתן.

שר האוצר מ' נסים:

— — —

ישראל קיסר (המערך):

הרי אתה דיברת בשם ההסתדרות, תן לי לדבר על ההסתדרות. עד עכשיו אנחנו פונים אל המעסיקים ומאיימים עליהם: יבוא חוק שיקבע שכר מינימום של 50% מהשכר הממוצע במשק. הם נבהלים ומתקרבים אלינו. עכשיו, לאחר שקראו מה שכתוב בהצעת החוק של הממשלה — כפי שאומרים: ריכבד השם את לב המעסיקים; והכבד הממשלה את לב המעסיקים. הם אינם רוצים לתת דבר. מדוע? כי הממשלה היא כביסם. זאת היא ממשלה של פועלים אך היא מייצגת יותר את המעסיקים ואת האינטרס של המעסיקים, ואני מדבר על המשק, כי אני אחראי למשק לא פחות מאלה שהביאו את הצעת החוק.

כל חוק אשר איננו כופה משהו איננו חוק. כל חוק שמנציח משהו, איננו חוק. מה מציע החוק? נגהל משאומתן ומה שיתקבל זה יהיה החוק. תודרה רבה, מה הרווחת? מה הועילו חכמים בתקנתם? אלך לנהל משאומתן, נניח שנגיע להסכמה על 35% מהשכר הממוצע במשק. יבוא שר האוצר ויגיד: זהו החוק. כשביל זה אני צריך חוק?

אני מסכים שתמיד עדיף משאומתן על חוק. על כך אין ויכוח, זה נכון לא רק בתחום יחסי העבודה, אלא בכל תחום. אבל לפעמים כופים עליו. אם אתה לא רוצה, ולא מנקודת ראות

פסול. הכנסת לא זרה לעם ישראל. אם אנחנו אומרים שאנחנו נציגי העובדים, אלה שמאמינים במשאומתן חופשי, מגיעים למסקנה שכדאי להביא חקיקה כדי להציל את בעלי השכר הנמוך, ואם הדבר נעשה בעצה עם המעסיקים ועם העובדים, ואם לא עם המעסיקים, לפחות עם העובדים, אין דבר כשר מזה.

עכשיו אני רוצה לענות על כמה שאלות שהציג שר האוצר. הוא אמר: המשק לא יכול לשאת זאת. אדוני שר האוצר, כפי שאמרתי, אנחנו שקלנו את השיקול הזה, כיוון שאני, כמוך, ואני מניח שאני מדבר בשם עובדי ישראל, לא מעוניין לזעזע את המשק, לא רק בתחום שכר מינימום אלא גם בתחום של משאומתן על השכר.

אני מציע לכל יפי הנפש שיפסיקו להטיף לעובדים וקודם כול יקשטו את עצמם. מי המדברים? אלה שמקבלים 10,000 דולר. 15,000 דולר בחודש. הם המטיפים מוסר למי שמקבל 350 שקל, ואומרים שהוא יזעזע את המשק אם יקבל חוספת כלשהי, או רחמנא ליצל, לא יהיה בעבודה כי יפסיד את מקום עבודתו. אנחנו בעד אי-פגיעה במשק, אבל מה זה שייך לעניין? האם אנחנו רוצים ליצור מוטיבציה לעבודה ב-350 שקל? יש מי שרוצה לעבוד בשכר כזה? חייל משוחרר, לאחר שלוש שנות שירות, שיושב בעיר פיתוח, אנחנו נטיף לו מוסר ובקש שילך לעבוד ב-350 שקל, כאשר מי שמטיף לו מוסר מקבל את זה ביום אחד? לפעמים יושבים אנשים בארוחה ומוציאים 350 שקל, והם הם המטיפים מוסר לאחרים.

נכון, אנחנו לא רוצים גרירה. הודענו שלשכר המינימום לא תהיה גרירה. מה הבעיה להעלות את הרצפה? מי קובע שצריכה להיות גרירה? עשינו את זה כעבר, אפשר לעשות את זה היום. אין שום סכנה בכך.

שר האוצר מ' נסים:
עשינו את זה בהסכם.

חיים רמון (המערך):
אם לא יהיה הסכם תהיה גרירה? אם יהיה חוק תהיה גרירה? נעשו דברים ולא היתה גרירה. הגרירה היא בכיוון ההפוך, מלמעלה למטה ולא להיפך.

ישראל קיסר (המערך):
אדוני שר האוצר, עשינו בדיקה. התפלאתי, חשכתי שבדין שהיה כלשכתך לפחות שמעת את הנימוקים של ההסתדרות. לפי הצעת החוק, קיבלת את כל נימוקי המעסיקים — וזהו ממשה שקיבלה קולות מבוחרים, מהעובדים קודם כול. כל נימוקי המעסיקים מופיעים בחוק הזה.

עכשיו אני רוצה לשאול שאלה פשוטה. אנחנו עשינו בדיקה. ברון השם, יש לנו גם משק וגם עובדים, בדקנו מה המשמעות של שכר בשיעור 45% מהשכר הממוצע, לא 50%, לא קפצנו גבוה. פרסמנו את הדברים, וכל חבר כנסת קיבל אותם — פירוש הדבר, 1.5% על נפח השכר, אם נעלה את שכר המינימום ל-45% מהשכר הממוצע במשק, זה לא שווה? זה לא כדאי? זה מחיר יקר? זה יזעזע את המשק אם ניתן למישהו שיוכל להתפרנס, לא בכבוד, אבל להתפרנס לא בכיוון — אני כבר לא מדבר על כבוד.

אבל לא עשינו רק תרגיל תיאורטי. אתם כבר יודעים, פרסמנו את זה ביום ראשון. אמרתי למעסיקים: לא יהיה אתכם הסכם, אני לא יודע מתי תהיה חקיקה, אנחנו במשק שלנו מתחילים חריציות, שכר המינימום יהיה 45% מהשכר הממוצע במשק, כל עובד יקבל 450 שקל. אבל, כיוון שאני

כלכלית — זו צביעות, אני מייד אדבר על נקודת הראות הכלכלית, ואני לא אומר שהממשלה אומרת צביעות, אלא אומרים אלה שהביאו את ההצעה — לא מנקודת ראות כלכלית אלא מנקודת ראות חברתית. אם הם לא רוצים להתקדם, כופים עליהם, כופים עליהם עד שאומרים: רוצה אני.

אם החוק הזה איננו מייחס את שכר המינימום לגורם כלשהו, אנחנו אומרים לשכר הממוצע במשק, הוא לא חוק, אם לא תקבע 45% או 50% — אני אמרתי לחברי שאני מבין שיש בעיה למשק ולא נקפץ ל-50%, נציע 45%, אבל יהיה קריטריון כלשהו.

אני רוצה לשאול את שר האוצר, את הממשלה, את חברי הכנסת: מדוע קריטריון כזה הוא טוב לנבחרי העם? נבחרו העם צמודים לשכר הממוצע במשק. הם כולם צמודים וזה כשר למהדרין. אבל כשבים לקשי היום — אסור, זה מדיק לכלכלה, אני לא יודע למה. זו סיבה אחת לכך שהצעת החוק הזאת אין בה שום ממש.

הסיבה השנייה שבגללה אין בה ממש היא העדכון. עדכון על-פי מה? עד עכשיו היה עדכון במשאומתן חופשי בינינו לבין המעסיקים. אילו אמרה הממשלה שהעדכון הוא על-פי קנה-המידה של השכר הממוצע במשק אחת לשנה, אחת לשנתיים, נוח. אבל הוא אפילו מפקיע ממני את הסמכות לנהל משאומתן עם המעסיקים ואומר: נעדכן את שכר המינימום על-פי שישה אנשים, מהם ארבעה נציגי מעסיקים ושניים נציגי עובדים, ואם לא יגיעו להסכמה — הממשלה תחליט. וזה בשם המשאומתן החופשי, אדוני השר. אני מתפלל על הצעת החוק הזאת.

לכן אני חושב שבהצעת החוק הזאת אין שום ממש, אלא רק יציאת ידי חובה, ואיום להקשיח את עמדת המעסיקים. אני מודיע שהצעת החוק הזאת, אם תתקבל אפילו בקריאה ראשונה, תכבד עלינו במשאומתן ולא תתקל עלינו.

עכשיו אני רוצה לשאול אותך על נימוק שהממשלה משתמשת בו. אומרים: הלא אתם לא רוצים התערבות ביחסי עבודה. באמת, נכמרו רחמי. רק לפני כמה חודשים עלתה פה ממשלת ישראל על הבמה והוציאה בלי בושה צווי חירום, ובהם היא ביטלה הסכמים שקיבלנו במשאומתן חופשי, ואז לא עלה הנימוק של משאומתן חופשי. פתאום אותה ממשלה מגלגלת את הלשון ואומרת שהיא ככלל כעד משאומתן חופשי. אותה ממשלה, בלי בושה — מה פתאום? מה קרה?

שושנה ארכי-אלמזלני (המערך):
בא שר אוצר אחר.

ישראל קיסר (המערך):
יכול להיות שר אחר בשם אותה ממשלה. אותה ממשלה שניסתה לטפל הסכמים כתובים, הסכמים שנקבעו על-פי משאומתן חופשי, אותה ממשלה מגינה, כביכול, על המשאומתן החופשי.

עכשיו אני רוצה לומר באיזה תנאי יש אפשרות להתערב ביחסי עבודה. נכון שאמרתי, וגם פה אומר, שאנחנו מעדיפים משאומתן על פני חוק. אני אומר את זה גם היום, זה תמיד עדיף. אבל מתי מותרת התערבות? אם אחד הצדדים, בעיקר אם צד העובדים, והוא על-פי הרוכ הצד החלש במשק, על-פי טבעו והגדרתו, בא ואומר שהוא רוצה חקיקה, שאם משתפים אותו הוא רוצה חקיקה. כל חוקי הביטוח הלאומי הם כאלה שיש התערבות יש המחקק ויש התערבות יש המדינה. מתי זה כשר? כאשר אחד הצדדים מבקש זאת והוא שותף. אז אין זה

חברי הכנסת, רשומים 17 חברים לדיון. אני מודיע בזאת שהרשימה סגורה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אדוני שר האוצר, חברי הכנסת, היום התקיים בכנסת דיון רציני מאוד בנושא רגיש וכואב מאוד, בנושא השכר התחילי של מקבלי השכר במדינת ישראל. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, והזכיר זאת גם שר האוצר, שבמשך 15 שנות כהונתו בכנסת דיברו על הצעת חוק שכר מינימום. אדוני שר האוצר, אני יכול לומר לך בצער, שבאמת חבל שרק דיברו וטרם קיבלו את ההצעה. אני גם יודע, אדוני שר האוצר, שהממשלה הקודמת הציעה, בשנת 1984, הצעת חוק שכר מינימום, והלוואי שהממשלה הזאת הייתה מעתיקה את ההצעה הקודמת של הממשלה, משנת 1984. שם לפחות, אדוני השר, נקבע מינימום, לא פחות מ-45% ולא יותר מ-50%.

אדוני השר, 62 חברי כנסת הגישו לכנסת כיוזמתם הצעה לקבל החלטה שתחייב את הכנסת בחקיקה לשכר מינימום של 50%. לצערי, ההצעה ירדה. היו יוזמות אחרות, פרטיות, וגם יוזמה של הממשלה, הממשלה ביקשה שהות והפילה את ההצעה של למעלה ממחצית חברי הכית.

כאן אני חייב לומר לשר האוצר, שהממשלה היתה צריכה לשקול שיקולים כלכליים, אבל היא היתה צריכה להביא בחשבון גם את השיקולים החברתיים. מה פירוש הדבר שאין שכר תחילי, לא במסגרת ההסכמים שההסתדרות הכללית חתמת עליהם, שהיא הגוף היציג שחותם על ההסכמים בשם העובדים, ולא במסגרת הצעת הממשלה? שמעתי ממך, אדוני שר האוצר, כאן, שאתה סומך על ההסתדרות.

שר האוצר מ' נסים:

האם היא אינה מגינה על העובד?

יעקב שמאי (הליכוד):

עוד אדבר על העובד שההסתדרות מגינה עליו.

שר האוצר מ' נסים:

באופן כללי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, אתה עצמך דיברת על 15 שנות כהונתך בכנסת שבהן — — —

שר האוצר מ' נסים:

יותר. אני זוכר 15 שנה שבהן היו הצעות חוק כאלה שלא התקבלו.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מקבל את התיקון. טעיתי, אבל אני שואל: האם אתה זוכר שההסתדרות הגיעה אירעם להסכם, במסגרת ההסכמים שלה, על שכר מינימום של 50% מן השכר הממוצע במשק? ואדוני השר, האם אתה יודע מהו השכר התחילי במשק בשנים האחרונות? האם אתה יודע שנחתמו הסכמים עם ההסתדרות גם בשנים האחרונות? אדוני השר, כושה היא לחברה הישראלית שאלה היו נציגיה בהסתדרות, אלה שחתמו על כך שהשכר התחילי בשנים האחרונות הוא כ-30% מן השכר הממוצע במשק.

שרונה ארבל-אלמוזילוני (המערך):

היו זמנים שבהם הוא היה 45% והוא נשחק.

יעקב שמאי (הליכוד):

מעולם הוא לא היה 50%.

בכל אופן אחראי, הלכתי לבדוק מה המשמעות. אני מודיע, שפרט לשוליים שבשוליים, כמשק העובדים הדבר אפשרי כמאה אחוז, כמעט בלי הוצאות הקטן ביותר.

אם הדבר אפשרי במשק ההסתדרותי, מדוע הוא בלתי אפשרי במשק הממשלתי? ואם הדבר אפשרי במשק הממשלתי, מדוע הוא בלתי אפשרי במשק הפרטי? כולנו מתחרים על אותו מוצר, על אותו שוק, אלא אם כן הדבר יחייב משהו. זה מחייב דבר שהחברה שלנו צריכה פעם אחת לתת עליו את הדעת — כשם שאנחנו אומרים שיש איזון רצפה לשכר, יכול להיות שצריך עכשיו להגיד למעסיקים: אדוני, תעלה את שכר המינימום ותבנה אחרת את השכר למעלה, כדי שתוכל לשלם למטה כלי זעזוע. נכון, אני לא רוצה גיריה, אבל לא יקרה שום אסון אם שכבה מסוימת במדינת ישראל חדר בשכרה או תיעצר בשכרה כדי להעלות לבעלי השכר הנמוך. אין שום סיבה שלא לעשות זאת. אבל זה לא מתחיל במנהלים, בעלי המפעלים לא רוצים לנגוע בעצמם. הם מקבלים שכר כדורלים, והם מקבלים פי עשרים ריזות מהפועלים שלהם. הוא בוודאי לא מועמד לפיטורים, הכנסתו בטוחה ומקום עבודתו בטוח. מי המסכן ששכרו לא מובטח ומקום פרנסתו לא מובטח? זה שמקבל 350 שקל, ואם רחמנא ליצלן יקבל עוד 50 או עוד 70 שקל, הוא מיועד לפיטורים. זה כל כך מגוחך.

וזהי צביעות כלכלית. אדוני שר האוצר, אני אומר לך שזוהי צביעות.

אוריאל לין (הליכוד):

זה בדיוק מה שקרה ב"סולל-בונה".

ישראל קיסר (המערך):

זה כולל את "סולל-בונה". ואת משק העובדים. וזהי צביעות כלכלית. אמרתי לאותה חברת "סולל-בונה" ולאותו משק העובדים: לא יעזור לכם — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

ישראל קיסר (המערך):

חבר הכנסת יעקב שמאי, יש לנו מקום אחר שבו אנחנו יכולים לדון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הוא גם מדבר אחר כך.

ישראל קיסר (המערך):

החלטנו שבמשק שלנו זו יתכצע.

דבר אחרון. אדוני שר האוצר, אני מציע לך, אם אפשר — איני יודע את הפרוצדורה המדויקת בכנסת — לקחת את ההצעה הזאת, ככל האפשר מהר יותר בחזרה, למען כבוד הממשלה ולמען כבודם של אלה שרוצים באמת בטובתם של בעלי ההכנסות הנמוכות. כל הצעה שאין בה אמת מידה אובייקטיבית ועדכון אובייקטיבי איננה הצעה. היא רק ספקולציה, או פוליטית או זמנית, כדי לצאת ידי חובה. לכן, אנחנו בעד העמדת השכר על 45% מן השכר הממוצע במשק ועדכון אחת לשנה או אחת לחצי שנה, על-פי אותו קנה-מידה. בהצעה זו אין כדי לאיים על הכלכלה ועל היציבות. אני יחד אתך בדעה זו. היא עושה צדק חברתי. יש בה תמריץ לעבודה. לכן אנחנו מציעים לתמוך דווקא בהצעות של חברי הכנסת ולא לתמוך בהצעת הממשלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמין.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אתה אינך מעסיק. אתה מייצג עובדים. איזה שיעור אתה מציע?

יעקב שמאי (הליכוד):
אמרתי עכשיו: 50% מממוצע השכר במשק. ואני מציע שהשכר יעודכן.

חיים רמון (המערך):
זה הולך בקפיצות של 5%. עוד מעט תהיה הצעה על 55%.

יעקב שמאי (הליכוד):
כיוון שהכנסת, לצערנו, לא השכילה לחוקק חוק במשך שנים רבות והאמינה לאנשי הגוף היציג, לאנשי ההסתדרות הכללית ולמנהליה, הגענו למצב הזה. מתחייב, מן הדין, מן החבונה, למען החברה הישראלית, למען מערכת השכר המינימלי ולמען כך שהורה יוכל להסתכל בעיני בניו ואשתו — לשנות את השכר.

אדוני שר האוצר, אם אתה כבר מדבר על פגיעה בכך, הרי חשוב יותר שמקבלי שכר רעב זה ילכו למסגרת הבטחת הכנסה. הדבר הזה יגרום לכך שלא יהיו עובדים סרבנים, כיוון שתשלום דמי האבטלה היום הוא 680 שקל, והמוסד לביטוח לאומי משלם זאת, ואני מדבר במסגרת ההצעה שלי על הבטחת שכר מינימום כשיעור של 500 שקל לחודש.

אני מציע, שהכנסת תקבל את כל ההצעות ותצביע בעד העברתן לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. שם נחליט אחרי דיונים מהי ההצעה הטובה ביותר.

יהושע מצא (הליכוד):
— — — לוועדת הכספים.

יעקב שמאי (הליכוד):
רק לוועדת העבודה והרווחה. זה לא יעזור לכם. מי שרוצה להעביר את זה לוועדת הכספים, חבר הכנסת מצא, מתכוון להכשיל את זה. כי בוועדת הכספים דואגים לעשירים, ולא לחלשים.

חיים רמון (המערך):
— — — איך אתה יודע?

יעקב שמאי (הליכוד):
חבר הכנסת רמון, זה כבר הוכרר. ל"סולל-בונה" ולקופת-חולים אישרתם 200 מיליון דולר מדרום של השכירים. בוועדת הכספים אישרתם להעביר להם את הכספים.

חיים רמון (המערך):
— — — תתבייש לך — — —

יעקב שמאי (הליכוד):
לכן אני מציע לקבל את ההצעה שלי.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה לחבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת חיים רמון, דומני שאתה רשום לרשות דיבור, אבל איך אתה יכול לעלות על הדוכן כשאתה צועק כל כך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

יעקב שמאי (הליכוד):
— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת שמאי, הבנו למה ירמון מלוותך.

אני חרד, אדוני שר האוצר, מהאמון שלך בהסתדרות הכללית, בראשיה ובהנהלת ההסתדרות. כיוון שהציבור שמקבל את שכר הכושה אינו יכול לשמש, גם לפי דברך, אדוני שר האוצר, בן-ערובה למה שיקרה במערכת הכלכלית ובמערכת השכר במדינת ישראל. כפי שאני מכיר אותך, אדוני שר האוצר, אני מאמין שלא לך התכוונת.

לכן, אסור להשאיר את הציבור של מקבלי שכר הכושה ככני-ערובה בידיהם של משלמי השכר ובידיה של ההסתדרות הכללית שלא השכילה לחקן עיוות זה בשנים האחרונות, וגם היא, לצערנו, בין משלמי השכר הדחוק הזה. חבר הכנסת ישראל קיסר בישר לנו כאן, כי ההסתדרות הכללית קיבלה החלטה שלפיה יהיה שכר המינימום במפעליה 45% מן השכר הממוצע במשק. הוריו אומר, שהוא מודע לכך שבעצם חתימתו על ההסכמים הוא גרם לעוול ולשכר הכושה שאותו מקבלים עשרות אלפי ראשי משפחות במדינת ישראל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה על הליכוד?

יעקב שמאי (הליכוד):
האם חברי הכנסת יכולים להכין את הרגשתו של שכיר שמשתכר שכר בושה כאשר הוא מביט בעיני אשתו, בעיני ילדיו, ושואל את עצמו איך הוא יסתדר בסוף החודש?

אני מברך על היוזמה של הממשלה ואני שמח על כך שהממשלה הסכימה באופן עקרוני להגיש את ההצעה, ושההצעה אכן הוגשה, עם ההצעות הפרטיות, שאי-אפשר לזלזל גם בהן.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
האם עיינת בתוכן ההצעה של הממשלה?

יעקב שמאי (הליכוד):
אני מדבר על העיקרון. חבר הכנסת אמיר, אתה צריך לשמוע אותי נכון. דברתי על העיקרון. שמתי לב גם לתוכן. אני מדבר על העיקרון של הסכמה לחקיקה. מאחר שאנחנו, חברי הכנסת, מכירים את הליכי החקיקה, אנחנו יודעים שהעניין יסתיים בוועדות ולא במסגרת ההצעה הטרונית.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
איזה שיעור אתה מציע? מזכיר ההסתדרות מציע 45%.

יעקב שמאי (הליכוד):
אדוני שר האוצר — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
הוא לא אומר איזה שיעור.

יעקב שמאי (הליכוד):
שואלים אותי איזה שיעור אני מציע, כי מזכיר ההסתדרות הציע 46%.

קריאה:
45%.

יעקב שמאי (הליכוד):
הלוא מזכיר ההסתדרות, חבר הכנסת ישראל קיסר, שמייצג אותם עובדים, שוכח לפעמים דבר אחד, כי הוא אחד המעסיקים הגדולים, הוא מעסיק למעלה מ-250,000 עובדים. ואתה נוטה להאמין לו שהוא יגדיל את השכר? לכן אני פונה אליך, אדוני שר האוצר, מעל במה זו, להכין את החשיבות האנושית ולהעלות את האנשים מהתחרמה הקיימת בחברה הישראלית. במסגרת השכר, לכן, צריך לקבוע שכר תחילי שלא יפחת מ-50% מהשכר הממוצע במשק.

יעקב שמאי (הליכוד):

הנושא מרגש מאוד, אדוני היושב-ראש, וצריך להבין זאת.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כחבר בוועדת הכספים, ואפילו בתור מרכז סיעת המערך כה, במסגרת הדאגה לעשירים העלינו היום פי ארבעה את התקרה של הביטוח הלאומי —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת שמאי, חבר הכנסת שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — ל"סולל-כונה" ולקופת-חולים. מאיפה תיקח את זה? תגיד לי מאיפה תיקח את זה? האם בודקת את הספרים של "סולל-כונה" כדי לקבוע שצריך להעביר — — —

חיים רמון (המערך):

— לא ידעתי ש-14,000 עובדי "סולל-כונה" נחשבים לעשירים. עכשיו אני יודע — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — בטענה של הצלת 12,000 עובדים מעשירים את חברת העובדים — — —

היו"ר ד' כ"מאיר:

חבר הכנסת שמאי, שמענו אותך, אמרת את דברך מעל לרוכן ועוד שמונה קריאות כיניים היו לך. עכשיו תקשיב בבקשה גם לדברי אחרים.

חיים רמון (המערך):

אחרי שהבנתי שמה שמטריד את חבר הכנסת שמאי זו חברת העובדים, ולא ה"מיליונרים", אני רגוע, ואגש לעניין עצמו.

אדוני שר האוצר, אין אנו חיים לכד בעולם הזה, ושכר מינימום אינו המצאה ישראלית ייחודית של כמה חברי כנסת או אנשי ציבור, שחלמו בלילה על עניין צודק כלשהו. המציאו את העניין הזה לפנינו. יגידו לי בוודאי שהמציאו זאת במדינות מאוד מאוד מתקדמות מבחינה סוציאלית, ולא היא. המציאו זאת בארצות-הברית של אמריקה, ולא לפני 10 שנים, ולא לפני 50 שנה, אלא לפני קרוב ל-100 שנה חשבה אותה מדינה קפיטליסטית שצריך להיות בה שכר מינימום. זה היה בשנת 1903. מדינה שחרטת על דגלה את אי-ההתערבות בכלכלה — זה היה בתחילת המאה, ועוד לפני ה"ניו-דיל" של רוזבלט — קבעה שלא יכולים להיות במדינה עובדים שלא יקבלו שכר עבודה מינימלי הוגן, שיספק את צורכיהם. ודא זה פלא, המשק האמריקני לא התמוטט ולא נסוג מאז, אלא להיפך, הלוואי עלינו.

אבל למה להרחיק לכת עד לארצות-הברית של אמריקה ולתחילת המאה?

שרה דורון (הליכוד):

ומה עם פיטורי ייעול?

חיים רמון (המערך):

אני מוכן לענות על כך, אבל אין לי זמן.

נביא לדוגמה את סינגפור. זו איננה מדינה עשירה, חזקה או גדולה, אלא זו מדינה קטנה מאתנו, עם תשתית כלכלית נחתה משלנו. גם שם היה ירידת כוח לפני 20 וכמה שנים. ומה

אמרו שם? — את כל הטיעונים שאתה, חבר הכנסת שמאי, העלית מעל הדוכן טענו גם שם. אבל שם הייתה ממשלה שלתעשיינים לא הייתה השפעה כל כך רבה עליה, ולמרות כל האזהרות והאיומים הללו אמרה ממשלת סינגפור דאז: אנחנו מחילים שכר מינימום. ולמה זה גרם? כדאי שילמדו זאת פה בארץ, ואני מציע גם לממשלה ללמוד זאת. זה גרם לחיסול תעשיות שאין להן זכות קיום במדינה המכבדת את תושביה ואת ערך העבודה; זה גרם לפיתוח תעשיות מתוחכמות ותעשיות כעלות רמה; וזה פיתח את המשק. זה לא פגע במשק, כך בסינגפור.

מדינת ישראל רוצה להמשיך לחיות כחברה שבה מפעלי תעשייה מבוססים על שכר של 300 שקל? האם יש זכות קיום למפעל כזה? ולמי זה מועיל? האם זה מביא תרומה כלשהי לחברה, לכלכלה? זו תופעה אנטי-כלכלית, אנטי-חברתית. היא גם מבוזה את ערך העבודה.

כל היום צועקים אצלנו: דמי האבטלה גבוהים. לא דמי האבטלה גבוהים, אדוני שר האוצר. שכר המינימום הוא חרפה והוא נמוך. אם יהיה שכר מינימום הוגן, אנשים לא ילכו לקבל מענקי אבטלה. אבל, כשכא בחור צעיר המקבל מענק אבטלה ואני שואל אותו מדוע אין הוא עובד, הוא אומר לי כי שולחים אותו לעבוד 8 או 12 שעות ב"פרי זה", בעבודה מסריחה, בחום נורא, ובסוף החודש הוא מקבל 300 או 350 שקל. ואתה אומר לו: אתה צודק, תעשה הכול כדי להמשיך לקבל דמי אבטלה.

כאיזה מגזר תעשייה מדובר? אני שומע כל היום את ועקת התעשיינים. מה הם טוענים? הם טוענים שרווחיות היצוא נפגמה. למה? כי היו עליות בשכר. כי כל השאר היה קפוא. אם כן, איך אותה תעשייה, הזועקת שאיננה יכולה לעמוד בשכר מינימום, העלתה לשמים את השכר? של מי? 50 שקל למטה היא לא יכולה לתת, אבל מאות שקלים למעלה היא כן יכולה לתת. וזה משכנע אתכם, ואחם לא מתווכחים אתם.

שר האוצר מ' נסים:

אתה מערב סקטור בסקטור.

חיים רמון (המערך):

בוודאי, יש סקטורים כאלה ויש סקטורים אחרים.

שר האוצר מ' נסים:

היתה העלאה בענף האלקטרוניקה, ושם השכר הוא גבוה. לא הייתה העלאה בענף הטקסטיל ואף לא בענף המזון.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר האוצר, אני שמעתי שהשחיקה ברווחיות והתביעה לשפר את הרווחיות יעלו למדינה הרבה יותר כסף משכר המינימום. ואז תבעו כל התעשיינים, כל היצוא — — —

שר האוצר מ' נסים:

אבל לא נתנו.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, טוב עשיתם שלא נתתם.

מי טוען את הטענות האלה? מי נלחם נגד שכר המינימום? בראש ובראשונה התעשיינים, אותם תעשיינים הטוענים שהם העלו שכר. זה איננו עולה על הדעת. עכשיו אומרים: הפרשיות. מה קרה מבחינת הפרשיות? הרי מדרגות המס ורווח. לגבי מקבלי שכר מינימום אין לדבר הזה משמעות. הם לא שילמו מס הכנסה קודם לכן, וגם היום לא שילמו מס הכנסה. הפער בנטו גדל. זה מה שקרה. השחיקה בנטו היא עוד יותר גדולה מהשחיקה בברוטו.

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב
— הצעת חוק שטר מינימום —

את שיעור שטר המינימום. אינני יודע עוד דוגמה כזאת, ש-61 חברי כנסת מציעים הצעת חוק, תקדמו לה הצעת חוק פרטית, אבל כש-61 חברים תומכים בה — זהו רצון הכנסת, הממשלה מכשילה אותה, איך יכולה הממשלה, המושחתת לכאורה על הרוכ בכנסת, לבוא ולהציע חוק הנוגד את דעתם של רוב חברי הכנסת?

חבר הכנסת מר ישראל קיסר אמר כאן, שחוק זה אינו "מעשה נסים". שר האוצר, מכובדי מר משה נסים, בהכירי אותך ובהערכיך אותך מאוד, יבטיח והקשבתי לדברים שאמרת בכשרון של משפטן המסוגל לייצג את הלקוח שלו, וזאת גם חובתו. עשית היום מלאכה יפה. ואחרי כל זה, נכון קבע מר קיסר, שזה לא "מעשה נסים", כי יודעים אנחנו יפה כיצד התגלגל החוק, ואיני יודע מי היה הראשון בקביעת עמדת הממשלה.

אבל אתה, שר האוצר, עם היד על הלב, האם שכחת שעמדת הממשלה התגבשה כשזו היתה על טהרת הליכוד? וגם אז לא היה מוכרח לה רוב בכנסת. איך זה יצא כעת שהממשלה הזאת, בהרכבה הנוכחי, חשבה שהיא חקבל את הרוכ, כאשר 61 חברי כנסת מביאים הצעה אחרת?

אני רוצה להגיד כאן באופן ברור: אנחנו חייבים לשמוע את זקת הציבור על כל שכבותיו, שכבות המוני העובדים המבקשים מאתנו את הצדק והישר, המבקשים מאתנו לחוקק, אחת ולתמיד, את החוק הזה שאנחנו זקוקים לו כאוויר לנשימה.

אבל לא לילד הזה התפללנו: לא לחוק הזה, לפי גרסת הממשלה, ציפינו. לא היינו צריכים שהממשלה חסכים לצורך לחוקק חוק שטר מינימום שמשמעותו היא לחייב הידברות בין המעסיקים ובין ההסתדרות. עם כל אי-העצמות, יכול אני להבין שהממשלה אינה מוכנה להביא חוק שטר מינימום, מינימום שלה, ואינני נוקט עמדה אם הנימוקים הם מוצדקים או אינם מוצדקים. אפשר לא להביא כלל את החוק. אבל חוק שאינו מעלה ואינו מוריד — לשם מה יש צורך בו?

על אף הקטבים באינטרסים בין ההסתדרות ובין המעסיקים מגיעים להסכמים בנושאים שונים. החוק המוצע על-ידי הממשלה, המדבר על משא-ומתן בין הצדדים באישור של שר האוצר ושר העבודה והרווחה, אינו חידוש מעשי. זה אולי מאלץ לנהל משא-ומתן, אבל עד כדי כך איננו זקוקים. לא לאלץ לנהל משא-ומתן.

בכנסת העשירית ולפניה היה ויכוח על שיעור שטר המינימום שייקבע בחוק. מר ירוחם משל הציע ששטר המינימום יהיה לא פחות מ-50% — 60% מהשטר הממוצע במשק, במקביל נשמעה או הצעת הממשלה, ששיעור שטר המינימום יהיה 45% — 50% מהשטר הממוצע במשק. לעומת זאת, בהצעה שהובאה היום הממשלה מתעלמת לגמרי מהעניין של קביעת שטר המינימום כאחוז מסוים מן השטר הממוצע במשק, אלא כאמור, מדברת באופן כללי על כך ששטר המינימום ייקבע בין הצדדים, ושיעור השטר ייקבע בוועדה. פירוש הדבר הוא למעשה לרוקן מכל תוכן את החוק בדבר שטר מינימום. לא לזה ציפינו.

שר האוצר אמר היום שקבלת חוק שטר מינימום עם קביעת שיעור לשטר המינימום מסכנת את המדיניות הכלכלית. אינני נכנס לוויכוח אם אומנם כך, כדברי שר האוצר. אבל אז, כפי שאמרתי, נכון יותר שהיה לו האומץ לומר: איננו תומכים כלל להביא חוק שטר מינימום. אינני נכנס לוויכוח אם זה מסכן את המדיניות הכלכלית אם לאו, אבל גם בסוגיה זו אפשר למצוא אמצעים מגבילים, כפי שרמז שר האוצר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

התעשייתיים שהעלו שטר אינם מתלוננים, כי הם מעבר למינימום.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת ויינשטיין, אני מדבר על דבר אחר. אתה נכנסת ברגע זה ותפסת קצה משפט. אני התייחסתי לדבר אחר.

גם במפעלי אלקטרוניקה, ואנחנו סיינו ב"תדיראן", הממוצע הוא גבוה, אבל החציון אינו כזה, כי גם שם יש לחלק גדול מהעובדים שכר נמוך. אנחנו נדהמנו. בסיוע שערך שם ועדת הכספים שאננו כמה משתכרים העובדים. זה היה לפני חודשים-שלושה חודשים, ואני מניח שהשטר לא עלה מאז. רבים מהעובדים קיבלו משכורת בשיעור של 500 שקל, שלא לדבר על העובדים בענף המזון, שלא לדבר על העובדים בענף הטקסטיל.

על-ידי אי-העלאת שטר מינימום אנחנו מקיימים תעשייה נחשלת. כי במקום לקנות מכונה חדשה שחוסכת בכוח-אדם דורשת כוח-אדם מיומן, אנחנו מעדיפים להביא יום יום 90,000 עובדים מהשטחים. כמדינת ישראל בונים בניין של שלוש קומות בשנתיים בגלל שטר העבודה הנמוך, וכולם יודעים כמה כסף זה עולה, כי זול יותר להביא עובדים שמשתכרים שכר רעב מאשר לתעש את הבנייה. בני-יורק בונים גורד-שחקים בפחות משנה, ואצלנו בונים שלוש קומות במשך שנתיים, וזה עולה מיליארדים בחשבון הכולל של המשק הלאומי.

אדוני שר האוצר, גם מנקודת מבט מוסרית וגם מנקודת מבט חברתית חובה עלינו לחקן את התרפה הזאת ולדמות למדינות מתקונות בכל רחבי העולם כמעט. אבל לא רק מן הבחינה המוסרית ולא רק מן הבחינה החברתית, אלא מבחינה משקית טהורה, מבחינה תעשייתית, מי שרוצה לקדם את התעשייה במדינת ישראל, מי שרוצה לקדם את המשק, חייב לתמוך בשטר מינימום. כל מי שמתנגד לשטר מינימום אינו עושה זאת מהטעמים שהתעשייתיים אומרים, אלא מתוך רצון לשלם שטר עבדים כדי לגרוף לכיסו רווחים לא סבירים ולא מוצדקים, וזה האמת המסתתרת מאחורי כל המאבק של התעשייתיים בעניין שטר מינימום. ואני מתפלל על שממשלת ישראל אינה מבחינה את זה.

אדוני השר, אני בעד החוק הזה, אני בעד כל החוקים הללו. מכיוון שיש פה מסגרת שצריך ליצוק לתוכה תוכן. אני מקבל בהחלט את מה שאמרת בעניין מעגל הקסמים או "מעגל שוטה", כפי שהתבטאת, ואני בהחלט בעד מנגנון לא-אוטומטי. צריך להיות מנגנון שאינו מחייב חקיקה מסורבלת מהסוג הזה, אלא מנגנון שעורך בדיקה, מביא את זה לאישור הוועדה, ובתוך חודש או מתעורר, לא באופן אוטומטי.

עם זה, אני מציע לעדכן מייד את שטר המינימום, כהוראת ממשלה. הייתי עושה זאת אפילו בצו. אם יש דבר שצריך לעשותו בצו זה לעדכן את שטר המינימום מייד, ממחר בבוקר, לפחות ל-450 שקלים, ולהתדיין על החוק הזה בניהיגות.

היורד ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, התופעה הנגלית לפנינו עם הצעת חוק שטר מינימום היא רק דוגמה נוספת לכך שממשלת האחרות משוללת מינימום של יכולת לקבוע אפילו

לחוק כלכלי. אני חושב שהוא חוק מוסרי וחוק חינוכי ממדרגה עליונה, אם הוא ינוסח כהלכה. מפני שיש בו כדי לשפר את המצב — אולי לא לפתור לגמרי, אבל לשפר — ולהביא לכך שהתמורה שאדם מקבל בשל עמלו תהיה כזאת שהוא יוכל להתקיים ממנה. במדינה שבה אדם עובד, ועובד קשה, באותם ענפים שכולנו אומרים "עם הפנים לייצור" — לא בשירותים אלא דווקא בעבודת כפיים — והוא אינו יכול לקיים את בני ביתו, והוא מוכרח לקבל תמכיות גדולות מצד הציבור או לעבוד עבודות נוספות או לחיות בחתירה, הרי במדינה כזאת נפגע ערך העבודה.

אני אינני סוציאליסט, אבל אני חושב בהחלט, שערך העבודה הוא ערך מוסרי בכל חברה, הוא ערך חשוב ביותר, הוא ערך שאיננו שונה מערכים אחרים של שלטון חוק — יושר, מצפון, הגינות. באמצעות החוק הזה אפשר, כמירה מסוימת, להתקרב לכך שאמת המידה המוסרית, האומרת שעבודה מפרנסת את בעליה, תתקיים.

אני צריך לציין, אדוני שר המשפטים, סליחה — אדוני שר האוצר, כבר קשה לי קצת — — —

שר האוצר מ' נסים:

זו לא הייתה פגיעה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

זו לא הייתה פגיעה, זה רק לא היה מדויק. עסקנו היום בשר המשפטים, ולא יהיה לי קל לקרוא לו שר המשפטים, כי אקרא לו שר התיירות. בכלל, יש עכשיו איזה קושי.

אדוני שר האוצר, אין כל ספק שהחוק שנצטרך לקבל אחרי ההעברה לוועדה — מכל החוקים שנעביר היום בתום הדיון הזה — הוא חוק שצריך להגיד עליו במפורש, קודם כול, ששכר מינימום הוא דבר מוכר בחקיקה כעיקרון חברתי; שנית, צריך להיות לו ביטוי מספרי או ערכי. כלומר, אסור להשאיר את הסכום ערטילאי ופתוח למשאומתן, אלא הוא מוכרח לקבוע שיעור כלשהו. אם לא נעשה זאת, הרי שעשינו רק הצהרה, ויכולנו להסתפק בהחלטה במליאה, שכולם תותמים עליה, בלא חוק. הכוונה היא, עד כמה שאני מבין את הצורך בחוק, שהחוק יגיד לא רק שיש שכר מינימום אלא שיש לו שיעור מסוים. ייתכן מאוד שאפשר יהיה לקבוע שאת השיעור הזה, כתנאים מסוימים, בדרך של החלטה — לא בדרך של חקיקה ראשית, אלא בדרך של החלטת ועדה של הכנסת או של ועדה מיוחדת שתוקם לעניין זה — לשנות מעת לעת, אבל בסיס ערכי מפורש חייב להיות, כי בלעדי זה לא עשינו שום דבר.

אני חושב, שאם הגענו היום לכך שאנחנו כבר מכירים בערך של העיקרון, למרות הטענות של כל מיני אנשי כלכלה והגות — ייתכן אומר, מהשקפת עולם שאיננה רווחת אלא רכעיקר בספרי כלכלה — אנחנו צריכים גם לעשות את הצעד השני.

אדוני שר האוצר, אני רוצה לומר לחברי הבית: אני חושב שיש להצטרע על הסכנה שהיתה כאשר קיימנו את הדיון אם לדון גם בהצעת החוק הממשלתית וגם בהצעות החוק הפרטיות שהועלו היום. אני בכלל מצטער על העובדה, שרק היום אנחנו מתחילים לדון בחוק הזה. מפני שבחבורת של שר העבודה והרווחה, שהונחה לקראת הדיון שלו, כבר דובר על חוק שכר מינימום וכבר היה פה דיון על חוק שכר מינימום במליאה, שכלל, פחות או יותר, את כל האלמנטים ששמענו היום, וכבר אז היה ברור שבלי שכר מינימום בחברה הישראלית אנחנו לא יכולים להתקיים, אם אנחנו רוצים לכבד

הממשלה אינה יכולה להתעלם עוד מזעקת הציבור לחוק חוק שכר מינימום, כי ההסכמים שהיו עד כה כתוצאה מהמשאומתן הביאו לכך ששכר המינימום הוא היום 350 שקלים לחדש. אי אפשר להתקיים משכר כזה. ואני מסופק אם מה שמציעים הוא הפתרון המיוחל. דרישת הציבור היא לא לחוק חוק ערטילאי, אלא לחוק חוק שיענה על זעקת הציבור, חוק שייקבע בו המינימום שאפשר להציע לעובד שכר.

אין כל ספק שבהעדר חוק שכר מינימום, מאות ואלפים מעריפים לקבל דמי אכטלה והבטחת הכנסה מאשר לעבוד. עלינו להיות מעשיים ולהקשיב לאלה שמטפלים בנושאים האלה. הם יאשרו לכם כמה אנשים ישנם על הגבול הזה, והם מעריפים להודק לדמי אכטלה ולהבטחת הכנסה.

שר האוצר הצביע על הסכנה שיש בקביעת שיעור שכר המינימום למדיניות הכלכלית. אין כל ספק שהעדר החוק משבש ואפילו מסכן את המדיניות הכלכלית, מערער את מוסר העבודה שהוא בשבילנו יסוד היסודות של הקיום הכלכלי. אין לנו סכנה גדולה יותר מבטלה. העדר שכר מינימום הוא מהגורמים הבולטים ביותר לאבטלה.

לכן אני פונה אליך, שר האוצר, שעליך הוטל התפקיד להביא את הצעת החוק של הממשלה: כאשר אתה רואה ש-61 חברי כנסת אינם נותנים יד לחוק הזה, תשכיל לעשות, כאיש מעשי ונכון, אם תעמיד את הממשלה על המשגה שלה, של עמידה על הצעתה. אני מתכוון לכך שבהמשך הדיונים, בהמשך הטיפול בחוק הזה, יהיה הרבה יותר נכון מצד הממשלה אם היא תבין שדווקא בהרכבה הנוכחי אין להביא חוק כזה. אני מטיל ספק גדול מאוד אם גם בהרכב הקודם של ממשלת הליכוד היו הרעות מאוזנות בקשר לעמדת הממשלה.

אני יודע כיצד התבשרו והתגלגלו ההצעות והעמדות בנושא חוק שכר מינימום במשך כל השנים. אני בטוח שאם תעשו רבייה בהחלטת הממשלה, אתה תשוחרר מהמשימה לייצג את הממשלה בקשר לחוק שלגביו אתה רואה, מלכתחילה, רוב של 61 חברי כנסת הגורסים אחדות.

חוק שכר מינימום, עם קביעת שיעור שכר המינימום, הוא צורך השעה. אי אפשר להתעלם מועקת ההמונים אשר לחם שאלו כהוגן.

הי"ד ד' כ"מאי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת יעקב זיאק אמיר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביע קורת רוח מכך שחוק, שהיה צריך לעבור מומן, סוף סוף, על דעת הכול כמעט, יועבר היום לוועדה, ואני מקווה — לספר החוקים. זו לי קורת רוח מפני שבמשך הרבה זמן נשמעו ויכוחים, והיו שאמרו שאסור כשום פנים ואופן להכניס הסדר נושא כזה לספר החוקים. היו טענות מטענות שונות: צריך להשאיר זאת ליחסי העבודה — להסכמים. היו טענות שהדבר יביא לצורך בפיטורי עובדים — והטענות האלה נשמעות גם עכשיו. היו טענות אחרות, שכאילו אנשים בעלי שכר גבוה יותר ייהנו עקב החוק הזה. אבל, מעולם לא היה אפשר להתגבר על הבעיה הבסיסית, שהשכר שרובים מסוימים בחברה הישראלית מקבלים בעד חודש עבודה מלא הוא שכר שאיננו מספיק לקיום האדם ומשפחתו.

אני רואה בחוק הזה, אדוני שר האוצר, חוק שהוא מעבר

שלמה עמר (המערך):

למה הממשלה? אולי כדאי לקבוע שהקבינט יעסוק בזה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אולי גם זה יעלה לקראת ההכנה של הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, לא תיארתי לי שממשלת ישראל, שיש בה 24 שרים, אין להם חוכמה, תבונה ובינה מספקת כדי להציע משהו שיענה על הציפיות של מרבית חברי הכנסת. מה שמסתמן עתה בכנסת הוא ממש מרד של חברי הכנסת נגד הממשלה בנושא שכר המינימום. ממשלה נבונה לא היתה מביאה את ביהמחוקקים למצב של מרד. היא היתה מתחשבת גם כהלוך-הרוח כאן ולא היתה מציעה הצעת חוק מסובכת, מכבידה וחסרת תוכן.

יש לי טענות רבות אל השרים נציגי מפלגתי בממשלה. יש לנו, מפלגת העבודה, מצע והוא מחייב את כולנו לקבוע שכר מינימום בשיעור של 50%. מדובר בו על שכר מינימום הצמוד לשכר הממוצע במשק. והנה, הובאה לממשלה הצעה והיא קיבלה אותה, ובה לא נזכר כלל הנושא של הצמדת שכר המינימום לשכר הממוצע במשק. חבל שאף לא שר אחד משרי הממשלה נציגי מפלגתי לא שם לב לסוגיה הזאת. איש מהם, מלבד שר החקלאות, איננו נוכח גם בדיון זה.

רק לפני שבוע ימים נאמר במפורש בישיבה של לשכת מפלגת העבודה, שאנו מחייבים את נציגינו בכנסת ובממשלה להצביע בעד הצעת החוק כפי שהדבר מופיע במצע שלנו. עד כמה שאני יודע, עדיין לא שינינו את המצע.

יאיר צבן (מפ"ס):

צריך להגיש תלונה לוועדת הביקורת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני מקווה שכאשר הצעת החוק הזאת תועבר לוועדת העבודה והרווחה, וזהו המקום הטבעי ביותר לדון בחוק הזה, יעמדו חברינו בוועדה זו על ההצעה להצמיד את שכר המינימום לשכר הממוצע במשק ולא יחזרו בהם מההצעה הזאת.

אדוני השר, אם אתה תושש שכתוצאה מהצמדת שכר המינימום לשכר הממוצע במשק תהיה קפיצה בשכר הכולל במשק, הרי ברוני לומר לך, שאפשר להתגבר על הקושי הזה בקלות רבה. לקראת הכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית אפשר לקבוע בה שכל מה שנובע מהצעת החוק לגבי אלה הצמודים — — —

שר האוצר מ' נסים:

זה נמצא בהצעה שלנו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבל הצעתכם אינה מדברת על הצמדה קבועה של שכר המינימום לשכר הממוצע במשק. אפשר להתגבר על כך בצורה הפוכה: להחיל את החוק מייד, וכשהוא יפעל תהיה כתוצאה מכך הפרשיות שעשייה, או עלולה, כל אחד לפי השקפתו, לחול על מקבלי השכר הממוצע במשק. אפשר לעקר זאת וניתן לעשות זאת. בזמנו דובר בוועדת הכספים על עיקור כל התוספות הניתנות לשכבות החלשות באמצעות הביטוח הלאומי. אמרנו: לא ייתכן שאנו נשפר את מצבן של השכבות הנמוכות ותוצאה מכך ייהנו השכבות העליונות.

כך שניתן לעקר, אבל אין להוציא מכלל חשבון את ההצמדה. שאם לא כן, הפעלת החוק עלולה להיות מסובכת כל

את העבודה ולא להפוך אותה לסרח עודף של הכסף שמגיע לאדם. חבל שרק היום אנחנו מתחילים לדון בזה, וחבל שהיה צריך לעבור כל כך הרבה זמן ולגרום באמת לכך שהרבה מאוד אנשים הגיעו למסקנה שהעבודה איננה מכבדת את האדם אלא לפעמים משפילה אותו או מונעת ממנו, אולי בדרכים אחרות, להרוויח יותר כסף ולהגיע כיתר קלות אל מה שהוא מגיע בדרך הקשה, בדרך של העבודה.

אני חושב שיש להצטרע על כך, ולא סתם להצטרע באופן פורמלי. הייתי קורא לבית ולוועדה לנצל את פגרת הקיץ ולעבוד כדי שנוכל כבר באמצע הפגרה הזאת להתכנס למושב מיוחד לצורך אישור החוק הזה. אין שום הצדקה למשוך את העניין. אני חושב, שהבעיות שאנחנו ליכנו כבר די ברורות, וצריך שיהיה אומץ מצד כולם להבין, שמוכרחים לקבל החלטה של חוק, שקובע עיקרון אבל גם נותן לו שיניים ואמת אובייקטיבית, ולא רק הצהרות טובות.

אני קורא באמת לכולם לעבוד בפגרה — החוק יהיה בוועדת העבודה והרווחה, אני מניח — כדי שעוד בקיץ הזה נסלק הצדה את החרפה והבושה הזאת, שאדם בישראל יכול להשתכר, כפי שהבהיר לנו במסמכים חבר הכנסת יצחק פרץ — פועל תעשייה שעובד עבודה מלאה, פועל טקסטיל, מביא הביתה 300 שקל, ואמרו לי שזה עוד טוב. זה לא רק לעג לרש, זה צריך להיות הבכי של כולנו, על שכנה אנחנו מתייחסים אל העבודה.

אני קורא לכולם לעשות מהר ככל האפשר כדי שהבושה הזאת תיעלם מן המציאות שלנו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר שטרית.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, בדיון הקודם על הצעתי בקשר לחוק שכר מינימום קראתי קריאה שטחית את הצעת החוק של הממשלה וחשבתי שאין לה בסיס רציני ביחס לחשיבות התפקיד הלאומי המוטל על חברי הכנסת, לאחר עיון מעמיק בהצעה אני קובע, שהצעת החוק איננה עונה על בעיית הבעיות של תיקון השכר הנמוך המשולם היום לרובות ומאות אלפי עובדים במשק הציבורי והפרטי כאחד. רק בין עובדי הרשויות המקומיות והשירות הציבורי, קרי עובדי הממשלה, יש כ־80 עד 100 אלף עובדים המשתכרים היום פחות מ־50% מהשכר הממוצע במשק.

אני הצעתי בהצעת החוק שלי ש־45% מן השכר הממוצע במשק ישולמו תמורת 25 ימי עבודה בחודש או 200 שעות עבודה בחודש. התכוונתי במפורש שכל יתר הרכיבים מחוץ לשכר היסוד ותוספת היקרה, המהווים 45% מהשכר הממוצע במשק, ייתוספו לעובד. בהצעת הממשלה צריכים הרכיבים האלה להיות חלק אינטגרלי של שכר המינימום שייקבע בהסכם בוועדה. שבה ישתתפו נציגי שר האוצר ושר העבודה והרווחה, שני נציגים של ארגון העובדים הייצוגי ושני נציגים של ארגון המעבידים הייצוגי. זו הפעם הראשונה שחשב ועדה ותחילת איך לעדכן את שכר המינימום.

מה זה אומר? כאילו לממשלה יש זמן, כאילו היא איננה עסוקה דיה, היא תצטרך לעסוק בנושא שכר המינימום ולהקדיש לו שעות רבות. גם זה, לפי שיקול דעתם של שני שרים, שר העבודה והרווחה ושר האוצר, אם הם לא יסכימו ביניהם, הממשלה היא אשר תקבע. האם יש להעסיק את הממשלה בכל פעם בנושא שכר המינימום?

כך מבחינה ביוורקרטית, עד שיראו בו חוק שאיננו ניתן לתפעול שוטף, יעיל ומהיר.

אדוני שר האוצר, אינני רוצה להציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה לחשיבה נוספת ומעמיקה יותר. אני מצביע בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת העבודה והרווחה, חס וחלילה לא לוועדת הכספים, ואני חבר ועדת הכספים של הכנסת ומכבד את עבודתה, אבל שם יישאר החוק על השולחן עד סוף הקדנציה ובכנסת ה-12 נצטרך להחיל עליו את חוק הרציפות, כפי שהיה לגבי חוק הנגב. גם לגבי חוק הנגב, אמרתם בממשלה שזהו חוק שלא יתקבל. כי זוהי אוטופיה להחיל חוק טריטוריאלי במדינת ישראל. בכל זאת, מצאנו שיטה כיצד לבוא לקראת הממשלה, לחוקק את החוק ולאפשר לאנשים לדון על גורלם, להקים מועצה ציבורית שתהיה לה סמכות לייצג לממשלה בנושא ההשקעות, וזהו דבר חשוב.

אל נביא את הדברים לידי כך שתקום ועדה, כמו מועצה, והיא תדון על הבעיה של שכר מינימום בכל פעם מחדש. אני פונה אליך, אדוני השר, אני יודע את בעיות המשק, אני יודע את הקורבן הגדול שהקריבו עובדי ישראל למען הבראת המשק והדברת האינפלציה. כדור הוא שבלי שיתוף פעולה של העובדים שהתנדבו ונתנו משכרם לא היינו יכולים להגיע למה שהגענו, הרי הם יכלו להפגין, לצאת לרחובות, אבל הם לא עשו זאת כי הם חדורי הכרה שעתיד המדינה קורם לכל דבר אחר.

אבל שכר המינימום הוא שכר יסוד תחיקתי חשוב ביותר, והוא, לדעתי, יחזיר אנשים לעבודה יצרנית, ייתן אפשרות לעבוד גם במשמורת, יקלוט עשרות אלפי עובדים נוספים, והעבודה הזאת תכבד אותם מפני שהם יקבלו שכר הוגן בצד עבודה. כך נוכל לפתור כאמת את הבעיות בנושא הזה, וצריך שהממשלה תהיה פתוחה יותר להלך-הרוח הקיים בכנסת, ובעיקר תתחשב בדעות חברי הכנסת. בסופו של דבר, הם גם הבוחרים בכך.

הי"ד ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק פרץ, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

עדנה סולודר (המערך):

ומי אחריו?

הי"ד ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מאיר וילנר.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בידי שני תלושים, אחד על שם וקנין חביב, עובד 19 שנה במפעל "טקסטיל-דימונה", נשוי פלוס ארבעה ילדים. המשכורת שלו ברוטו — 499 שקל חודש, נטו 197 שקל חודש.

שר האוצר מ' נסים:

מה הנטו? זה קצת — — —

יצחק פרץ (המערך):

תקשיב רגע, אני יודע. אני יודע. אני מבקש רק להקשיב. נטו 197 שקל חודש. יש 100 שקלים חדשים מפרעה, ובין הניכויים יש ארוחות, ביטוח תאונות וכו'. נניח שהוא מגיע ל-320 — 340 שקלים חדשים נטו. זו משכורתו.

שר האוצר מ' נסים:

אבל גם אתה לא מציע להחיל את החוק עליו.

יצחק פרץ (המערך):
למה לא?

שר האוצר מ' נסים:

כי אתה מדבר על 497 שקלים חדשים.

יצחק פרץ (המערך):

סלומון דניאל, עובד שלוש משמרות — ואנחנו אמרנו שניתן לאלה עידוד — המשכורת שלו ברוטו היא 303 שקלים חדשים. הוא עובד כמה שנים.

שר האוצר מ' נסים:

זה לא יכול להיות. שכר המינימום כיום הוא 334 שקלים חדשים.

יצחק פרץ (המערך):

איפה? — בהסכם שאנחנו מדברים עליו והוא איננו מבוצע תמיד, ואחרי יודע בדיוק מה הכוונה שלנו.

לפני כשלושה חודשים עמד פה שר העבודה והרווחה משה קצב והבטיח בשם הממשלה לאותם 62 חברי הכנסת שהגישו הצעת חוק שכר מינימום: אנא מכם, הורידו את הצעתכם ואני אביא בשם הממשלה הצעה מפורטת, שתיתן תשובה ומענה לכול. היום שר העבודה והרווחה איננו כאן, ואני חושב שהסיבה ידועה. הוא פשוט לא הסכים עם הצעת החוק המוגשת.

שר האוצר מ' נסים:

אין דבר כזה. חבר ממשלה — — —

יצחק פרץ (המערך):

חבר ממשלה הצהיר אתמול ושלשום, וזו הסיבה שהוא איננו כאן. הוא לא רצה להגיש את ההצעה, כי היא אינה תואמת את הבטחתו בשם הממשלה לפני שלושה חודשים. המרחק בין ההצעה המקורית, שהובטח כי תהיה טובה יותר, לבין ההצעה המוגשת כיום הוא כרחוק מזרח ממערב, וזה אף לא מקרי, כי מה אומרת הצעת החוק של היום? פרט לאותן הערות שהעירו חברי הכנסת ולא אחזור עליהן, שבהעדר הסכמה בוועדה הממשלתית תחליט, הרי אם חוק זה יתקבל, סעיף 5 קובע, שבחום שנה מתחילת שכר המינימום החודשי הראשון וכו' תעדין הוועדה, אבל זה יהיה רק בתנאי שיש הסכמה של שני השרים, דהיינו של שר האוצר ושר העבודה והרווחה. שניהם לא מסכימים היום על הצעה זו, שניהם לא הסכימו אתמול על הצעה זו. מה הביטחון שיסכימו מחר-מחרתיים?

אומנם אמרת לפני שלושה חודשים נחלתם הצלחה כממשלה, אך, לצערי, ברוך היום לכל אחד מאתנו, שבהצעת חוק זו נחלתם כישלון, כי רציחם לעשות דבר לא יפה — יש כאלה שהתבטאו קצת יותר קשה.

כשבאת היום, אדוני שר האוצר, והצעת את הצעת החוק אמרת: אנחנו צריכים וחייבים לדאוג כל הזמן לאיום הזה של חוסר יציבות, וחלילה לנו לתת יד לחוסר יציבות במשק. אבל, אני חושב שאנחנו צריכים לדאוג גם לאיום המתמיד המרחף על אותה אוכלוסייה המקבלת שכר רעב. אם אני אומר שבאותו מפעל — — —

שר האוצר מ' נסים:

על-ידי מה? על-ידי שאתה נותן רק להם.

יצחק פרץ (המערך):

על זה אין ויכוח ביני לכינן. צריך לתת רק להם.

שר האוצר מ' נסים:

אבל אף לא באחת מהצעות החוק אין רמז לזה.

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב
— הצעת חוק שכר מינימום —

חברי בוועדת העבודה והרווחה, שתקבל את כל הגיבוי כדי לתת רק לאוכלוסייה הזאת, אבל הכה נעשה את זה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
את התנאי הזה תקבל.

יעקב פרץ (המערך):
על זה אין ויכוח. אני מוכן ללכת לתנאי זה בחקיקה.

שר האוצר מ' נסים:

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יעקב פרץ (המערך):

אנחנו מדברים היום בלי להסתכל על הצעה זו או על הצעה אחרת, וברגע זה אני מתייחס לכל ההצעות כאל הצעות מסגרת. את התוכן ניצוק לאחר שנשכ יחד, ואם יש צורך בסייגים כאלה, ניצור סייגים כאלה. כולנו, הן מימין, הן משמאל והן מהמרכז, כולנו מבטיחים לתת ולהיטיב, והפעם אנחנו צריכים לעשות.

ומה על אזורי הפיתוח שכל אחד מאתנו, כל פוליטיקאי המכבד את עצמו ואמר השכם והערב: אני צריך לעודד את אזורי הפיתוח — במה? — אפילו לא בדבר הזה.

אדוני השר, חשבתי להגיד שיש להחזיר את הצעת החוק לממשלה, אבל אמרתי שלא אתייחס לסעיפים. אם מקובל עליך, כפי שאמרתי, להכליל את הרצפה בחוק, אבל לא כמשא-ומתן אלא בחוק, שתהיה קבועה, צמודה, עם הסייגים האלה — אני אצביע בעד ההצעה להעברת ההצעה לוועדה עם כל ההצעות האחרות. אני מקווה שנוכל לפתור את הבעיה הזאת בהקדם.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צכן, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר. אני מבקש שחברי הכנסת יקפידו שלא להוסיף דברים שלא נאמרו ועלייך כך אולי יקצרו בזמן הדיבור.

יאיר צכן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי, אם אינני טועה, אדוני שר האוצר, זהו החוק הראשון שאתה מגישו לכיח הזה מעל הדוכן מאז נבחרת לכהן כשר האוצר.

שר האוצר מ' נסים:

הגשתי עשרות חוקים.

יאיר צכן (מפ"ם):

לא כשר האוצר, בתפקידך כשר האוצר, זהו החוק הראשון שעלית לדוכן הזה להגישו לבית הזה.

אני רוחש לך ירידות אישית, אבל אינני חושב שהעובדה הזאת תהיה נקודת אור בפרק הביוגרפי שלך כשר האוצר.

שר האוצר מ' נסים:

ימים ידברו.

יאיר צכן (מפ"ם):

החוק הזה, שאני מאחל מטעמים פוליטיים שהוא יהיה קצר ככל האפשר, נולד כחטא כפול, חטא קונסטיטוציוני וחטא חברתי כלכלי. מבחינת החטא הקונסטיטוציוני יש כאן תרגיל פסול, אדוני. אני קצת מתפלא על ההכרזה התקיפה שלך, שהממשלה הצביעה ברוך גדול בעד חוק שכר מינימום במדינת

יעקב פרץ (המערך):

אבל גם בהצעת החוק של הממשלה אין דבר כזה.

שר האוצר מ' נסים:

לא נכון.

יעקב פרץ (המערך):

בהצעת החוק של הממשלה יש בסך-הכול פתיחה של משא-ומתן.

שר האוצר מ' נסים:

יש הוראות בעניין זה.

יעקב פרץ (המערך):

ומה אמרת, אדוני שר האוצר? — היה צריך לתת לממשלה הזדמנות למשא-ומתן. צריך לתת הזדמנות להסתדרות. מי מנע ממנה לעשות את זה עד היום?

שר האוצר מ' נסים:

יעקב פרץ (המערך):

כן, אבל מה הניע אתכם להביא את ההצעה הזאת בחופזה אתמול בלילה? יכולתם לשבת, לעגן אותה, להרכיב את הסעיפים בהתאם ולתת לנו תשובות ברורות.

שר האוצר מ' נסים:

אני השיבתי על כך.

יעקב פרץ (המערך):

כן, אמרת שהיה אמור לקום צוות שילמד את הנושא. במשרד האוצר היו כל כך הרבה צוותים — עוד לפני שהיית שר האוצר, בימי שרי האוצר הקודמים — והם ישבו ולמדו את הבעיה הזאת. אם רוצים לפתור את הבעיה הזאת באמת ובכנות, צריכים להקים עוד צוות? למה, התחדש משהו? דבר לא התחדש, פרט לזה שמצבם של אותם אנשים הורע עוד יותר.

במפעל שעליו אנחנו מדברים, והיום הוא מושבת, "טקסטיל-דימונה", מה אומרת ההנהלה על אותו שכר שהבאתי כדוגמה? דרך אגב, 60% מהעובדים, הן ב"טקסטיל-דימונה", הן ב"כיתן-דימונה" והן במפעל החדש לאלקטרוניקה שיקום, שאני קראתי לו "אלקטרוניקה טקסטיל" — אותו שכר טקסטיל יהיה לכולם — 60% מהעובדים האלה הולכים לקבל הבטחת הכנסה, השלמה: 60%. אנשים אלה רוצים לעבוד, הם עובדים, ובכל זאת הם נוקקים להשלמת הכנסה. למה החרפה הזאת, למה? יש כאלה שאינם הולכים ואינם רוצים לקבל השלמת הכנסה, ומי שהולך במקומם זה ועד העובדים.

הגיע הזמן שדברים אלה יבואו על חיקונם. אוכלוסייה נזקקת זו, והיא לא גדולה, לא מעניין אותה, אדוני שר האוצר, מה הם הסייגים והתנאים שאתה צריך להעמיד. תעמיד כל סייג, תעמיד כל תנאי במסגרת החוק ותקבל את מלוא הגיבוי.

שר האוצר מ' נסים:

זה מאוד מעניין אותה, את האוכלוסייה הזאת.

יעקב פרץ (המערך):

אמרתי מה מעניין אותה.

שר האוצר מ' נסים:

זה מעניין אותה מאוד. אם השכר יעלה לכל האוכלוסייה, כל תוספת תהיה לריק מפני ש — — —

יעקב פרץ (המערך):

אני מבטיח לך, אדוני שר האוצר, עד כמה שאני מכיר את

שנים, במיוחד ובאופן רחב אחרי מלחמת העולם השנייה, כשהתפתחה מדינת האספקה והרווחה. חקיקה נכנסת כדי להבטיח רצפה. הרצפה איננה חקרה. היא מותירה את מלוא מרחב התמרון והמשחק החופשי למעבידים ולאגודי המעסיקים.

אדוני השר, היה לך כאן חילוף דברים מעניין. אני מבקש שתשאל את ראש שירות התעסוקה שלנו, מר ברוך חקלאי — אם הוא עדיין מקבל משכורת כדי להשיב חשוכות למי ששואל. כי הפיטורים עדיין לא נכנסו לחוק — והוא יספר לך שהיות שהיום דמי אבטלה לחיילים משוחררים הם 80% מהשכר ההתחלתי במשק. מהכנסת המינימום, והיות שאפשר להכריז על חייל משוחרר כסרבן עבודה אם הוא אינו הולך לעבוד בתנאים שהם טובים יותר מדמי אבטלה, שירות התעסוקה במדינת ישראל מגדיר כסרבן עבודה חיילים משוחררים שנשלחו לעבוד בשכר שהוא פחות מהכנסת המינימום במשק. למשל, 90% מהכנסת המינימום במשק מוכרזים כסרבנות, אף-על-פי שהחוק הפורמלי של צו ההרחבה שחל על ההסכמים הקיבוציים מחייב שלא להעסיק עובד בפחות מהכנסת המינימום.

זאת המציאות כאשר אין לך חוק שכר מינימום. יכול פקיד ממשלתי לומר: אתה סרבן עבודה, אתה לא תקבל דמי אבטלה מפני שאינך מוכן ללכת לעבוד בפחות משכר מינימום, פחות מהכנסת המינימום.

מה קרה לשכר המינימום במשך השנים? אני רק אזכיר לך, אדוני שר העבודה —

שר האוצר מ' נסים:

לא שר העבודה. היום לא הייתי רוצה להיות שר העבודה. יש אחריות קולקטיבית.

יאיר צבן (מפ"ם):
שר האוצר.

הסכם שכר המינימום נחתם לראשונה בארץ, אדוני השר, ביולי 1972. שכר המינימום היה אז 375 לירות. אדוני שר האוצר, אתה יודע שרק כחודש שעבר היתה הכנסת המינימום 316 שקלים והערך הריאלי של 316 שקלים היה שווה ל-375 לירות של יולי 1972? זאת אומרת, ששכר המינימום התפתח במשך השנים כך שהוא נשאר על אותה רמה, אבל כל זאת לאחר שבאוקטובר 1985 הוא היה בשפל מדרגה של 223 שקלים. בזכות כל הרעש שהיה כאן, בזכות כל הסקנדלים, כל היוזמות של חברי הכנסת להתקפה על המעסיקים, שאמרו אל תשלמו שכר חרפה במדינת ישראל, קרה לשכר המינימום בחודשים האחרונים דבר מאוד מעניין: זה השכר היחיד בארץ שעלה בחקופה של חצי שנה ב-50% בדיוק. שום קבוצה לא זכתה לזה. אבל אחרי ההעלאה של 50% ראה לאן הגענו.

יש לי שאלה אחת אליך, אדוני השר: מדוע משרי האוצר של מדינת ישראל איננו שומעים מעולם את המלה "רווח" מעל הדוכן הזה? מדוע איננו שומעים את השאלות המתייחסות לרווחים במדינת ישראל? האם הרווחים הם סכירים? מה הם שיעורי הרווח בענפים השונים? אולי יש מקום לחלוקה אחרת של ההכנסה בין תמורה להון ובין תמורה לעבודה?

אני רוצה לומר, שאתם לא לומדים את הלך. היה מרד בכנסת הזאת נגד אגרת חינוך, הממשלה ניסתה להתעקש — והובסה. היה מרד נגד מיסוי קצבאות זיקנה, ניסו להתעקש — והממשלה הובסה.

שר האוצר מ' נסים:

לא הובסה, אני החלטתי לוותר.

ישראל. מדוע אני מתפלא על ההכרזה הזאת? כי אם אני עושה סיכום ארימטי של השרים ששמעתי אותם בחודשים האחרונים מביעים בתקשורת את דעתם בפסקנות נגד חוק שכר מינימום — הרוב הזה לא מסתדר לי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
זה היה בגלל התקשורת.

יאיר צבן (מפ"ם):
האמת היא שאכן, העמדה של רוב שרי הממשלה היא נגד חוק שכר מינימום. אלא מה, היה כאן תרגיל של "הבה נתחכמה לך" החוק הפך לשחק. על זה נאמר: הרי החוקקים חקקי אוון. לא עושים דבר כזה.

אני פונה פנייה אישית אליך. הרי מהותו של החוק הזה היא כאילו כתבת בכותרת "חוק שכר מינימום"; ובתוכן — לא צריך חוק שכר מינימום. זוהי משמעות החוק הזה. כל כך למה? כדי להפיס דעת, כדי להתמודד עם המרי בשורות הקואליציה. כדי לעשות אולי גם תרגיל פרלמנטרי להצעות החוק הפרטיות, לא שתם כדי להכשיל אותן. חברי הממשלה אינם רעים כל כך, אלא כדי למנוע את המצב הזה שבו חברי הכנסת ייתנו את הביטוי לתמיכה שלהם בהצעות החוק הפרטיות.

אדוני השר, אני שומע את הנימוקים שלך ורואה את הצעת החוק הזאת. אני רוצה להתחיל מסעיף 2. שכר המינימום החדושי הראשון — אתה אומר — ייקבע בהסכם. ואם תיאורטית לא יגיעו להסכם? — מצאת תרופה לכך כאן בחוק? אין לך.

שר האוצר מ' נסים:

אם תיאורטית לא יגיעו להסכם — תכתוב זאת בחוק. אמרתי בדבריי: אני רוצה לתת הזדמנות להסכם, וכאשר יגיעו להסכם זה יכלל בוודאי בחוק ברצפה, ואם לא — ממילא נכלול זאת בחוק. הזדמנות להסכם היא דבר חיוני — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

כן, אבל לא כתבת. אדוני שר האוצר, גם בגלל החיפזון אין זה מקרה שכאשר עסקת בשאלות העדכון מצאת תרופה. אמרת: אם בתוך עשרה ימים לא יגיעו להסכם — יש מנגנון. למה לא ציינת אותו מנגנון כאן? לא שמת לב, נחפזת?

שר האוצר מ' נסים:
לא.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא? הרי גם בעדכון אתה נותן הזדמנות, ראשית כול, להגיע להסכם ואתה אפילו עושה כאילו דבר נכון, אתה מנפנף בשוט קטן ואומר: רכוחי, כדאי שתגיעו להסכם: אם לא תגיעו להסכם יש מנגנון — אחרי עשרה ימים הועדה נכנסת לתמונה, ואם לא, הממשלה נכנסת לתמונה, השרים וכו'. למה לגבי ההתחלה לא? אבל, כשמכניס הצעה בחופזה, קשה לחשוב על כל הדברים.

אדוני השר, אני רוצה לומר לך, שבטלוויזיה הישראלית הוקרנה, בראשית ימיה, ב"1968—1969, סדרה שנקראה "סקאד" על האיגודים המקצועיים בארצות-הברית. הראו שם פועל שזה היה שמו והראו תאונת עבודה במפעל יציקה, כתנאים מחפירים. נהרג פועל, נפצעו אחרים ככור ההיתוך שם. הם הלכו לבעל הבית, לבעל המפעל, והוא אמר לכם: it's a free country — זו ארץ חופשית. אינכם רוצים לעבוד במפעל הזה — תחפשו מפעל אחר. ההסכם שיש לי הוא זה.

יש נורמה שהתקבלה בעולם המערבי זה כמה עשרות

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב
— הצעת חוק שחר מינימום —

הרווחים. את בעלי ההון הגדולים ביותר במדינת ישראל, מחשולם מסים. היה חוק מיסוי כתנאי אינפלציה והוא שחרר כמעט את בעלי החברות, את בעלי ההון הגדולים ביותר, ממסים, ושרים הודו שתקציב המדינה איבד בדרך זו כ-4-5 מיליארדי שקלים חדשים. פורסם ש-12 החברות הגדולות ביותר בישראל שילמו מס הכנסה בשיעור של 2%. על זה אין מדברים.

אשר לנימוק שהכנסת לא צריכה להתערב בסכסוכי עבודה — מה הקשר? מה עניין שמיטה אצל הר"סיני? אנחנו מדברים פה על סכסוך עבודה? לא. גם אנחנו נגד התערבות הכנסת בסכסוכי עבודה, וכך נהגנו תמיד. אבל פה אין מדובר בסכסוך עבודה, פה מדובר בחוק עבודה. אנחנו לא התנגדנו מעולם שהכנסת תחקוק חוקי עבודה, רק אמרנו אילו חוקי עבודה. תמיד הצענו, יזמנו, נאבקנו למען חוקי עבודה בכנסת לטובת העובדים, והתנגדנו לחוקים נגד העובדים. אבל מי יכול להיות נגד חוקי עבודה בכנסת? יש חוקים אחרים שמגינים על העובדים, אבל בשנים האחרונות חוקנו בדרך-כלל חוקים נגד העובדים. לכן, אין לערבב בין טיפול הכנסת בסכסוכי עבודה, זה בעניינו פסול, לבין חקיקת חוקים בכנסת בענייני עבודה, שאם הם לטובת העובדים, אנחנו לא רק נתמך בהם אלא גם ניאבק למענם.

אשר לשם החוק, צריך להיות ציניקן או בעל מצח נחושה, ואין לי ביטוי אחר, כדי לקרוא לחוק — חוק שחר מינימום. כי החוק אינו קובע כלל שחר מינימום.

יש עוד כמה דברים בחוק שעד עכשיו לא שמו אליהם לב. בסעיף 6 לחוק נאמר שעדכון שחר המינימום ייעשה בין היתר בשם לב ליכולת המשק, לרמות השכר והמחירים במשק, בין קיימות ובין צפויות. לא כתוב למשל — בהחשב ברמת הרווחים. מה שמסכן את המשק, מה שגרם למשכר, אינו שחר העובדים. תביעות השכר באו תמיד לאחר העלאות מחירים. לא השכר גרם לאינפלציה אלא האינפלציה גרמה להעלאות השכר הנומינלי. לכן, מערבים כאן את הסיבה עם התוצאה.

עוד כתוב בסעיף 7, ואני מצטט רק כדי להראות עד כמה החוק הוא ציני: "עובד שמלאו לו 18 שנה המועסק במשרה מלאה ושכרו משתלם על בסיס חודשי זכאי לקבל ממעבידו בעד כל חודש עבודה שחר עבודה שלא יפחת משכר המינימום החודשי", שלא קובעים אותו כלל בחוק. ראשית, כתוב "זכאי", זו אינה חובה. אפילו אם הוועדה שעליה מדובר תחליט משהו, הוא יהיה רק זכאי. שנית, מדוע רק מגיל 18? אנחנו בעד שחר שווה בעד עבודה שווה בלא הבדל גיל, בלא הבדל מין, בלא הבדל לאום ועדה. מה פתאום הצעה כזאת? עקרונית צריך לשלול אותה.

בסיכום, היות שהיושב-ראש תמיד מקפיד עמי על עשר הדקות — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש לא להתאנות ליושב-ראש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש לתקן, הוא כמעט תמיד מקפיד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא נכון. אני גם הרעפתי עליך תשכחות כאשר סיימת לפני הזמן שהוקצב לך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל תוספת זמן לא קיבלתי. אבל נעזוב את הוויכוח הפוליטי הזה בינינו.

יאיר צבן (מפ"ס):

אתה החלטת לוותר — אני מכבד מאוד את ההחלטה שלך. ההחלטה שלך היתה החלטה נבונה, החלטה בעתה, חבל שתקוץ בקומפלימנטים שרוצים להעניק לך כקשר לזה, אבל היא היתה גם החלטה מאוד ריאליסטית. אני מקווה שחברי הכנסת יעמדו מאחורי חוק שחר המינימום, כדי שגם בעניין הזה תהיו ריאליסטיים ותגנו את המסמך הזה שאני מצטער שהוא הראשון שעליך להצדיק אותו בתפקידך כשר האוצר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל איתן.

חברי הכנסת, הנושא הזה כבר התברר על-ידי ארבע-חמש הצעות חוק, וגם בדיון שלאחריו. אני מבקש שחברי הכנסת יקפידו על הזמן; כבר נאמרו כמעט כל הדברים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק ששר האוצר הביא בשם הממשלה היא הצעת חרפה לממשלה. זה לא רק החוק הראשון ששר האוצר מציג, עדיין לא היה חוק כזה במדינת ישראל, אף שהכנסת כבר החליטה על חוקים נגד העובדים. אבל, חוק כזה עדיין לא הוצע.

מה אומר החוק? החוק אומר שהממשלה תקבע את שחר העובדים, את מה שקוראים מינימום השכר. זה נאמר בפירוש. מדובר על ועדה של שישה אנשים — שני שרים, שני נציגי המעבידים ושני נציגי ההסתדרות. זאת אומרת, ארבעה נציגים של המעבידים. מה יהיה אם לא תהיה הסכמה ולא תהיה החלטה בוועדה? סעיף 5 אומר, שאז יחליטו השרים. זאת אומרת, שני השרים שבועדת השישה יחליטו בדבר עדכון סכום שחר המינימום החודשי. ומה אם שני השרים לא יגיעו להסכם ביניהם, כפי שכרגע המצב, ששני שרי הליכוד לא הגיעו להסכם ביניהם? נאמר בסעיף הזה, כי אז תחליט הממשלה.

חרפה, במיוחד לשרים מהמערך. חרפה ובושה לכם שאחם קובעים עיקרון כזה, עיקרון מסוכן ביותר. רק בארצות פאשיסטיות קובעים שהממשלה תקבע את השכר.

אבל לא רק זאת, מדובר על שחר מינימום בה כשעה שיש שכר של 15,000 שקל חדש לחודש ויש שכר של 20,000 שקל חדש לחודש.

שבח וייס (המערך):

זה לא שחר, זה עונש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

למה זה עונש?

שבח וייס (המערך):

יש שכר ועונש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל לא זו השאלה המרכזית. אני רוצה להדגיש, אף שעל זה לא מדברים כל כך בממשלה, שהבעיה המרכזית היא היחס בין השכר ובין הרווחים. אם מעלים שכר, הדבר לא בא על חשבון המשק, הוא בא על חשבון הרווחים. החלוקה במדינת ישראל בין ריוחים לשכר בשנים האחרונות, בעיקר בשנה וחצי האחרונות שונתה עוד יותר לרעת העובדים. לכן, אל תגידו במקום "רווחים" "משק", או במקום "רווחים" "כלכלה". הממשלה הביאה בכנסת הקודמת וגם בכנסת הזאת חוקים שמגדילים את הרווחים וחוקים שכמעט משחררים את בעלי

אני בעד קביעת שכר מינימום בשיעור של 40% מהשכר הממוצע במשק, והוא חייב להבטיח קיום הוגן לכל אורח ומשפחה במדינה.

על הממשלה לנקוט צעדים מידיים שהתוצאה שלהם תהיה ריסון הוצאות ציבוריות, ארגון מחדש של משרדי הממשלה תוך צמצום מספרם, פיקוח על הקצאת כספי דמי האבטלה, תוך מעבר לשיטה שתאפשר להקצות את דמי האבטלה למפעלים, כדי שלא יחולקו כספים בשיטה של "לוחץ יותר — מקבל יותר" לאנשים שאינם עוסקים בעבודה כלשהי.

הממשלה, באופן תפקודה ובדוגמה השלילית המופגנת עלייה, פועלת תחת מועקה של לחצים מצד קבוצות שונות במשק, לחצים המסכנים את קיומה הרופף של התוכנית הכלכלית.

קביעת שכר מינימום בשיעור של 40% מהשכר הממוצע איננה מסכנת את התוכנית הכלכלית ואין מחייב ממנה גל גואה של אבטלה, אם הממשלה תהיה מסוגלת לנקוט גישה של העדפת האינטרס הלאומי על פני אינטרסים מפלגתיים ואחרים ותיוסם תוכנית רב-שנתית לארגון מחדש של המשק הלאומי על כל מרכיביו, תוכנית שתהווה דרך פעולה הכפופה לסדר עדיפויות, סדר עדיפויות שייתן את אותותיו ויפית תקווה לחידוש התנופה הציונית-הלאומית-החברתית במדינת ישראל, וסדר העדיפויות צריך להיות — חינוך, ביטחון, התיישבות ועלייה.

במצבה הנוכחי של הממשלה ולפי אופן תפקודה אלו הן משאלות שכלב ותקוות שווא שאכן תוכל הממשלה לסגל לעצמה קו פעולה כזה, או אפילו דומה לו במקצת.

מול קשיים כאלה ואחריות כלפי הציבור חייבת הממשלה לפנות אל העם בבחירות מוקדמות, כדי שיוציא משפטו, תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה לחבר הכנסת רפאל איתן.

יא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

התמוגגות סיעות החזית הדתית לאומית וסיעת חבר הכנסת חיים דרוקמן.

כן הונחו מסקנות הוועדה המשותפת של ועדת הכספים וועדת החוץ והביטחון לעניין מעמדה ומצבה של העדה הדרוזית בישראל, תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה.

יב. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה — המשך)

הכנסת וגם עליי שר האוצר, אבל זו איננה הפעם הראשונה שהנושא הזה נדון בכנסת, החוק נדון הרבה מאוד פעמים במשך כל קדנציה של הכנסת, כי זהו נושא רגיש, נושא חברתי ממדרגה ראשונה, נושא הנוגע לעובדים שרוצים לעבוד ולהתקיים בכבוד מעבודתם ואינם מצליחים לעשות זאת. משום כך הייתי גם אני בין היוזמים של הצעת חוק שכר מינימום בכנסות הקודמות. יזמתי אותה בכנסת התשיעית, ולצערי הרב, הצעת החוק שלי הוסרה מסדר-היום. יזמתי בכנסת העשירית, ואז גם היתה יוזמה מבורכת של חבר הכנסת

היו"ר ד' בן-מאיר:
זהו לא יכוח פוליטי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מציע רשמית להחזיר לממשלה את הצעת החוק המחפירה הזאת, שהיא נגד העובדים.

היו"ר ד' בן-מאיר:
יתודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

אגב, חבר הכנסת וילנר, אינך יכול לעלות לדוכן אבל אני מציע לך שתראה כמה זמן ידבר כל אחד מחברי הכנסת שדיברו לפניך ואם מישור מהם עבר את מכסת הזמן של עשר דקות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אינני מדבר על הפעם הזאת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
בבקשה, אל תיחס לזה כוונות פוליטיות. אם אני אצטרך להתווכח עם מישור ויכוח פוליטי, האמן לי שאני יודע איך לעשות זאת. אינני זקוק לדקות האלה כדי להתחשבן עם מישור.

רפאל איתן (התחיה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל כינוי שיוצמר לנושא שמדובר בו, אם זה "שכר מינימום" או שם אחר — המערכת הכלכלית הלאומית חייבת להבטיח קיום הוגן לכל אורח במדינה. הקושי נובע מכך שלממשלה אין קו פעולה ברור ומועף החובק את כל בעיות המשק, כגון — פריון ושכר, ייעול ואבטלה, עידוד עבודה יצרנית, בחינה מחדש של כל מערכת המסים, ובסופו של דבר, מבנה וארגון השירות הציבורי, בכלל זה משרדי הממשלה. זה לא קיים, חוקים את בעיית שכר המינימום כבעיה בפני עצמה וכך עושים לגבי נושאים אחרים כאשר הם עולים מסיבה זו או זו. הם מקבלים טיפול בלי ראיית המערכת הכוללת של הכלכלה הלאומית.

היו"ר ד' בן-מאיר:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
כרשות היושב-ראש, הגני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכנסת בדבר התפלגות סיעת מורשה לשתי סיעות, וכן החלטת ועדת הכנסת בדבר

היו"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו חוזרים לדיון על חוק שכר מינימום, התשמ"ו — 1986, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, ואחריה — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נכון הוא שהיום דובר הרבה בהצעות החוק לשכר מינימום שהוגשו עליי חברי

מינימום מתקבל על הדעת וכתמורה נאותה לעבודה שהוא עושה, נאפשר לו להתקיים בכבוד-נכסיה. לו את שכר המינימום אשר יכול להבטיח לו את הדברים האלה.

חבר הכנסת שמאי איננו. הוא עולה בכל הזדמנות לבמה, כאילו אין לו כמות בהסתדרות, והוא לא חוסך את שבט הביקורת שלו מההסתדרות, שהוא חבר הוועד הפועל שלה, והוא חלק ממנה. אני רוצה להגיד לו, אם הוא לא יודע — הרי ההסתדרות חתמה על הסכמי עבודה, חתמה על הסכם שכר מינימום, שהגיע גם ל-47% מהשכר הממוצע במשק, אבל חיש מהר נשחק השכר הזה באינפלציה הגדולה שהיתה בתקופתו של שר האוצר ארידור. את זה חבר הכנסת שמאי לא מזכיר. שילך וידפדף כאיום הסכמים שעשתה ההסתדרות, כי תמיד, הרבר הראשון שעלה כשהתחיל המשא-ומתן על ענייני השכר היה עניין שכר המינימום.

אם בחוק לא נבטיח שני דברים, אדוני שר האוצר, השיעור הבסיסי וההצמדה ומנגנון הערכון, אם שני הדברים האלה אינם — אין צורך בחוק. יישאר המצב כפי שהוא היום, המצב שכולנו זועקים לתקן אותו.

הדאגה שלך, אדוני השר, מוצדקת במידה מסוימת. ההסתדרות גילתה אחריות למשק ונתנה ידה להצלחת התוכנית הכלכלית. כלערי ההסתדרות ספק אם היתה התוכנית הכלכלית מצליחה עד היום. אינני יודעת מה יהיה הלאה. שמענו היום ממזכיר ההסתדרות על נכונותה של ההסתדרות לתכנן ששיעור שכר המינימום לא יהיה 50% אלא 45% מהשכר הממוצע במשק. הוא רוצה להנהיג את הדבר הזה במפעלי ההסתדרות. יכורר על כך, אולי ייצור את התקדים הזה ויחייב עלי-ידי כך גם מעסיקים אחרים ללכת בעקבותיו. אבל אין לי ספק, שהשיעור צריך להיות 50% מהשכר הממוצע במשק.

יש בסיס לדאגה שלך שתהיה גרירה, אינני אומרת שאין לה בסיס. אבל דבר זה איננו דומה לקצבת זיקנה, שהיא קצבה אוניברסלית, ומשום כך התוספת היא אוניברסלית. פה מדובר במפורש על חוק שכר מינימום. לא על חוק שייתן שכר לכולם, אלא על חוק שייתן רק לקבוצה זו ולא לקבוצות אחרות. איש לא מתכוון לקבוצות אחרות. החשש הזה בהחלט לא צריך להדאיג אותך.

הערה אחרונה — בסעיף 10(א) בהצעת הממשלה, שהביא היום שר האוצר, תחת הכותרת רכיבי שכר המינימום, כתוב: "השכר שיוכא בחשבון לענין סעיפים 7 עד 9 יהיה שכר העבודה המשתלם לעובד בעד שעות העבודה הרגילות והכולל אותם רכיבי שכר שנקבעו בהסכם כאמור בסעיף 2". לא מקובל עלי סעיף 2 בהסכם שכר מינימום, כי לוקחים בחשבון 30% פרמיה. שכר לא יכול לכלול פרמיה. זה נקרא הכנסת מינימום ולא שכר.

אני מבקשת ותובעת שכאשר אנחנו מדברים על רכיבי שכר, לא יכלול בזה שום פרמיה ושום תוספות אלא רק רכיבים שהם שכר גרדא ולא יותר. כי מה הועילו חכמים בחקנתם? איוז מוטיבציה תהיה לעשות פרמיה? אין מוטיבציה. קודם כול צריך לעשות 30%, עד שיעלה על 30% יהיו מאמצים יותר מדי גדולים.

לכן, אדוני השר, הצעת החוק שלך טעונה כמה תיקונים. התיקונים הדרושים הם יסודיים ועקרוניים. עזוב את הוועדה הזאת, שצריכה להיות מנגנון ערכון, ועדה בהרכב כזה ותוכל נציגות העובדים לקבל? תמיד יהיה בה רוב לממשלה ביחד עם המעסיקים, והם לעולם לא יהיו מעוניינים לעשות לטובת

משל ושתי ההצעות עברו לוועדת העבודה והרווחה כראשונה של חבר הכנסת מנחם פרוש, אשר היום דיבר בזכות הצעת חוק שכר מינימום, אבל לצערי הרב, ועדת העבודה והרווחה כראשונה באותו זמן לא השכילה ולא עמדה לה התכונה להביא את הצעות החוק לאישור. אלמלא כן היינו פטורים היום מלדרן מחדש בכל הנושא של שכר מינימום. אבל תמיד מכים על חטא באיחור, ולא לומדים לקח לעולם.

חוק שכר מינימום נהוג בהרבה מדינות בעולם. איננו המדינה הראשונה הרוצה לאמץ לעצמה את החוק הזה. הוא נהוג במדינות הדמוקרטיות החופשיות, והוא הוכיח את עצמו. הוא לא גרם לשום וועזעים כלכליים, אדוני שר האוצר, אלא הוא נתן תשובה נאותה דווקא לאותה קבוצה חלשה חסרת כל מקצוע, שאין לה התכונות הדרושות להיקלט בעבודה בענפים שבהם השכר הוא גבוה יותר, אלא תמיד באותם ענפים שממשיכים להתקיים, וכביכול מונחת החרב על צווארם ואומרים להם: אם תעלו את השכר, הענף יתמוטט, הוא אינו יכול להמשיך להתקיים. משום-מה נגזר תמיד על אותם עובדים שנשלחו לאותם מקומות עבודה שלא באשמתם להישלח למקום עבודה שבו השכר הוא נמוך. למה הם צריכים לסבול לעומת עובדים אחרים שהתמול מזלם והם נשלחו למקומות עבודה אחרים. שבהם השכר נכזה?

אני הייתי תמיד, וגם היום אני בעד משא-ומתן חופשי בין נציגות של המעסיקים לנציגות של העובדים. הרבה דברים צריכים להיחתך בהכנה ובאמצעות משא-ומתן חופשי ביניהם. כך יחסי עבודה ועל אחת וכמה בענייני שכר.

הייתי בכמה מדינות בעולם והתעניינתי בחוק שכר מינימום אצלן. אמרו לי, שאכן קיים חוק כזה וטוב וחשוב להגן על העובד החלש. מדינת ישראל, כמדינה נאורה, מתקדמת, איננה יכולה להמשיך עוד הרבה שנים בלי חוק שכר מינימום שיגן על הציבור הזה.

אדוני שר האוצר, אני יודעת את הרגישות שלך לנושאים חברתיים, ישבנו יחד בוועדת העבודה ואני מכירה אותך לא מהיום. כשדנו על חוק הבטחת הכנסה אמרנו שלא ייתכן שבחוק הבטחת הכנסה נבטיח הכנסה מינימלית כשעדיין אין לנו הבטחת שכר מינימום. כשלא נקבע-מהו שכר המינימום מעבודה. קודם דהרנו בענין הבטחת הכנסה אבל להבטיח את הכנסת המינימום מעבודה — זאת לא עשינו. לא ייתכן שהבטחת הכנסה תהיה יותר משכר המינימום. זה לא ייתכן בשום פנים ואופן. אנחנו רוצים ליצור תמריץ לעבודה ומוטיבציה לעבודה — היכן זה? רק בדיבורים? עובדים לא יכולים להתקיים מהדיבורים שלנו.

אומרים לנו שמצד אחד יש אבטלה, ומצד שני יש אנשים שלא רוצים ללכת לעבודות שמציעים להם. האם נתנו דין-וחשבון לעצמנו לגבי הסיבות לכך? אני יודעת, ונתתי לזה ביטוי לא אחת — זה בשל העובדה שבמקומות עבודה המציעים השכר הוא נמוך, נמוך מאוד מאוד, והוא איננו מושך את העובדים לעבוד בהם.

כאשר עובדים מקבלים את השכר הנמוך הזה הם זכאים גם להשלמת הכנסה, ואז אנחנו מפנים אותם לביטוח הלאומי. אדוני שר האוצר, מתוך ידיעת הדברים אני אומרת לך, כי יש עובדים רבים אשר משתכרים שכר נמוך וזכאים להשלמה ולא הולכים לביטוח הלאומי מתוך בושה ומתוך כבוד עצמי. הם אינם רוצים. בוא נמנע מזה את התרפה הזאת. אף שזה עלי-פי חוק וזאת זכות העובד, הוא רואה בזה תרפה. הוא רואה בזה כאילו תמיכת סעד. הוא איננו רוצה בזאת. על-ידי הבטחת שכר

במשק. אבל משנת 1984 התחילו פיתוחים ושחיקות, גם על-ידי כך שהגדירו כביכול את הכנסת המינימום באופן שונה. לא כללו בהגדרה כל מיני רכיבי שכר שהיו בשכר המינימום לפני כן, כמו תוספת משפחה, תוספת משמורת, משכורת חודש 13 וכן הלאה, דברים שהשפיעו בהחלט על השכר.

חשוב לבדוק מי זו האוכלוסייה המשתכרת שכר מינימום והיכן היא נמצאת. כמעט מדי שבוע אנחנו מקדישים דיונים למצב עיירות הפיתוח והעובדים בשכר הנמוך. אומנם אין אומדן מדויק, אבל מעריכים שכ-10% בערך מאוכלוסיית השכירים כמשק עובדים ברמת שכר שמגיעה עד לשיעור הכנסת המינימום. חלקם של הלא-יהודים באוכלוסייה הזאת גבוה מחלקם של היהודים: חלקן של הנשים גבוה מחלקם של הגברים. והשכיחות של העסקת עובדים בשכר נמוך יותר גבוהה בחעשייה מאשר ביתר ענפי המשק.

אנחנו מקדישים גם הרבה מאוד דיונים לנושא האבטלה ולנושא של השפעת מענקי האבטלה על הרצון של פועלים או של עובדים, בעיקר של צעירים, לעבוד. לעתים קרובות אנחנו נוטים לומר שדמי האבטלה, שהם גבוהים היום משכר המינימום, הם הגורם לכך שאנשים מעדיפים לקבל דמי אבטלה ולא ללכת לעבוד. לאחרונה גם היינו עדים לוויכוח מעל דפי העיתונות, ולא רק מעל דפי העיתונות אלא גם כאן בכנסת, בקשר לתביעה של מעסיקים או קבלנים פרטיים שאמרו שהנה בעצם איננו צריכים לדבר על אבטלה אלא על בטלה. לא אחת התרעתי, מעל במה זו, נגד הנורמה המשתרשת אצלנו שאין לצאת לעבודה ודיכתי על הצורך, בעיקר בחקופה כזאת, לצאת לכל עבודה, מתוך חפיסה, שכל עבודה שצריך לעשותה היא עבודה ראויה. אבל האמת צריכה להיאמר. אנשים אינם מוכנים לצאת לעבודה שהשכר בה הוא שכר עבדים. זהו בעצם המצב, אם נבדוק שורה של ענפים, ביניהם ענפים שמעסיקים ידדים עובדות רבות — בניין, שירותי מזון, טקסטיל, חקלאות בענפים של עבודה המונית, עד אשר הנושא של שכר מינימום לא יפתור לא חשונה גם הנכונות של אנשים לצאת לעבודה. לא אחת כאשר אחת מדבר עם צעירים, עם יוצאי צבא, ואחת שואל אותם: האם תהיו מוכנים לעבוד בענף זה או זה — ענפים שאינם נחשבים לענפים האטרקטיביים ביותר במשק — התשובה היא: אם יועלה השכר נהיה מוכנים לכך.

לו רק בגלל הסיבה הזאת, מעבר לסיבה של הפרנסה שהיא כמובן הסיבה הראשונית, לו רק למען הצורך בפעולה נגד הנורמה המשתרשת כארץ ולפיה אנשים מוכנים לפעמים להיות בטלים מעבודה ולקבל דמי אבטלה, או את הבטחת ההכנסה, ולא לצאת לעבודה שאיננה נותנת שכר מינימלי לקיום: לו רק כדי לשרש את הנורמה הזאת, שמשתרשת אצלנו, ושיש לה גם השפעה על איכות האנשים העוסקים בענפים השונים — ונתתי קודם לכן דיונים על העובדים בענפים שבונים יש שכר נמוך משכר המינימום שאנחנו מדברים עליו — ראוי שנאשר היום את ההצעות המובאות אלינו.

מתנהל כאן ויכוח בין התומכים בהצעות שהעלו חברי הכנסת כעניין שכר מינימום לבין התומכים בהצעת האוצר. אני רוצה להתריע על שני דברים שנראה לי שאינם נמצאים בהצעת האוצר, ואני מתנגדת להצעה כפי שהאוצר הביא אותה. אחד מהם נוגע לשכר מינימום שיוצמד באופן קבוע לשכר הממוצע. הממשלה מציעה שהעניין הזה ייבדק מדי פעם בפעם, וזה מתנה בהסכמת שרים, ואם לא שרים — כל הממשלה, ועדה, יש פרוצדורה שלמה. ואילו לפי ההצעות של חברי הכנסת, וזה בא לידי ביטוי גם בהצעה של חבר הכנסת ישראל קיסר, מזכיר

העובדים, יש כמה דברים עקרוניים בהצעת החוק שצריך לתקן אותם.

אני תומכת בהחלט, אדוני היושב-ראש, בהעברת כל ההצעות לוועדת העבודה והרווחה. היא תבחן אותן ותגבש מהן הצעה אחת, שתענה על הצרכים ותאפשר לעובדים להשתכר שכר הוגן, שממנו הם יוכלו להתקיים בכבוד.

היג"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת אהרון נחמיאס.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, איך אמרו כאן חברים? זהו יום גדול, יום מרגש.

קריאה:

יום ארוך.

עדנה סולודר (המערך):

יום ארוך. אבל גם ההיסטוריה שלנו, עד הבאת החוק הזאת לכנסת, גם היא ארוכה. אינני מוותרת על הכנסת, אבל אני מכירה את הגלגולים של החוק הזה החל מהכנסת העשירית, אז התווכחנו בוועדת העבודה והרווחה אם לתבוע 60% מהשכר הממוצע, או 50%. אם אינני טועה, הסיכום שלנו היה שהרצפה תהיה 50%, ונעשה מאמצים להגיע בחוק הזה ל-60% מן השכר הממוצע כשכר מינימום.

במשך השנים, מי שעקב אחרי הגלגולים ואסף נתונים, קטעי עיתונות ומאמרים, היה יכול ללמוד רבות גם על הגלגולים של החוק וגם על מצבם של העובדים במדינת ישראל, מבחינת השכר, בהשוואה לארצות אחרות. אי-אפשר לומר שישראל יכולה להתגאות בשכר המינימום שלה ובפריון העבודה שלה בהשוואה לארצות אחרות כעולם.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — —

עדנה סולודר (המערך):

אמרת שאיננה יכולה להתגאות, הלוואי שיכולנו להתגאות.

המכון לפיריון העבודה מצא, למשל, שהשכר החודשי הממוצע בישראל הוא 480 דולר, לעומת 1,431 דולר בארצות-הברית, או 855 דולר ביפן. אם נקבע שכר מינימום אפילו של 45% או 50% מן השכר הממוצע במשק, גם אז עדיין נהיה בשלבים האחרונים של הסולם. מי שקוראת את הסטטיסטיקות של פיריון עבודה ורואה את המקום שתופסת מדינת ישראל בכמה מן הענפים שבהם השכר ברובו הוא שכר מינימום ולמטה ממנו, יכול לתאר לעצמו את המצב.

אמר כאן מזכיר ההסתדרות, שלגבי שכר אנחנו מעדיפים, בדרך כלל, הסכמי עבודה, אבל כאשר אין הסכם עבודה — אין ברירה. יש הכרח בחוק. עברו חשע שנים, אפשר לומר חשע שנות היריון, עד אשר החוק נולד. והלידה שלו, כפי שאנחנו רואים, קשה מאוד. במשך 14 שנה ירד שכר המינימום מ-45%, כפי שהיה ביולי 1972, ל-25%, ויש מי שעושה חשבונות קצת שונים. יש מי שאומר שכיום שכר המינימום הוא 30% ויותר מן השכר הממוצע במשק.

כאוקטובר 1982, השנה שבה הגדירו את שכר המינימום כהכנסת מינימום וקיוו שיהיה בכך צעד קדימה — ואכן זמנית היה צעד קדימה. חשבו שבוה נשיג שכר אחיד ושווה לעובדים

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב
— הצעת חוק שכר מינימום —

אפשרות להוציא צו הרחבה על כל הסכם שנערך בין ארגון העובדים היציג הגדול במדינה ובין הארגון הגדול של המעסיקים במדינה. והראיה, כל ההסכמים הקיבוציים, הסכמי העבודה שנערכים ונחתמים בין ההסתדרות ובין התאחדות התעשיינים, מקבלים תוקף בצווי הרחבה והופכים לחוק בישראל.

דבר שני. הסכם תוספת היות שנחתם בין ההסתדרות ובין התאחדות בעלי התעשייה אף הוא מקבל תוקף, במסגרת צו ההרחבה של שר העבודה, והופך להיות חוק כל ימות, חוק כל יעבור, והעובר עליו יובא לדין וייענש, ודאי שיש גם אפשרות לתביעה אזרחית רגילה מצד עובד כלפי מעבידו.

זה בעצם בדיוק מה שבא לומר החוק הזה שנקרא חוק שכר מינימום. באים ואומרים שארגון העובדים היציג וארגון המעבידים היציג יקבעו בהסכם ביניהם את שכר המינימום החודשי הראשון לעניין חוק זה ואת מועד תחילתו.

אני שואל אותך, אדוני השר: אם ארגון העובדים היציג וארגון המעבידים היציג היו מגיעים לסיכום ביניהם, כי אז אין צורך בחוק. זה פשוט ביותר, כי אז מייד הוא הופך באמצעות צו הרחבה לחוק בתחולה.

והרי שאלתי השנייה: מאין אתה יודע, מנין אני יודע ומנין אנתו יודעים שאותו הסכם שאליו יגיעו שני הצדדים יהיה על אותו סכום, על אותה תמורה לעובד שאנתו היינו רוצים לראותה כמינימלית על-מנת שהעובד יוכל להיות ממלאכתו ומעבודתו ולא יכחו לו? אני רוצה לומר כרגע אם זה יהיה 40%, או 50%, כי לא זו הבעיה. תבוא הממשלה ותגיד 50%, ויבוא חבר כנסת שכדי שקולו יערכ לאוזני המאזינים לו הוא יאמר: 55%. ואם ייקבעו רק 45%, הוא יגיד: זה לא אני, זו הממשלה, ואז יורקו את החינוק הזה לזרועות שלך ולזרועות של הממשלה.

אני חוזר אפוא על שאלתי: מנין לנו שאותו הסכם שאליו יגיעו, ושאתה רוצה לתת לו תוקף של חוק, אכן יקבע את התמורה המינימלית שאדם צריך להיות עמה?

אני רוצה להגיד לך, ובגילוי לב: אני נגד חקיקה רחבה בכל הנוגע ליחסי עבודה בין עובד למעביד. אינני אומר זאת מפני שאני כל כך חפץ ביקרם של המעבידים, אלא ההיפך מזה: מפני שאני חפץ ביקרם של העמלים והעובדים בישראל; ואני אומר זאת בגילוי לב. אני רוצה שלארגון העובדים תהיה העוצמה, היכולת, הכשרון, הידע והארגון כדי לכפות, עד כמה שאפשר, את האינטרסים של אלה שאותם הוא מייצג על אלה שאליהם הוא בא כתביעה. אבל זה כבר עניין אחר. אילו היה הדבר הזה קיים, הרי לא היה בכלל צורך שחוק שכר מינימום יבוא לעולם.

כלי לשאול אותך בארבע עניינים וכלי לשמור את הדבר בסודי סודות, אני בטוח שאם אשאל אותך אם אתה מסכים שהמצב הנוכחי במדינת ישראל ימשיך להתקיים, ושיהיה שכר רעב לעובד, אתה תשיב בשלילה.

לא תמיד אני מתיימר להשיב במקומך, אבל הפעם הזאת אני רוצה להעז ולומר שאינך מסכים, אינך רוצה בכך. אם כך, כמה אתה מתקן את המצב? אתה בעצם מצלם את המצב הקיים. כי ברגע שבו ייכנסו למשאומתן והמעבידים יגידו להסתדרות, שכן גם בחוק של הממשלה ההסתדרות תהיה הארגון היציג, כי הוא הגדול ביותר בארץ: אם נעלה את שכר המינימום כפי שאתם דורשים, בשיעור של 50%, נהיה נאלצים

ההסתדרות, שכר המינימום חייב להיות אחוז קבוע מן השכר הממוצע, והוא צריך להיות מוצמד אליו באופן קבוע.

אני אצביע בעד העברת כל ההצעות לוועדת העבודה והרווחה, שהיא המופקדת על העניין הזה. אני מקווה ששם נוכל לדרון באופן ענייני בנושא ולהכיא באמת לחוק שיהיה מקובל עלינו ויתרום לשינוי המצב במשק.

אנתו עדים לטעון נוסף של המעסיקים, ובזאת אני רוצה לסיים את דברי — שהצעות חוק שכר המינימום עלולות להביא לסחרור; שכר המינימום יעלה, זה יגרום להתייקרות, לעליית מחירים, לפיתוח שעלול להביא אנתו לסחרור אינפלציוני. נדמה לי, שהכרים שדיברו כאן לפני, וגם הצעות החוק של חברי הכנסת שהוגשו, נותנים תשובה לכך. הגרייה, כפי שקוראים לזה, אינה מחרבת המציאות, ואפשר שיהיו על העניין הזה ביקורת ופיקוח.

לסיכום, אני חוזרת ואומרת, שאני רואה הישג גדול בעובדה שבסיום מושב זה אנתו מביאים לפחות לקריאה ראשונה את הצעות חוק שכר המינימום. אני מקווה ורוצה לאחל, שהדיון בהצעות חוק אלה כוועדה, שצריך להיות דיון מאוד רציני וענייני, ייערך בתוך זמן קצר ככל האפשר, על-מנת שנוכל להביא, בזמן הקרוב ביותר, הצעת חוק שכר מינימום, שישפר את אפשרות הפונסה, ישנה את המוטיבציה לעבודה, יגביר את מספר ההולכים לעבוד בענפים שהיום כמעט שאין רואים בהם עובדים יהודים. אני חושבת שהחוק ישנה גם את פני התברה שלנו ויקטין את הפערים בין העוברים ככל המגורים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, ואחריו — לחבר הכנסת שבח רייס.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לומר כמה דברים טובים לכתיבתו של שר האוצר, מפני שיש לי גם דברים קשים לומר לו. יש פה פסיקה האומרת שגם אם רוצים לומר דברים קשים, צריך קודם כול לומר את הדברים הנעימים, כדי שהשומע יידע שהם אובייקטיביים במידת האפשר.

אני רוצה לציין לטובה את פעולתו של שר האוצר מר משה נסים כהארכת תוקפן של ההנחות במס הכנסה בערי הפיתוח, דבר שעמד להיות מבוטל. אני רוצה לשבח אותו על שהוא גילה התחשבות ולא תמך, והוא אינו תומך, בהטלת אגרת חינוך, אני חושב שמגיע לו "ישר כוח" על שהכוונה הטיל היטל על הגמלאים לא יצאה אל הפועל, אחרי ויכוח קשה שהתנהל בעניין זה. אני רוצה לברך אותו גם על שעמד איתו מול חבריו במפלגתו בעניין היטל הרכב, למרות התנגדותם העזה.

אני בטוח, שאינני פורס את כל ההישגים שלו בתקופה הקצרה הזאת, ושיש הישגים נוספים, אבל חשוב מאוד שהוא ימצא עידוד בדבר הזה.

לכן אני נדהם שאדם חכם ונכון כמוך, אדוני השר, אדם שעל לוח לבו חרותה הבעיה הסוציאלית של העובד, של החלש, מביא חוק שאינו נותן שום ביטוי לכל המאוריים החברתיים שלך. כי מה בעצם אומר החוק הזה? הוא אומר שמה שהיה ימשיך להיות, אלא שמעתה נקרא לזה חוק.

אני רוצה להעיר את חשומתי-לכך ולומר, שלא מיניה ולא מכיה ולא מקצתיה, ואסביר מדוע. היום יש לשר העבודה

במשק, 10%, 30%, 50%, הכול לפי הפנים האנושיות שאנחנו רוצים בחוק החברה שלנו. וכך זה צריך להיות.

המטלה השנייה היא לקבוע גם שכר מקסימום במשק הישראלי. מדוע לא יהיה אצלנו גם שכר מקסימום? איזה מין דבר הוא זה? האם בחברה אנושית שערכיה ערכים יהודיים יכולים להיות הכדלי שכר כאלה בחוכנו, אחד ל-20, אחד ל-30? כשאני שומע מה אחרים משתכרים, קשה לי להאמין. אבל כשאני שומע וקורא זאת שוב ושוב, אני מאמין. כי זוהי כנראה האמת. מקבלים סכומי עתק. זאת המטלה השנייה.

תקן את החוק הזה. הוא לא לכבודך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת דוד דנינו.

שבח וייס (המערכ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא נדברתי עם עמיתי חבר הכנסת אהרן נחמיאס, אבל המשפט האחרון כנאומי בדיון הזה אמור היה להיות, על-פי החכנון שלי, המשפט הראשון בדברי ההשתתפות שלי בדיון הזה. אני רציתי לדבר על שכר מקסימום, והנה באו דבריו ויצרו את המבוא הנאות.

במדינת ישראל יש מעמד בינוני גבוה מן הגדולים בעולם המערבי. אינני בטוח שאני יכול להפנות את הטענות האלה אל הממשלה. אלו הן, גם בידה רכה, גם טענות כלפי עצמנו, ואני כחבר הסתדרות וכחבר מפלגת העבודה, צריך ודאי להשמיע אותן גם בכיוון פנימה, בחינת קשוט עצמך. תחילה, ואני נוטל על עצמי את האחריות התנועתית.

ב-15 — 17 השנים האחרונות צמח וגדל והתרחב כאן, מבחינת רמות השכר ורמת החיים, מעמד בינוני גבוה ומעמד גבוה, שיחסית לגודל האוכלוסייה הוא מן הגדולים בעולם. העניין הזה איננו ניכר בהכרח ברמת השכר. ועל כן, רוב המחקרים שמתפרסמים בעניין זה ומתבססים על השכר הם, לפחות, חלקיים. אנחנו פיתחנו טכניקות מתוחכמות מאין כמותן איך לקיים שכבה שלמה לא על הכנסות, אלא על הוצאות. אנחנו פרצנו את כל הגדרות בתחום הפיזי לאנשים הפורשים מעבודתם בטרם עת, בעיקר בקרב המינהל הציבורי הכביר, בכלל זה המינהל הממלכתי. ויצרנו נורמה, שאני מסופק אם היא קיימת בחברות נאורות אחרות — ואנחנו חברה נאורה, עם יומרה להיות חברה נאורה וגם עם הצלחה רבה בתחום הזה — יצרנו נורמה של פיצויים כשיעורים מדהימים, סידורי סידורים.

העניין הזה מחמיר את שאלת הפער בין הרצפה, שהיא, לעתים, נוטה למותר, לבין התקרה, הנוגעת לא אחת בקריק השביעי. זוהי האקולוגיה שבתוכה אנחנו צריכים לעשות את ההכרעות החברתיות.

אני אינני רואה בתומרה מיוחדת את הגישה שלך, שיחסי השכר במשק צריכים להיקבע. בתוך המנגנון החופשי של הידיברות בין עובדים למעבידים, הנוסחה הזאת לא זרה לי, ואנחנו, אנשי תנועת העבודה, כמשך שנים רבות מאוד השתחנו את רוב יחסי העבודה — תחילה את כל יחסי העבודה — על הבסיס הזה, כי האמנו בכוחו של הארגון הייצוגי של העובדים להשיג את ההישגים הנאותים וידענו גם את מידת אחריותו הכוללת במשק. היה על מי לסמוך ויש על מי לסמוך. ההסתדרות היא גורם שיש לו אחריות חברתית כוללת רבה והצלחה היסטורית יוצאת מהכלל גם בתחום ההישגים למען העובדים.

לסגור כך וכך מפעלים, וכך וכך עובדים יהיו מחוסרי עבודה — ההסתדרות לא תוכל לקחת על עצמה אחריות כזאת. כי כפי הכול, המטרה הראשונה שלה היא לארגן לעבודה לעובד, ורק אחר כך לשכרו. ולשכר הוגן.

אבל המדינה זה דבר אחר, הממשלה זה דבר אחר, והר מעמד אחר, והו מעמד ממלכתי. היא יכולה לכפות. היא גם יכולה לעזור לאותם מפעלים שישלמו את שכר המינימום כפי שייקבע בחוק, ולא בהסכם בין עובד לבין מעביד. כי אז היא תצטרך לעשות חשבון האם נוח לה שיהיו עוד 10,000 מובטלים בארץ והיא תצטרך לשלם הכנסת, דמי אבטלה, או שאולי מוטב לה לעזור לאותם מפעלים עד שיעמדו על רגליהם. ייצאו למרחב ויהיו מסוגלים לשלם שכר הוגן. זהו חשבון ממלכתי.

מהלכים עלינו אימים בשני דברים. את הדבר הראשון ציינתי בפניך, בקשר למשאומתן בין עובד לבין מעביד. אבל יש דבר שני שבו מהלכים עלינו אימים. קראתי יצירות שנשלחו אלי, אני מניח שהם נשלחו לכל חברי הכנסת, ובהם עמדות של מעבידים. מתוך נימוס אינני רוצה להזכיר פה את שמותיהם. הם אומרים שאם יהיה כדבר הזה, תהיה פשיטת רגל משקית של מפעלים ויצטרכו לסגור אותם, ואז יהיו כך וכך מובטלים. אני שואל אותך, בגילוי לב: האם אנחנו, ככני אדם, כשליחי ציבור, רשאים להסכים עם זה שמפעל לא יהיה מסוגל לשלם לעובדיו שכר מינימום שייקבע בחוק? אם כן, מה הנפקות של המפעל הזה? בשביל מה הוא בא בכלל לעולם אם הוא אינו מסוגל לשלם לעובדיו שכר שבו הם יוכלו להתפרנס בכבוד? לשם מה אנחנו צריכים אותו? אולי אנחנו צריכים למצוא פתרונות אחרים כדי שאנשים יתפרנסו בכבוד.

אנחנו חיים במדינת ישראל, בחברה יהודית, ויש לנו ערכים יהודיים. מה ערכם של הערכים היהודיים האלה אם יהיו כחוכנו מזו רעב, והם אנשים עובדים ועמלים? קיבלתי אתמול תלוש משכורת של עובד, ונתרתי. בעצם אני יודע את זה, אבל למען האמת אני יודע את זה מתוך קריאה ולא מתוך תלוש משכורת שבו כתובים הדברים שחור על גבי לבן. ובסוף השבוע שעבר גם שמעתי ברדיו כתבה שבמפעלי טקסטיל, לאחר שהעובד עובד את שמונה השעות שלו, הוא משתכר בסוף החודש כטרף לפרנסתו 290 — 310 שקלים.

אדוני השר, אני רוצה לשאול אותך בגילוי לב, בבחינת אדם המסיח עם חברו: האם אלו הערכים שהתחנכנו עליהם? האם זה מה שאנחנו רוצים? האם בשביל זה בא העם היהודי לארצו, למולדתו, לבנות בה חברה? כדי שיהיו בתוכנו אנשים המשתכרים שכר כזה? ואלה אנשים עובדים. כל הכבוד, היקר וההערכה להם, שעל אף שהם מקבלים שכר נמוך כזה הם הולכים לעבוד.

אני רוצה לומר דבר אחרון, וכאן אני רוצה להטיל את זה על כתפך, אדוני השר. אני יודע שכשר האוצר לא עליו היתה צריכה להיות המלאכה להביא את חוק שכר מינימום לפני הכנסת, ולא עליו היתה המלאכה להשיג היום בכנסת לבעלי הצעות החוק בדבר שכר מינימום. יש חלוקת תפקידים בממשלה, ואת זה צריך היה לעשות שר העבודה והרווחה. אבל מנימוקים השמורים עמך — ואת רובם אינני מבין, במחילה מכבודך — התייצבת בעוז מול הכנסת והבאת את החוק. אני בא להטיל עליך עוד דבר בעוז.

קודם כול, אני מבקש ממך למחוק את מה שנאמר ששכר מינימום ייקבע בין עובד לבין מעביד. הוא צריך להיקבע על-ידי המדינה. על המדינה לומר: 20% מהשכר הממוצע

צר לי לקבוע, שאילולא נכפתה על הממשלה הצעת חוק פרטית מטעם חברי הכנסת השונים, ספק רב אם היתה הממשלה נועקת ונחפזת להניח היום על שולחן הכנסת את ההצעה הנדונה, אבל טוב מאוחר מאשר בכלל לא.

אדוני השר, כבר אמרתי שחוקנו של החוק אינו מעיד על שמו, ומדוע? הרכב הוועדה לעדכון שכר מינימום מסורבל. מי יושב בוועדה זאת? 75% מהנציגים שישבו בהם הם אינטרסנטים, שאינם רוצים בעדכון השכר, ולדעתי, הרכב זה פוגם בשמו של החוק וביעודו.

אדוני השר, החוק שעליו אנו מדברים, אם יתקבל כפי שהוא, יוצר מערכת ביורוקרטית לקבלת החלטות והכרעה לגבי הנושא הנדון. בואו נראה מה אומר סעיף 5. סעיף זה בחוק קובע, כי בתום שנה מיום קבלת ההחלטה הראשונה של שכר מינימום לפי חוק זה תעדכן הוועדה את שכר המינימום לפי החלטת רוב חבריה. ואל נשכח, חברי הכנסת, מי זה הרוב בוועדה: נציגים שהתנגדו בעבר ויתנגדו בעתיד לעדכון השכר. והחמור מכול, אפשרות הטלת הווטו על-ידי אחד הצדדים המשתתפים בוועדה.

אדוני השר, כל החוק מבוסס על רצון טוב של הצדדים והנציגים בוועדה, ואם כך, מי צריך חוק? הממשלה יכלה מזמן להרכיב ועדת רצון טוב. אם יהיה רצון טוב — הכול יסתדר: לא יהיה רצון טוב — יחליטו השרים, כפי שכתוב בחוק: השרים לא מסכימים — תכריע הממשלה. בשגל מה בכלל צריך חוק? תושבני מאד, שהצעת חוק זו עשויה להוביא בעקבותיה עוד סחבת, אשר תגרום בסופו של דבר לאי-עדכון השכר. נניח לרגע שמקבלים את החוק ומסכימים לדרך ביורוקרטית כזאת או אחרת. מדוע, אדוני השר, לא נקבע לוח זמנים שיאמר בתוך כמה זמן העניין יתבצע, ומתי צריך להסתיים כל שלב?

רבותי חברי הכנסת, באין לוח זמנים כזה הרי תיאורטית עשוי הדבר להימשך שנים, ואם כך, אדוני השר, מה הועילו חכמים בחקנתם?

יתירה מזאת, העדר קביעת שיעור שכר מינימום היא העדר שכר מינימום. פירוש הדבר הוא, שלא יהיה שכר מינימום.

לכן, אדוני השר, עם כל הביקורת שיש לי על הצעת החוק, אני מצביע בעדה בקריאה ראשונה, אך לא אוכל להצביע בעד החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית אם לא יתוקנו הפגמים שצינתי אותם בדברי. אני מקווה ומצפה שההצעות שהועלו היום בכנסת יועברו לוועדה והיא תנסה למצוא את הדרכים לחקן את הדרוש חיקון כדי למנוע עשיית עוול משווע לאותן משפחות.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד דנינו. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין. ואחריו — לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אתרונ המשתתפים בדיון זה.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מניח שכסוף הדיון היום יוחלט להעביר את כל הצעות החוק לדיון בוועדה. אני מקווה שזו תהיה ועדת העבודה והרווחה ולא ועדת הכספים. ועדת הכספים עמוסה מדי ואין שום סיבה שהיא תעשה את כל עבודת הכנסת. תעשה גם ועדת העבודה והרווחה חלק מן העבודה. זה לא כל כך נורא.

ברצוני להעיר כמה הערות. אני חושב שההתנגדות להצעת

לא הייתי רוצה שהשיטה הזאת של קודיפיקציה של כל המנהגים שהתפתחו בעניין זה בארץ תתפשט יתר על המידה. כל אימת שמישהו מעלה את הרעיון של איסורי שביתה למיניהם או של מוסדות לבוררות מעבר למה שיש לנו, לנו יש רתיעה, לא משום שאנחנו רוצים את שטח ההפקר אלא משום שאנחנו פחות או יותר מרוצים מן המכניזם החברתי הקיים.

אינני חושב שחברי הכנסת היו מעלים את ההצעות שהעלו אלמלא הגיעו למסקנה מצטברת שכאן יש ליקוי, שכאן יש בעיה — שיש לנו איזה כים של שכחה בתוך הדרמה הכוללת של המדיניות הסוציאלית בישראל, שהיא, בעיקרה, מוצלחת.

עכשיו נשאלת השאלה, איך אנשים מסתדרים עם שכר כל כך נמוך? כן, הם מסתדרים, מסתדרים בדרך כלשהי: בחלקם הם נמנים עם הקהילה של בעלי המשפחות ברוכות הילדים ומקבלים סיוע נוסף: פה ושם יש מישהו שפוטר או התפטר מעבודה והביא קרן כלשהי — במקרים האלה מדובר בקרן קטנה מאוד — של פיצויים. אנחנו חברה כל כך קטנה, כל כך אינטימית, עד שאסור לנו להניח חלקים גדולים מקרב האוכלוסייה במצב כזה, שיסתדרו להם בדרך כלשהי. דווקא בקטע הזה, שכל כך קשה להסתדר, אנחנו חייבים לגלות דאגה נוספת.

לסיכום: אני אתמוך בהצעת הממשלה, לא כל כך מפאת תוכנה אלא בעיקר בגלל נאומך, ומתוך אמונה שאתה, בתום לב, תשתף פעולה עם חברי ועדת העבודה והרווחה — אשר שם, לפי דעתי, צריך להידון התוק הזה — ועם היוזמים, ואני אתמוך בכל החבילה של חמש קבוצות היוזמה, כדי לצאת תוכן יותר קונקרטי למסגרת שאתה הבאת. חברי שיושב עכשיו כראש הישיבה, חבר הכנסת אהרן נחמיאס — ואני מזדהה עם דבריו — כבר עמד על תכונותיו כשר האוצר, אתה גילית באמת ובתמים רגישות חברתית, תוך שמירה קפדנית על הישגי התוכנית הכלכלית, והוכחת שהדבר אפשרי.

אני רוצה לקוות, שבמאמץ נמרץ ובלתי-נלאה, גם בעניין החוק הזה, תגלה אחריות כוללת למשק, ותיצור רצפה שנמצאת בתחלת מעל המרתף קתחום השכר במשק, ועל כן אתמוך בכל החבילה של החוקים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד דנינו, ואחריו — לחבר הכנסת אוריאל לין.

דוד דנינו (הרשימה הלאומית):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, חברי הכנסת אשר דיברו לפני כבר אמר, שהצעת החוק הזאת, הירינה היה תשע שנים, אך מי יודע כמה זמן יעבור עד שנגיע לשלבי הביצוע אחרי לידתה. אני חושב, אדוני השר, שכולנו — חברי הכנסת, הממשלה וההסתדרות — צריכים להכות על חטא על שרק היום הגענו לרונ בהצעת חוק זו.

העדר חוק שכר מינימום עד היום גרם, אדוני השר, סבל רב למשפחות מרובות, למשפחות אשר סבלו וסובלות מהכנסה שהיא למטה מקו העוני. סיעתנו, סיעת המפד"ל, הביעה בכבר את דעתה, שיש לחוקק חוק שכר מינימום על-מנת למנוע עוול משווע מאותן משפחות אשר נגזר עליהן לעבוד באותן עבודות אשר אין שכן בצדן.

על העיקרון של חקיקת חוק זה אנו מברכים, אך דא עקא, החוק המוגז לפנינו מטעם הממשלה לוקה בחסר. תוכנו של החוק אינו מעיד על שמו — "חוק שכר מינימום".

אם ברצוננו באמת לפתור את בעיות המשק, אנו חייבים לחשוב בכיוון של פתרון בעיות אמיתיות במבנה המשק, והחוק הזה הולך בכיוון הנכון. הוא יחייב מפעלים להתייעל, הוא יכריח אותם לעשות זאת. הוא יכניס את המפעלים לחלם מתמיד של התייעלות, משום שרק בדרך הזאת אפשר למצוא פתרון אמיתי לבעיות המשק.

משום כך אני אתמך בהצעות החוק לשכר מינימום שתועברנה. וראי, כולן להמשך הדיון בוועדת העבודה והרווחה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אוריאל לין, רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל ויינשטיין, בכקשה.

אוריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשאנו באים לדבר על שכר מינימום דומה שאין איש בבית הזה ובציבוריות הישראלית בכלל, בחברה שזה חינוכה, שיתנגד. אין אפשר כלל לבוא במשק שלנו ובחברה שלנו ולומר שאנשים המקבלים 250, 300, 350 שקל לחודש, ביניהם כאלה העובדים 10 ו-20 שנה, יופנו לכיטוח הלאומי כדי לקבל הבטחת הכנסה?

בכלל, זהו כאילו אבסורד שאנו דנים בשאלה כזאת כל כך מאוחר. לאחר שנים שאנו קיימים כאן, במדינה הזאת, כחברה. אבל השאלה הראשונה היא: איך הגענו לכך שעד היום אין חוק כזה? מה קרה? איך חיינו ואיך נחיה עם זה להבא?

האם המעסיקים שאינם משלמים היום שכר הולם, הם אותם מעסיקים מימי הביניים? האם אנו חיים במאה ה-17, בתקופת הניצול? האם אין היום איגוד מקצועי? האם אין היום קיסר והסתדרות חזקה? האם האיגוד המקצועי במדינה אינו אחד מהחזקים ביותר בעולם המערבי? מה קורה שבחברה כשלנו יש עדיין תופעה של שכר כל כך נמוך?

ובכן, המעסיקים אינם משלמים שכר גבוה יותר משום שאינם מסוגלים לשלם. לא משום שאינם רוצים לשלם. לא משום שאין איגוד מקצועי שלוחץ עליהם. לא משום שאין איגודים מקצועיים שמאיימים בשביתות. אין משלמים שכר הולם בכמה מגזרים משום שאותם מגזרים אינם מסוגלים לשלם אותו. מי שרוצה שהמדינה, הכנסת, תקבע באמצעות חוק את מחיר העבודה — צריך לבוא ולומר יחד עם זה, שמי שמשלם את השכר הזה יוכל לגבות מחיר ככל העולה על רוחו בשוק. כתנאי תחרות. כולנו — דיברנו על כך לא אחת — רוצים לתת, וטוב לנו לתת, כוללם, לשכבות מסוימות, לנכים, לחיילים, לאלמנות, ליתומים ולבעלי הכנסות נמוכות. אבל אם רוצים אנו לחזק היום חוק, אנחנו צריכים לשאול את השאלה: האם ניתן לאלה, שאנחנו רוצים לאלץ אותם לשלם את השכר הגבוה, גם את האפשרות לגבות מחיר בשוק בעד המוצרים והשירותים שלהם בלי שנקבע את המחיר הזה? אם נבוא היום ונאלץ אותם לשלם שכר גבוה יותר מזה המשולם כיום, ולא ניתן להם לגבות מחיר גבוה יותר בעד התוצרת, בעד השירותים, נביא עליהם כליה. ואנחנו מדברים על צמיחה בתנאים כאלה? זה התנאי הראשון.

בכלל, הייתי מבקש מחברי, מחבר הכנסת חיים רמון ומאחרים: אל תדברו על תעשיינים ככלל — התעשייה העלתה את המחירים. נכון, הענפים העלו מחירים, ולכן סירבנו ונאמנו מסרבים לתגמל אותם בפרמיות או בשער, אבל כל התעשייה, כל התעשיינים? הייתי מבקש לומר כאן, שיש מעסיקים

החוק מקורה בכמה תפיסות יסוד מאוד לא-נכונות שאנחנו דבקים בהן כבר זמן ממושך ולאחרונה דבקים בהן מאוד והן ביסוד ההתנגדות להצעה.

קודם כול, אין לנו מנוס, אנחנו חייבים להנהיג חוק הכנסת מינימום במשק. יש לנו בעיה מרכזית אחת והיא: יחס הכבוד לעבודה. אחת מבעיות היסוד של המשק היא חוסר הכבוד האמיתי לעבודה. אצלנו אין רואים את העבודה כדבר בעל ערך אמיתי, אין אצלנו מסורת של עבודה אמיתית. אצלנו ההישג הוא בקבלת קביעות בעבודה.

אחת הבעיות שלנו היא שמושג העבודה ויחס הכבוד לעבודה איבדו מערכם ואיננו נותנים לעבודה את יחס הכבוד ואת ההערכה שאנו רוצים להעניק לה, במצב החדר היום ובתנאי השכר הקיימים. ההישג של העובד איננו בעבודה, הוא בהשגת קביעות בעבודה. זהו ההישג האמיתי, ועל זה אנחנו בעצם לוחמים. זוהי אחת הסיבות לבעיות היסוד בכלכלה הישראלית. בשכר נמוך כל כך, אנחנו מבזים את העבודה, ואסור לנו להמשיך כזה.

השכר הנמוך במשק לא נוגע רק כאלה העובדים בתעשייה, יש הרבה אנשים העובדים בשירות המדינה, כמוסדות אקדמיים, בוגרי אוניברסיטה העובדים בעבודות מקצועיות ואקדמיות, במקצועות אקדמיים טהורים, והם משתכרים לא יותר מ-400 — 500 שקל נטו. אני מבין זאת רק כדוגמה, אני יכול להביא גם דוגמאות אחרות. הווי אומר, אנו מדברים על 250 — 300 דולר נטו לחודש. זהו הסכום המשולם במדינת ישראל לאדם שהוא בוגר אוניברסיטה, בעל מקצוע, עוסק בעבודה אקדמית.

אנחנו נכנסנו לערוץ של תשלום משכורות נמוכות כאמצעי לפתרון הבעיות הכלכליות במשק. לאחרונה, בעיקר בשנה-שנתיים האחרונות, התפתחה אצלנו ראייה של שחיקת השכר כאחד האמצעים הבדוקים והטובים ביותר לייצוב המשק. אני יודע שזה נחוץ כדי לייצב את המשק, אבל רואים זאת, לאחרונה, כאחד האמצעים החשובים ביותר להבראת הכלכלה. אלא מה? אנחנו שוכחים שזה יכול להיות אמצעי רק לתקופת ביניים, רק לתקופה מוגבלת. אי-אפשר להפוך את רעיון השכר הנמוך ואת רעיון שחיקת השכר לפתרון נצחי שבאמצעותו פותרים את בעיות המשק, אפשר להפעיל אמצעי כזה לתקופה מוגבלת, הוא יכול להחזיק מעמד תקופה מוגבלת, אבל לא מעבר לזה.

אין כל ספק שחוק שכר מינימום יביא לאבטלה. אין לי שום ספק בכך. הוא יביא לאבטלה, הוא יביא לכך שעובדים יאלצו לעזוב מקומות עבודה, ואלה יהיו חלק מאותם עובדים שהם יעליים פתוח, שהם נחוצים פתוח. זה אכזרי, אבל אלו הם בדרך כלל תנאי המשק, ואלה הם כללי הכלכלה.

אנחנו נצטרך ליצור מקורות תעסוקה נוספים. אינני רואה כהליך זה דבר שלילי, אני חושב שהבעיה המרכזית שלנו במשק היא שאנו עובדים מעט מאוד. מעט מאוד אנשים עובדים ויש הרבה מאוד אבטלה סמויה. אנחנו כבר התרגלנו לכך שבמחיר האבטלה הסמויה אנחנו מקבלים פיצוי בכשר עבודה נמוך מאוד. אם אנחנו מסתכלים על כלכלות אחרות ומשקיים אחרים במערב, שהם כן מצליחים ואינם נמצאים במצב שבו נמצאת כלכלת מדינת ישראל, שם לא משלמים שכר נמוך כאמצעי להבראת המשק, זוהי תפיסה משקית כלכלית ישראלית. אנחנו בנינו את העקרונות בעבודה כערך עליון וכתוצאה מכך צריכים למצוא דרך ליצירת תחרות ואז משלמים שכר נמוך.

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב
— הצעת חוק שכר מינימום —

שר האוצר מ' נסים:

יחד עם הצעת החוק של הממשלה. סוכם להצביע עליהן יחד.

יאר צבן (מפ"ס):

אבל הצעות החוק הפרטיות מוגשות לקריאה טרומית, והצעת החוק של הממשלה — לקריאה ראשונה. זה שעטנו, אתה יודע?

דן תיכון (הליכוד):

אבקש להצביע על כל הצעה בנפרד.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

קודם צריך להצביע על הצעות החוק הפרטיות, מפני שזו קריאה טרומית.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני סגן יושב־ראש הכנסת — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

למי אתה מתכוון? יש רבים כאלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מדבר אל חברי, חבר הכנסת אליעזר שוסטק. מתוך כבוד נחתי לו להחליף מלים עם שר האוצר, ואני מבקש משר האוצר לקבל את דברי סגן היושב־ראש. תיערך הצבעה נפרדת על החוקים שהם בקריאה טרומית ועל החוק שהוא בקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, מי להעברת חמש הצעות החוק לוועדה, להכנתן לקריאה ראשונה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא יאיו ועדה?

קריאה:

לוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, מי בעד העברת חמש הצעות החוק לוועדה שתקבע ועדת הכנסת? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר הצעות רע"ז, שט"ז, שי"ז,

שי"ח ושי"ט, חוק שכר מינימום,

התשמ"ז—1986, לדיון מוקדם בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

כל החוקים האלה הועברו לוועדת הכנסת, והיא תקבע את הוועדה שתדון בהם.

אנו עוברים עכשיו להצבעה על חוק שכר מינימום, התשמ"ז—1986, שהביא שר האוצר לקריאה ראשונה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הצעתי להחזיר את החוק לממשלה.

היו"ר א' נחמיאס:

שמעתי, אדוני. אם כן, אשאל מי בעד העברת החוק לוועדה ומי בעד החזרתו לממשלה.

החתומים על חוזים ארוכי טווח, והם גובים את המחיר מהממשלה וממפעלים של ההסתדרות, ואם נחוקק כאן חוק המעלה את השכר לעובדים, מפעלים אלה, לרבות מפעלי ההסתדרות, יצטרכו לשלם יותר למעסיקים. לקבלנים הללו, האם הם ישלמו יותר? יש להם זאת כחקציב? האם קופת־חולים תוכל להעלות כ־20% את השכר שהיא משלמת לקבלנים המעסיקים אלפי עובדים כמפעלים של ההסתדרות, בתנאי קבלנות משנה? האם החברה ההסתדרותית תוכל לשלם עוד 20%—25% לקבלנים המעסיקים עובדים אחרים, והיא משלמת להם דמי עבודה?

היו"ר א' נחמיאס:

נא לסיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מקבל את ההצעה.

כאשר אנחנו באים לחוקק את החוק הזה אני מבקש לשקול אם לא יקרה במשק הישראלי מה שקרה בארצות־הברית בשנה שחוקקו חוק שכר מינימום, לאיוז אבטלה הוא הביא. הדבר ראוי לבחינה. הייתי מבקש לבדוק את ההשלכות של החוק הזה על קרנות פנסיה. אני אומר ש־70% פנסיה כשכר כפי שהוא משולם כיום, ברמות הנמוכות. זו פנסיה, אבל צריך לבדוק את הנקודות הללו.

יצחק פרץ (המערך):

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תיכף אומר משהו.

חוק כזה מביאים כתנאים של אינפלציה, כשלאיש לא אכפת מה קורה במשק, אבל היום, כתנאים של יציבות, אני חושב שאנחנו צריכים לשקול את הדברים.

קריאות:

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הייתי רוצה לומר משפט אחרון, אדוני היושב־ראש. אני יודע שיותר פופולרי לעלות לכאן ולומר: אנחנו בעד זה שיינתנו ויינתנו. אם נחוקק את החוק הזה, אנחנו צריכים להחליט גם מה נעשה עם החוזים הקיימים במשק, לחוקק חוקים משלימים האומרים כיצד אנחנו באים למעסיקים ולמועסקים, ומה קורה כשאנחנו מחוקקים את החוק הזה.

מאחר שלחוק השלכות רבות על הכלכלה, הייתי מציע להעביר את הנושא הזה לדיון באחת מהוועדות העוסקות בענייני הכלכלה, או לוועדת הכלכלה או לוועדת הכספים. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. תם הדיון בהצעות חוק שכר מינימום של חברי הכנסת וגם בהצעת החוק של הממשלה המובאת לקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני מעמיד את הצעות החוק להצבעה: את הראשונה, שהביא חבר הכנסת חופיק טובי; השנייה, שהביאה חברת הכנסת אורה נמיר; השלישית, שהביא חבר הכנסת רן כהן; הרביעית, שהביא חבר הכנסת זאק אמיר; והחמישית, שהביאה חברת הכנסת חייקה גרוסמן.

ההצעה להעביר את הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו—1986, לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהחוק התקבל בקריאה ראשונה ויועבר לוועדה להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

חוק שכר מינימום, התשמ"ו—1986.

לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — רוב

בעד ההצעה להחזיר את

הצעת החוק לממשלה — מיעוט

יג. שאלות ותשובות

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא ואני מזמין את שר החקלאות להשיב על השאלות של חברי הכנסת.

2026. חרישת שדה זרוע

חבר הכנסת מ' ותד שאל את שר החקלאות ביום כ"ב באדר ב' התשמ"ו (2 באפריל 1986):

בתאריך 11 במרס 1986 ראה סולטאן אלהווייל טרקטור החורש את שדהו. הנמצא ממזרח לקיבוץ שובל. מעשה החרישה היתה מלווה באנשי משטרה. "הסיירת הירוקה" ורשות שמורות הטבע. החלקה, הזרועה שעורה, משתרעת על כ־150 דונם, ופעולת ההשתתה הקיפה את מחציתה. רק לאחר דין-ודברים נפסקה החרישה.

ברצוני לשאול:

1. מי הסמיך את הגורמים הנ"ל לחרוש חלקה זרועה?
2. האם מוכן השר להורות על פיצוי הנפגע?
3. האם יפעל השר להעמדת האחראים לדין?

תשובת שר החקלאות א' נחמיאס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. את הגורמים לא צריך להסמיק. הם מוסמכים בחוק החוק לחרוש כל חלקה מאדמות המינהל שנזרעת ללא היתר.
2. כל מי שייפגע, שלא בצדק, יופצה.
3. אין שום צורך להעמיד אחראים לדין כשהם פועלים בהתאם לחוק.

2027. חרישת שדה זרוע

חבר הכנסת מ' ותד שאל את שר החקלאות ביום כ"ב באדר ב' התשמ"ו (2 באפריל 1986):

בראשית חודש מרס 1986 חברו אנשי המינהל ו"הסיירת הירוקה" בדרום יחד וחרשו חלקת שדה הזרועה שעורה. השייכת לעלי עיד אברעסא. שטחה של החלקה הוא כ־10 דונם.

שאלותי הן:

1. האם הדברים הנ"ל נכונים?
2. אם כן — מי נתן את ההוראה לחרוש שדה זרוע?
3. האם מסכים השר לפצות את הנפגע ולהעניש את האחראים?

תשובת שר החקלאות א' נחמיאס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לי לא ידוע שנחרשה חלקה השייכת כחוק לעלי עיד אברעסא.
2. לכן גם לא ניתנה הוראה לחרוש חלקה השייכת לבעלים הנ"ל.
3. אם לא נחרשה חלקה השייכת לאברעסא, אין גם צורך לפצותו.

2099. הקניית זכויות לזרים במקרקעי המדינה

חברת הכנסת מ' גלזר-תעסה שאלה את שר החקלאות ביום כ"ג באייר התשמ"ו (1 ביוני 1986):

לאחרונה היינו עדים למחלוקת ציבורית, שהעוררה עקב ההחלטה לאפשר הקמת אוניברסיטה למורמונים בשטח שהוקצה על-ידי מינהל מקרקעי ישראל בהרי-הצופים.

מתברר, שבנושא של הקניית זכויות לזרים במקרקעי המדינה, על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, קיימות הוראות נוהל מיוחדות, שנקבעו בהחלטות פנימיות של המינהל. אך על רקע המחלוקת בנושא הקמת האוניברסיטה למורמונים עולה הספק אסי-הוראות אלה אכן מספיקות.

חשוב להדגיש, כי בנושא של מכירת קרקעות לזרים קיימות הגבלות חוקיות גם במדינות דמוקרטיות אחרות, ואין בעניין זה שום חריגה מהמקובל.

אף אצלנו הוגשה בזמנה הצעת חוק כעניין הקניית קרקעות לזרים. היא נועדה לקבוע בחוק נהלים מיוחדים למכירת קרקעות פרטיות לזרים, אך לא הגיעה לכלל אישור.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

האם מוכן השר לקבוע בהוראות פנימיות — כל עוד אין תקנה שתסדיר את העניין בכללותו — כי כל הקניית זכויות במקרקעין לזרים תהיה מותנית בקבלת המלצה בכתב, בחתימת ידם של מנהל מינהל מקרקעי ישראל ומנכ"ל המשרד או המשרדים הנוגעים בדבר?

תשובת שר החקלאות א' נחמיאס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ביום 29 ביוני 1982 החליטה מועצת מקרקעי ישראל, בחוקף סמכותה לפי סעיף ד לחוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך—1960: "מינהל מקרקעי ישראל לא יקנה זכויות במקרקעין לזר ולא יסכים להעברת זכויות במקרקעין לזר אלא באישור יושב-ראש מועצת מקרקעי ישראל". דהיינו שר החקלאות, "על-פי המלצת הוועדה לקרקע עירונית או הוועדה לקרקע חקלאית".

מינהל מקרקעי ישראל קבע נהלים בהתאם להחלטה זו ופעל מאז 1982 בהתאם לנהלים.

2149. המחסור במים

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר החקלאות כיום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

לאחרונה רבו הפרסומים בדבר מחסור במים.

אודה לך אם תשיב לי:

1. בכמה מים באחוזים משתמשים לחקלאות?

2. כמה מהמים הולכים לשתייה בלבד?

3. כמה מים באחוזים הולכים אל מעבר ל"קו הירוק"?

4. כמה מים באחוזים הולכים לקיבוצים?

5. כמה מים באחוזים הולכים למושבים?

6. האם נטל החיסכון במים שווה בכל המגזרים?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בחקלאות משתמשים ב-73% מכמות המים הכוללת.

2. לצריכה ביתית (הכוללת שתייה) משתמשים ב-22% מכמות המים הכוללת.

3. בכ-10% מכמות המים משתמשים מעבר ל"קו הירוק" (משאיבה מקומית ומהספקה ממערב).

4. הקיבוצים מקבלים 30% מכמות המים לחקלאות.

5. המושבים מקבלים 30% מכמות המים לחקלאות.

6. הדרישות לחיסכון במים ולשימוש יעיל במים הן שוות בכל המגזרים, אולם ברור, שבמגזר שבו משתמשים ברוב כמות המים, דהיינו בחקלאות, נדרשת מידה רבה יותר של יעילות וחיסכון.

2150. תנאי העבודה של דייגי עכו

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר החקלאות כיום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

ביום 26 ביוני 1984 שלחו דייגי עכו מכתב לשר החקלאות, ובו פירוט 12 התקנות שקיומן יאפשר להם עבודה תקינה.

התקנות העיקריות הן: א. נקודת חשמל במזחים: ב. מנוף: ג. העמקת תחום נמל הדיג: ד. בניית שובר גלים לחסימת סערות מזרחיות.

כן ביקשו הדייגים לוודא, כי יהיה באפשרותם לעבוד ב"כיכר הדייגים" שליד המזח, שמסעדות מספר משתמשות בה כמקום חנייה לרכב של הסועדים.

כיום, שנתיים לאחר שנשלח המכתב, לא נתמלאה אף לא אחת מדרישות הדייגים.

לפיכך, אבקש מהשר להשיב על השאלות הבאות:

1. מה הן הסיבות לאי-מילוי הבקשות?

2. בכמה כסף כרוך מילוי בקשות הדייגים?

3. האם מתכוון משרד החקלאות למלא בקשות אלה?

4. האם יש למשרד החקלאות הצעות חלופיות ליצירת

תנאי עבודה הולמים לדייגים?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. את אשר בידינו — עשינו.

2. לא עשינו חשבון של נושאים שאינם בתחום עשייתנו ותפקידנו.

3. כמופיע למעלה.

4. מספר הסירות גדל מדי שנה והתנאים קשים יותר בגין הצפיפות.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מתפלא לחלוטין על התשובה המחמקת של שר החקלאות. זה נהפך אצלו למנהג — במקום להשיב, לומר דברים שאין בהם שום שחר, האמת היא שהדייגים הללו נרדפים ביוזמת משרד החקלאות זה כמה שנים. האם לא היה יותר טוב, יותר הוגן, להודיע לדייגים האלה שאין להם עוד עתיד עד כמה שמדובר במשרד החקלאות, ולעזור להם למצוא פתרונות אחרים לקיומם, מאשר למשוך אותם כאף. כפי שהם נמשכים כבר שנים, וכל פעם בחירוצים שאין בהם שום ממש?

שר החקלאות א' נחמקין:

האם זו שאלה במסגרת השאלה הנוספת שאני צריך להשיב עליה?

היו"ר א' נחמיאס:

נכון, אדוני. אם אתה רוצה, אתה יכול להגיד שאין לך תשובה אתך.

שר החקלאות א' נחמקין:

לא שאין לי תשובה אלא אני רוצה להשיב, כי התשובה שאשיב לא תביא תועלת.

היו"ר א' נחמיאס:

אולי תרצה לשלוח לו את התשובה בכתב?

שר החקלאות א' נחמקין:

לא, אין צורך. לדעתי, זו שאלה מתגרה ואיני רוצה להשיב.

2151. שטחי החוף הפנייים לאורך הכינרת

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר החקלאות כיום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

הכינרת על כל סביבותיה נתפסת על-ידי בעלי זכויות וחוקה, כשמגוד מצטמצם ביותר שטח המחיה של הציפור, המבקש לעצמו פינות רחצה טבעיות.

מקובל, שיישובים היושבים על קו המים זכאים לחוף מוסדר לעצמם, ואף לצרכים עסקיים. ואולם, נתפסו חופים גם על-ידי בעלי חוקה שאינם שוכנים על קו המים.

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. כמה שטחי חוף חופשיים לציבור עדיין קיימים מסביב לכינרת?

2. האם יש תוכנית אב בנדון?

3. אילו יישובים וגורמים שאינם מתגוררים על קו המים ממש זכו בפסיקות חוף לעצמם?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. עדיין רוב השטחים בכינרת הם שטחים חופשיים לכניסת הציבור.

2. יש תוכנית אב שמתבצעת בשלבים.

3. כל היישובים, שקיבלו זכויות בשטחי הכינרת מתגוררים באזור, והזכויות אינן ניתנות למתגוררים על קו המים בלבד.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא, בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

האם יש לכם כוונה להשאיר חופים פתוחים לחלוטין לרשות הציבור, ולא למסחר אותם גם בתוכנית האב העתידה?

דן תיכון (הליכוד):

רק ליד מנחמייה.

שר החקלאות א' נחמקין:

בתוכנית האב, 50% ומעלה מהחוף בכינרת הם שטחים פתוחים לציבור, ולא יהיה שום מסחור, ודאי שהיום השטח הפתוח לציבור הוא למעלה מ-50%.

2152. סכסוך בגליל סביב השימוש במים

חבר הכנסת א' שלום שאל את שר החקלאות ביום ט' בסיוון תשמ"ו (16 ביוני 1986):

בעיתון "דבר" מיום 29 במאי 1986 פורסמה כתבה, ולפיה מחריף עימות המים בגליל בגלל סכסוך שקיים בין המשתמשים במים — יישובי הגליל העליון לרשות שמורות הטבע.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיים הסדר חלוקת מים בין המשתמשים?

2. האם אין רשות שמורות הטבע עושה שימוש מופרז במים בתקופה של מחסור במים?

3. האם בכוונתך לעשות להקטנת השימוש במים בפארקים ובגנים לאומיים המוחזקים על-ידי רשות שמורות הטבע? ואם כן — כיצד?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. קיימת חלוקת מים בין המשתמשים בגליל העליון.

2. אין שימוש מופרז במים. החלוקה הקיימת היא חלוקה טבעית של מקורות המים ושיטת הולכתם. יש לזכור, שהמים באים שם מן המקורות — הבניאס והדן.

3. עשינו כדי להקטין את השימוש במים לשמורות הטבע בגליל, ואין צורך להקטין את שימוש המים בפארקים לאומיים ובגנים לאומיים. מעבר לקיצוץ שחיכנו בו את כל המשתמשים במים בארץ.

2263. משבר חברתי וכלכלי במושב גדיש

חבר הכנסת מ' בריאון שאל את שר החקלאות ביום כ"ג בסיוון תשמ"ו (30 ביוני 1986):

קבוצת חברים ממושב גדיש שבחבל תענך פנו אל כמה חברי כנסת בטענות על קיפוח ופגיעה בעקרון השוויון בין חברי המשק. כן מסרו על משבר חברתי וכלכלי הפוקד את המושב.

אבקשך להשיבני:

1. מה הם פרטי המשכר, לפי הנתונים הנמצאים בידי משרדך, הפוקד את המושב גדיש?

2. האומנם קיים במושב גדיש מצב של איפה ואיפה?

3. מה עושה משרדך, על-מנת לפתור את בעיות מושב גדיש?

חשובת שר החקלאות א' נחמקין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. זה שנים רבות מושב גדיש הוא מן המושבים היותר בעייתיים מבחינה כלכלית, חברתית וארגונית.

2. איני יודע אם הכוונה היא לקיפוחם לעומת אחרים או למצב של קיפוח בין חברי המושב פנימה.

3. אני רואה דרך יחידה לפתרון מצוקת המושב, והיא להפכם ליישוב קהילתי שאינו תלוי בעבודת האדמה, שכן עבודת האדמה איננה מפרנסת במושב זה את בעליה זה שנים.

2264. מימוש החלטת הממשלה על הקמת

שישה יישובים

חבר הכנסת י' כהן שאל את שר החקלאות ביום כ"ג בסיוון תשמ"ו (30 ביוני 1986):

בשנה שעברה, השנה הראשונה לקיום ממשלת האחדות הלאומית, החליטה הממשלה על הקמת שישה יישובים.

מאלה, טרם הוקם היישוב אבני-חפץ, ואילו היישובים פלס ועשהאל הושאו בסטטוס של ייחזויות נח"ל, ולא אוורחו כלל.

שאלתי היא:

מה הוא ההסבר לכך?

שר החקלאות א' נחמקין:

יש הסבר אחד לכך והוא: קיצוץ בתקציב שמעמיד את כל ההתיישבות החדשה, לדעתי, בסמן שאלה ייתכן שכל היישובים באזורי הגבול יינטשו בגין חובות ומצוקה כספית ויגרם נזק שאין לו תקנה.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יגאל כהן, בבקשה.

יגאל כהן (הליכוד):

כפי שידוע לשר החקלאות, התקציב להקמת היישובים הוא לא ליישובים חקלאיים אלא ליישובים שעליהם החליטה הממשלה במסגרת ההסכם הקואליציוני. חזקה על הממשלה שהחליטה על הקמת יישובים אלה במסגרת ההסכם שהיא תעמיד את התקציב לבניית החשית ולקמת הבתים.

דן תיכון (הליכוד):

אין לממשלה כסף.

חיים רמון (המערך):

אין כסף, אין כסף, גם אם היה כסף — חבל על הכסף.

שר החקלאות א' נחמקין:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על השאלה הנוספת: אם לא זה היה המצב, שהחליטו על הקמתם של הרבה מאוד יישובים ולא העמידו את התקציב הדרוש — לא היינו צריכים לחזור

חוכרת ל"ח, ישיבה רל"ב

— שאילתות וחשובות: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10)

3. לא מעבירים מחלקות, אלא עובדים.

4. איני מתכוון להעביר את משרד החקלאות מתל-אביב לירושלים מסיבות כלכליות. בסדרה העדיפות של משרדי יש דברים דחופים יותר.

2289. ייבוש שניים מפלגי הדן

חבר הכנסת ב' כן-אליעזר שאל את שר החקלאות ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

החברה להגנת הטבע מתריעה על ייבוש שניים מפלגי הדן, ומוזהרת שנופי מים ייפגעו לעד ונופי ישראל ישתנו לכלי היכר.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם מוכתחת זרימת מינימום כערוצי הדן, לפי סיכומים שנתקבלו עוד בשנת 1981?

2. האם נכונה הטענה של אנשי שמורת הטבע, שעמידה בסיכומים אינה גורעת מים מהמוביל הלאומי, ואין לה קשר לשנת הבצורת?

3. האם נעשים שינויים בסיכומים?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בהחלט הבטחנו את זרימת המים המינימלית בערוצי הדן.

2. טענת אנשי שמורת הטבע אינה נכונה. יש השפעה קשה של שנת הבצורת על כמורות המים.

3. ההוראות השנה תואמות את הצרכים שנוצרו בגין שנת הבצורת.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מודה לך, אדוני שר החקלאות, על תשובותיך על השאלות של חברי הכנסה.

ולחשוב גם בוועדת הכספים, שהינך חבר בה, איך מסייעים ליישובים לפני נפילתם, הנפילה באה, לדעתי, בעיקר עקב תקציב לא מתאים שהקצתה הממשלה בשנים האחרונות להקמת יישובים במספר שעליו הוחלט. זו הסיבה, הבעיה המרכזית היא הבעיה התקציבית.

2276. העברת מחלקה של משרד החקלאות

מירושלים לתל-אביב

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר החקלאות ביום כ"ה בסיוון התשמ"ו (2 ביולי 1986):

נודע לי, כי הנהלת משרד החקלאות פועלת להעברת המחלקה לענייני עובדים, או חלק ממנה, מירושלים לתל-אביב. זאת על אף החלטת ועדת השרים לענייני ירושלים מתאריך 20 בדצמבר 1986, וסעיף 4 לחוק-יסוד, הקובע כי לירושלים יינתנו עדיפות מיוחדות בפעילויות של רשויות. ב-27 בנובמבר 1983 הודיע סמנכ"ל משרד החקלאות, כי מר פסח גרופר, שר החקלאות דאז, החליט להעביר את משרד החקלאות לירושלים בשלבים (רצ"ב התכתבות בנושא).

שאלותי לכבוד השר:

1. האם הנתונים הללו ידועים לו?

2. האם כבודו ירשה שהמחלקה הנ"ל תועבר מירושלים לתל-אביב?

3. מה בדעת כבודו לעשות למניעת העברת המחלקות של משרד החקלאות מירושלים לתל-אביב?

4. מה בדעת כבודו לעשות למען זירוז העברת משרד החקלאות בשלמותו מתל-אביב לירושלים?

תשובת שר החקלאות א' נחמקין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ידועים.

2. את אשר עשו — על דעתי עשו.

יד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986 *;

הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 *;

הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10), התשמ"ו — 1986 **

(קריאה ראשונה)

טכניים ובחלקם מהותיים, לצורך סתימת פרצות שנתגלו במהלך הביצוע, להבהרת נושאים שונים, כפי שמתבקש מפסיקת בתי-המשפט ועוד.

אתייחס לתיקונים החשובים המוצעים לפי סדרם בהצעת החוק שלפניכם:

1. סעיף 7 לחוק המוצע מטרתו להעניק סמכות לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסה, להתקין תקנות למתן הטבות מס בשל עבודה במשמרות או בשל פריזון עבודה. כידוע לכם, בשנים האחרונות ניתנה הנחה ממס על-פי תקנות שהותקנו מכוח סעיף 245 לפקודה — הסעיף המאפשר מתן הקלות חד-פעמיות, בארבעת החודשים האחרונים ניתנה הנחה ממס על-פי החוק להסדרים בשעת-חירום כמשק המדינה. התיקון המוצע לפקודת מס הכנסה יאפשר מתן הטבות ממס גם

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסה, אנוחנו ניגשים לסעיף הבא. הסעיף הבא יכלול שלוש הצעות חוקים: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986, בקריאה ראשונה; הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986, אף הוא בקריאה ראשונה; הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10), התשמ"ו — 1986, בקריאה ראשונה. שלושתי יידונו בדיון משולב.

אני מזמין את סגן שר האוצר להביא את החוקים. בבקשה, אדוני.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק לתיקון פקודת מס הכנסה המוצע בא לערוך תיקונים בפקודת מס הכנסה, בחלקם

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1791).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1793).

— הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10)

איזו הכנסה או סוג נישומים ניתן לדרוש למס הכנסה על בסיס מזומנים, במקום על בסיס מצטבר. עד כה הנושא לא היה ברור ונקבע בפסיקה לגבי מקרים מסוימים בלבד. התיקון נחוץ כדי שיהיה ידוע לכל נישום, מראש, מה זכויותיו בקשר לכך.

8. סעיף 27 להצעת החוק קובע, כי על הנישומים למסור דוח על המלאי שברשותם בתום שנת המס. בשנה האחרונה נדרשו חלק מהנישומים להגיש את הדוח בדרך מינהלית. מוצע כי החובה תפורט בחוק מפורשות. זהו סעיף חשוב, אשר יהיה בו כדי למנוע הימנעות או התחמקות ממס, על-ידי הצהרה מוקטנת של שוי המלאי בתום השנה.

9. סעיף 29 להצעה קובע, כי ניתן יהיה לפסול את פנקסי החשבוניות של נישום גם בגלל אי-הנפקת חשבות משלוח או חשבונית בעת הוצאת סחורה מעסק. כיום הסעיף מאפשר פסילה עקב אי-ירישום תקבול בקופה הרושמת, ואין כל הבדל מבחינת הניסיון להעלים הכנסות בין אי-ירישום תקבול במזומנים לבין אי-ליווי סחורה בדרך, בתעודת משלוח.

10. שינוי חשוב מוצע בסעיף 31 להצעת החוק: כיום על פיגור בחשולם מס מוטלים, מלבד הקנסות, הפרשי הצמדה וריבית שנתי של 4%, או ריבית שנתי של 36%, לפי הגבוה שבהם. בתנאי אינפלציה גבוהה, הריבית החלופית הינה מעל לשיעור האינפלציה. מוצע לבטל את הריבית והחלופית לחלוטין, ולקבוע כי על מס ששולם שלא כמורה, או בעת הגשת דוח שנתי, ייחוספו הפרשי הצמדה וריבית של 12% לשנה. הסעיף גם יסמין את שוי האוצר לשנות את השיעור, בהתאם לתנאים שיהיו במשק, מזמן לזמן.

11. סעיף 35 להצעה יקבע כי לפקיד השומה תהיה הסמכות להגדיל מקדמות; אם יוכרז לו כי המס שיגיע מהנישום בשנה השוטפת יעלה כ-20% ומעלה מעל המס שנקבע במקדמות מלכתחילה. כיום השיעור הנ"ל הינו 40%, ובתנאי משק יציבים שיעור זה גבוה מדי וגורם לתשלום הפרשי מס ניכרים בעת הגשת הדוחות השנתיים, במקום שמש זה ישולם באופן שוטף, בעת השנת ההכנסה, במהלך השנה, במקדמות.

12. סעיפים 37, 38 ו-40 להצעת החוק מטרתם לבטל דחייה בלתי-סבירה של השלח קנסות בשל אי-תשלום מס במועד, בשבוע או בשבועיים, ולקבוע כי הקנס יוטל, במקרה של פיגור, החל מהמועד החוקי לתשלום המס.

13. בסעיף 41 להצעת החוק מוצע להטיל "קנס גירעון", במקרה של הגשת דוח משוער, שבו סכום המס נמוך מהמס ברוח הסופי —

גירעון גדול (הליכוד):

אחרי יורע שאחרי מציע היום לשנות רבע מהפקודה?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

לא רבע אבל חלק.

גירעון גדול (הליכוד):

ספור, רבע.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

— — בשיעור העולה ב-25% לפחות על המס על-פי הדוח המשווע.

14. סעיף 44 להצעת החוק יתקן את סעיף 216 לפקודה ויוסיף על העבירות גם אי-הנפקת תעודות משלוח ואי-הגשת רשימות מלאי בתום השנה.

אחרי סוף חודש זה, התיקון המוצע גם מסמין את שר האוצר לקבוע הטבות מס בשיעורים שונים לענפי תעשייה שונים ולסוגי נישומים שונים, ולקבוע מתי ההנחה ממס לא תחול.

בכוונתנו להביא לוועדת הכספים תקנות מייד עם אישור הצעת החוק הנוכחית, כדי לאפשר המשך מתן הנחות ממס לעובדים במשמרות בסוגים מסוימים של מפעלים, אשר ניתן לעודד בהם, באמצעות מכשיר המס. הפעלת משמרות נוספות לצורך ניצול הפוטנציאל הקיים במפעל.

2. בסעיף 9 מוצע לצמצם את הזיכויים בשל הוצאות לטיפול רפואי, להוציא טיפול וביטוח רפואי שניים, וכן בשל הוצאות להחזקת נטלי יכולת פיסית במוסדות.

דן תיכון (הליכוד):

למה הזיכוי בגין רפואה שניים כל כך חשוב?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

יצוין שגם כיום מוגבל הזיכוי להוצאות רפואי מעבר לתשלומים המשתלמים לקופות-חולים, היינו ניתן זיכוי בשל הוצאות רפואי פרטיות בסכום מוגבל.

במקביל מוצע בסעיף 11 להתיר זיכוי של 75% מהתשלומים למוסד לביטוח לאומי במלואם, לרבות התשלומים למס מקביל המשולמים באמצעות המוסד לביטוח לאומי, כביטוח אשפה.

3. בסעיפים 8, 13 ו-15 מוצע לקבוע, כי אגודות או חברות הזכאיות לדרוש כי הכנסתן תיחשב כהכנסת חבריהן או כי ההכנסה תחולק ביניהם, יצטרכו לאחד את חאריך סיום שנת הכספים שלהן. הוראות אלה באות כדי למנוע העברת הכנסות חוץ כדי ניצול חוקי המס, בניגוד לכוונת המחוקק.

יצוין במאמר מוסגר, שהאוצר הפיץ בינתיים תזכיר חוק לתיקון פקודת מס הכנסה מס' 70, שיובא בקרוב לאישור הכנסת, ומטרתו להעביר את שנת המס לגבי כל הנישומים לשנה קלנדריה. ייתכן שהבית יספיק לדרן בחקונים 69 ו-70 יחד, ואם הם יאושרו, ניתן יהיה לוותר על הסעיפים הנ"ל.

4. בסעיפים 16 ו-17 מוצע להשוות בין הבעל לבין האשה בכל הנוגע להנחות ממס בשל עבודה במשמרות, זיכוי בעד הוצאות לטיפול רפואי שלהם, ולנושא הדין החל לגבי ההכנסה מיגיעה אישית במשק חקלאי של בני הזוג, כשאחד מהם עובד בעיקר מחוץ למשק. הוראות אלה מטרתן לסלק עיוותים בנטל המס על הכנסתה של אשה הזכאית לחישוב נפרד.

5. העברת מלאי לנכס קבוע או העברתו בלא תמורה מלאה, רואים כמכירה במחיר השווי, על-פי הוראות סעיף 85 לפקודה. עם זאת, המס החל על המכירה משתלם רק בעת הגשת הדוח השנתי, כעבור זמן רב. מוצע בסעיף 19 בחוק כי התשלום יבוצע בתוך 30 יום מהאירוע, כפי שהדבר קיים לגבי רוחי הון.

6. בעת פירוק חאגיד משתלם מס רווח הון על-ידי בעלי המניות על ההפרש בין התמורה המתקבלת מהפירוק לבין ההשקעה המקורית שלהם בחאגיד. ואולם, המס עלול להשתלם כעבור שנים מספר בערכים נומינליים, בעת סיום הליכי הפירוק. מוצע, בסעיף 20 לחוק לתקן את סעיף 93 לפקודה ולקבוע, כי המס שיגיע ישתלם בערכים ריאליים, היינו בתוספת הפרשי הצמדה וריבית.

7. בסעיף 24 להצעת החוק מוצע, כי ייקבע מפורשות לגבי

חברת ל"ח, ישיבה רל"ב

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

חיים רמון (המערך):

לחברות, לא ליחידים.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

חבר הכנסת רמון, מדובר בחוק עידוד התעשייה (מסים).

בשווייץ — בין 8.6% ל-44.8%. בברזיל — בין 35% ל-40%. רק לאחר הרפורמה המוצעת כעת בארצות-הברית יהיה המס שם על רווח בלתי מחולק של חברה 35%.

הצעת החוק היא לשנת המס 1986 בלבד מאחר שלקראת שנת המס 1987 תיבחן רפורמה כוללת אשר תהיה כפופה לאפשרויות התקציביות ולמדיניות הכלכלית של הממשלה בעת הכנת התקציב.

אדוני היושב-ראש, אבקש להעביר את שלוש הצעות החוק, לאחר דיון בהן, לוועדת הכספים להכנתן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

יגאל כהן (הליכוד):

מתי תחליטה על כך הממשלה?

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לסגן שר האוצר, חברי הכנסת, הדיון בשלוש הצעות החוק יהיה דיון משולב. עד עכשיו נרשמו 12 חברי כנסת לדיון, אני מודיע שאני סוגר את הרשימה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כמה חברי כנסת נותרו באולם?

חיים רמון (המערך):

כל מי שנזכר באולם, עומד לדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מודיע שאני סוגר את הרשימה. כמו כן, אני מודיע שאקפיד על הזמן. ואני גם מודיע שחבר כנסת שלא יהיה נוכח באולם כאשר אקרא בשמו לא יוכל לבקש אחר כך רשות דיבור. לאחר הודעות אלה, רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי. הוא איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צכן, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר. אם חבר הכנסת וילנר לא יהיה באולם, אתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת גדעון גדות.

יאיר צכן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, לא הבנתי אם בדיון משולב ניתן זמן של עשר דקות לנואם לכל הצעת חוק או לשלוש הצעות יחד?

היו"ר א' נחמיאס:

לא, ברגע שנקבע שהדיון הוא משולב יש לך רק עשר דקות.

יאיר צכן (מפ"ם):

חברי כנסת פנו אלי וביקשו שארחיב בהסברים.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מתאר לעצמי שיש לך כשרון לכך, אבל בדיון המשולב ניתנות רק עשר דקות לנואם.

גדעון גדות (הליכוד):

אני מוותר לך על חבר הכנסת וילנר.

יאיר צכן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בגלל השעה המאוחרת אני רוצה להסתפק בשלוש הערות קצרות — ובהבעת צערי על שחוקים אלה אינם זוכים לדיון רציני יותר בגלל הנסיבות שבהן הם מובאים לפנינו.

15. בסעיף 47 מוצע, כי כל בן-זוג יהיה רשאי לעיין בדוחות שהגיש בן-הזוג השני, כאשר לתקופה שבה היו נשואים וחיו יחד.

16. בסעיפים 53 ו-54 מוצע להחליף את ההגדרות של הפרשי הצמדה וריבית בחוק מס שכח מקרקעין ובחוק מס רכוש וקרן פיצויים, כדי להתאימן להגדרה המוצעת בהצעת חוק זו.

ברצוני להוסיף, כי מינהל הכנסות המדינה מתכנן רכיזיה כוללת בכל חוקי המס, על-ידי קודיפיקציה של המסים הישירים והמסים העקיפים בהכנסת נוסח משולב של פקודת מס הכנסה וחוקים נלווים אחרים. האוצר צופה כי התיקון המוצע ותיקון נוסף של המעבר לשנת מס קלנדרית, אשר יוגש בקרוב, הם התיקונים האחרונים — אתה שומע, חבר הכנסת גדות — בפקודת מס הכנסה, המתוכננים לפני ביצוע הרביזיה כאמור, איך אומרים? — אם ירצה השם.

אני עובר להציג ולהביא לאישור הכנסת את הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15). התשמי"ו — 1986.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשלושה חודשים קיבלה הכנסת תיקון לחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, התשמי"ו — 1986. על-ידי הוספת סעיף 11 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, באופן שהרחיב את הסמכויות שנקבעו בחוק זה בעניין מינוי מפקח מיוחד לחברה ממשלתית או לחברה מעורבת, כמשמעותן בחוק החברות הממשלתיות.

מתברר כי תיקון זה רחב מדי בנקודות מסוימות, ומוצע לכן לחקנו בשני עניינים: 1. לכפוף את השימוש בסמכות מינוי המפקח, המוענקת על-פי התיקון לשר האוצר — לאישור הממשלה; 2. על-מנת למנוע הכבדה על חברה ממשלתית הרצצה להנפיק מניותיה בחוץ-לארץ, מוצע לפטור אותה מתחולת סעיף 11א ה"ג, אם הוחלט לפטור אותה מהוראות מסוימות בחוק החברות הממשלתיות, כאמור בסעיף 63 לחוק החברות הממשלתיות.

אבקש מהכנסת להעביר את הדיון גם בהצעת חוק זו לוועדת הכספים.

לבסוף, הריני מתכבד להגיש לכנסת את הצעת חוק לחיקון חוק עידוד התעשייה (מסים) בקריאה ראשונה. דברי ההסבר המפורטים בהצעת החוק ממצים למעשה את הנושא לצורך הצגתו בכנסת.

ברצוני להוסיף רק את הדברים האלה: א. סכום ההטבה במסים של 110 מיליון שקל חדש מתפצל לסך 50 מיליון שקל חדש, על-ידי הורדת שיעור המס מ-52% ל-45%.

ב. היתרה בסך 60 מיליון שקל חדש נובעת מהגדלת שיעורי הפחת כדלקמן: לכל ענפי התעשייה — 15% במשמרת אחת, 18% בשתי משמרות ו-22% בשלוש משמרות; על ציוד חדש שנרכש בשנת המס 1986 יותר פחת של 20% במשמרת אחת, 24% בשתי משמרות ו-30% בשלוש משמרות, לפי שיטת היתרה הפוחתת, להבדיל משיטת הפחת של הקו הישר הנהוגה כיום, למשך שש שנים.

ג. עלי להדגיש כי הורדת שיעור המס הינה משמעותית מאוד. 7% הקטנה בשיעור מהורם למעשה כ-14% הקטנה של המס שישתלם בשנת 1986. מתוך 14 ארצות שפורטו בדוח ועדת שטיינברג, יישארו רק שלוש ארצות במס בשיעור נמוך יותר: אוסטרליה — 40%, שווייץ — בין 8.6% ל-44.8% —

— הצעת חוק לחיקוק פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

יאיר צבן (מפ"ס):

גם כאן היתה הבחנה דקה. חבר הכנסת דן תיכון, שתהיה ברוא אבל תשתוק.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מצטרף לבקשתו של חבר הכנסת יאיר צבן.

גדעון גדות (הליכוד):

אם הוא ישתוק הוא יהיה חולה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת גדות, אתה מדבר אחרי חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפ"ס):

אני אומר בקיצור נמרץ, אני חושב שזה לא רק עשייה של יתר צדק חברתי אלא יש כאן תמריץ לחיזוק הרפואה הציבורית על פני הרפואה הפרטית. ועל כך צריך לברך. זה רק מחייב את הרפואה הציבורית, הן הממשלתית, והן של קופות-חולים, להתייעל ולשפר את עצמה. זה מחייב, לכן, גם להקצות להם את המשאבים הדרושים כדי שיעלו את השירותים וישפרו אותם.

הערה שלישית בנושא עידוד התעשייה. כולנו בעד עידוד התעשייה.

דן תיכון (הליכוד):

הייתם נגד, לפני שנה הצבעת נגד.

יאיר צבן (מפ"ס):

אתה יודע שזה רק הרישא. חכה לסיפא.

דן תיכון (הליכוד):

אני נכנע.

יאיר צבן (מפ"ס):

כולנו בעד עידוד התעשייה אך לעולם איננו יודעים, במציאות של היום, באיזו מידה העידוד הזה, דוגמת העידודים האחרים שעליהם ממליצים בפנינו, הוא אכן כזה שהתעשייה וקוקה לו כדי להבטיח לעצמה רווח הוגן, או שזהו עידוד יתר שלא רק שאיננו מועיל אלא הוא עלול להזיק מפני שהוא מבטיח רווחים מועדפים בלי שיהיה תמריץ לבעל המפעל לייעל את עצמו, לשכלל וכדומה.

בעידוד הקונקרטי הזה יש דווקא יותר צמידות לתהליכים של ניצול יתר של צידוד וכדומה, אבל, כלכל, הולכים בכיוון של הקלת נטל המס לחברות, לתעשיינים. הדבר הזה אינו חל כאותה מידה על העובדים בתעשייה ועל עובדים במקצועות אחרים. גם על כך נצטרך, כמובן, לומר דברים בוועדה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן, רשות הדיבור לחבר הכנסת גדעון גדות, ואחרי — לחבר הכנסת יעקב זאק אמיר.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פקודת מס הכנסה לא די לה לטפל רק בלקחת. הפקודה צריכה להיות חכמה דיה גם בלחת. הווי אומר, צריך להשתמש בפקודת מס הכנסה גם כדי לעודד מגמות במשק. שהן מעניינה הלאומי של החברה כאן, הוצאת, לדוגמה, סבורני כי למרות כל התיקונים וההוספות

הערה אחת — בנושא המיסוי על עבודה במשמרות. אני שותף, כמו חברי כנסת רבים, למחאה על כך שיש סחבת הולכת ונמשכת בהסדר הנושא הזה. אנחנו יודעים שעל הפרק עומדות זה כמה שנים שתי שאלות: שאלה אחת — השיטה שעל-פיה תינתנה הקלות במס; והשאלה השנייה — הענפים, המקצועות, סוגי העובדים שעליהם יחולו ההסדרים של הקלות במס.

אינני רוצה להיכנס כרגע לוויכוח על הפרטים. אני רוצה לומר קיש כאן ויכוח כאליו קונצפטואלי, האם כוונת הפטורים הללו היא לתת פיצוי על העבודה במשמרות או שכוונת ההנחות וההקלות הללו להוות פיתוי לעובדים שיסכימו ויאותו ללכת ברצון לעבוד במשמרות.

אני רוצה לקבוע שהמציאות היא כבר כזאת, והיא תהיה כזאת גם בעתיד, שאיש לא יוכל לטעון שמדובר כאן רק בפיצוי או רק בפיתוי. יש כאן גם זה וגם זה. ואומר מדוע.

ראשית, כבר כיום ההסדר הזה חל על עובדים שלא עומדת בפניהם הברירה האם לעבוד במשמרות או לא. איש אינו יכול לבוא היום ולטעון שאם מחר יצמצמו את ההקלות האלה במס העובדים הללו יאמרו: יותר אין. משחקים בעבודה במשמרות. אנחנו עובדים רק במשמרת ראשונה.

הנימוק השני הוא, שאלו היתה במשק מדיניות שכו ראויה לשמה, שאכן נותנת פיצוי ראוי לעבודה בכלל ולעבודה במשמרות במיוחד, או אפשר היה לטעון את הטענה הזאת. אבל כאשר לא זוהי המציאות, אין לך ברירה. דווקא הממשלה הזאת הכניסה את שיקולי המס כמדיניות שכו. ביום שבאה הממשלה לכלל העובדים במדינת ישראל ואמרה להם: אני שוחקת לכם את הברוטו, אבל אפצה אתכם בנטו על-ידי הקלות במס או על-ידי שינוי במדרגות המס, על-ידי הקלה בנטל המס, באותו רגע נתנה הממשלה הזאת לגיטימציה לכך שהקלות במס לא יהיו רק פיתוי אלא גם פיצוי.

אני שואל את השאלה לגבי האחיות למשל, אחרי כל הדרמה שראינו. אנחנו רוצים שאחיות תרצינה לעבוד במקצוע. מה תאמר? למפעל מסרים, שבלאו הכי כבר יש בו עבודה קבועה של שלוש משמרות או של שתי משמרות — כן, אבל לאחיות שאתה רוצה למשוך אותן לעבודה במשמרות — לא. מדוע? יאמר לי האוצר: אם אתה רוצה לתגמל אותן על המאמץ של העבודה במשמרות, תן להן פיצוי זה בשכר. ראינו את הנכונות הגדולה לתת זאת בשכר.

האמת היא שבמשא-ומתן, שמהלים תמיד יש כל מיני התחכמויות, באמצעות כל מיני תשלומים, רק כדי לא לתת זאת בשכר. יסדרו אוטובוסים, יסדרו הסעות, יסדרו כל מיני דברים שהם חיוניים כשלעצמם, וכלכר שבשכר יינתן כמה שפחות.

יתר על כן, מי שמקבל את הקונצפציה של פיתוי ולא פיצוי יהיה עקבי ויאמר: אם יש אבטלה לא צריך לתת פיתוי. כי בתנאים של אבטלה, לעובד אין ברירה. הוא יעבוד גם במשמרת רביעית. לא צריך לתת לו שום פיתוי כדי שהוא יעבוד במשמרת שנייה או שלישית. לכן, אני מציע לא להיצמד לקונצפציה מסוימת, אלא לראות את החיים הממשיים, לראות את התנאים של העובדים, ולנקוט גישה זו כאשר התקנות יובאו לאישור הוועדה.

הערה שנייה: אני מבכר על החיקוק בנושא הטיפול הרפואי לא רק מכיוון שהיתה כאן פריבילגיה לעשירים.

דן תיכון (הליכוד):

איזו פריבילגיה? לחולים.

חוברת ל"ח, ישיבה ד"ר

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

את חוק המיסוי בתנאי אינפלציה ולהתייחס לחוק מס הכנסה (תיאומים) כשל אינפלציה) וכן לחיקונים נוספים שנעשו בפקודה במהלך שנת 1985. אם יעמדו בכל המשימות הנ"ל ויאשרו את הרוחות הנ"ל, יצטרך הנישום, לקראת הכנת הרוח לשנת 1986, ללמוד מחדש את הפקודה ואת חוק תיאומים בשל אינפלציה. ששנו בצורה מהותית. אי אפשר להתחבבל מזה? אי אפשר להשתגע?

על כך אמר רואה-החשבון עוזי שטיינברג, כי מהחוק המקורי שהוא הכין נשאר רק השם. וכזכור, חוק זה נכנס לתוקף רק בשנת המס 1985.

רק שינוי הפקודה הנוכחית יביא להתרת הסיכון האיום הזה שבו נתונה מערכת המס היום. במדינה מודרנית, ובעיקר לאור הצלחת התוכנית הכלכלית שאמורה להביא לייצוב המשק, אין זה הגיוני שכל פעם ייתוסף טלאי על פקודה, שהיא אחת הפקודות המרכזיות במדינה.

חקיקת פקודה חדשה תמנע גם את הצורך בעבודת הבילוש הדרושה כיום כדי להבין סעיף מסוים. ושוב דוגמה — בהצעת החוק הנוכחית מוצע לחקן את סעיף 46. שימו לב, סעיף זה מפנה אותך לסעיף 120א, המחזיר אותך לסעיף 20א, המעביר אותך לסעיף 175, ומשם חזרה לסעיף 7.

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
ומשם אחת יוצא מדעתך.

גדעון גדות (הליכוד):

זאת כבר אמרתי קודם. משם כבר יצאת קודם. חזרו רק נתיב אחד שעל הנישום לעבור כדי להבין את סעיף 46, וזה המצב כמעט בכל שאר סעיפי הפקודה.

הפקודה היא כל כך מסובכת עד כי מר ישראל שטראוס, שכיהן עד לאחרונה כנשיא לשכת רואי-החשבון, אמר כי במצב שנוצר כיום במערכת המס בישראל, אין לרואה-החשבון ממוצע אחד אפשרי לעמוד בדרישות המערכת. ובזרז כלל, כי אם רואי-החשבון לא יכולים לעמוד במעמסה, פקדי המס על אחת כמה וכמה.

הצעת החוק הנוכחית כוללת שני מרכיבים עיקריים. ראשיתם הקלות והטבות צנועות הניתנות לנישום, כגון הקטנת שיעורי המס על עבודה במשמרות וניכוי הוצאות לטיפול שיניים. אך עיקר הצעת החוק עוסקת בהכבדת העול על הנישום, שיצטרך להגיש דוח נוסף על המלאי הסופי, ובהרחבה רצינית ביותר של סמכויות פקדי השומה שיוכלו לפסול ספרים עקב אי-רישום תעודות משלוח או עקב אי-הגשת דוח על מלאי כמועד. עשרות סעיפים נוספים מקנים לפקיד השומה סמכויות בלתי-מוגבלות כמעט והופכות את הנישום לחליף כמעט לחלוטין ברשויות המס ובפקידיו. הדבר מוזר ביותר. הרי הם נמנעים היום מלקבל החלטות כי הם לא מכינים שום דבר בעניין — או לתת להם עוד סמכויות?

בעבר כבר הצעתי להקטין את מרחב הפעולה של פקדי השומה ולהגבילו רק לאותה שנה שבה הוגש הדוח. הרחבת סמכויותיו של פקיד השומה גורמת לעיכוב בסגירת השומות, וכבר היום יש כ-2 מיליון שומות שעדיין לא נסגרו, וסרבול המערכת כפי שמוצע בהצעת החוק רק יגדיל את כמות השומות הבלתי-סגורות.

לסיים, ברצוני לשבח ולהתייחס להצעה לתיקון חלק ג' לפקודה זו. הצעה זו דנה במתן אפשרות לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בתקנות הטבות כמס לגבי

לפקודה, ועליהם אעמוד בתוך כמה שניות, לא מצאו אנשי האוצר את שאר-הרוח המספיק כדי להשתמש בפקודה ככלי וכמנוף לעזור במציאת מקורות פרנסה לצעירים יוצאי צבא שסיימו את חוק שירותם למדינה — שירות מפרך כעל משמעות עליונה ביותר.

יש הרבה חברי צעירים שמחפשים את עצמם ומבקשים להשתכח במלאכות, דווקא במשמרות, וכאן מונחת לפנינו הזדמנות הפו לסייע בידם. עלינו להבטיח הקלות במיסוי לצעירים יוצאי צבא, שיבואו לעבוד במשמרות בשירותי חירות ותעופה שהם אכן שואבת לעצמאות כלכלית.

בטרם אשוב לנושא זה בהרחבה, הרשו נא לי להתייחס מעט לחוקי המס.

יורי צבן (מפ"ם):
מה זה בהרחבה?

גדעון גדות (הליכוד):

בהרחבה — כמסגרת הזמן שנתר לי.

היום מובאים לפנינו שני תיקוני מס. התיקון הראשון, הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה — בתוספת השינוי בחוק מס הכנסה (תיאומים) בשל אינפלציה, שהוא כידוע חוק שטיינברג. חוק זה, המובא היום לקריאה שנייה ושלישית, מוכיח פעם נוספת את הצורך בביצוע רפורמה יסודית בכל מערכת המס בישראל. רפורמה זו צריכה לכלול החלפת הפקודה הקיימת בפקודה חדשה, שתהיה בהירה ופשוטה ובעיקר מובנת.

התיקון השני הוא הצעת התיקון לפקודת מס הכנסה, וכו' עסקתי כרגע. המובא היום כתיקון מס' 69 לפקודה. להזכירכם, פקודת מס הכנסה נוסחה מחדש בשנת 1961, ומאז ועד היום נעשה בה כשלושה תיקונים כממוצע בכל שנה. ואין מדובר בתיקונים קטנים אלא בשינוי של עשרות סעיפים בכל פעם. גם הפעם לא חרג האוצר ממנהגו והביא הצעת תיקון ל-56 סעיפים, שהם כרבע מכלל סעיפי הפקודה. המפליא הוא, שבכל התיקונים המוצעים אין התייחסות לחיילים משוחררים ולדרגים שבהן ניתן לעודד אותם לעבור לייצור. לנושא זה, הכטחתי להכיר הכנסת-צבן, אתייחס בהרחבה בהמשך.

ברצוני לחזור לצורך הדחוף בשינוי כללי של הפקודה הקיימת. קצב התיקונים הרצחני והסיכון והבלבול שנוצרו אינם מאפשרים לאדם רגיל להתמצא ולהבין את סעיפי הפקודה. לפני כמה שנים עוד ניסו שלטונות המס לשכנע נישומים להבין לבדם את דוחותיהם ולהיעזר בלשכות הייעוץ של מס הכנסה. כיום, אפילו פקדי המס אינם מתמצאים בפקודה, ומומן שאין הם יכולים לייצג לנישומים כיצד למלא את הדוח.

לצורך הבהרת הסיכון אביא לדוגמה נישום, הנקרא למשרדי פקיד השומה לשם סגירת השומות שהגיש לשנים 1981 עד 1985. כידוע, אין זה מצב רמיוני כי אם מציאות שהנישומים נתקלים בה כל הזמן. הרי אנחנו יודעים בדיוק זה שבע שיש רבים מאוד שהשומות שלהם לא נסגרו, ובכן, הנישום יצטרך להסביר לפקיד המס את הדוח שהכין לשנת 1981 על-פי החוק שהיה קיים באותה שנה. את הדוח של שנת 1982 הוא יצטרך להסביר לאור התיקונים שהוכנסו באותה שנה, וכן לתאם את הכנסות על-פי חוק המיסוי בשל אינפלציה, שנכנס לתוקף באותה שנה. את הדוחות לשנים 1983 ו-1984 הוא יצטרך להסביר לפי התיקונים שהוכנסו בפקודה באותן שנים. כבואם לבדוק את הדוח של שנת 1985 עליהם לשכוח

— הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

מחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט — 1969. לעניות דעתי, יש להרחיב את המסגרת.

אדוני סגן שר האוצר, אני מקווה שאתה יחד אתי, שאתה מקשיב למה שאני אומר. בסעיף 7(ב) של הצעת החוק כחוב: "שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע תחנות הטבה במס, לגבי הכנסה מעבודה במשמרת שנייה או שלישייה או מהענקה המשתלמת בעד פריזן עבודה — — — במקום "במפעלי תעשייה שעיקר פעילותם בשנת המס היא פעילות ייצורית כמשמעותה בחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט — 1969", אני מציע, לכתוב: במפעלים הזכאים לעידוד לפי חוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט — 1969. אם תתקבל ההצעה, הרי ככל שבעלי המפעלים והמעסיקים ייהנו, גם העובדים ייהנו. אני חושב שגם העובדים צריכים להיכנס לקטגוריה זאת.

אני רוצה לצטט מרשד עורכי-הדין חוטר-ישי. במשרד זה נעשתה עבודה מלומדת. לפחות עלי היא עשתה רושם. אני רוצה לצטט כמה דברים שאולי יש בכוחם לשכנע את סגן שר האוצר, ובאמצעותו את שר האוצר ואולי גם את הממונה על הכנסות המדינה. אני רואה בדברים שנאמרים על-ידם הקלה חשובה מאוד להמשך עידוד העבודה במשמרות.

בדוח שלהם נאמר: "כבר מהגדרה זו ברור כי עובדים במפעלים שונים, גם כאשר המפעלים כשלעצמם נהנים מעידוד לפי חוק עידוד התעשייה (מסים), הנ"ל — אינם כלולים בהגדרה, שכן לא ניתן לאמור עליהם כי עיקר פעילותם היא ייצורית". לכן, אמרתי שאני מעריך מאוד מפעלים שעיקר פעילותם היא ייצורית, אבל אני מעריך גם עבודה כמו של אחיות, כמו של עובדי בתי-מלון, כמו ב"אל על" וכמו במפעלים אחרים שבהם עובדים כשלוש משמרות. אני חושב שאנחנו צריכים בהחלט לסייע להם.

בקטע אחר של הדוח נאמר: "פסיקה ענפה קבעה, כי לצורך חוק עידוד התעשייה, ייצור הוא עשייתו של ייש מוחשי מחומרי גלם מוחשיים ואין די בשינוי צורה בלבד, שאין בו כדי לשנות את מהות חומרי הגלם ואופייתו. יש לזכור כי הצורך בהזדקקות לפסיקה נבע מכך שאין בחוק לעידוד התעשייה (מסים) הגדרה מחייבת למונח 'תעשייה'. כתוצאה מאי-בהירות זו והצורך לפנות מדי פעם לפרשנויות של ועדות ערר ובתי-משפט, נוצר מצב שבו דווקא הסיג הזה — 'פעילות ייצורית' — מהווה מגבלה קשה בהפעלת החוק. כך, לדוגמה, עבודות של תחזוקה ותפעול מערכות שונות אינן מהוות פעילות ייצורית, על אף שבזרור כי בלעדית לא ניתן לקיים את הפעילות, ועל אף שהפעילות עצמה חשובה ביותר למשק המדינה".

יש נימוקים חשובים נוספים, אני רוצה להביאם כצורה שוטפת. אני חושב שיש בהחלט מקום שסגן שר האוצר והמשרד שלו יתייחסו לכן. אני רוצה רק להביא לידעתכם עוד דבר אחד, את תשובת משרד התעשייה והמסחר מ-29 ביוני 1986 לעורך-הדין חוטר-ישי בזה הלשון: "מכתבך לשר התעשייה והמסחר הועבר לעיון. על פניו נראית לנו בקשתכם להגיונית" — את זה אומר דוד ברודט בשם שר התעשייה והמסחר — "ולכן אני נכוא בדברים עם שלטונות המס כדי לבחון את השאלה".

לצערי הרב, השאלה כנראה לא נבחרה עם שלטונות המס על-ידי משרד התעשייה והמסחר, והנושא הזה מחריב טיפול,

הכנסות מעבודה במשמרות שנייה ושלישייה. הטבות אלה יכולות להינתן רק לעובדים במפעלים יצרניים, דהיינו במפעלים המייצרים מצרכים ממשיים בלבד.

לדעתי, יש להרחיב את מסגרת הזכאים ולהוסיף עליה את כל העובדים במפעלים הזכאים לעידוד לפי חוק עידוד התעשייה, והכוונה להכללתם של עובדי "אל על" ועובדי בתי-המלון.

יסיכמו אתי סגן שר האוצר ואנשי האוצר, כי עובדים אלה עוסקים בשירותים שהם לכל הדעות בבחינת ייצוא. לכולם ידועה תרומתם הנכבדה של אותם עובדים ושל המפעלים שבהם הם עובדים לאיוון מאזן-התשלומים של ישראל. אין שום מגזר יצרני במשק שהערך המוסף שלו מתקרר לזה של בתי-המלון. האם אין זה ממטרות הממשלה לעודד צעירים יוצאי צבא לכוון ולהשתלב באותם מפעלים? וכיצד יכולים לעודדם אם לא על-ידי מתן הטבות והקלות במס? מה עוד, שגם מבחינת המדינה זה כדאי, שהרי משך הזמן של הסבת צעיר לעבודה במלון או בשירותי תעופה הוא קצר יחסית. על כן, אני מכין את הגישה שאותה נקט האוצר על-ידי אפליית אותם עובדים. הכנסת עובדים אלה לתוך מסגרת הזכאים, תוך הגבלת הזכאות ליוצאי צבא בלבד, תפתור בעיות תעסוקה רבות של חיילים משוחררים וימנע הצורך בייבוא עובדים מחוץ לארץ לכביצו אותם עבודות. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת גדעון גדות. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב זיאק אמיר, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, אני מתייחס לחוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986. אני רוצה לומר בתחילת דברי, שכל מטרתי בעלוית לדון הזה היא להביא בפני הבית נושא קרדינלי וחיוני למדינת ישראל, והוא נושא העבודה במשמרות, במיוחד במפעלים שבהם יש תהליך ייצור מתמשך. יש לעודד את העובדים במפעלים אלה, כדי שיסיכמו לעבוד במסגרת תוכנית עבודה של שלוש משמרות, בכלל זה בשבתות ובחגים. לעניין זה אני מבדיל בין עובדי ייצור לבין עובדי שירותים שנדרשים לעבוד בשלוש משמרות. הנימוק שלי הוא שאנשים שנדרשים לעבוד בשלוש משמרות זכאים בהחלט, בגלל שנינו תנאי עבודתם, לעידוד מהמדינה, באמצעות הנחה משמעותית בתשלומי מס הכנסה. לו היתה מגיעה הרפורמה במס הכנסה, ביוזמת הממשלה ושר האוצר, כפי שהובטח בזמנו, הייתי אומר ניחא. אבל היום, היות שזה לא הגיע לידי מימוש וההבטחה נשארה על הנייר, אנחנו צריכים לעודד את האנשים שעובדים בצורה לא רגילה, גם אחרי-הצהריים וגם במשמרת שלישית, באמצעות הקלות משמעותיות במס.

אני יודע שיש ויכוח בנושא זה ויש ועדת-משנה בראשותו של חבר הכנסת דן תיכון שמלבנת את הבעיה. אנחנו בהחלט בדעה שיש להקל עד כמה שאפשר על עובדי המשמרות. בצורה זו גם ניצור מקומות עבודה נוספים במשק. מפני שאם המפעל עובד 24 שעות רצופות במשמרות, וכל המשמרות הן מלאות, אין ספק שהייצור הוא בהיקף מלא וגם השירות הוא מלא.

קראתי בעניין רב את החוברת שעובדי "אל על" הוציאו כעזרת מומחים. בהחלט השתכנעתי שמפעלים צריכים להיות

— הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

שדנו בחוק למיסוי כתנאי אינפלציה על שיעורי הפחתים. אמרו לכם ששיעורי הפחתים נמוכים מדי, ואתם אמרתם: לא נחזור על הטעויות שעשינו בעבר, כשנים עברו, כשהיה פחת של 50% או של 25%. ולכן הורדתם את שיעורי הפחתים. עכשיו אנחנו מחזירים את הכול, אבל בדלת האחורית, כך, כשקט, שאף אחד לא יבחין, ואנחנו מורידים את פטורי המס באמצעות החוק לעידוד התעשייה.

עכשיו אני עובר לחוק הגדול, מה שנקרא: פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 69). אם אתה רוצה לעזור לתעשייה, למה לא תעזור גם לעובדי התעשייה בנושא המשמרות? אני רוצה לחזור על דברי חברי שהשתתפו בוועדת-המשנה שטיפלה בנושא זה. אבל, אדוני סגן השר, אני רוצה לטעון את הדברים שאחראים אמרת ונציג האוצר אמר בוועדת הכספים בעת שדנו שם בנושא הזה.

אתה יודע מדוע הארכנו את החוק בארבעה חודשים בלבד ולא בשנה? כי אמרנו שמה שאתם מציעים איננו מספיק, אינו עונה על הבעיה. אין בו תמריץ לעודד תעסוקה במשמרת שנייה ובמשמרת שלישית, הוא גם לא כולל ענפים רבים, כמו, למשל, ענף התיירות. ראש הממשלה הבטיח לפני חודש שהוא ישווה את התנאים בין התעשייה לחירות, אבל אנחנו לא מוצאים ביטוי להבטחות הללו בחוק שהוצג לפנינו.

אתם אמרתם מעל הדוכן הזה, בלחץ שלי, שנאריך את החוק בארבעה חודשים כדי שנוכל לדרון בו בכבוד ראש, לאחר שנתייחס אליו שלא רק באמצעות גובי המסים אלא באמצעות תוספת התפוקה שתצמח לנו מהמשמרת השנייה והשלשית. ולאחר ארבעה חודשים, אחרי שאנחנו מאריכים את החוק הזה במשך שש שנים תמיד לתקופות קצרות, כי אתם לא פותרים את העניין הזה, אתם באים לכאן באמצעות אותו חוק, תיקון מס' 69, וכבר צריך להפרידו לשני חלקים, שכן את נושא המשמרות צריך לאשר כבר בשכוע הבא.

אני רוצה לדבר על ההטבות הלא-משמעותיות שניתנות היום, שהרי איש כמעט לא רוצה לעבוד במשמרת שנייה ושלשית, אלא אם כופים זאת עליו. מכוח ההטבות האלה לא כדאי לו לעבוד. ומדוע לעובדי חברת החשמל כן, ולעובדי "אל על" לא, ומדוע לתיירות לא? זה ענף תעשייתי.

נתנו לכם ארבעה חודשים, ואתם מעמידים אותנו שוב בפני עובדה קיימת. שוב אנחנו בני ערובה שלכם. לכן, אציע להאריך את תוקף החוק והתקנות בחודשיים נוספים, זאת אומרת, לחודשים אוגוסט-ספטמבר, ולקראת תחילת אוקטובר אתם תביאו לנו חוק מתוקן בעניין הזה, חוק שיתרום לתוספת בתל"ג — תוצר לאומי גולמי — לתחילת הצמיחה, לתוספת בתפוקה, לעידוד אמיתי.

קחו את המכון לפריען עבודה — יש לכם שם מומחים בתחום התעסוקה והתפוקה. אני רוצה שתראו את החוק הזה באמצעות גובי המסים בלבד. זה לא חוק של גובי המסים בלבד, זה חוק של תוספת תפוקה, אדוני סגן השר, ואחרי שליווית אותי במשך שנים בעת שדנו בחוק הזה, ידעת שאנחנו לא מסכימים להמשך השיטה. ואין לי טענות אליך בעניין הזה. אבל כשעולים אל הדוכן הזה ונותנים לכנסת הבטחה, צריך גם לעמוד מאחוריה. וזו עיקר טענתי אליך.

ועכשיו, אני עובר לכמה סעיפים נוספים, שכן תיקון מס' 69 הוא, כנראה, תיקון כול-ידי. שהרי יש בו נושאים מסובכים והם מזעזעים באמת את הפקודה. ועד כמה שהצלחתי לעכל אותו, וקשה לעכל אותו כי הוא עוסק בנושאים שונים ומגוונים

מפני שאם משרד האוצר יגיע למסקנה שאכן יש לעודד את העובדים בעבודה במשמרת שנייה ובמשמרת שלישית בכל מגזרי המשק, לא רק במגזר הייצורי, בזה נסייע למקומות השונים לעבוד בלא תקלות ובכך נסייע למשק בכללותו.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת זאק אמיר. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם עסקנו בחוק שכר מינימום, עכשיו אנחנו עוסקים בחוק מס מקסימום, בראשית דברי אתייחס לחוקים הקטנים, שכפי הנראה איש מלבדי לא יתייחס אליהם.

אדוני סגן השר, חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15) — אם אתה מבין על מה אני מדבר, רשום לפניך את ההערה הבאה.

עדנה סולודר (המערך):

סליחה, איזה מין שאלה היא זו אל סגן השר "אם אתה מבין על מה אני מדבר?"

יאיר צבן (מפ"ם):

אם הציון של השר היה בשעתו 90, אז הוא לא יודע מה הציון של סגן השר.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע שתקשיבו לדברי חברת הכנסת עדנה סולודר, אם תקראי את החוק ותבקשי שייסבירו לך אותו, יש להניח שרק לאחר ההסבר תוכלי להבין את דברי. מכל מקום, אני בטוח שאתה, אדוני השר, תבין.

אתם פשוט מביאים את החברות הממשלתיות למצב שבו הן לא יקבלו קווי אשראי מחוץ-לארץ ללא ערבות מדינה. אני התנגדתי לתיקון המפורסם בעת שהובא, ובצורה שבה הובא. חשבתי שזה תיקון גורף, עכשיו, כשאתם באים לתקן את התיקון הגורף, אתם שוב טועים, להערכתי, וההתייחסות היא אל מה שנקרא "אמיסיות בחוץ-לארץ", אבל היא איננה עונה על בעיות המתעוררות בתחום מתן אשראי מחוץ-לארץ מחברות ממשלתיות. לכן, הייתי מציע לכם, שלקראת הדרון בוועדת הכספים, אם יהיה דיון וגם אם לא יהיה דיון, הביאו בחשבון את ההערה שלי ונסו לנסח את החוק בצורה כזאת שהוא יענה על הבעיה שעוררתי.

עכשיו לנושא חוק עידוד התעשייה (תיקון מס' 10) — החוק הוא טוב. אבל אני רוצה להבין פעם אחת את המטרות ואחרי הקדימות שלנו בתחום התעשייה. אני רוצה להבין, מדוע לפני שנה לקחנו את כל מה שאתם רוצים לתת היום. מתי אנחנו טועים: היום כשאנו נותנים, או לפני שנה כאשר לקחנו את כל ההטבות האלה מן התעשייה? ומדוע צריך היה לדרדר את התעשייה למצב כזה, שהיום אנחנו זועקים הצילו, בכחינת SOS, כדי להציל את התעשייה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

החכם מכל אדם אמר: עת לצחוק ועת לבכות.

יאיר צבן (מפ"ם):

עת להרוס ועת לבנות. קודם היתה עת להרוס, ועכשיו עת לבנות.

דן תיכון (הליכוד):

אולי אתה זוכר, למשל, את הוויכוח הגדול שהיה בעת

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

המיסוי ואת כל הפטורים וההקלות לכאורה, ותוריד את שיעורי המס לשיעורים סבירים של 30%—35%, ככל פעם אנחנו מציעים חוקים והקלות לפי מידת הלחץ. כואב לתעשייה, ובאמת כואב לה — מביאים את חוק עידוד התעשייה (מסים). בשנה הבאה יגבה מס הכנסה פחות כסף — ונעלה את שיעורי המס. זה לא רציני. אי-אפשר לתכנן תעשייה, אי-אפשר לתכנן השקעות, אי-אפשר לתכנן משק במדיניות מיסוי כזאת.

פתאום מצאו 110 מיליוני שקלים, שהם בערך 70 מיליוני דולר, כדי לתת פטורים לתעשייה. אני מטפל במיסוי בווערת הכספים, ואני, זוכר שעל הרבה הרבה פחות מזה עמד מס הכנסה על רגליו האחריות, ואם יש 70 מיליוני דולר, למה רגישים כל כך לצורכי בעל מפעל התעשייה או לחברה ואין רגישים לעובדי החברה, לעובדי התעשייה? למה נשאר מס של 60% על עבודה? סגן שר האוצר אמר שכנושא של מיסוי חברות אנחנו כבר בין המדינות המתקדמות ביותר בעולם, ועול המסים הוא קטן מאוד יחסית למדינות העולם.

יאיר צבן (מפ"ם):
זה לא נקרא מתקדם.

חיים רמון (המערך):

אני הבנתי שסגן שר האוצר ציין זאת לחיוב. אבל במיסוי על עבודה אנחנו בין המדינות המפגרות ביותר, והמיסוי על עבודה אצלנו הוא כמעט החמור ביותר בין מדינות העולם. אבל זוהי, בדרך כלל, שיטה. ככל שאתה מתקרב לאדם העובד, לאדם היוצר, אתה מטיל עליו מס. ככל שאתה מתרחק ממנו, אתה מטיל פחות מס. כך מגיעים למצב שבו אין לחלוטין מס על רווחים מן הבורסה, המס על רווחי הון הוא עד 42%, מס חברות גם כן מקטינים, ובמס על עבודה מגיעים ל-60%.

אבל טבעי הוא שכן יהיה, מכיוון שלכלל הציבור אין כוח לזעק, למה קמה הזעקה על המסים בשנה הזאת? כי בפעם ראשונה אחרי הרבה שנים גם החברות וגם העצמאים שילמו שיעורי מס שמתקרבים ל-60%. אז קמה זעקה. אבל כשהעובדים שילמו בשנים 1982, 1983 ו-1984 שיעורי מס של 60% ולמעלה מזה, אז הכול היה בסדר. אז איש לא נזעק. זאת הבעיה של מערכת המיסוי במדינה.

לכן אני מציע לכם, אם כי זוהי שעת לילה מאוחרת, לזנות את כל סעיפי הסעיפים וההקלות. הבה נחקה בעניין הזה במידה מסוימת את ארצות הברית, שביטלה או עומדת לבטל את כל ההקלות ואת כל הפטורים לסקטור כזה וכזה, ולהטיל מס סביר והגייוני כך שאיש לא ירגיש צורך לבקש הקלה. נטיל מס על עבודה בשיעור שאינו עולה על 30%—35%, ומס על חברות והון — — —

אוריאל לין (הליכוד):

למה התנגדת לביטול כל ההטבות ממס?

חיים רמון (המערך):

אני לא התנגדתי. מה שאתה קורא ביטול הטבות — אתה התכוונת לדברים אחרים שקשורים לייחסי עבודה.

אוריאל לין (הליכוד):

לא, אני הצעתי ביטול מוחלט של כל הטבות המס, ואתה וחבר הכנסת אפרים שלום התנגדתם לזה. אני רוצה שתהיה עקבי.

חיים רמון (המערך):

אני לא זוכר. כאשר התנגדתי להצעתך, התנגדתי לבטל את מה שאתה הגדרת כחשמל חינם ודברים מהסוג הזה.

— ויפה אמר חבר הכנסת גדות, שחלק גדול מן הפקודה מוזעקת בתחומים הרגישים ביותר, אולי לא בכמות המס שתיגבה אבל ביחסים שבין הנישום למס הכנסה.

אביא לך דוגמה. יש בעיה של עצמאים. הם מנהלים פנקסים. הם מכינים דוח, והם באים למס הכנסה, ואיש לא מתייחס שם לספרים ולדוחות שלהם. אומרים להם: הוסיפו 50%. אתם לא רוצים להוסיף 50%? נפסול לכם את הספרים. וזאת, בלי שפקיד השומה יבדוק את הספרים שלהם. אם אתם רוצים ליצור משטר חדש, אמנה חדשה בין הנישום ובין מס הכנסה, אתם צריכים להוכיח רצון טוב, ולא רק בדיבורים אלא גם במעשים. ואחם לא עושים זאת. אתם פוסלים ספרים כלי שהספרים האלה מגיעים אליכם אפילו לבדיקה שטחית.

הוזכר כאן הוזכרו על הוצאות רפואיות. תגידו לי, האם זה מה שהיה חסר לכם? האם מכאן תצמח הישועה, מן הבריאות של הציבור? אם היה עיוות, מדוע לא תיקנתם אותו במשך 38 שנים אלא נזכרתם רק השנה? אבל לרפואת שיניים אתם משאירים את הציבור, כי בריאות השיניים היא חשובה יותר. אומנם אין ביטוח בריאות, אין קופת-חולים לשיניים, אבל יש ביטוח רפואי בתחום השיניים. פה אתם משאירים את ההסדר של הציבור, ואת ההכרה בהוצאות רפואיות אתם מבטלים. האם זה מה שנחוץ? האם זהו מקלט המס הגדול ביותר שהיה לעם ישראלי? ונניח שמישהו נוקט לתרופות, הוא לא יוכל לקנות אותן. כי קופת-חולים אינה מזהה אותו בהחזרים. זהו העוול הגדול. מייד יגיד לי חבר הכנסת צבן שאת הסעיף הזה מנצלים רק העצמאים ולא השכירים. נכון, זוהי הטענה שמושמעת —

יאיר צבן (מפ"ם):

גם שכיר כמו יפת יכול לנצל את זה.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, שהמנצלים הגדולים של החוק הזה הם דווקא השכירים המתוחכמים, כל הפרופסורים והמבנים שמכינים דוחות וכאים לקבל את ההחזר ממס הכנסה.

בסעיפים 37, 38 ו-40 פשוט מביעים אי-אמון בפקידי השומה, שכן אתם נוטלים מהם את הממכירות לבטל קנסות. ומדוע? מי אם לא הם מכירים את הנישום?

סעיף 41 מחזיר את קנס הגירעון. אני חשבת שהקנס הזה עבר מן העולם בשעתו ולעולם לא אתקל בו שוב, והנה עכשיו הוא חוזר בדלת האחורית.

בקיצור, זהו אוסף מזור של תיקונים שחלקם מיותר ומכביר, ואין תימה שעל התיקון הזה ישבו במשך חודשים רבים ושקלו אם להגיש אותו או לא, ולבסוף החליטו להגיש אותו. נדמה לי שכשהוא יגיע לדיון בוועדת הכספים, לאחר שיאושר כאן, חלק די ניכר מן הסעיפים הללו לא יופיע בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — לחבר הכנסת אפרים שלום. ואני חוזר ומבקש סליחה מחברי הכנסת שאני מעיר להם לקצר בדבריהם.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כראשית דברי אני רוצה לומר כמה מלים על חוק עידוד התעשייה (מסים). אני חושב ששיעורי המס במדינת ישראל הם גבוהים, גבוהים מדי. הבעיה היא, שבמקום לערוך רפורמה כוללת, שתפשט את כל מערכת

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (חיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (חיקון מס' 10) —

במשמרות: אני מצטרף לביקורת העקרונית שהיושבראש עכשיו, חבר הכנסת דן תיכון, מתח על העניין.

אורה נמיר (המערך):

לא יכול להיות.

חיים רמון (המערך):
למה?

אורה נמיר (המערך):
דן תיכון מותח ביקורת?

חיים רמון (המערך):

לא, לא, חס וחלילה.

היו"ר ד' תיכון:

את כועסת עלי היום, גברתי. לא אחיישר בעיניך היום.

אורה נמיר (המערך):

העניין סגור בתקיעת כף עם שר האוצר.

חיים רמון (המערך):

אני, דרך-אגב תומך בעמדתה. יש לנו מספיק עבודה בוועדת הכספים. את הצרה הזאת תשאירו לוועדת העבודה והרווחה.

אורה נמיר (המערך):

לנו יש מספיק עבודה, אבל יש חקנון לכנסת ועליו נשמור.

חיים רמון (המערך):

תראו איזה בלבול קורה פה — בא האוצר ב־1981 ואמר כך: יש ציוד שלא משתמשים בו, נעזר את העבודה במשמרות במקום שיקנו ציוד חדש. הגיוני, אבל מה? אי-אפשר לעמוד בלחצים, ולכן מכניסים גורמים שלא צריכים להיות שם. אני יכול לדעת איזה ציוד לא מנוצל היה, למשל, בחברת החשמל? שום ציוד לא מנוצל, ואז באים, בצדק, עובדי "אל על" ואומרים: רגע, למה עובדי חברת החשמל כן ואני לא? ובאמת אין לי חשובה טובה, אין לי חשובה, כי אם עובדי חברת החשמל כן, גם עובדי "אל על". אחר כך אומרים, עובדי "אל על" כן, ואז גם המלונאות, ובצדק, כי גם זה עסק חשוב, ואז הכול משתבש, כי איש לא יגיד לי שיש כיסא לא מנוצל בכית-מלון, אין דבר כזה.

אוריאל לין (הליכוד):

אתה מוכן לבטל את ההקלה על משמרות?

חיים רמון (המערך):

בתנאים שאני דיברתי עליהם, חבר הכנסת לין, כללית, אני מוכן לבטל את כל ההקלות בתנאי שתהיה הורדה בשיעורי המס על עבודה. אם יבוא היום מס הכנסה ויגיד: אני מציע לבטל את כל ההקלות בכל התחומים לכל המגזרים, אני אתמוך בביטול ההקלות, בתנאי ששיעורי המס יורדו. הרי כשיש 60% מוכרחים למצוא פטנטים.

אוריאל לין (הליכוד):

חיים רמון (המערך):

אני מסביר לך. שרוח שטיינברג אמר: אני לא מבין איך אפשר להיות. יש שמשלם מס אמת. באמת קשה לו להיות בתנאים האלה. מה קורה? עושים פטנטים: זה לא משלם 60% באמצעות זה שהוא גר בעיירת פיתוח; זה לא משלם 60% באמצעות זה שהוא עובד במשמרות.

עקב זיאק אמיר (המערך):

בעיירות פיתוח לא מקבלים כלום.

אוריאל לין (הליכוד):
לא, לא.

חיים רמון (המערך):

אם כך, אתה טועה בי. אני לא התנגדתי מעולם מעל הדוכן הזה לביטול כל ההטבות. כבר חודשים רבים אני מדבר על העניין הזה מעל כל כמה ציבורית שאני מוזמן אליה, וגם בוועדת הכספים ומעל הדוכן הזה. זאת עמדתי, ואני חוזר עליה: יש לבטל את כל ההקלות.

אוריאל לין (הליכוד):

אני שמח לשמוע.

חיים רמון (המערך):

אומר דבר חמור: הביאו את ההצעה בדבר המשך מתן ההקלות לעיירות פיתוח — איך אפשר להתנגד להצעה ציונית כזאת? אני לא התנגדתי, אבל אמרתי את דעתי ונמנעתי מהצבעה. כי אני בעד הצעה שלפיה ישלמו בעיירות פיתוח 30% מס ולא חיתנו להם הקלה מ־60% ל־55% כדי שהם ירגישו טוב. ואם כל עם ישראל ישלם 30% — 35% ויאכפו את חוקי המס וזה יהיו פשוטים, מס הכנסה יגבה אותם סכומים, אולי יותר.

אוריאל לין (הליכוד):

אותי אינך צריך לשכנע.

חיים רמון (המערך):

בסדר, אבל אתה פשוט טועה לגבי עמדתך.

אני כמובן לא אתנגד לחוק עידוד התעשייה (מסים). אבל אני אומר לך, אדוני סגן השר, אני מכיר עובדים בתעשייה, ובמסגרת דיון בוועדה על עידוד התעשייה אני אבקש לעודד גם אותם ולהוריד את שיעורי המס שלהם מ־60% ל־50%.

אני רוצה להתייחס בקצרה לחיקון מס' 69 של חוק מס הכנסה. באופן עקרוני אני מברך על החיקון הזה. אני משוכנע שחברי שביקרו באופן חריף את החיקון הזה לפקודה אולי לא הספיקו לעיין בו ולכן הם מתנגדים לו. חלק גדול מהתיקונים פה באים למנוע התחמקות ממס באופן חוקי. אביא רק דוגמה אחת לגבי סעיף 38.

למשל, עד היום, חברי הכנסת, לפי סעיף 38, יכול היה המעביד להחזיק את הניכויים שהוא ניכה מעובדיו במשך שבועיים ולא לשלם עליהם לא ריבית ולא הצמדה ולא שום דבר. היום, האינפלציה אומנם יותר קטנה, אבל, עדיין, שבועיים פירושו 1% — 1.5% ריבית, וזה גם כן כסף. בתקופת האינפלציה זה היה המון כסף. מובן שהחיקון הזה בא כאשר חלק גדול מן הסוסים כבר ברחו מן האוורות, אבל מי יודע, אולי תהיה שוב אינפלציה, וזה טוב, על העניינים האלה הערנו אני וחברים אחרים בוועדת הכספים במשך השנים, כשהאינפלציה הייתה בשיאה, כשאנשים עשו מזה הון תועפות. לצערי, מס הכנסה לא הזדרז, אבל אומר על זה משהו כאשר אביא בקריאה שנייה ושלישית את החוק לחיאום בשל אינפלציה.

לכן, באופן עקרוני אני מברך בהחלט על חיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69). צריך לתקן בסעיפים, צריך לבדוק אותה, אבל היא באה בהחלט לאסוף את מס ההכנסה. הבעיה שלנו היא ששיעורי המס כל כך גבוהים, כי המס איננו מוטל על כל האוכלוסייה. חלק נושא בעול כבד, חלק נושא בעול חלקי וחלק אינו נושא בעול כלל.

אני רוצה לומר משהו לגבי סעיף 7, בדבר עבודה

— הצעת חוק לחיקון פקודה מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

חיים רמון (המערך):

תאמין לי, אני יודע, אף אחד לא מקבל כלום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הבאת דוגמה לא רצינית.

אורה נמיר (המערך):

אף אחד — זה לא נכון.

חיים רמון (המערך):

כל אחד מוצא סעיף של הקלה. באים בתי-המלון — בבתי-מלון כן ניתן הקלה במשמרות, ולאחיות לא ניתן? כל השכית היתה נמנעת אילו יכולנו להכניס את האחיות לעסק הזה. יכול להיות שזה לא טוב לקונצפציה המקורית, אבל מדובר בחיי אדם. גם זה הגיוני. ועובדי מחשבים שעובדים כלילות, לא? גם הם נותנים שירותים לתעשייה. וכך, אם רואים, שכלל עיוות קטן נוצר עיוות עוד יותר גדול ועוד יותר גדול, עד שאי-אפשר לעמוד בזה. אבל, אם כבר נותנים, צריך לתת בצורה הוגנת. ואת זה אנחנו נשנה בוועדה. אם נוכל להכניס מגזר אחד קטן כלי לפתוח פרץ גדול, אולי נעשה את זה.

אני רק מראה איך בכל השיטה, כאשר הכסים מעוות, התוצאה בסופו של דבר היא מפלצתית. בלתי-ניתנת לעיכול. נעשה אי-צדק, ומי שיותר חזק וחוסף יותר הוא שינצח, וכך אנחנו מחנכים את האזרח. לדעת, לא זו הדרך.

אני רוצה להביא דוגמה נוספת לחברים שטענו נגד חיקון מס' 69: אחת הדרכים הפופולריות להתחמקות ממס במדינת ישראל היתה והינה לרשום חברות ברמאללה ובשטחים. דרך אגב, עשו את זה דווקא שלומי אמוני ארץ-ישראל השלמה, שניצלו את העובדה שהשטחים הם לא בריבונות ישראלית לתרגילי מס מאוד מתוחכמים, והדבר הזה עלה ועולה הון ותועפות. חיקון מס' 69 בא לתקן את זה. עכשיו יש בעיה: יש כאלה שהם נגד תשלום מס. אבל הם בעד סיפוח ארץ-ישראל, הם בעד סיפוח השטחים, ואני רוצה לראות כיצד הם יישבו את הסתירה הזאת כאשר נדון בחוק הזה.

יאיר צבן (מפ"ם):

עם החלת החוק, להוציא חוק מס הכנסה.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה לראות איך הם יישבו את הסתירה הזאת בדיון בוועדת הכספים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אפרים שלום, ואחריו — לחבר הכנסת אוריאל לין.

אפרים שלום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה, מס' 69, נדונה היום, למעשה, בפעם הראשונה, והיא כוללת תיקונים ושינויים מהותיים בכל פקודת מס הכנסה. חלק מן השינויים מכוונים ישירות למיסוי בחקלאות, כתעשייה ובמשמרות, ולדעתי יש בהם גם נסיגה חמורה בתפיסת המהות. דווקא בתחום של הקואופרציה החקלאית, לרבות החקלאות המאורגנת כגוף יצרני, שחלק גדול מתוצרתו מיועד לייצוא והוא בעל ערך מוסף גבוה.

בהזדמנות זו של התיקון המקיף לפקודת מס הכנסה אני רוצה להעיר כמה הערות ולבקש שיעשו בה כמה תיקונים. מעבר לכך, אני חושב שאנחנו מריבים כשנה האחרונה בתיקונים בנושא מס הכנסה, בנושא המיסוי, ואנחנו מבלבלים

את הציבור יתר על המידה. כמעט אין חודש שאין בו תיקון כלשהו. הנה, היום אנחנו דנים בתיקון מס' 69, וכבר ראיתי תזכיר שהופץ במשרד הממשלה וניתן גם לחברי ועדת הכספים — תיקון פקודת מס הכנסה מס' 70. ומיד לאחר הפקודה הזאת, שתעבור את הקריאה הראשונה, אנחנו עומדים לאשר את חוק מס ההכנסה (תיאומי אינפלציה), ויש תיקון נוסף בנושא של התעשייה. אם כן, יש כאן תיקון על גבי תיקון. ואני חושב שהיה טוב והיה רצוי שפעם אחת ולתמיד — דווקא עכשיו, בתקופה של רגיעה וכשאין אינפלציה — נביא תיקון יסודי בסיסי אחד. לדעתי, גם התיקונים שנעשו השנה בנושא האינפלציה היו טובים אולי לפני שנה או שנתיים, וכבר חל עליהם חוק ההתיישנות.

עכשיו אני רוצה לומר בנושא הזה כמה הערות. בסעיף 9 לפקודה, באגודות השיתופיות — בשנים האחרונות הוקמו עליידי תנועתנו יישובים מספר, והם עדיין אינם מוגדרים מבחינת היישוב. אלה הם היישובים הקהילתיים, ואני חושב שיש צורך להגדיר אותם. זה שנה שלמה שהדבר לא בא לתיקון.

סעיף 7 לחוק מדבר על הנחה ממס על עבודה במשמרות. אני מברך על זה, אני חושב שזהו דבר טוב והוא יהיה לברכה. כבר הועלו כמה הצעות חוק פרטיות והצעות לסדר-היום בנושא זה, אבל אי-אפשר לדבר על הצעת חיקון לגבי עבודה במשמרות, שלא תכלול את כל המגזרים. איני חושב שיש צדק בכך שחקלאי העובד למעלה מ-16 שעות ביום, וגם עובד כלילה בעונות קטיפ, זריעה, מיון ואריזה, לא יהיה כלול בתחום זה של עבודה במשמרות ולא יקבל הנחה. הוא חלק מהמגזר היצרני, ולא ייתכן שהדבר לא יבוא לידי ביטוי בחוק.

סעיף 8 לחוק מדבר על העברת עודפים וגירעונות מאגודה. היה כלל מקובל שאגודה שיתופית היא עסק של חבריה. לעתים קורה, שבענפים מסוימים יש עודף או חסר. לא ייתכן שבאותו מגזר, לגבי העודף שהוא מחלק, אומרים: בבקשה, זוהי חוספת של מס הכנסה. אבל, כאשר יש חסר ודורים לחלק אותו, לא מכירים בכך. זהו עסק ככל עסק אחר. ענף אחד עשוי להרוויח וענף שני עלול להפסיד. ייתכן שמשק ירוויח מפרדסנות והיה לו הפסד בכותנה. לא ייתכן שהוא לא יוכל להעביר מענף לענף או, מסעיף לסעיף.

אותו דבר גם לגבי השותפויות. אתם נותנים כאן הטבה לנושא השותפות. אבל אם במשק יש שותפות של בעל ואשה, הרי קודם כול אין מכירים בעבודת האשה, ושנית, אם יש הכנסה מענף משותף, זוקפים הכול להכנסת הבעל ודבר לא להכנסת האשה. מפרדים, ואז המשק, הרשום על שמם כדת וכדין וחתום עליידי נוטריון, הוא כביכול של הבעל, והאשה איננה נחשבת לשותפה. הוא צריך לשלם 60% מס שולי גם על ההכנסה השייכת בעצם לשניהם.

בפקודת מס ההכנסה יש סעיף 462, וצריך להביאו לידי ביטוי גם כאן. כדי שגם את ההכנסות וגם את ההוצאות יזקפו בהתאם לחוק. הייתי מציע למחוק מהצעת החוק הנוכחית את שני הסעיפים 8 ו-13.

סעיף 9 מדבר על זיכוי ממס על הוצאות רפואיות, ואינני רוצה להרבות בהערות.

יש בהחלט מקום לחשוב על הנושא של רווח ריאלי מרווחי הון. הוראת הסעיף קובעת כי לפי בקשת הנישום יחושב המס על רווח הון ריאלי כאילו נבע הרווח בחלקים שנתיים שווים. בתוך תקופה שאינה עולה על שש שנים. כמגזר

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

המגזר החקלאי תורם לא פחות, בעיקר בשטח היצוא, ויש לתת לו אותן הטבות.

והערה אחרונה לחבר הכנסת אוריאל לין. נכון הוא שאני התנגדתי להורדת הטבות, ואומר לך מרדכי. בעיקרון אתה צודק, אבל במדינת ישראל אנו חנונים לחסדי הפקידות, ודבר שאפשר להשיגו בהסכמים או בחקיקה יוצא מידיה של הפקידות. אני לא רוצה להלאות אחכם, אבל יש דברים שאנחנו מסכמים אותם בוועדת הכספים ובוועדות אחרות ועד שמקבלים אותם יוצאת הנשמה. לכן התנגדתי ואמרתי שאיני רוצה להיות תלוי בידי פקיד זה או זה שיצא את הנשמה לאזרחים. אם יש חוק, אין לו ברירה והוא חייב לתת את ההטבות. לכן אני התנגדתי. אם עכורת הפקידות היתה משתפרת והביורוקרטיה היתה פוחתת, אני בטוח שאפשר היה לחקן חוקים רבים. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת אפרים שלום. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר כהנא; אם הוא לא יהיה, ידבר חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשתדל להעיר את הערותי בצורה מאוד מאוד תמציתית, בלא דברי רקע והסבר.

קודם כול, אתייחס לתיקון פקודת מס הכנסה. אני חושב שחלק מהנושאים נמצא בהכנה אפילו כמה שנים. התיקון של נושא מבחן השליטה והניהול בחברות, שהוציאו, בעצם, את ההשקעה מישראל אבל לא תמיד הן נחשבות לתושבות מדינת ישראל, ועל כן אין הן משלמות מס — אני חושב שזה תיקון במקומו.

אנני רק בכמה נקודות עיקריות. עניין ההוצאות העודפות — זה בעצם מוסד הגיבול בכסילות. אדם מקבל טובת הנאה, החושבת אצלו להכנסה. במקום שהוא ישלם מס, מי שמשלם את המס זה המוסד. המוסד משלם לו מוסיף תשלום על מה שהוא היה צריך לשלם כמס הכנסה. בצורה זו אנחנו מעודדים הוצאות נוספות, לא רק כמוסדות ציבור אלא גם בחברות עסקיות רגילות, ויש בהחלט מקום לבחון את כל נושא ההוצאות העודפות, ולעשות שהמס יוטל ישירות על מי שמקבל את טובת ההנאה.

במס רווחי הון אני חושב שאנחנו מסתכנים. יש הרבה מקרים שבהם מדובר בהעברת נכסים, לא מדובר במימוש של רווח הון, ואנחנו עושים תרגילים שונים כדי שלא לשלם מס רווח הון.

נושא העבודה במשמרות, פריון העבודה וסעיף ההסמכה הכללי — אני מקווה שזה לא יאושר בוועדת הכספים. זו נסיגה מהרפורמה הישירה, זה פתח לאמצעים של הקלות במס, ונוכחנו בעבר שאלה נכשלו כולם. כדאי שנאמץ את יצרוננו ונזכור מרדכי ביטלנו אותם כשנעשתה הרפורמה הישירה במס הישיר, הרפורמה של הפרופסור בן-שחר. אם נכדוק את הרקע להחלטות מאז, אני משוכנע שלא נרחיב את זה.

אני מודה שהייתי שותף במידה מסוימת לשגיאה ששינוי כשהנהגנו מס מוגבל על עבודה במשמרות, וכסופו של דבר הנהנים האמיתיים היו עובדי חברת החשמל.

לגבי השאלה של הפרדה בין אשה לגבר — אני מבין שקשה לעשות הפרדה בין הכנסתה של האשה העובדת בעסק בעלה. יש בעיות, אבל את העיקרון הטמון בסעיפים אלה צריך

החקלאי. אם היה רווח הון מציד מסוים, מחלקים אותו רטרואקטיבית לשש שנים, זה מצטרף להכנסה ועליו לשלם מס שולי של 60%. לדעתי, זהו דבר מעוות, דבר שאיננו קיים בסקטורים אחרים ואיננו צריך להיות קיים גם כאן.

יושב כאן גם הממונה על הכנסות המדינה. אני הייתי מציע להוסיף בתיקון מס' 69 קיזוז של רווחי הון לגבי הנכסים העוברים מענף לענף. לא ייתכן שאם למשק יש ציוד מסוים והוא עובר מענף לענף, הרי בסקטורים אחרים יש אפשרות של קיזוז ואילו בחקלאות הדבר איננו ניתן, אי-אפשר לקזז. אם משהו מגדל פרחים לייצוא ומחר הוא עובר לענף אחר, הרי אם הוא מחסל ענף כלשהו זה נחשב לרווח הון ומה שהוא משקיע איננו נחשב והוא אינו יכול לקזז.

אני מציע שהדבר יחול גם על נכסים חלופיים שנרכשו מענף חקלאי שחוסל ולא רק בדברים אחרים.

בסעיף 29 לתיקון מדובר על הכנסה מצטברת. התוספת של סעיף 130(ב) לפקודה קובעת שהחקלאים חייבים לדווח לפי שיטה מצטברת. עד היום דיווחו מרבית החקלאים לפי שיטת המזומן שהיא פשוטה ואיננה דורשת עבודה רבה. קביעת התיאומים והשיטה המצטברת דורשת תיאומים לקביעת החתך החשבונאי והסוף-שנתי, דבר מסובך ביותר. אין נמנע ליד כל חקלאי עורך-דין צמוד ויועץ צמוד ורואה-חשבון צמוד. זהו דבר בלתי אפשרי וגם הוא פוגע בחקלאות המאורגנת. שיטות אלו מכבידות ביותר וזה גורם לכך שחקלאים רבים יבחרו מהשיטה המאורגנת, דבר שיפגע דווקא בצד הארגוני ובמס ההכנסה.

בגלל השעה המאוחרת אדלג על כמה סעיפים ואתעכב רק על הנקודות החשובות ביותר. אני חושב שגם לגבי המלאי יש צורך לעשות את ההתאמה ולתקנה. אף שהדבר הובטח, הוא לא בא לידי ביטוי. אותו דבר בנושא הריבית על פיגורים וגם בנושא של סוף שנת המס המצטבר.

יאר צבן (מפ"ם):

אתה מוכן לנמק?

היו"ר ד' תיכון:

אני חשבתי שאתה כבר הלכת לישון.

אפרים שלום (המערך):

אם היושב-ראש ירשה לי, אני מוכן בהחלט לנמק.

גם בסעיפים אחרים יש מקום לתיקונים. אני מקווה שהחוק יעבור לוועדת הכספים ושם יהיה לנו הזמן לדון בכל הסעיפים הדורשים תיקון. גם לגבי הנישום הזכאי בפרק ב' וגם בסעיפים אחרים.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, עוד דקה, ואפילו פחות מדיקה, לנושא התעשייה. אני מכרז על החוק המדבר על מיסוי בתעשייה. יש בו תרומה חשובה בהקטנת המס. אני מסכים עם היושב-ראש שאמר קודם לכן, כי לפני שנה הכבדנו ועכשיו אנחנו באים להחזיר בעצם מה שלקחנו.

אני חושב שאם מדברים על הקלה במגזר התעשייתי, אי-אפשר להתעלם בחוק גם מהמגזר החקלאי. לפני למעלה משנה אני העליתי הצעה להשוות את חוק עידוד השקעות בחקלאות לחוק עידוד השקעות בתעשייה. מן השר הופיע בוועדת הכספים ואמר שהוא מקווה שבתוך חצי שנה יוגשו התיקונים, ואכן, יש תיקונים על גבי תיקונים, אבל החוק לעידוד השקעות בחקלאות לא הוגש והסעיף הזה בינתיים לא חל על החקלאות. נכון הוא שהמגזר התעשייתי תורם, אבל

— הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10) —

הזה כסעף 32 — ותיקון מס' 69 מתקן את סעיף 174 — יש הגדרה: "השנה הקובעת לעניין סימן זה" — "השנה הקובעת" — אחת ההגדרות החוזרות ונשנות. מגדירים אולי שמונה פעמים מהי "שנה קובעת" וכל פעם כותבים משהו אחר באותו חוק. הרי זה יכול להוציא את האזרח השלוי והפלגמטי ביותר מדעתו, אם נשאר לו דעה אחרי שהוא מעיין בחוק הזה.

אני קורא לך לפעול — וזה עניין שנתון לדרג מיניסטריאלי, פקידותי, לא דרושה כנסת לצורך זה — ולהביא לכן שיגישו לנו את הנוסח המשולב של פקודת מס הכנסה כדי שלאזרחים יהיה כלי פשוט יותר להבין, לפחות את המס — להבין לפי מה הם צריכים לשלם אותו — שלא לדבר על כך שצריך להקל במסים באופן כללי, כי נטל המסים כבר מדי, אבל לא זה הנושא שאלינו אכנס בדברי על תיקון מס' 69.

עכשיו, אדוני סגן שר האוצר, אני רוצה להתייחס לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15). יושב-ראש הישיבה, חבר הכנסת דן תיכון, כבר העיר על כך, אני מבין שהיה אילוף והיה צריך להכניס סעיף שמדינת ישראל לא תיפגע בצורה רצינית על-ידי מצב משפטי נתון, אבל הכניסו סעיף גורף הנותן, למעשה, בידי שר האוצר — היום מתקנים זאת ואומרים שדרוש אישור ממשלה, אבל זה איננו משנה, זו עדיין סמכות אקזוטית בלבד — סמכויות מפליגות המתאימות למדינה טוטליטרית. נוסף על המקרה הספציפי שרוצים להתגבר עליו ועליו אין ויכוח, נותנים בידי המדינה סמכויות אדירות שהיא אינה זקוקה להן, וזה רע שהן יהיו בידיה.

דבר זה נעשה בדרך של תוספת בוועדת הכספים, בדרך של הסתייגות. זה הגיע לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ואיש מבין חברי הכנסת שהרימו את ידיהם אז והצביעו במליאה — אינני מדבר על חברי ועדת הכספים — לא ידע על מה הוא מצביע, ורק אחר כך נתגלו לו הדברים האלה. בצורה כזאת אסור לנו לחוקק בבית הזה. לכן, קודם כול צריך לחקן את הסעיף הזה כך — ולדעתי זה אפשרי — שהוא יהיה מותאם לצרכים המיידים, שיהיה מוגבל בזמן, אם אפשר להגביל אותו בזמן, ושינוס כך שלא יהיה גורף.

כשתהיה הצבעה על הנושא הזה, אציע שהוא לא יעבור לוועדת הכספים אלא שתהיה ועדה משותפת לוועדת הכספים

— — —

יאר צבן (מפ"ס):

ועדת העבודה והרווחה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אולי ועדת העלייה והקליטה, קודם כול כדי לגוון.

יאר צבן (מפ"ס):

כדי שמישהו יקלוט את הכול.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, כן, צריך לקלוט משהו ולעלות במעלות הוועדות, אבל את זה אני אומר בבחינת חידוד באישון לילה.

מה שאני חושב כאמת, אדוני סגן השר, הוא שהתיקון הזה לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים צריך לעבור לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החוקה, חוק ומשפט. אינני חושב שעל-ידי זה ייפגע משהו מבחינת המומחיות בתחום הכספי או המשקי, ולעומת זאת, תיתוסף העין הבוחנת יותר של ועדת החוקה, חוק ומשפט בקשר לסמכויות גורפות שאינן צריכות להיות בידי המדינה.

לשנות. לאשה צריכה להיות הזכות להגיש חשבון נפרד לחלוטין.

אשר לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, אני רוצה רק להעיר: אנחנו מגיעים למצב שבו המשק הישראלי כולו יהיה או כבעלות מדינה או כבעלות הבנקים, משום שיש לנו התרחבות כלת-פוסקת של החברות הממשלתיות, המונעת מכוח רצון של ההנהלות החברות.

אני רק רוצה שתרצו, שאם לוקחים את טווח השנים 1972 — 1981 — יש לי כמקרה הנתונים שהיו אז, הם לא השתנו בהרבה — יש עלייה בהיקף התפוקה של החברות הממשלתיות בסעיפים הבאים: כרייה וחציבה — מ' 64% הם עלו ל' 66%; כימיה ונפט — מ' 23% הם עלו ל' 43%; מתכת — הם עלו מ' 18% ל' 44%; הובלה — הם עלו מ' 66% ל' 76%. יש דינמיקה כמעט מתמדת של התרחבות החברות הממשלתיות, ואנחנו ממשיכים ליצור סעיפי חוק, אינני מתכוון כרגע לסעיף שלפנינו. אני מתכוון לתיקון שנעשה בחוק החברות הממשלתיות, כדי לאפשר להן לצאת לכורסה, וכל הקשור בכך.

אני חושב שחוק עידוד התעשייה נותן שוב כיוון לשיגיה בסיסית בתפיסה. זו איננה הדרך לעודד השקעות הון בתעשייה. אם אנחנו באים לאדם שצריך להשקיע את הונו בפיתוח תעשייה ואומרים לו, שהמס יהיה מוגבל בתנאי שלא ימשיך רווחים החוצה, זה לא עידוד להשקעה. אנחנו משאירים 40% מס חברות, וחושבים שאם נפטור את ההכנסה הנוותרת מה הכנסה, בתנאי שישאירו את הרווחים בחברה ואז ישלמו מס הכנסה נמוך, יהיה בכך עידוד למשקיע. אין זה עידוד למשקיעים.

אני מסים בזה את הערותי הקצרות, ואני מקווה שהחוקים אכן יבואו על תיקונם המתאים בוועדה, לפני שיובאו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היורד ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחרי — לחבר הכנסת מתתיהו פלד. הוא איננו כאולם, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת בני שליטא.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעיר שתי הערות בנוגע לשני חוקים. לגבי ההערה הראשונה, הנוגעת לתיקון לפקודת מס הכנסה — מלאכתי נעשתה במידה מסוימת או במידה רבה על-ידי חברי כנסת אחרים.

אדוני סגן שר האוצר, אפשר לא כמעט למדוד את מידת הכיורקוטיה במדינת ישראל על-ידי הסתברול של החוקים שיש לנו. שום אורח כעל אינלינגציה גבוהה איננו יכול להתמצא בסבך החוק הזה. אחת הזכויות הבסיסיות של האזרחים היא להבין את החוקים שהכנסת מחוקקת. כידך הכלי. יש הסמכות לפי החוק להגיש נוסח משולב של חוקים, והגיע הזמן לעשות זאת. לצורך זה לא דרושה חקיקה ראשית, זו פעולה הנעשית בכנסת. אני, כמקרה, עוסק בדברים אלה לגבי חוקי מדינת ישראל וגם לגבי החוקים המנדטוריים. בצורה כזאת אפשר לייעל ולרכז את החוקים כלי לשנות כהוא זה מתוכננס, ולעשותם מוכנים ואחידים יותר, מפני ששום אדם נורמלי אינו יכול למצוא את ידיו והגליו, והוא תלוי כפקיד, בראיה ההשכון ובמול שיאיר לו אם, מישהו ימצא לו את הסעיף הנכון.

אינני רוצה להביא דוגמאות, כי אין לדבר סוף, אבל יש דוגמה אחת פשוטה. בסעיף 174 לפקודה, המופיע כמובן בחוק

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69): הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10): הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון) —

היו"ר ד' תיכון:

אדוני סגן השר, אתה רוצה להשיב?

עדיאל אמורי (המערך):

השעה מאוחרת. אשיב בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, תודה. הוא נהג בתבונה.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. נצביע על כל חוק לחור. מי בעד העברת הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 69) לוועדת הכספים ירים ידו. מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק פקודת מס

הכנסה (תיקון מס' 69), התשמ"ו — 1986,

לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

נעבור להצבעה על הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986. מי בעד העברת החוק לוועדת הכספים? מי נגד?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אבקש להצביע על העברה לוועדה ולא על העברה לוועדת הכספים.

היו"ר ד' תיכון:

שמעת.

מי בעד העברת הצעת החוק הנ"ל לדיון בוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הפיקוח על

מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15),

התשמ"ו — 1986, לוועדה שתקבע ועדת

הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

החוק עובר לוועדה. ועדת הכנסת היא שתקבע את הוועדה הרצויה.

אנחנו עוברים להצבעה על חוק עידוד התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10), התשמ"ו — 1986. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק עידוד-

התעשייה (מסים) (תיקון מס' 10),

התשמ"ו — 1986, לוועדת הכספים נתקבלה.

טו. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון), התשמ"ו — 1986 *

(קריאה ראשונה)

מאת חברי הכנסת רפאל איתן, דב בן-מאיר, אוריאל לין, עוזי לנדאו, שלמה עמר ובני שליטא.

עם כל ההבנה והצורך בסעיף מסוים — הוא צריך להיות מותאם לצרכים ואין לתת, באותה הזדמנות, בידי השלטון סמכויות רחבות מדי שמי יודע אם מחר הוא לא ירצה להשתמש בהן לאותן מטרות שלא התכוונו אליהן ואנחנו לא רוצים בהן.

בכפוף לזה, אני חושב שצריך לכוון על החוקים.

היו"ר ד' תיכון:

רשות הדיבור לאחרון הנואמים בנושא זה, חבר הכנסת בני שליטא, בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת שנותרו, אקצר מאוד בדברי. אני מבין את שר האוצר ואת הממשלה על הבאת הצעת חוק — ורק על כך אדבר — לעידוד העבודה במשמרות על בסיס של הפחתה במס הכנסה. אני חושב שזהו דבר חשוב שאדם שמתאמץ, עמל ומעלה את הפיריון גם יקבל תמורה תמורת השקעתו. אבל אני מציע להרחיב את הנושא הזה יותר מכפי שכתוב כאן.

בהצעת החוק כתוב ששר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בתקנות הטבה במס לגבי הכנסה מעבודה במשמרת שנייה או שלישית או מהענקה המשתלמת בעד פיריון עבודה במפעלי תעשייה שעיקר פעילותם בשנת המס היא פעילות ייצורית, כמשמעותה בחוק עידוד התעשייה וכו'.

אני חושב שיש לשנות זאת, להרחיב את הבסיס ושיהיה כתוב: בעד פיריון עבודה במפעלים הזכאים לעידוד לפי חוק עידוד התעשייה וכו'.

אני מבין שהחוק הזה יעבור לוועדת הכספים. ואני אחן את מלוא תמיכתי להרחבה הזאת. יש לעניין הזה גם שסתום ביטחון כלשהו — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

בני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת וירשובסקי, אני לא הפרעתי לך.

יש כאן שסתום ביטחון כלשהו משום, שכלל אופן, שר האוצר יהיה רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע את התקנות ואין סכנה שתהיה פה הרחבת יתר מעבר למה שדרוש למשק. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי חברי הכנסת, חם הדיון. היה זה דיון משולב בשלושה חוקים. אני עובר להצבעה.

יאיר צבן (מפ"ם):

סגן השר לא ישיב?

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון), התשמ"ו — 1986, קריאה ראשונה.

סבורה, שההשקעה בתשתית כבישים אינה מסוג הרכבים החשובים ביותר. הגענו למצב שבו אפילו התחזוקה בכבישים יורדה עד מאוד, ולא אני אלא מי שאחראי ישירות לנושא אומר, שמערכת הכבישים בישראל אכן ניצבת לפני התמוטטות.

אני רוצה שתדעו כמה אנחנו משקיעים בפיתוח תשתית הכבישים. מע"ץ — מחלקת עבודות ציבוריות — משקיעה השנה באחזקה 10 מיליון דולר. פיתוח כבישים בתקציב משרד התחבורה — 10 מיליון דולר. פיתוח כבישים על-ידי מע"ץ — 17 מיליון דולר. משרד השיכון גם כן משקיע בבנייה ובשקום כבישים, אבל לא ישירות בפיתוח תשתית — 14 מיליון דולר. שאר הכספים מועברים דרך משרד הפנים, ולא ברור כמה באמת מושקע בתשתית.

יש חוסר איוון תחומי ובלתי-מובן בין ההכנסות שהמדינה גובה מבעלי הרכב בדרכים שונות לבין מה שהיא מוכנה להחזיר בהשקעה בתשתית. המדינה גובה לא פחות ממיליארד 300 מיליון דולר, והיא מחזירה לפיתוח תשתית לא יותר מאשר 40 מיליון דולר, לא יותר בשנת 1986. זה, כמובן, יחס שקשה מאוד להסביר אותו. אנחנו נמצאים במצב של הידרדרות אחורה בכל מה שקשור בתשתית הכבישים בישראל. יש הרבה מאוד מקומות שבהם הזמן שנדרש כדי להגיע מנקודת המוצא לנקודת היעד הוא כמעט פירשנים ממה שצריך היה להיות. לעומת-מה שהיה לפני חמש שנים, המצב הולך ונעשה רע כל הזמן. אין זו רק שאלה של תאונות דרכים והפחתת הנפגעים בתאונות דרכים. יש הוכחות ברורות ותוחכות — קיבלנו אותן בוועדת הבטיחות — שאכן השקעות נכונות בתשתית, בקטעי דרך מסוימים, יכולות להפחית את מספר הנפגעים. בלא פחות מ-50% ו-60%.

מה הטענה המרכזית של האוצר? האוצר אומר מה שגם אני אמרתי כאשר הייתי עובד אוצר בזמני, שלא טוב לקבוע מס ייעודי, כי אם אנחנו קובעים שחלק מסוים, שאחוז מסוים מההכנסות במס מבעלי הרכב, בסעיפים כמו אלה, יוקצו, וחיוביים להקצות אותם, לתשתית של כבישים, אנחנו קבענו בעצם שההכנסות ממסים אלה יילכו למטרה ספציפית, וזה לא בריא. הרי יש לנו כלל צרכים תקציביים, ואנחנו קובעים את סדר-העדיפויות בהצעת התקציב, ושם אפשר להתווכח על הנושא. במציאות, העיקרון הזה אינו יותר מאשר תיאוריה. במציאות מוכנה הצעת התקציב בהתאם ללחצים המוכתבים לאוצר, היא מאושרת לממשלה לאחר ויכוחים מיניסטריאליים בין שרים, כאשר כל אחד אחוז באחוזתו ודורש את החלק שלו, ואז מוכא התקציב לכנסת, והוא, במידה רבה, אינו שונה מכפי שהוא יוצא מוועדת הכספים. אין שום רע בכך — — —

ענה סולודר (המערך):

האם למציאות הזאת שאתה מתאר, אתה אומר שהיית שותף?

אוריאל לין (הליכוד):

אמרתי שהייתי שותף להשקפה, לא לתהליך. אמרתי, שלהשקפה שלא טוב לקבוע מס ייעודי הייתי שותף בזמני. אבל, אנחנו מתבגרים וצריכים להתבגר, ומשום כך אנחנו חבוי כנסת. אנחנו צריכים להבין, שהעיקרון הזה הוא רק תיאורטי. אין שום סיבה שבעולם שהכנסת לא תקבע עיקרון תקציבי לפני שהממשלה מתחילה להכין את התקציב. אין שום סיבה שבעולם שאנחנו לא נאמר לממשלה: תראו, בנושא זה אתם נכשלתם, בקטע זה, בנושא זה, אנחנו קובעים לכם תחייב מראש, ואנחנו לא אומרים לכם — המציאות את ההכנסה יש מאין. ההכנסה קיימת, ההכנסה הזאת נגבית מבעלי הרכב.

יביא את החוק חבר הכנסת אוריאל לין. אני כבר מודיע רבותי, שאני נותן חמש דקות לכל נואם. מי שלא ירצה להשתתף היום — ההמשך יהיה כנראה בשבוע הבא. בבקשה.

אורה נמיר (המערך):
לא תהיה הצבעה?

היו"ר ד' תיכון:
לא תהיה הצבעה. ברשימה שלפני יש 12 נואמים, ואני לא מניח שאנחנו נשכ היום עד השעה שלוש-ארבע לפנות בוקר. לכן, ידברו ארבעת החברים הראשונים, אם הם רוצים, ולאחר מכן נפסיק את הדיון.

אוריאל לין (הליכוד):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להציע, מאחר שידוע לי שהרכבה מהמשתתפים מתכוונים לוותר על זכות הדיוור שלהם — שאנחנו נדבר בכל אופן בקצרה וכן נצביע היום. זה נראה לי רצון החברים שנרשמו.

יעקב ויאק אמיר (המערך):
אפשר גם להגביל לדקה-שתיים.

היו"ר ד' תיכון:
שמעתי, אנא צא לדרך.

אוריאל לין (הליכוד):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רק היום קראנו מחדש בעיתונים על התאונה בצומת-הבונים, שהתרחשה לפני שנה ושלושה חודשים. רבותי, אני רוצה שתדעו שתאונה זו לא הייתה צריכה להתרחש. אחת הסיבות לתאונה, שבה קיפדו את חייהם 19 נערים ונערות בדמי ימיהם, הייתה שלא מצאו 5,000 דולר כדי לסלול את כביש הגישה, שהוא כביש העפר שהתפתח אל תוך המסילה. בגלל 5,000 דולר התרחשה התאונה. משום שיש לו היה מעט הכסף — ואני לא טוען שהכסף הזה לא היה, זו הייתה הטענה של מי שלא ביצעו את תפקידם — כדי לשפר את תנאי המעבר על פני המסילה, ולו היה מעט הכסף כדי לשפר את הגישה אל המסילה מכביש העפר — התאונה האיומה הזאת לא הייתה מתרחשת. אני רוצה שאנחנו נזכור את הדבר הזה.

שילמנו מחיר כבד מאוד בקורבנות תאונות דרכים, שילמנו בחיי אדם, גם פצועים היו, ובהם פצועים קשה.

היום מספר תאונות הדרכים נמצא בעלייה, אף שפורסמו נתונים — — —

אורה נמיר (המערך):
אין הצבעה היום?

היו"ר ד' תיכון:
אין הצבעה היום בנושא הזה. מי שרוצה לנאום היום — ינאם. חבר הכנסת תופיק טובי — אתה תנאם. בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

יש השנה עלייה במספר תאונות הדרכים, הגם שאין עלייה ניכרת במספר ההרוגים ובמספר הפצועים קשה. אבל זו רק שאלה של מזל. כי מספר תאונות הדרכים עלה בלא פחות מ-13.7%. זוהי עלייה גבוהה מאוד, אם אנחנו מתחשבים במספר הנפגעים בתאונות הדרכים בישראל.

הממשלה כוחרת, אם מדעת ואם משום שאין לה יכולת, לשים את נושא המאבק בתאונות הדרכים ואת ההשקעה בתשתית הכבישים בשלב נמוך מאוד בסולם העדיפויות. יכול להיות שהיא אינה עומדת בלחצים האחרים, ויכול להיות שהיא

ייעודי, ונרשה לעצמנו לקבוע סדר-עדיפויות כראות עינינו. אבקש לאשר את הצעת החוק ולהעבירה להמשך דיון בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

כפי שאמרתי, בכוונתי להפסיק את הדיון, אבל הבטחתי לחבר הכנסת תופיק טובי שהוא ידבר היום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

גם אני רוצה לדבר היום.

היו"ר ד' תיכון:

יש כאן תור ארוך. האמן לי, שבלי ויתורים על רשות הדיבור יהיה מספר גדול של נואמים.

חבר הכנסת תופיק טובי הוא אחרון הנואמים היום. אני מזמין אתכם להמשך הדיון ביום שני.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

ביום שני אני לא אהיה פה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, מדוע לא להביא את זה להצבעה היום?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לנדאו, שמעתי, אני דוחה את בקשתך. בבקשה, חבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, במלים קצרות אני מבקש להביע את תמיכתי בהצעת החוק. אני חושב, שחייב הממשלה להפריש 20% מהכנסותיה מהמסים הנגבים מכלי רכב, מדלק לרכב ועוד, לשם שיפור רמת הכבישים, וזאת במטרה לסייע למלחמה בתאונות הדרכים — זו הצעה נכונה, במיוחד לנוכח העובדות שהביא חבר הכנסת אוריאל לין בדבר החלק האפסי כמעט שהממשלה מוציאה ממכלול הגבייה שלה לתחזוקה ולפיתוח רשת הכבישים.

אני מפנה את תשומת-לבכם לסקטור מיוחד — לכבישים המחברים את הכפרים הערביים, שרמת התחזוקה שלהם היא נמוכה ביותר. לא מעט מתאונות הדרכים נגרמות בשל העובדה שהכבישים האלה צרים ומשובשים.

אני חושב, שיש לקבוע בחקיקה סדר-עדיפויות לגבי הקצבת הסכומים שייגבו למטרה הזאת, כדי שיועזו ליעדים חיוניים. ואני מדבר על כבישים שרמתם נמוכה — שמצב התחזוקה שלהם ירוד וצריך לשפר ולהרחיב אותם.

סיעתנו תתמוך בהצעת החוק, מתוך תקווה שהיא חסייע למאבק הכללי והחיוני להקטנת מספר תאונות הדרכים ולשמירה על חיי אדם בארץ. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי, רבותי, כאמור, אני מפסיק את הדיון. הדיון יתחדש ביום שני בשבוע הבא.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לא אהיה בכנסת ביום שני הבא, ואני מבקש לקבל את רשות הדיבור הערב.

היו"ר ד' תיכון:

אתה רוצה לדבר עכשיו? בבקשה. אני נותן לך רשות דיבור באופן יוצא מן הכלל, במסגרת חמש דקות.

שבח וייס (המערך):

השבוע הבא הוא שבוע עמוס מאוד בכנסת. אני חושש

חיים רמון (המערך):

חלק מההכנסה הזאת הולך לתקציב הביטחון. אתה מציע לקצץ מתקציב הביטחון ולהעביר לכבישים?

אוריאל לין (הליכוד):

אני לא מציע לקצץ מתקציב הביטחון.

חיים רמון (המערך):

חלק מההכנסה הולך לתקציב הבריאות. אתה מציע לקצץ בתקציב הבריאות, או בתקציב החינוך? הלוא יהיה חסר כסף. הרי אין בקופה עודף. מאין יבוא הכסף? אתה היית הממונה על הכנסות המדינה, אתה היית צריך להציע הצעות רציניות כאמת.

אוריאל לין (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, קודם כול, הייתי מציע לך שלא תיתן תארים להצעות שלי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, אני מבקש ממך.

יאיר צבן (מפ"ס):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צבן, מה התרוממות הרוח הזאת שפוקדת אותך? עוד לא שחית-עשרה, עדיין לא חצות.

חבר הכנסת וירשובסקי, לאן הגעת? זה שלב מוקדם מדי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, אני כמעט קודא לך לסדר בפעם הראשונה. אני מבקש שתאפשר לנואם שמייצג אותך להתקדם. זה כבר כמעט גן ילדים.

אוריאל לין (הליכוד):

כל התקציב הוא שאלה של קביעת סדר-עדיפויות ותהליך של קביעת סדר-עדיפויות. אפשר לנסות לקבוע את סדר-העדיפויות על סמך סדר-עדיפויות קיימים, ובהתחשב בדינמיקה כפי שהיא היום, ואנחנו מכירים אותה. אפשר לנסות לקבוע תקציב גם כאשר הכנסת נוחתת הנחיה מראש לאוצר ולממשלה, ואומרת להם — בנושא זה אנחנו רוצים לראות שהדבר יבוא ויקודם מבחינת עדיפותו התקציבית. אין כזה שום דבר פסול. בסופו של דבר, זה מרחיב את שיקול דעתה של הכנסת ומאפשר לה להכריע בנושא שהיא חושבת שהוא בעל חשיבות.

אגב, אני רוצה לומר לכם, כדי שכולנו נדע — בשנת 1970, כאשר צי הרכב היה בערך שליש ממה שהוא היום, השקיעה המדינה בפיתוח תשתית כבישים 130 מיליון דולר. לא היה לנו הרבה יותר כסף. סדר-העדיפויות השתנו ונושא זה נמצא בשחיקה מתמדת. על אף הגידול המתמיד בצי הרכב, ועל אף הסכנה של גידול חמור בתאונות דרכים, ועל אף זאת שכולנו יודעים היטב שלא נפתח את המשק אם לא תהיה תשתית הולמת, למרות כל זאת, האוצר איננו מצליח לקבוע סדר-עדיפויות נכון בנושא הזה. משום כך, יש בהחלט מקום שהכנסת תעשה את זה.

לפיכך, אני מציע שלא נתרשם יותר מדי מהנושא של מס

מדבר על מנחמייה, העיר הגדולה, בת 150,000 תושבים —

אין שום הצדקה שלא לחייב את הממשלה לעשות את המאמץ להשקיע מה שהשקיעה בשנות ה-70 ובשנות ה-60. לא יכול להיות, שהממשלה תשקיע 44 מיליון דולר לשנה בלבד, לעומת 130 — 140 מיליון דולר שהשקיעה בעבר.

זאת ועוד, אנחנו צריכים להביא בחשבון את העובדה, שרק כעת פיתרו מאות עובדי מע"ץ, שעשו עבודה גדולה ויפה בסיני, אנשים שחירפו את נפשם בעבודתם פוטרו, במקום לפטר אותם היה צריך לתת להם לעבוד.

אני אומר לכם, שיכול להיות שמבחינת תחילת החוק, הייתי מציע ליוזם להסכים שבמקום שהחוק יחול בשנת התקציב 1986, לאחר שחלפה כמעט מחצית שנת התקציב, שהחוק יחול מהשנה הבאה, בשנת התקציב 1987.

אוריאל לין (הליכוד):

כתוב: שנת 1987.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

בסדר גמור, טוב שאתה מסכים אתי.

הואיל וחברי הכנסת עייפים, אקצר בדברי, אני מציע שנאשר את הצעת החוק ונעביר אותה לוועדה, והיא תחלט בכעיות התקציביות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לאיזו ועדה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לוועדת הכספים.

אני רוצה לומר לכם, שלא יכול להיות שנהיה "סופרמנים" כראגה לממשלה, הממשלה כולה איננה נמצאת כאן סביב השולחן. קומץ קטן של חברי כנסת יושבים פה בשעת חצות ומתדיינים, והממשלה אפילו לא אכפת לה, היא לא מוכנה אפילו לענות למתווכחים. אין כאן אפילו שר אחד.

חיים רמון (המערך):

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אם הממשלה יודעת שהחוק הזה עלול להפריע לתקציב המדינה, היא היתה צריכה לבוא לכאן ולהתנגד לחוק.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה יודע מה חושב שר התחבורה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אינני יודע, אין לי מושג, הוא לא בא לכאן, איך אני יכול לדעת מה עמדתו?

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, השעה היא שתיים עשרה, ואחם מקבלים תנופה חדשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לכן, חשוב ללמד את הממשלה שתהיה יותר רצינית ביחסה לכנסת, אם היא לא נוכחת בשיטות, נעביר את כל החוקים שאנחנו רוצים להעביר, במקום שהיא תנהל את המדינה, ננהל אותה, אנחנו.

שבח וייס (המערך):

מרד אורח.

שאם הדיון יידחה לא נאשר את החוק. אולי אפשר שכל חבר כנסת המבקש רשות דיבור יאמר מהמקום את משפט המפתח שלו על החוק.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שבח וייס, החוק הזה איננו פשוט, האמן לי, שההחלטה כאן היא אחת, החשובות ביותר שהתקבלו בבית, אינני רוצה לקבל החלטה בחוק כזה בחופזה, בשעת חצות או בשעה אחת לפנות בוקר, החלטה שתחייב את הכנסת לצעדים מרחיקים לכת, לכן, אני משתמש בסמכותי וסוגר את הרשימה. אני מקווה, שנשיאות הכנסת תחדש את הדיון ביום שני הבא, אבל, הייתי מתייחס לדברים האלה ביתר אמון אילו לפני שבוע, כאשר דנו בהיטל על הרכב, היה קם מישהו ואומר שאת ההכנסות מההיטל יש ליעד לשיפון כבישים, זאת הייתי מבין. אבל החלטה מרחיקת לכת כזאת, שהיא בכחינת מהפך בחוק התקציב, אני לא רוצה לקבל בחטף.

חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר, בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, השעה אומנם מאוחרת, אבל את הדברים יש לומר, אינני יודע אם שמתם לב למדרי הקטסטרופה בשל מצב הכבישים בארץ: 430 הרוגים בשנה, 300 פצועים קשה, 18,000 פצועים בכלל, מישהו חישב כמה דברים אלה עולים? אני לא יודע, אבל זה הון תועפות.

עדנה סולודר (המערך):

קודם כול, הם עולים בחיי אדם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זאת נוסף על אובדן חיי אדם, שהם יקרים מכול, ונוסף על כל הכאב והצער של המשפחות.

אפילו במלחמות אנחנו לא מאבדים כל כך הרבה אנשים באופן יחסי, ואנחנו עוברים על כך בשתיקה, נכון, שיש בעיה של תקציב המדינה, אבל, כאדם שנוסע קרוב ל-5,000 ק"מ בחודש, אני רוצה לומר לכם, שאי-אפשר עוד לסבול תשתית כבישים רעועה כמו זו שקיימת היום.

היו שיפורים בשנים האחרונות.

שבח וייס (המערך):

זה קו המשווה בשנה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

יכול להיות, עם החישובים שלך קשה להתחרות.

זה כמעט חמש-שש שנים משפצים את כביש קסטניה-באר-שב, מי שנוסע שם עובר ממש עינויי נפש וגוף, מי שיעשה בריקת גב לאזורי המדינה, ימצא שם אחוז גדול של נהגים הסובלים מכאבי גב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מי שנוסע, בכביש הזה סובל מכאבי גב?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

ניהלתי מלחמה קשה מאוד עם מע"ץ, כדי לסיים את סלילת כביש דימונה-מפעליים-המלח, אנשים שנסעו בכביש היו בסכנת חיים ממש.

בני שליטא (הליכוד):

נקרא לזה כביש דימונה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אל תפריע לי, אתה אומנם עיף אבל גם אני עיף, אני

חוברת ל"ח, ישיבה רל"כ

— הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון): הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף) —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לא שמעתי מה שאמרה חברת הכנסת סולודר.

הי"ר ד' תיכון:

לא נתתי לה לדבר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לאחר שהיושב-ראש החליט מה שהחליט, והואיל וביזם שני לא היה פה, אני מבקש מחברי הכנסת לחמוץ בהצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית, ואנחנו, בוועדת הכספים, נתלבט יחד עם משרד האוצר והפקידים שלו איך למצוא את התקציב הזה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני רוצה לומר לכם, שתבדקו את כל החוקים שהעברנו לאחרונה והממשלה התנגדה להם. הכנסת אישרה אותם גם בקריאה שלישית. מדוע? מפני שהממשלה חוטאת לתפקידה. היא איננה ממלאת את תפקידה כנדרש. אי-אפשר לשחרר אותה מאחריות.

עדנה סולודר (המערך):

— — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

בבקשה, חברת הכנסת עדנה סולודר.

הי"ר ד' תיכון:

לא. אינני מבין מה העליזות הזאת. חבר הכנסת ז'אק אמיר עלה לדבר במשך שלוש דקות. הוא מדבר כבר עשר דקות. אני מבקש ממך לסיים.

טז. הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה)

(תיקון והארכת תוקף), התשמ"ו — 1986 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

נציבות מס ההכנסה תבדוק במשך השנה את האפשרות לחזור סוף סוף לשימוש בפקודת מס ההכנסה המקורית, בלא צורך בתיאומים מחמת האינפלציה, וזאת, כמובן, בתקווה שהאינפלציה תישאר ברמתה הנוכחית, ואף תרד.

בסעיף 23(2), בעקבות בקשת התאחדות המלונאים, החליטה הוועדה להכיר כהוצאה גם בניכויים הניתנים לעסקים באזורי פיתוח.

לאור בלימת האינפלציה, החליטה הוועדה שלא להחיל בשנת המס 1985 את הסעיפים 4 ו-5, העוסקים בחיאות מלאי ומקדמות, כדי להסוך את עבודת הסרק הכרוכה בהם. זו לא תביא להכנסה נוספת ורק תקשה על הנישומים.

אוריאל לין (הליכוד):

אתה מגיש הצעת חוק רצינית ולא ברור מה אתה אומר.

חיים רמון (בשם ועדת הכספים):

אתה רוצה שאחזור?

אוריאל לין (הליכוד):

לא לחזור, אבל לדבר ברור.

חיים רמון (בשם ועדת הכספים):

מה לא ברור?

אוריאל לין (הליכוד):

דברין לא ברורים.

חיים רמון (בשם ועדת הכספים):

מה בדיוק? הקול לא ברור? אם תגיד מה אתה לא מבין, אסביר לך. חבר הכנסת לין, אם יש לך שאלה רציניות, גם בשעה זו אני מוכן להתייחס אליה. אם השאלה היא קנטרנית, אתעלם ממנה.

בסעיף 6(ד) החליטה הוועדה לפטור מחישוב ההפרש הריאלי איגרות חוב שהונפקו בידי המדינה. דוגמה לכך היא חברה שניסתה לשמור על ערך נכסיה על-ידי השקעה באיגרות חוב, ואיגרות חוב אלה לא עלו בהתאם לעליית המדד. חברה זו חוכל לקזז את ההפרש שנוצר מההכנסה החייבת בשנת המס 1986.

הי"ר ד' תיכון:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. הנושא הבא: הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף), התשמ"ו — 1986, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יביא את החוק חבר הכנסת חיים רמון בשם ועדת הכספים. בבקשה.

חיים רמון (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מביא לפני הכית את הצעת חוק מס (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף) לקריאה שנייה ושלישית.

במסגרת הדיונים של ועדת הכספים של הכנסת בהצעת חוק זו שמעה הוועדה מספר רב של משלחות ונציגים של כל הסקטורים והארגונים הכלכליים במדינה.

הוועדה מינתה ועדת משנה בראשותי, וזו עסקה ביסודיות רבה בכל פרטי הצעת החוק וגיבשה את הצעת החוק המתוקנת. המזנחת עתה לפניכם.

רצוני להדגיש נושא אחד, והוא נושא הרטוראקטיביות. אנחנו ביקרנו בחריפות את העובדה ששלטונות מס ההכנסה מביאים זו שנה שנייה חוק שחל באופן רטוראקטיבי למעלה משנה אחורה. הרטוראקטיביות כחוקי מס היא מכשול גדול בתכנון המס של חברות וארגונים כלכליים. והדבר פוגע במשק. אנחנו מקווים שזו הפעם האחרונה שאנחנו מאשרים חוק שהרטוראקטיביות שלו איננה סבירה. אני מדגיש שוב, שהשנה לא היתה שום סיבה אוכייקטיבית להביא את החוק הזה באיחור כל כך גדול לכנסת.

רצוני לעמוד עתה על השינויים העיקריים אשר הוכנסו בהצעת החוק, לעומת הנוסח בחוברת הכחולה אשר אושר בקריאה הראשונה.

ראשית לכול, הוועדה החליטה שלא לקבל את עמדת האוצר לקבוע את החוק כחוק קבע, אלא השאירה אותו כהוראת שעה לשנה נוספת אחת, היא שנת המס 1986. בחלוף שנה זו — אם ירצה האוצר להאריך בשנה אחת נוספת בלבד, יהיה עליו לקבל אישור מתודש של ועדת הכספים.

* "דבר הכנסת", חוב' כ"ז, עמ' 2563; נספחות.

יאר צבן (מפ"ם):

איני יודע מי היה הזול ביותר, אבל אני מניח שמי שהיה הזול ביותר לא קידם את עסקיו עם מס הכנסה.

אלה הן תופעות הממחישות, אולי באמת, עד כדי אבסורד וגיחוך את מערכת המס שבנינו בארץ הזאת. נאמר לי עלידי ידעתי דבר, שתוק המיסוי לאחר הרפורמה של ועדת בן-שחר היה בנוי על הנחה של אינפלציה כשיעור של כ-30%. זו המציאות שלנו היום, איך אומרים — "טאץ' פורמאיקה", הלוואי שזה יישאר כך ולא יעלה חזרה, אפשר לחזור לחוק המקורי.

אני רוצה להתייחס בקיצור נמרץ, לשתיים-שלוש מההסתייגויות שלי. מתוך תקווה שחברי הכנסת יטו אוזן, ישתכנעו ויצביעו בעדן, ויימצא להן רוב במליאה.

אני רוצה להתעכב במיוחד על ההסתייגות אחרי סעיף 6. זו הסתייגות עקרונית. אני רוצה להכניס תיקון. כתבתי שם: "רווח ריאלי שיש לאדם — — —". התכוונתי לאדם שמנהל מערכת חשבונות לא בשיטת החשבונאות הכפולה, כלומר באופן חד-צדדי. הכוונה היא פשוטה. כאן ההסתייגות היא בעלת אופי עקרוני, שעל רווחים מעסקאות בבורסה יוטל מס, וכדי שלא לפתוח פתח לזיוכוכים מגוחכים, קבעתי כאן נורמה שבמחשבה שנייה אני מודה שהיא נורמה גבוהה מדי — שיוטל המס רק כאשר הרווח הוא כפול מן השכר הממוצע במשק. שלא יאמרו שמתעסקים עם החוסך הקטן ועם איוה עובר ששם את כספו, וקונה ומוכר מתפ"ס למק"מ וממק"מ לאג"ח וכיוצא באלה. אני חושב שהשאלה היא עקרונית. חברי כנסת — גם מגיש הצעת החוק הזאת, חבר הכנסת חיים רמון — ניסו לא אחת להעלות סוגיה זו, והיתה התגלות כנוסת "עליהם" מצד הממשלה, שמא חס וחלילה נהרוס את הבורסה, ואם הרסנו את הבורסה אז כמעט מוטטנו את מדינת ישראל. אני חושב שלא נוכל להשלים עם זה, והשאלה הזאת תעלה שוב ושוב.

הערה שנייה שאני מבקש להעיר היא, שאם אומנם קצב האינפלציה יישאר פחות או יותר כפי שהוא עכשיו, ואולי אף יירד, הרי התיקונים שהוכנסו הם בדרך-כלל סבירים. אבל החוק הזה אינו ערוך למקרה שהאינפלציה תעלה. אנחנו יודעים שבמשק הישראלי יש גורמים בעלי עוצמה שמעוניינים באינפלציה, לא של 400%, אלא של פלוס-מינוס 4% לחודש. לאינפלציה מבוקרת כזאת יש הרבה יתרונות בשבילם. אני חושב שאנחנו צריכים להיות ערוכים לכך. וזאת ההסתייגות האחרונה שהגשתי למקרה שתהיה התפתחות כזאת.

אני מודה לכם על אורך הרוח. אני מקווה ששמחם לב לימוקים, ואני מצפה לתמיכה בהסתייגויות.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב חבר הכנסת חיים רמון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הוא מוותר.

היו"ר ד' תיכון:

הוא זרק לך — — —

חיים רמון (המערך):

לא הספקתי להרהר אם לענות או לא, והוא ענה. לא אשיב.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה. לשם החוק הסתייגות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

בעקבות שמיעת ארגוני הקבלנים החליטה הוועדה לבטל בסעיפים 7(ה), 11(1) ו-11(א) בחוק העיקרי, את העיוות שהיה גורם לשלילה כפולה של הוצאות מימון לקבלנים הבונים בנייה להשכרה.

בסעיף 11(ג) לחוק העיקרי החליטה הוועדה, כי לא תישלל ריבית בשל עודף מס ששילם נישום למס הכנסה, מאחר ששלילה מעין זו פירושה מיסוי כפול.

בסעיף 13 החליטה הוועדה להוסיף ניסוח, שיבהיר כי ניתן יהיה לחלק גם את ההפסדים של השותפויות בין השותפים באותו יחס שהיו מחולקים הרווחים.

בסעיף 27 החדש לחוק העיקרי החליטה הוועדה להאריך את המועד שבו רשאים נישומים המנהלים את חשבונותיהם במטבע חוץ להגיש בקשה לנהל את חשבונותיהם על-פי מטבע חוץ ולא על-פי חוק זה, עד 31 באוגוסט 1986.

בתיקון של סעיף 2(ג) לתוספת א' החליטה הוועדה להחיל את שיטת חישוב הערך הממוצע של המשיכות של יחיד החל בשנת המס 1985. שיטה זו מביאה לקביעה מדויקת ונכונה של ההון הראוי להגנה מפני שחיקה אינפלציונית.

בתיקון שהכניסה בסעיף 3(1)(ג) של תוספת א', החליטה הוועדה, על-פי הצעת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, כי לא תיגדל הגנה מנישום ששכר נכס ולא דרש בשלו הוצאות פחת.

אדוני היושב-ראש, בהשוואה למספר הרכ של העניינים יש מספר קטן ביותר של הסתייגויות. אבקשך להזמין את המסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם, ואענה לפי הצורך. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, יש הסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לשם החוק. הוא איננו, אני מרכיב את כל ההסתייגויות בבית אחת.

יאר צבן (מפ"ם):

לא, כל סעיף לחוד.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צבן, בבקשה.

יאר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בוקר טוב ישראל. אי-אפשר לעלות ולדבר על החוק הזה בקריאה שנייה ושלישית בלי לומר, ולו במשפטים ספורים, שאנחנו עוסקים בחוק שהתסבוכות שלו הפכו אותו, כפי שנאמר כאן קודם לכן בהקשר אחר, להבר בלתי סביר מבחינת היחסים בין הפקידות, בין מערכת מס הכנסה ובין האזרח.

שמעתי, כי על החוק הזה שאנחנו עומדים לאשר היום התקיימו ימי עיון לעובדי מס הכנסה, ובסוף ימי העיון התברר, שהם לא קלטו את החומר כפי שצריך, ולכן צריך היה לקחת את כל העובדים ליום עיון נוסף, ולהסביר להם שוב. אני רוצה לומר, שהבעיה איננה ברמת המשכל שלהם, לפי דעתי, הבעיה איננה ביחס שלהם, הבעיה היא שעושים כאן דבר בלתי-אפשרי.

ידעתי שנייה שגונבה לאחזי — מינהל הכנסות המדינה לקח את מערכת החשבונות של חברה אחת ומסר אותה לחמישה מעריכי מס, גם פנימיים וגם חיצוניים, והתקבלו חמש תוצאות שונות של שומת מס.

היו"ר ד' תיכון:

מי היה הזול ביותר?

חוברת ל"ח, ישיבה דל"ב

— הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף):
הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5): הצעת חוק הנוער
(שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8) —

ה צ ב ע

סעיפים 8 עד 16 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

אחרי סעיף 16 קיימת הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן.

ה צ ב ע

ההצעה של חבר הכנסת י" צבן אחרי סעיף 16

לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיפים 17 עד 25 אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיפים 17 עד 25 נתקבלו.

התיקון של חבר הכנסת י" צבן לסעיף 26 לא

נתקבל.

סעיף 26. בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיפים 27 עד 33 אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיפים 27 עד 33 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

גמרנו את ההצבעה על החוק בקריאה שנייה. אני עובר
להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה).

(הוראת שעה) (תיקון והארכת תוקף).

התשמ"ו — 1986. נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

אני מוכרח לציין לשבח את המהירות והיעילות שבהן
טיפלה ועדת הכספים בחוק הנ"ל. אין ספק שעשו זאת מהר.
הפעם לא השתתפתי בדיונים.

יז. הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו — 1986 *

הצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8), התשמ"ו — 1986 **
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת א' וייגנשטיין לשם

החוק לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת י" צבן לשם החוק לא

נתקבל.

שם החוק, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת י" צבן לסעיף 1 לא

נתקבל.

סעיף 1. בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיפים 2 עד 5 אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיפים 2 עד 5 נתקבלו.

דן תיכון (הליכוד):

לסעיף 6 הסתייגות לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

זה בעניין הבורסה.

היו"ר ד' תיכון:

כן, אני יודע, בעניין רוח ריאלי פעמיים מן השכר
הממוצע. יפה, אתה נדיב מאוד.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת י" צבן לסעיף 6 לא

נתקבל.

סעיף 6. בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת י" צבן לסעיף 7 לא

נתקבל.

סעיף 7. בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיפים 8 עד 16 אין הסתייגויות.

בנובמבר 1985, והועברה לוועדת העבודה והרווחה. שני
עניינים עיקריים בהצעת החוק. האחד, הגדלת התקופה
שלגביה יהיה ניתן לקבוע תוקף-רטוראקטיבי לצווי הרחבה.
השני, תשלום הפרשי הצמדה וריבית והחלת חוק הגנת השכר
על פיגור בתשלום הפרשים.

העניין השני המוצע מתייחס לתשלום הפרשים הנובעים
מהתחילה למפרע של הצו, והוא קובע את ההסדרים הכאים: 1.
הפרשים הנובעים מהתחילה למפרע ייתוספו הפרשי הצמדה
ורבית, לפי חוק פסיקת רבית והצמדה, לתקופה שמיום
תחילת הצו ועד למועד שבו על המעביד לשלם הפרשים אלה;
2. אם ההפרשים לא ישולמו במועדים שהחוק קובע, ייתוספו
להם פיצויי הלנת שכר לפי חוק הגנת השכר.

יש לזכור, שעד היום שולמו ההפרשים המגיעים, כאמור,
בערכים נומינליים בלבד.

היו"ר ד' תיכון:

אני מזמין את יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה להציג
לפנינו, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, את הצעת חוק
הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו — 1986.

חברת הכנסת אורה נמיר, האם את רוצה להגיש את שני
החוקים בבת אחת?

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כן.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הנני מביאה בזה
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הסכמים קיבוציים
(תיקון מס' 5), התשמ"ו — 1986.

הצעת החוק נדונה בכנסת, בקריאה ראשונה, ב-

* "דברי הכנסת", חוב' ד', עמ' 306; נספחות.
** "דברי הכנסת", חוב' ל', עמ' 2926; נספחות.

— הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5): הצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8) —

כאולם, לכן אבקש להעמיד להצבעה את ההסתייגויות ולאחר מכן לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה לחברת הכנסת נמיר, לחוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5) יש הסתייגות של חבר הכנסת תופיק טובי. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו תומכים בהחלט בתיקונים המובאים בהצעת החוק. יש בהם שיפור לעומת המצב הקיים, אך, לדעתנו, הם עדיין אינם עונים על הצורך לקבוע דבר חיוני וברור, והוא, שיש להחיל בלא השהיה ובאופן סימולטני את צו ההרחבה מאז חתימת ההסכם, כדי שיחול על כל העובדים במשק שאינם חתומים על הסכמים קיבוציים ועל הסכמי תוספת יוקר.

התיקון הזה שאנו מציעים חשוב לא לפי עובדים שאינם חתומים על הסכמים קיבוציים ועל הסכמי תוספת יוקר, ואין שום הצדקה שהתחולה, גם לפי התיקון המוצע עכשיו, תבוא כאיתור של כמה חודשים. זה שנים אחרונות מציעים את התיקונים האלה כדי שצו ההרחבה יהיה תקף ויחול מאז התחלת ההסכמים על כל ציבור העובדים שאינם כלולים בהסכמים אלה.

זה תוכן ההסתייגות שלנו, ואנחנו מציעים לכנסת לקבל אותה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), יש הסתייגויות של חברי הכנסת יצחק פרץ, רן כהן וחייקה גרוסמן. הם אינם כאן.

גברתי יושבת-ראש הוועדה, האם את רוצה להשיב על ההסתייגות של חבר הכנסת טובי?

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה): לא.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, אנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו—1986.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 2 ו-3 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו—1986.

ה צ ב ע ה

חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו—1986, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו—1986, אושר בקריאה שלישית. תודה ליושבת-ראש הוועדה.

החוק יחול למפרע לגבי צו ההרחבה שינתן לאחר תחילת החוק. אף אם הצו מתייחס להסכם קיבוצי כללי שנחתם לפני תחילתו של החוק.

אדוני היושב-ראש, לחבר הכנסת תופיק טובי יש הסתייגות לחוק. אבקש לאפשר לו לנמק את ההסתייגותו ולאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

זו הצעת חוק אחת.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אביא גם את הצעת החוק השנייה:

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני מתכבדת כזה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8), התשמ"ו—1986. הצעת החוק נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום 3 ביוני 1986, והועברה לוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, בשנת 1971 נקבע בסעיף 13 לחוק, כי "לא יוחזק קטין כמעצר אלא בבית-מעצר נפרד לקטנים". במשך השנים מאז ועד היום נמשכת בנייתם של בתי-מעצר לקטנים בארץ כזה אחר זה. מדי פעם נשלמת בנייתו של בית-מעצר אחר בארץ. וזה שנים רבות מתבקשת הכנסת על-ידי הממשלה לדחות שוב ושוב את תחולת החוק לגבי אותם בתי-מעצר שטרם הושלמו.

בהצעת החוק שהוגשה על-ידי הממשלה נתבקשה הכנסת להאריך שוב את תחולת החוק לגבי מחוז הדרום. בית-המעצר לקטנים במחוז הדרום הוא האחרון שטרם הושלם, והממשלה מבקשת להאריך את תחולת החוק לגביו לשנתיים נוספות, עד 1 ביוני 1988.

רבותי חברי הכנסת, לקראת הדיון על הצעת החוק ביקרה ועדת העבודה והרווחה בבית-המעצר לקטנים בדימונה. מה שעניינו דאו שם לא ניתן לחיבור. הנוצרים, רבותי, מוחזקים כתנאים חת-אנושיים ומחפירים, בתאים חשוכים, בלא אמצעי היגיינה מינימליים. חברי הוועדה חזרו מוועדים מכך, ולא יכולנו להסכים. רבותי חברי הכנסת, שבסוף המאה ה-20, במדינת ישראל, יוחזקו עצירים קטנים כתנאי מעצר מחרידים כאלה. והאמינו לי, שברדתי לעצמי את המלים והמושגים העדינים ביותר.

כנסיבות אלה, רבותי חברי הכנסת, לא ראתה הוועדה כל אפשרות להיענות לבקשה להאריך את תחולת המועד להקמת בית-המעצר בשנתיים נוספות.

בלית ברירה הסכימה הוועדה להאריך את המועד עד לסוף השנה הנוכחית בלבד, כלומר לשישה חודשים בלבד, תוך התנאה, שער למועד זה יוגש לוועדה דין-וחשבון מפורט על שיפורים בתנאי החזקה של קטנים במעצר, באופן שלא יאבדו בגיל מוקדם זה של חייהם צלם אנוש. כמו כן, ביקשה הוועדה שיציגו לפנייה בתוך פרק זמן זה תוכניות מפורטות ולוח זמנים להקמתם ולהשלמתו של בית-המעצר הנפרד.

אם הרשויות המוסמכות להפעלת החוק לא יעמדו בשני התנאים האמורים, לא נראה לי שהוועדה תסכים לדחות את מועד תחילת החוק בתקופה נוספת כלשהי.

אדוני היושב-ראש, יש הסתייגויות לחוק. המסתייגים הם חברי הכנסת יצחק פרץ, רן כהן וחייקה גרוסמן, אבל הם אינם

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב

— הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5): הצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8): הצעה לסדר-היום —

אנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8), התשמ"ו-1986.

היו"ר ד' תיכון:

החוק אושר בקריאה שנייה. אנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8), התשמ"ו-1986, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 8), התשמ"ו-1986, אושר בקריאה שלישית. ושוב, תודה רבה ליושבת-ראש הוועדה על עבודתה הפורייה במושב הזה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת "פרץ, ר' כהן וח' גרוסמן לסעיף 1 לא נתקבל.

רייף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

זעפים 2 ו-3 נתקבלו.

יח. הצעה לסדר-היום

אי-ביצוע חוק חיילים משוחררים, התשמ"ד-1984 *

היו"ר ד' תיכון:

מתקצבים היום את כל התקציב, כפי שהתחייבנו בכנסת העשירית, אפשר היה לגייס מיד עוד 5,000 חיילים משוחררים ואולי היו פחות חיילים משוחררים מסתובבים ברחובות, בערי הפיתוח ובמקומות אחרים.

גם בעניין השיכון: התקציבים העומדים לרשות נושא זה הם מגוחכים והחוק לא מבוצע כמעט כמלואו.

אני רוצה רק לומר דבר אחד: אני מבקש, הואיל והשעה מאוחרת, שהנושא הזה יועבר לוועדה, ואני חושב, אדוני סגן השר — לאחר שהתייעצתי עם מזכיר הכנסת — שהוועדה המתאימה ביותר לכך היא ועדת העבודה והרווחה, שאמורה לטפל בסוגיה הזאת לפי החוק. נעביר לשם את הנושא, נזמין את הנוגעים בדבר ונבדוק מדוע חוק של כנסת ישראל לא מבוצע על-ידי הממשלה. אנחנו יודעים שיש בעיות תקציביות, אבל אסור לנו להפלות את החיילים לרעה במקרה זה ולאכזב אותם. חוק שהתקבל חייב להתבצע.

אני רוצה לומר לכם, שהיחידה לטיפול בחיילים משוחררים שליד משרד הביטחון כבר התלוננה לפני הממונים עליה שהחוק הזה אין לו שניים, אין לו תקציבים והחיילים הפונים אליה מאוד מאוכזבים. לא הייתי רוצה שאנחנו נבטיח דברים שאיננו מסוגלים לקיים. לכן דרוש דיון בוועדה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
רק בוועדת הכספים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מה אתה דואג לוועדת הכספים כל הזמן? אני חבר שם ואני אומר לך: עזוב את ועדת הכספים. אני פשוט מרוצה מעבודתה של ועדת העבודה והרווחה, ובעיקר מן המסקנות שהיא מגישה למליאת הכנסת.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:
אתה צריך להציע דיון במליאה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבל מותר לי, במסגרת הדיון שאני משתתף בו, להעלות מה שאני רוצה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ז'אק אמיר, על אף השעה המאוחרת אתה יכול לבקש דיון במליאה. לאחר מכן אשאל אותך וזאת תאמר מה עמדתך לגבי ההצעה לדון בנושא בוועדה.

אנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 4400: אי-ביצוע חוק חיילים משוחררים, התשמ"ד-1984 — מאת חבר הכנסת ז'אק אמיר. בבקשה. זה הסעיף האחרון במושב הראשון של היום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת שעדיין יש להם מרץ וכוח להמשיך לשמוע, כתום הכנסת העשירית פעלו נמרצות, בעיקר שתי המפלגות הגדולות, להביא לחקיקתו של חוק חיילים משוחררים, התשמ"ד-1984, וכישרו לרכבות חיילים, שבתום שחרורם הם ייהנו מהצעת חוק שתעדיפם מהאחרים.

יאיר צבן (מפ"ם):

מה עם הצעת חוק חיילים משוחררים?

היו"ר ד' תיכון:

זו הצעה לסדר-היום, לא הצעת חוק. אבל רק כדי לעדכן אותך: דומני שהחוק הזה מצוי על שולחנה של ועדת הכספים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

ההצעה השנייה שהגשנו היא בקשר לקרקע לחיילים משוחררים, וזה דבר אחר.

הצעת החוק הזאת כטרם בחירות שימחה רכבות חיילים ששירתו בצבא-הגנה לישראל, וכאמת יש בה העדפה מוחשית, מופגנת ומכוונת לחיילים משוחררים, והנה, חלפו כשנתיים וכמעט כל החוק אינו מבוצע. למעט חלקים קטנים ביותר ממנו.

אילולא היתה השעה מאוחרת הייתי מפרט בכל סעיף וסעיף מה לא מבוצע. אבל אני רוצה רק להזכיר כמה דברים: סעיף 6 — קדימה בשליחה לעבודה מועדפת לחיילים משוחררים. אני שואל את השרים הנוגעים בדבר: האם יש הנחיה ללשכות התעסוקה להעדיף את החיילים המשוחררים? אין פניות כאלה, עד כמה שידוע לי.

אבל לא רק זאת, אלא עכשיו, בשביל לחסוך 9 מיליוני דולרים, האוצר מביא הצעה לדחות את ביצוע הסעיף המתייחס לחינוך עד שנת התקצוב 1987. מתוך 12 מיליון הוא היה מוכן להחליט לתת 3 מיליוני דולרים, בעיקר להכשרה מקצועית ולמכללות הברוכות הפועלות בשטח. אני יודע לפחות על מכללה בראשותה של החברה חניטה קידר, שעושה עבודה ענקית. 3,500 תלמידים לומדים במכללה הזאת, אבל לו היו

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבל מותר לי גם להביע דעה על כל מה שאני רוצה במסגרת הדקות שיש לי, אפילו לקחת עכשיו את ספר התנ"ך ולקרוא בו. מותר לי. ומי שלא יודע, ייסע לפרלמנט באנגליה ויראה. ואנחנו ממשיכים את חוקי אנגליה במדינת ישראל, כי עדיין אין לנו חוק יסוד.

הי"ר ד' תיכון:

נודה. כאמור, המציע מבקש לקיים דיון במליאה.

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

אדוני הושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שאמר המציע, בסוף הקרנציה הקודמת אישרה הכנסת את חוק החיילים המשוחררים. ביצוע החוק נדחה מדי שנה ביוזמת משרד האוצר. ובאישור הכנסת, בעיקר בגלל העלויות בתחומי חינוך ושיכון, המוערכות כלמעלה מ-20 מיליון דולר לשנה.

חוק חיילים משוחררים אומר, בין השאר, בסעיף 8 — זכותם של החיילים להשלמת השכלה, על-ידי משרד החינוך, וסעיף 9 — זכותם של החיילים להכשרה מקצועית וטכנולוגית, על-ידי משרד העבודה והרווחה.

לאחר סדרת דיונים עם אנשי משרד החינוך ומשרד הביטחון סוכם על הקצאת 4.5 מיליוני דולרים לשני סעיפים אלה. הכסף חולק לשנת התקציב 1985 — סכום של כ-1.5 מיליון דולרים, ממנו קיבל משרדנו 0.5 מיליון דולר, ו-1.1 מיליוני דולרים לשנת הכספים הנוכחית. חלקו של משרד העבודה והרווחה בסכום זה הוא שליש.

בימים אלה אישרה הכנסת בקריאה ראשונה הצעת חוק שלפיה יידחה ביצוע החוק עד ספטמבר 1987. הדחייה אושרה בתנאי שהסעיף הנוגע למשרד העבודה והרווחה לא ייכלל בדחייה והוא יתקצב בהתאם.

אף שטרם אושר רוב התקציב המיוחד להכשרת חיילים משוחררים, הורה שר העבודה והרווחה לייחד את מירב המשאבים העומדים לרשות המשרד כיום לפעולות קליטה והכשרה של חיילים משוחררים.

להלן עיקרי הפעולות:

1. העדיפות בקבלת מועמדים במסגרת מרכזי ההכשרה הממשלתיים היא לחיילים משוחררים, ואכן, מספר הלומדים מקרב אוכלוסייה זו מגיע עלי-פי הסטטיסטיקה האחרונה המצויה בדינו לכ-55%.

2. לשם העלאת רמת החיילים המשוחררים נוצרו בתקופה האחרונה שני סוגי מכינות טכנולוגיות: א. מכינות יסוד טכנולוגיות המיועדות לבעל השכלה של שמונה עד תשע שנות לימוד; ב. מכינות קדם-טכנאים, המיועדות לבוגרי 11 — 12 שנות לימוד ומתבצעות במסגרת המכללות הטכנולוגיות בכל רחבי הארץ. אלה מקיפות בשנת הלימודים הנוכחית, התשמ"ו, כ-3,500 לומדים.

3. סיוע לקליטה של האוכלוסייה הנ"ל ניתן גם מכספי שיקום שכונות, על-פי מדיניות השר לקראת שנת הלימודים התשמ"ז. מדובר בכ-1,000 תלמידים נוספים.

4. כמו כן, פועל המשרד כדי לשריין תקציב מיוחד במסגרת "קרן האנרגיה" בראשות ראש הממשלה, לקליטה נוספת של אוכלוסייה זו בערי הפיתוח.

הי"ר ד' תיכון:

מה זה קרן אנרגיה?

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

כנראה, נשאר עודפי כספים בקרן האנרגיה.

יאיר צבן (מפ"ם):

קרן שחל.

הי"ר ד' תיכון:

נראה שהכוונה היא לקרן השוואה לדלקים.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

5. במסגרת המדיניות הכללית נקלטים אלפים מבין משוחררי צה"ל במכללות הטכנולוגיות, בלימודי טכנאים והנדסאים, ומשרד העבודה והרווחה מסבסד את שכר הלימוד בשנת הלימודים הראשונה.

6. בתיאום עם שלטונות צה"ל ובסיוע הקרן למניעת אבטלה לומדים חיילים במדים במסגרות הכשרה מקצועית לקראת שס"ן, וממשיכים בתנאי חובה מעבר לשירותם הצבאי, עד לגמר הכשרתם המקצועית.

7. לאחרונה גובשו תוכניות בשיתוף היחידה לחיילים משוחררים, כגון הקמת פנימייה לחיילים משוחררים במרכז הארץ.

8. במסגרת תוכניות הכשרת מבוגרים קיימת תוכנית פעולה בהיקף נרחב ביותר והיא מתעכבת עד לאישור התקציב המיוחד על-ידי הכנסת.

9. עד כה הועברו בשנת 1985, בחודש מרס, חצי מיליון דולר שסייעו בקליטה של כ-400 לומדים במכללות הטכנולוגיות.

אני חושב שמגיעה באמת הערכה מיוחדת לחבר הכנסת ז'אק אמיר על כך שאינו מרפה מהנושא, מעלה אותו מדי פעם ורוחף את העניין. מאתר והנושא חשוב גם לנו, אני מציע להעביר את הדיון לוועדה.

הי"ר ד' תיכון:

איזו?

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

אני מקבל את הצעת המציע, להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

הי"ר ד' תיכון:

אבל אתה ער לעובדה שהחוק נמצא בדיון בוועדת הכספים?

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

אומנם הצעתי שזה יהיה בוועדת הכספים, אבל לאחר שהמציע דיבר על ועדת העבודה והרווחה — — —

הי"ר ד' תיכון:

רבותי, מי כעד הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבל סגן השר הסכים לוועדת העבודה והרווחה, ואני הסכמתי לוועדת העבודה והרווחה. למה אתה עושה זאת?

הי"ר ד' תיכון:

כי הוא הציע ועדת הכספים.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחסי:

ועדת הכנסת תחליט.

חוברת ל"ח, ישיבה רל"ב, כ"ב בתמוז התשמ"ו (29 ביולי 1986)
— הצעה לסדר-היום —

היו"ר ד' תיכון:

היו"ר ד' תיכון:
רבותי חברי הכנסת, בסיומו של היום הארוך ביותר
במושב הקיץ, אני מודה למתמידים שהם כרגיל מועטים.

אנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הדיון
לוועדה שתקבע ועדת הכנסת?

ה צ ב ע ה

הישיבה הבאה — היום, יום רביעי, בשעה 09:00. ישיבה
זו נעולה.

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הישיבה ננעלה בשעה 00:43.